

Prisbestemmelser og myndighedskompetencer

**En redegørelse omhandlende
energiforsyningslovene**

© 2002 Bent Ole Gram Mortensen

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af dette værk eller dele heraf uden rettighedshaverens skriftlige samtykke er i strid med gældende dansk ret.

Alle rettigheder forbeholdes.

ISBN 87-98-89-42-1-8

Forord

Denne redegørelse er blevet til på opdrag af Energitilsynet og Energiklagenævnet. I efteråret 2000 rettede formanden for Energiklagenævnet henvendelse til mig med henblik på at få udfærdiget et arbejde om især prisbestemmelser og kompetenceproblemer. Der blev i november 2000 holdt et indledende møde med deltagelse af bl.a. formændene for de to opdragsgivere. Arbejdet gik i gang i begyndelsen af 2001. I juli 2001 forelå et udkast, der blev fremsendt opdragsgiverne til kommentering. Den endelige redegørelse blev afleveret i december 2001.

Det overordnede formål har bl.a. været at udfærdige en samlet fremstilling af de prisbestemmelser, der vedrører de ledningsførte energiydelser. Behovet herfor skyldes bl.a. de nye reguleringsmetoder og begreber, der i de seneste år via en række større og mindre reformer er blevet introduceret i energiforsyningslovgivningen. I samme forbindelse har der vist sig et behov for en nærmere afklaring af de sektorspecifikke myndigheders kompetence på området.

December 2001

Bent Ole Gram Mortensen

Indholdsfortegnelse

KAPITEL 1

Projektets beskrivelse	9
1.1 Analysens baggrund	9
1.2 Formål	9
1.3 Indhold	9
1.3.1 Ad den overordnede regimebeskrivelse	9
1.3.2 Ad anmeldelses- og godkendelseskrav	10
1.3.3 Ad behandlingen af det materielle indhold af prisbestemmelserne .	10
1.3.4 Ad kompetencespørgsmålet	11
1.4 Metodiske overvejelser	11

KAPITEL 2

Den overordnede regimebeskrivelse	13
2.1 Udviklingen i prisbestemmelserne før energiforsyningslovene	13
2.1.1 Regulering af de private energiforsyningsvirksomheder	15
2.1.2 Regulering af kommunal energiforsyningsvirksomhed	16
2.2 Energiforsyningslovene	18
2.3 Virksomhedstyper under de nugældende energiforsyningslove	21
2.3.1 Elforsyningslovens virksomhedstyper	22
2.3.2 Naturgasforsyningslovens virksomhedstyper	23
2.3.3 Varmeforsyningslovens virksomhedstyper	24
2.4 Prisfastsættelsesprincipper	25
2.4.1 Prissætning efter elforsyningsloven	26
2.4.2 Prissætning efter naturgasforsyningsloven	27
2.4.3 Prissætning efter varmforsyningsloven	29

KAPITEL 3

Anmeldelses- og godkendelseskrav	31
3.1 Indførelse af anmeldelses- og godkendelseskrav	31
3.2 Anmeldelseskrav	33
3.2.1 Ugyldighedsbestemmelse	34
3.2.2 Følgerne af ugyldighed	36
3.3 Godkendelseskrav	41

KAPITEL 4

Det materielle indhold af prisbestemmelserne	47
4.1 Begreber primært relateret til aftaleindgåelse og prisfastsættelse	47
4.1.1 Rimelighedskrav	48
4.1.1.1 Det generelle begreb <i>Urimelig(t)</i>	48
4.1.1.1.1 Andelshaverstatus/selskabsdeltagelse	50
4.1.1.1.2 Stemmefuldmagtsregler	51
4.1.1.1.3 Anbringelse af anlæg på forbrugerens ejendom	52
4.1.1.1.4 Hæftelse for tidligere ejers gæld	52
4.1.1.1.5 Hæftelse for lejers forbrug	54
4.1.1.1.6 Krav om sikkerhedsstillelse	56
4.1.1.1.7 Restancebetinget forsyningsafbrydelse	58
4.1.1.1.8 Fordeling af omkostningselementer	61
4.1.1.1.8.1 Fordeling mellem forbrugergrupper	62
4.1.1.1.8.2 Beregning af forbrugsuafhængige afgifter	67
4.1.1.1.8.3 Investeringsbidrag/tilslutningsafgift	71
4.1.1.1.8.4 Omkostningsfordeling mellem varmeforsyning og affaldsforbrænding	73
4.1.1.1.9 Praksis ved vurdering af forbrugsmåling	75
4.1.1.1.10 Opkrævningssystemer	78
4.1.1.1.11 Tidspunkt for afgiftspligtens indtræden	79
4.1.1.1.12 Regulering med tilbagevirkende kraft	80
4.1.1.1.13 Aftagepligt, bindingsperioder og betaling for udtræden .	80
4.1.1.1.14 Overgangsordninger og varsel ved omlægning	84
4.1.1.1.15 Vedligeholdelsespligt	87
4.1.1.1.16 Mulighed for alternativ leverandør	87
4.1.1.1.17 Fremløbstemperatur	87
4.1.1.1.18 Omlægning af stikledning	88
4.1.1.1.19 Koncessionsafgifter	88
4.1.1.1.20 Rykkergebyrer	88
4.1.1.1.21 Forbud mod videresalg af energiydelse	90
4.1.1.2 Begrebet <i>rimelige frister og vilkår</i>	91
4.1.1.3 Begrebet <i>rimeligt forhold</i>	93
4.1.1.4 Urimelighedsbegrebet - prisfordeling mellem el og varme ...	94
4.1.1.4.1 Prisfordeling mellem energiproduktion og andre produkter	95
4.1.1.5 Begrebet <i>rimelighed</i>	95
4.1.1.6 Rimelighedsbegrebet i sammenstillinger	97
4.1.2 Ikke-diskriminationskriteriet	98
4.1.3 Gennemsigtighedskriteriet	99
4.1.4 Objektivitetskriteriet	100
4.1.5 Sekundære begreber	101
4.1.5.1 Begrebet <i>aftale</i>	101

4.1.5.2 Begrebet <i>forhandling</i>	101
4.2 Begreber primært relateret til omkostninger	104
4.2.1 Begrebet <i>nødvendige udgifter/omkostninger</i>	104
4.2.1.1 Udviklingen i omkostningsindregningsmuligheden	105
4.2.2 Begrebet <i>omkostninger</i>	109
4.2.3 Aktuel anvendelse af begrebet <i>nødvendige omkostninger</i>	111
4.2.4 Praksis om begrebet <i>nødvendige udgifter</i>	112
4.2.4.1 Gadebelysning	112
4.2.4.2 Pensioner	112
4.2.4.3 Koncessionsafgifter	113
4.2.4.4 Forsikringsudgifter	113
4.2.5 Sekundære omkostningsrelaterede begreber	114
4.2.5.1 Begrebet <i>realiserede tab</i>	114
4.2.5.2 Begrebet <i>driftsomkostninger</i>	115
4.2.5.3 Begrebet <i>afskrivninger</i>	115
4.2.5.4 Begrebet <i>kapital</i>	116
4.2.5.5 Forrentning af kapital	119
4.2.5.6 Udtrykket <i>gældsforpligtelser</i>	120
4.3 Begreber primært relateret til overskud	121
4.3.1 Begrebet <i>Hvile-i-sig-selv</i>	121
4.3.2 Begrebet <i>prisloft</i>	122
4.3.3 Begrebet <i>rimeligt overskud</i>	123
4.3.4 Begreberne <i>rimelig forrentning og rimeligt afkast</i>	124
4.4 Andre begreber	125
4.4.1 Begrebet <i>indtægtsrammer</i>	125
4.4.1.1 Formålet med indtægtsrammer	126
4.4.1.2 Begrebets definition	127
4.4.1.3 Hvad kan indregnes i indtægtsrammerne	127
4.4.1.4 Indtægtsrammebekendtgørelserne	128
4.4.2 Begrebet <i>disposition, der ikke kan anses for rimelig for forbrugerne</i>	130

KAPITEL 5

Anvendelse af indgrebsbeføjelser	133
5.1 Indgrebsbeføjelser i de tre energiforsyningslove	133
5.1.1 Indgrebsbeføjelsens subjekt	134
5.1.2 Indgrebsbeføjelsens karakter	135
5.1.3 Indgrebsbeføjelsens virkemiddel	136
5.1.4 Forhandlingskravet	136
5.2 Begrebet <i>i strid med</i>	137
5.3 Indgreb ud fra en rimelighedsbetragtning	139
5.4 Indgreb ud fra uhensigtsmæssighedsbetragtninger	139
5.4.1 Individuel måler	140

5.4.2 Aftagepligt	142
-------------------------	-----

KAPITEL 6

Kompetencespørgsmål	143
6.1 Energitilsynets og Energiklagenævnets kompetence	143
6.2 Afgrænsning af energimyndighedernes kompetence i forhold til domstolene	144
6.2.1 De processuelle muligheder	145
6.2.2 Almindelige obligationsretlige problemstillinger	147
6.2.3 Anvendelse af andre ikke-energiretlige lovbestemmelser	149
6.2.4 Fortolkning af de kontraktuelle bestemmelser eller andre indgåede aftaler	150
6.2.5 Konsekvensen af manglende kompetence	153
6.3 Andre myndigheder med kompetence inden for energiprisområdet ...	153
6.3.1 Konkurrencemyndighederne	154
6.3.1.1 Konkurrencemyndighedernes kompetence i forhold til energimyndighederne	155
6.3.2 Forbrugerklagenævnet	157
6.3.2.1 Forbrugerklagenævnets kompetence i forhold til energimyndighederne	158
6.3.3 Myndigheder med kompetence på markedsførings- og prismærkningsområdet	161
6.3.3.1 Forbrugerombudsmandens kompetenceafgrænsning i forhold til energimyndighederne	162
Bilag 1: Oversigt over forskellige virksomhedstypers ordninger i forbindelse med anmeldelse af priser og betingelser	165
Bilag II: Liste over særlige begreber med relation til energiforsyningslovene	166
Litteraturoversigt	169
Retsakter	173
Danske domme	177
Dansk administrativ praksis	179

Projektets beskrivelse

1.1 Analysens baggrund

Inden for de seneste år har Folketinget vedtaget nye reguleringsmæssige rammer for de ledningsførte energiydelser (elektricitet, naturgas og fjernvarme). Blandt andet er der indført nye prisbestemmelser og introduceret nye administrative myndigheder - Energiklagenævnet og Energitilsynet. Disse to myndigheder har bestilt nærværende redegørelse.

1.2 Formål

Redegørelsen har til formål at bidrage til en forståelse af de gældende bestemmelser om priser og betingelser for ydelser, som disse fremtræder i elforsyningsloven (elfl.), naturgasforsyningsloven (ngfl.) og varmforsyningsloven (vmfl.) samt at afgrænse disse loves rækkevidde i forhold til anden regulering og almindelige obligationsretlige principper.

De tre ovennævnte love benævnes i det følgende som *energiforsyningslovene*.¹

1.3 Indhold

Redegørelsen er inddelt i 6 kapitler:

- Projektets beskrivelse.
- Den overordnede regimebeskrivelse.
- Anmeldelses- og godkendelseskrav.
- Det materielle indhold af prisbestemmelserne.
- Anvendelse af indgrebsbeføjelse.
- Kompetencespørgsmålet.

1.3.1 Ad den overordnede regimebeskrivelse

Redegørelsens kapitel 2 indeholder en beskrivelse af de eksisterende reguleringsregimer på tværs af de tre energiforsyningslove.

---

¹ Dette begreb har tidligere været anvendt af Miljø- og Energiministeriet. Se bl.a. bemærkningerne til lov nr. 451 af 31.05.2000 om ændring af lov om varmforsyning - L 240 som fremsat den 29.03.2000, de specielle bemærkninger til nr. 8, hvor begrebet *energiforsyningslovgivningen* anvendes.

I afsnittet inkluderes en kort redegørelse for udviklingen i prisbestemmelserne fra den tidligere fokusering på omkostninger og rimelighed til de differentierede reguleringsbestemmelser for forskellige typer af energiforsyningsvirksomheder i de nuværende energiforsyningslove.

1.3.2 Ad anmeldelses- og godkendelseskrav

I kapitel 3 behandles opdelingen i anmeldelses- og godkendelsesordning. I forbindelse med sidstnævnte behandles de særlige krav om godkendelse af prisfastsættelsen, der fremgår af elfl. §§ 71, stk. 3 og 72, stk. 2 samt de konsekvenser, der følger af kravet.

1.3.3 Ad behandlingen af det materielle indhold af prisbestemmelserne

På baggrund af en historisk gennemgang af tidligere gældende regler søges det materielle indhold af ovennævnte bestemmelser afdækket set i forhold til den aktuelle begrebsanvendelse.

I forbindelse med afdækningen af det materielle indhold opstilles en sproglig systematisering af den aktuelle begrebsanvendelse. Følgende begreber behandles:

- Begreber primært relateret til aftaleindgåelse og prisfastsættelse:
  - *Aftale*, anvendes i elfl. § 75.
  - *(Ikke)diskriminering*, anvendes i ngfl §§ 23, 28 og 38.
  - *Forhandling*, anvendes i ngfl. §§ 19 og 39 samt den endnu ikke ikrafttrådte § 20a.
  - *Rimelighed*, anvendes i ngfl. §§ 38 og 39.
  - *Rimelige, objektive og ikkediskriminerende kriterier*, anvendes i elfl. § 73 og ngfl. § 37.
  - *Gennemsigtige, objektive, rimelige og ensartede vilkår*, elfl. § 6.
  - *Objektive, gennemsigtige og ikkediskriminerende vilkår*, ngfl. § 7.
  - *Urimeligt*, anvendes i elfl. § 75 og vmfl. § 21.
  - *Rimelige frister og rimelige vilkår* anvendes i elfl. § 6.
  - *Rimelig forhold* anvendes i ngfl. § 36.
- Begreber primært relateret til omkostninger:
  - *Nødvendige omkostninger*, anvendes i elfl. §§ 9, (69) og 71 samt ngfl. § 9.
  - *Nødvendige udgifter*, anvendes i vmfl. § 20.
  - *Omkostninger*, anvendes i elfl. § 69 og ngfl. § 37.
  - *Realiserede tab*, anvendes i elfl. § 70.
- Begreber primært relateret til overskud:
  - *Hvile-i-sig-selv*, anvendes i elfl. § 75.
  - *Prisloft*, anvendes i vmfl. § 20.
  - *Rimeligt overskud*, anvendes i elfl. § 72.

- Andre begreber:
  - *I strid med*, anvendes i elfl. § 77, ngfl. § 41 og vmfl. § 21.
  - *Indtægtsrammer*, anvendes i elfl. § 70, ngfl. § 37 og vmfl. § 20a.
  - *Samfundsmæssig henseende uøkonomisk anvendelse*, anvendes i vmfl. § 21.
  - *Miljømæssigt eller samfundsøkonomisk uhensigtsmæssig anvendelse*, anvendes i elfl. § 77.
  - *Dispositioner, der ikke kan anses for rimelig for forbrugerne*, anvendes i elfl. § 77.

Kapitlet er omfangsmæssigt dominerende i redegørelsen.

1.3.4 Ad kompetencespørgsmålet

I forbindelse med afdækningen af indholdet i ovennævnte begreber søges tillige bestemmelse materielle rækkevidde i forhold til anden lovgivning og almindelige obligationsretlige regler fastlagt ved en gennemgang af især ankenævnspraksis. Herigennem søges Energitilsynets og Energiklagenævnets kompetence i forhold til især forbrugerrelaterede klager klarlagt og præciseret. Med udtrykket *anden lovgivning* sigtes til love af generel relevans for forholdet mellem leverandør og forbruger. I det omfang, der er tilknyttet specifikke administrative tilsyns- eller klagemyndigheder til sådanne love, skal kompetenceafgrænsningen for Energitilsynet og Energiklagenævnet søges fastlagt i forhold til disse. Det drejer sig især om Konkurrencerådet (tidl. Monopoltilsynet) og Konkurrenceankenævnet (tidl. Monopolankenævnet), Forbrugerombudsmanden, Erhvervsankenævnet samt mere generelt Forbrugerklagenævnet.

1.4 Metodiske overvejelser

I forbindelse med projektet tilsigtes ikke en fuldstændig historisk gennemgang af regler samt juridisk og administrativ praksis, men kun en afdækning i det omfang, det kan understøtte projektets formål om afdækning af den aktuelle retsstilstand. Den historiske gennemgang inddrager kun i begrænset omfang perioden fra før de første energiforsyningslove fra 1970'erne og inddrager bekendtgørelser, forarbejder (i rimeligt omfang i forhold til opgavens formål), fællesskabsretlige bestemmelser (hvor relevant) samt især retspraksis og administrativ praksis fortrinsvis fra Energiklagenævnet, Konkurrenceankenævnet og Monopolankenævnet. Praksis fra Energitilsynet og de tidligere prisudvalg er kun undtagelsesvis inddraget. I tilsynssager, der er blevet rekurreret, er der kun henvist til rekursinstansens afgørelse.

I projektforslaget er foreløbige udkast blevet cirkuleret til en referencegruppe. Denne har løbende haft mulighed for at kommentere herpå og har i øvrigt bistået på forskellig vis, for hvilket der herved takkes.

Gruppen har bestået af:

- Fuldmægtig Svenning Buch-Larsen, Konkurrencestyrelsen.
- Fuldmægtig Hans Jørgen Dyrskjøt, Energiklagenævnet.
- Professor Jens Fejø, Handelshøjskolen i København og Energiklagenævnet.
- Kontorchef Jan Hansen, Konkurrencestyrelsen.
- Vicedir. Niels Erik Monrad, Konkurrencestyrelsen.
- Formand Jørgen Nørgaard, Energiklagenævnet.
- Kontorchef Jacob Schaumburg-Müller, Konkurrencestyrelsen.
- Formand H.H.H. Østergaard, Energitilsynet.

Den overordnede regimebeskrivelse

I dette kapitel søges den eksisterende energiforsyningsretlige regulering beskrevet på tværs af de tre energiforsyningslove. Der inkluderes en kort redegørelse for udviklingen i prisbestemmelserne fra den tidligere fokusering på omkostninger og rimelighed til de differentierede reguleringsbestemmelser for forskellige typer af energiforsyningsvirksomheder i de nuværende energiforsyningslove.

2.1 Udviklingen i prisbestemmelserne før energiforsyningslovene

Elforsyningen startede sin udbredelse i købstæderne i slutningen af 1800-tallet. Den første etablering blev foretaget af private interesser på baggrund af kommunal koncession.² Der eksisterede ingen egentlige bestemmelser om etablering og drift af elforsyningsanlæg. Problemerne knyttede sig især til fremføring af ledningsnettet. Skulle ledningsnettet føres over tredjemands ejendom, krævede det ejers accept.³ Dette gjaldt både for privat og offentlig ejendom og indbefattede således også krydsning af veje og jernbaner.⁴ En overgang fordrede nye tilslutninger til elnettet tillige samtykke (primært fra pågældende kommunalbestyrelse) grundet problemer med energiforsyningerne.⁵

---

² *Wistoft* 1991, p. 37 ff. Koncessionen kunne f.eks. bestå i en tidsbegrænset eneret på fremføring af ledninger. Uddrag af en koncessionsaftale findes i UfR 1930.302H. Koncessionsafgiften kunne betragtes som en kommunal skat, da den ikke blev modsvaret af nogen egentlig modydelse. I visse områder blev afgiften først afskaffet i 1980'erne. Se Monopolankenævnets kendelse af 09.11.1984 i sagen NESA A/S ctr. Elprisudvalget, j.nr. 40/83. Eneretsmodellen var tidligere af en del kommuner blevet benyttet i forbindelse med bygas. Se eksempler i *Lang* 1922.

³ Rigsdagstidende, Forhandlinger på Folketinget 1906-07, III, sp. 6815.

⁴ Fremføring af elektriske sporveje var særskilt reguleret af lov nr. 96 af 10.04.1895 om Eneret til Anlæg og Drift af Sporveje i offentlige Gader og Veje. Se Rigsdagstidende 1906-07, tillæg A II, sp. 3627-28.

⁵ Bekendtgørelse af 22.08.1917 om Salg og Udlevering af Petroleum og Brændselsolie m.v. og Indenrigsministeriets cirkulære nr. 184 af 29.08.1917.

Stort set samme forhold gjorde sig gældende for fjernvarmeforsyningen. Bortset fra enkeltstående tilfælde kom de første fjernvarmeforsyningsanlæg til i 1920'erne i de større byer. De byggede hovedsagelig på udnyttelse af overskudsvarme fra et elværk. Den store udbygning kom i perioden 1950-1965, hvor anvendelsen af selvstændige varmegærker blev normen.⁶

Med det formål at regulere (bl.a.) sikkerhedsmæssige aspekter ved elforsyning blev stærkstrømsloven introduceret i 1907. Loven indeholdt bl.a. generelle regler for udbredelsen af elforsyningsanlæg og indførte muligheden for at benytte ekspropriation i forbindelse med anlæg af kraftværker, stationer og net. Der blev givet ministeren for offentlige arbejder bemyndigelse til udfærdigelse af sikkerhedsforskrifter, og et præsumptionsansvarslygnende ansvarsforhold blev indført for de, der drev et stærkstrømsanlæg. Stærkstrømsloven indeholdt ingen regulering hverken af retten til at drive sådanne anlæg (bevillingskrav) eller af prisforhold.⁷

Danske *vandkraftværker* blev underlagt et særskilt bevillingskrav efter lov nr. 315 af 25.1918 om benyttelse af Vandkraften i offentlige Vandløb ved Anlæg af Elektricitetsværker. Loven indeholdt desuden ekspropriationsbestemmelser, men ingen prisbestemmelser.

På *kernekræftsområdet* blev der udviklet et særligt lovkompleks.⁸ Folketinget besluttede imidlertid i 1985, at den offentlige energiplanlægning skulle tilrettelægges ud fra den forudsætning, at kernekraft ikke skal anvendes, jf. Folketingets beslutning B 103 af 29.03.1985. Se nu elfl. § 11, stk. 4, hvorefter nukleare produktionsanlæg ikke kan etableres i medfør af elfl. Prisbestemmelser indeholdt lovkomplekset ikke.

På *naturgasområdet* blev lov nr. 294 af 07.06.1972 om naturgasforsyning (1972-ngfl.) vedtaget. Loven omfattede bevillingskrav i forbindelse med indførsel, forhandling, transport og oplagring af naturgas samt visse erstatningsbestemmelser. Hovedelementet i loven var bestemmelser om en eneretsbevilling til indførsel, forhandling, transport og oplagring af naturgas. Denne blev senere meddelt DONG Naturgas, men ophævet igen i 1994. Egentlige prisbestemmelser indeholdt loven dog ikke. Loven blev senere fulgt af en anlægslov for naturgasforsyning (lov nr. 232 af 08.06.1979) og en lov om DONG (lov nr. 254 af 08.06.1983).⁹ 1972-ngfl. blev

---

⁶ Se bl.a. *Burchardt* 1997.

⁷ Regeringen fremlagde i 1934 et forslag til en ny stærkstrømslov, hvorefter nye elforsyningsanlæg krævede godkendelse af et særligt elektricitetsråd. Formålet var efter forslaget betænkning at fremme en centralisering af elproduktionen. Forslaget blev dog ikke vedtaget.

⁸ Lov nr. 170 af 16.05.1962, lov nr. 332 af 19.06.1974 og lov nr. 244 af 12.05.1976.

⁹ Om etableringen af et naturgasnet i Danmark, se bl.a. *Hahn-Pedersen* 1997, p. 85 ff. og *Rüdiger* 1998, p. 76 ff.

ophævet med den nugældende ngfl. Sammen med anlægsloven for naturgasanlæg blev der vedtaget en varmforsyningslov (lov nr. 258 af 08.06.1979 - 1979-vmfl.).¹⁰

Generelt blev der indført en særlig oplysnings- og salgspflicht på *kulbrinteområdet*, jf. lov nr. 165 af 07.05.1975. Loven havde til formål at give ressortministeren mulighed for at indgå og få opfyldt internationale aftaler om bl.a. fordelingsordninger på området.

Prisområdet var i det hele taget før ikrafttrædelse af de to energiforsyningslove fra anden halvdel af 1970'erne ikke underlagt nogen sektorregulering. El- og varmeområdet var derimod omfattet af de mere generelle bestemmelser i monopolloven samt pris- og avanceloven.¹¹ Monopolloven samt pris- og avanceloven omfattede dog kun private erhvervsvirksomheder og dermed ikke de kommunale energiforsyningsvirksomheder. De kommunale el-, gas- og varmforsyningsvirksomheder var reguleret i overensstemmelse med de almindelige kommunalretlige regler for forsyningsvirksomhed. Energiforsyningsområdet var tillige inden vedtagelsen af energiforsyningslovene reguleret af *planlovgivningen*, herunder byplanloven og kommuneplanloven.¹²

2.1.1 Regulering af de private energiforsyningsvirksomheder

De *private energiforsyningsvirksomheder* blev af den daværende tilsynsmyndighed efter monopolloven og pris- og avanceloven (Monopoltilsynet) reguleret efter et tillempet kostprisprincip vedr. brændselsomkostningerne. Der blev taget udgangspunkt i budgetter.¹³

Prisstopslovgivningen fandt i et vist omfang også anvendelse på elforsyningssektoren. Denne særlige lovgivning bestod af en række love med en begrænset løbetid. Disse love indhold primært generelle regler for virksomhedernes pris- og avanceberegning. Andre tiltag fandt dog også anvendelse. Som eksempler kan nævnes anmeldelsespligt for vejledende priser, pligt til at indhente udtalelser fra Monopoltil-

---

¹⁰ Forsyning med bygas behandles ikke i nærværende redegørelse. For en beskrivelse af området, se bl.a. *Lang* 1922 samt *Petersen* 1990 og 1991.

¹¹ Lov nr. 102 af 31.03.1955 om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger og lov nr. 59 af 15.02.1974 om priser og avancer.

¹² *Eyben* 1977, bind II, p. 57-70. Se også Opvarmningsmetodeudvalget 1975, pkt. 3.11

¹³ *Eyben* 1980, p. 297. Idéen i kostprisprincippet var, at en vares salgpris skulle afhænge af produktionsprisen (kostprisen) eller anskaffelsesprisen. For en generel gennemgang af dette princip, se *Eyben* 1980, p. 354 ff. og *Sølvkjær* 1984, p. 243.

synet før prisforhøjelser og pålæg til Monopoltilsynet om at følge prisudviklingen i konkurrencebeskyttede erhverv. Et eksempel fra 1974 illustrerer anvendelsen:¹⁴

I slutningen af januar 1974 kom der til Monopoltilsynet (på ny) en ansøgning om forhøjelse af elpriserne fra elsektoren. Baggrunden herfor var fortsat stigende priser på brændsler ved nyindkøb. Elværkerne havde normalt beregnet kostpriserne for brændsel således, at der for en vis periode beregnedes et gennemsnit af priserne for lageret ved periodens begyndelse og for de tilgæede partier. Denne udgave af kostprisprincippet ville Monopoltilsynet under normale omstændigheder have accepteret. Ansøgningen måtte imidlertid behandles efter en da nyligt vedtaget prisstoplov.¹⁵ Denne gjorde det ikke muligt for Monopoltilsynet at dispensere for prisstoppet, medmindre hensynet til forsyningsforholdene tilsagde det. Da elværkerne lå inde med brændselslagre til fem måneders forbrug, var landets forsyning af elektricitet imidlertid ikke bragt i fare under prisstoppet. Den af prisstoppet følgende likviditetsstramning kunne ikke begrunde en prisstigning. Ved prisstoppets udløb ville prisdannelsen på elektricitet igen blive fri, medmindre Monopoltilsynet benyttede sine indgrebsbeføjelser. For at have fortsat kontrol med udviklingen forlængede tilsynsmyndigheden prisstoppet administrativt.¹⁶ Dette indgreb angav dog mulighed for konkrete forhøjelser, hvilket straks afstedkom en række ansøgninger, der igen resulterede i konkrete tilladelser til prisforhøjelser.¹⁷

Systemet byggede således i perioden med prisstoplovene på en række konkrete og løbende godkendelser af prisfastsættelsen. Godkendelserne havde ofte kort levetid.

2.1.2 Regulering af kommunal energiforsyningsvirksomhed

På *det kommunale område* skete der en udvikling hen mod et hvile-i-sig-selv princip. Kommunale ledningsbundne ydelser blev tidligere betragtet som kontraktmæssige ydelser.¹⁸ Heri lå, at disse virksomheder var underlagt kommunernes almindelige omfordelingskompetence. Kommunerne kunne drive forskellige forsyningsvirksomheder mod særskilt betaling. Det var ikke unormalt, at forsyningsværker gennem takstfastsættelsen blev drevet med overskud til glæde for pågælden-

---

¹⁴ Se herom Monopoltilsynets meddelelser 1974, p. 59f og 191f. For en oversigt over de midlertidige prisstoplove, se *Eyben* 1980, p. 321.

¹⁵ Lov nr. 14 af 16.01.1974 om prisstop.

¹⁶ Monopoltilsynets bekendtgørelse nr. 19 af 25.02.1974 om prisstop for elektricitet og anmeldelsespligt for elektricitetspriser.

¹⁷ Monopoltilsynets bekendtgørelse nr. 22 af 06.03.1974 om forhøjelse af elpriser fra 1. marts 1974 og bekendtgørelse nr. 27 af 03.04.1974 om forhøjelse af elpriser fra 1. april og 1. maj 1974.

¹⁸ Denne indstilling kan føres tilbage til den købstadskommunale skattereform, jf. lov af 11.02.1863 om den kommunale befattning i købstæderne udenfor København. Med denne samledes den kommunale skatteudskrivning til én skat, der skulle dække alle kommunens udgifter. Dermed afskaffedes repartitionssærskatterne og på sin vis et hvile-i-sig-selv lignende kasseprincip for forskellige kommunale aktiviteter. *Heide-Jørgensen* 1993, p. 467 ff. og *Olsen* 1999, p. 100 ff.

de kommunes skatteydere. Muligheden for at yde kommunal skatteyderfinansieret tilskud til forsyningsvirksomhed var også til stede og blev benyttet.¹⁹ Indenrigsministeriet protesterede så vidt vides ikke i denne periode mod de kommunale regnskaber, der viste sådanne omfordelinger. Fra omkring 1940'erne blev denne praksis omtvistet.²⁰ Med tiden udviklede de kommunale tilsynsmyndigheder det tilsynsretlige hvile-i-sig-selv princip. Ud over de retsteoretiske bidrag fra især Poul Andersen må udviklingen ses i lyset af udsigten til store kommunale investeringer i udbygning af fjernvarmeforsyning i 1950'erne.²¹ Fra slutningen af 1950'erne stillede Indenrigsministeriet i budgetterne en betingelse om anvendelse af et hvile-i-sig-selv princip i forbindelse med ministeriets approbation af kommunernes lån og garantier til finansiering af varmeforsyning.²²

Det kommunale hvile-i-sig-selv princip, som det er kommet til udtryk gennem tilsynspraksis, er et tvedelt princip. Dels er det udtryk for, at kommunerne ikke uden lovhjemmel må benytte forsyningsvirksomhed til at supplere skatteindtægterne, og dels er det udtryk for, at kommunen ikke må skattefinansiere den kommunale forsyningstjeneste helt eller delvist. Der er således tale om et byrdefordelingsprincip mellem

- borgere betragtet som aftagere af ydelser og
- borgere betragtet som skatteydere.

Princippet indebærer i praksis, at omkostninger og indtjening ved disse tjenester over en årrække økonomisk skal balancere.

Hvile-i-sig-selv princippet blev indført udelukkende ved tilsynspraksis. Ingen domstolsprøvelse har tilsyneladende fundet sted til trods for, at der ved princippet indførelse skete en ændring af en mangeårig kommunal praksis. Princippet gyldighed er dog senere blevet understøttet af ombudsmanden ved dennes praksis.²³

---

¹⁹ *Heide-Jørgensen* 1993, p. 468. Om kommunal forretningsvirksomhed på bl.a. energiforsyningsområdet (public utilities), se *Andersen* 1940, p. 260-273.

²⁰ I Sverige udgav Håkan Strömberg i 1949 en disputas (Om rättsförhållandet mellan offentliga anstalter och deras nyttjare), og Poul Andersen udgav siden 1936 sin »Dansk Forvaltningsret«.

²¹ *Olsen* 1999, p. 100 ff.

²² Voldgiftskendelse af 03.12.2001 i sagen Kolding Områdets Energiselskab mod Kolding Kommune.

²³ *Gram Mortensen* 1998, p. 239f og *Heide-Jørgensen* 1993, p. 474 ff. Heide-Jørgensen kritiserer det forhold, at Indenrigsministeriet administrativt ændrede en mangeårig kommunal praksis uden at sikre en domstolsprøvelse. For en nærmere diskussion af princippet gyldighed, se *Heide-Jørgensen*, p. 479 ff. Se i øvrigt udtalelser fra Folketingets Ombudsmand i sagerne FOB 97.101, FOB 75.380 og FOB 76.43.

Det har været anført, at for de kommunale elforsyningsvirksomheder svarede prisbestemmelsen i 1976-elfl. § 9 til de hidtidige kommunalretlige grundsætninger for kommunal forsyningsvirksomhed.²⁴ En egentlig håndhævelse overfor kommuner, der ikke drev energiforsyningsvirksomhed efter hvile-i-sig-selv princippet, fandt dog tilsyneladende ikke sted.²⁵ Den kommunale styrelseslovs § 61 er således tilsyneladende ikke blevet bragt i anvendelse overfor kommuner, der ikke fulgte princippet.²⁶ I betænkning nr. 722 af 26.05.1970 vedrørende det fremtidige budget- og regnskabsystem i kommuner og amtskommuner nævnes på side 31, at almindelige kommunale udgifter finansieres via forsyningstaksterne fortrinsvis på fjernvarmeforsyningsområdet. Indenrigsministeriet fandt det angiveligt ofte vanskeligt i konkrete tilfælde at afgøre, hvorvidt princippet om neutralitet i forhold til skatteudskrivningen var tilsidesat. Problemet synes dog at have været til stede på elforsyningsområdet.²⁷

2.2 Energiforsyningslovene

Med lov nr. 54 af 25.02.1976 om elforsyning (1976-elfl.) indførtes den første overordnede selvstændige prisregulering af elforsyningssektoren. Loven var samtidig den første egentlige energiforsyningslov fra regnet den ovenfor omtalte stærkstrømslov.²⁸ Den aktuelle baggrund for ønsket om en lovgivning på området var »olieforsyningskrisen« i vinteren 1973-74. Elforsyningen anvendte på daværende tidspunkt ca. 22 % af det totale forbrug af primær energi. Formålet med lovgivningen var at indpasse elforsyningen i den samlede energiforsyning og i samfundsøkonomien. Stærkstrømsloven havde ikke åbnet mulighed herfor.²⁹

---

²⁴ FT 1975-1976, tillæg B, spalte 465 ff. og *Olsen* 1999, p. 329f. Indenrigsministeriet anførte i en skrivelse af 09.12.1975 til Folketingets Energipolitiske Udvalg, at hvile-i-sig-selv princippet »stedse har været antaget i kommunallovgivningen«. Udsagnet er ikke nødvendigvis velunderbygget.

²⁵ *Heide-Jørgensen* 1993, p. 475.

²⁶ Voldgiftskendelse af 03.12.2001 i sagen Kolding Områdets Energiselskab mod Kolding Kommune.

²⁷ Se FOB 1972.101.

²⁸ Senest lov nr. 251 af 06.05.1993 om elektriske stærkstrømsanlæg og elektrisk materiel.

²⁹ Forslag til lov om elforsyning som fremsat den 15.11.1974 med bemærkninger, FT 1974/75, sp. 1599-1602. Der blev i juli 1974 nedsat et analyse og prognoseudvalg, hvis opgave det var at udføre eller formidle prognoser og analyser af statistisk-økonomisk karakter, som kunne bidrage til vurderingsgrundlaget for kommende energipolitiske beslutninger. Senere blev yderligere to lovforslag fremsat: Forslag til lov om elforsyning som fremsat den 20.03.1975 med bemærkninger, FT 1974/75, sp. 3457-3478 og forslag til lov om elforsyning (L 40) som fremsat den 17.10.1975 med bemærkninger, FT 1975/75, sp. 1006-1016. Handelsministeriet udgav endvidere i 1974 en energipolitisk redegørelse (Danmarks energiforsyning - mål og midler i energipolitikken) og i 1976 den første egentlige danske energihandlingsplan, Dansk energipolitik 1976.

Tilsvarende indførtes med lov nr. 258 af 08.06.1979 om varmforsyning (1979-vmfl.) en regulering af varme- og naturgasforsyningsområdet. Forud havde Handelsministeriets Varmeplansudvalg udfærdiget to delbetænkninger, Opvarmingsudvalget havde afgivet en betænkning, en energipolitisk redegørelse og en energihandlingsplan var blevet udfærdiget.³⁰ Også 1979-vmfl. havde rod i »olieforsyningskrisen« i vinteren 1973-74. Ønsket var anvendelse af en langsigtet varmeplanlægning som instrument for opnåelse af de energipolitiske målsætninger. Det var tilstræbt at anvende de samme principper for fysisk sektorplanlægning, som blev anvendt inden for f.eks. vandforsyning og spildevandsafledning.³¹ Sammen med 1979-vmfl. blev det vedtaget at anlægge et naturgasnet.³² Prisreguleringsbestemmelserne for naturgasområdet fandtes i 1979-vmfl.

Som et resultat af de to energiforsyningsloves sektorregulering blev de private og de kommunale energiforsyningsvirksomheder nu underlagt samme lovgivning på prisfastsættelsesområdet.³³ Indførelsen af 1976-elfl. og 1979-vmfl. medførte også, at Monopoltilsynets kompetence på området for så vidt angik de private energiforsyningsvirksomheder overgik til to nye tilsynsmyndigheder, henholdsvis Elprisudvalget og Gas- og varmeprisudvalget. Tilsvarende fik disse nye myndigheder kompetence i forhold til de kommunale energiforsyningsvirksomheder.

Sammensætningen af de to prisudvalg var således, at over halvdelen af medlemmerne inklusive formanden skulle være uafhængige af forsyningsinteresser og kommunale interesser. Desuden skulle disse medlemmer repræsentere juridisk, nationaløkonomisk, regnskabsmæssig og teknisk sagkundskab samt de større og de mindre forbrugeres interesser.³⁴ Udnævnelsen blev forestået af ressortministeren,

---

³⁰ *Handelsministeriet 1977 og 1978, Opvarmningsmetodeudvalget/Boligministeriet 1975 samt Handelsministeriet 1974 og 1976.*

³¹ Handelsministerens fremsættelsestale i Folketinget, den 05.04.1979. Denne er gengivet i *Monopoltilsynet 1981*, p. 53.

³² Anlægslov nr. 232 af 08.06.1979 for naturgasforsyning. Forarbejder og regelværk omkring gas- og varmereguleringen i 1979 er samlet i *Monopoltilsynet 1981*.

³³ Monopoltilsynet påpegede i sin indberetning fra 1966, at der var behov for en særlig kontrol med elværkernes priser og salgsbetingelser. Omkring halvdelen af elværkerne var kommunale og dermed ikke omfattet af monopolloven. En lignende indberetning kom i 1974. *Sølvkjær 1984*, p. 261 f.

³⁴ Formuleringen stammer fra elforsyningsloven. Varmeforsyningsloven omtalte blot »forbrugerinteresser og nødvendig sagkundskab«. Sammensætningen var dog ikke væsensforskellig. Ved en forbruger i energiforsyningslovene forstås en aftager af eller kunde til energiydelser til eget forbrug til forskel fra en formidler. Forbrugerbegrebet er direkte defineret i ngfl. § 6. Der er ikke sammenfald med den køberetlige forståelse af begrebet.

oprindelig handelsministeren.³⁵ De øvrige medlemmer blev udpeget efter indstilling fra aktører på forsyningsiden inklusive kommunerne. Formålet med sammensætningen var dels at sikre forsyningssektorens indsigt og erfaring repræsenteret i prisudvalgene og dels at sikre en majoritet af uafhængige medlemmer af hensyn til varetagelsen af de samfundsmæssige interesser. De to udvalg delte formand og næstformand. Sekretariatsfunktionerne blev varetaget af konkurrencemyndighederne (monopoltilsynets direktorat, pr. 01.01.1990 Konkurrencerådets sekretariat). Den administrative rekursbeføjelse blev tillagt Monopolankenævnet, per 01.01.1990 Konkurrenceankenævnet.

I 1976-elfl. og 1979-vmfl. indførtes *prisbestemmelserne* i henholdsvis § 9 og § 27.³⁶ Disse var næsten enslydende omkostningsbestemmelser, der opregnede, hvilke omkostninger de omfattede virksomheder kunne indregne i deres priser.

1976-elfl. § 9, stk. 1: »Ved levering af elektricitet kan i prisen indregnes nødvendige udgifter til brændsel, lønninger og andre driftsomkostninger, administration og salg, driftsmæssige afskrivninger samt forrentning af fremmedkapital. Herudover kan der for de af § 3 omfattede elforsyningsvirksomheder med det i § 10 nævnte elprisudvalgs tiltræden indregnes henlæggelser til nyinvesteringer og forrentning af indskudskapital. ...«.

1979-vmfl. § 27: »Kollektive varmforsyningsanlæg, kraftvarmeværker samt virksomheder, der har fået bevilling eller tilladelse i henhold til lov om naturgasforsyning til indførsel, forhandling, transport og oplagring af naturgas, kan i priserne for levering af opvarmet vand, damp eller gas indregne nødvendige udgifter til brændsel, lønninger og andre driftsomkostninger, administration og salg samt forrentning af fremmedkapital. Herudover kan der indregnes driftsmæssige afskrivninger og, med det i § 28 nævnte gas- og varmeprisudvalgs tiltræden henlæggelser til nyinvesteringer og forrentning af indskudskapital efter regler fastsat af handelsministeren«.

Prissætningsprincipperne havde karakter af maksimalpriser. Det centrale begreb, *nødvendige udgifter* var udtryk for en retsstandard³⁷ med oprindelse i monopol- og prislovgivningen. Nødvendige udgifter/omkostninger var således et led i det kostprisprincip, der fandt anvendelse i både monopolloven og pris- og avanceloven.

---

³⁵ I slutningen af 2001 blev energiområdet flyttet fra Miljø- og Energiministerium til Økonomi- og Erhvervsministeriet. Denne ændring havde ved redegørelsens aflevering endnu ikke resulteret i de fornødne ændringer i de under Energistyrelsen hørende retsakter. I det følgende benyttes derfor ofte udtrykket ressortministeren/ministeriet eller blot ministeren. For historiske fænomener eller i citater opretholdes i et vist omfang dog betegnelsen miljø- og energiministeren.

³⁶ Bestemmelsen i § 27 omfattede kollektive varmforsyningsanlæg, kraftvarmeværker samt virksomheder, der havde fået bevilling eller tilladelse til indførsel, forhandling, transport og oplagring af naturgas, jf. 1972-ngfl.

³⁷ Ved en retlig standard eller en retsstandard forstås retsregler, der gør brug af en ufuldstændig normering og i stedet giver retsfortolkeren en målestok, der må udfyldes efter den til enhver tid gældende retsopfattelse.

Der blev stadig taget udgangspunkt i budgetprincippet.³⁸ Begrebet knytter sig dermed til det daværende maksimalprissystem.

Derudover blev tilsynsmyndigheden tillagt en indgrebsbeføjelse i 1976-elfl. § 10, stk. 4 og 1979-vmfl. § 28, stk. 4. Disse næsten enslydende bestemmelser knyttede tillige indgrebsbeføjelsen til begrebet *urimelighed*:

»Finder udvalget, at priser eller andre betingelser er urimelige eller i strid med bestemmelserne i« elfl. § 9/vmfl. § 27, »giver udvalget, såfremt forholdet ikke gennem forhandling kan bringes til ophør, pålæg om ændring af priser eller betingelser«.

Urimelighedsbegrebet var ligeledes kendt fra monopolloven. Dette begreb knytter sig bredere til (for)brugerbeskyttelseshensynet.³⁹

Begreberne »nødvendige udgifter« samt »urimelige« priser og andre betingelser er centrale begreber i beskrivelsen af prisreguleringens retsfaktum på energiforsyningsområdet. De to begreber vil blive nærmere behandlet i kapitel 4.

2.3 Virksomhedstyper under de nugældende energiforsyningslove

De senere års liberalisering af el- og naturgasforsyningssektorerne har medført visse ændringer af strukturen i energiforsyningen. Bl.a. er der i et vist omfang i lovgivningen stillet krav om opdeling af forskellige dele af energiforsyningssektorerne. Især er der stillet krav om en opdeling mellem konkurrenceudsatte og monopolbundne dele af sektorerne.⁴⁰ Herved er der opstået en række nye virksomhedstyper (særskilte funktioner), der omtales nedenfor. Ofte er de forskellige virksomhedstyper underlagt forskellige principper for prissætning, der omtales sidst i kapitlet.

Elforsyningsloven benytter udtrykket »virksomhed« i organisatorisk forstand. Naturgasforsyningsloven benytter derimod udtrykket »selskab«. Endelig benytter vmfl. hovedsagelig udtrykket »anlæg«. »Virksomhed« benyttes dog også. Såvel el- som naturgasdirektivet gør hovedsagelig brug af selskabsbegrebet. I nærværende

---

³⁸ Se på elforsyningsområdet cirkulæreskrivelse nr. 5035 af 14.12.1983 fra Elprisudvalget om kalkulationsregler for elforsyningsvirksomheder.

³⁹ Om urimelighedsbegrebet i monopolloven, se *Jensen m.fl.* 1968, p. 153 ff. og *Sølvkjær* 1984, p. 147 ff.

⁴⁰ Dele af energiforsyningssektorerne antages at udgøre såkaldte *naturlige monopoler*. Herved forstås, at udgifterne til den nødvendige infrastruktur for distribution af bl.a. energiudlever er af en sådan størrelse, at det på grund af stordriftsfordele kun er omkostningseffektivt at have ét sæt installationer, gennem hvilket opgaven kan udføres. Begrebet knytter sig til økonomisk teori. Et naturligt monopol skal derfor ikke nødvendigvis i konkurrenceretlig henseende forstås som et monopol. Se *Finansministeriet* 1990, p. 13; *Fejø* 1997, p. 391 og *Olsen m.fl.* 2000, p. 7.

fremstilling anvendes virksomhedsbegrebet generelt inden for alle tre forsyningsområder som beskrivelse af det organisatoriske fænomen.

2.3.1 Elforsyningslovens virksomhedstyper

Elforsyningsloven skelner mellem de af sektorens funktioner, der er knyttet til naturlige monopoler (transmissions- og distributionsnetværket) og de funktioner, der nu kan betegnes som konkurrenceudsatte (elproduktion og -handel). Der er i loven defineret en række forskellige typer af virksomheder relateret til de naturlige monopoler:

- *Transmissionsvirksomheder*, der betegner virksomheder, hvis net har til formål at transportere elektricitet fra produktionssteder til et overordnet center i distributionsnettet eller at forbinde det med andre sammenhængende elforsyningsnet.
- *Netvirksomheder*, der betegner virksomheder, hvis net har til formål at levere elektricitet til en ubestemt kreds af forbrugere, samt net som forbinder en forbruger direkte med transmissionsnettet.
- *Systemansvarlige virksomheder*, der betegner virksomheder, der har det overordnede ansvar for at opretholde forsyningssikkerhed og en effektiv udnyttelse af et sammenhængende elforsyningssystem.
- *Forsyningspligtige virksomheder*, der betegner virksomheder, der forsyner forbrugere, som ikke har eller ikke ønsker at gøre brug af muligheden for valg af egen elektricitetsleverandør.

Ovenstående virksomhedstyper betegnes i fællesskab som *kollektive elforsyningsvirksomheder*. Disse er underlagt særlige prisbestemmelser i elfl. Se definitionerne i elfl. § 5.

De konkurrenceudsatte elforsyningsvirksomheder⁴¹ er i princippet ikke underlagt prisbestemmelser i elfl. Denne gruppe omfatter to typer virksomheder:

- *Elproduktionsvirksomheder*. Elproduktionsanlæg, der er omfattet af elfl. kapitel 9 om miljøvenlige produktionsformer er dog underlagt særlige prisafregningsbestemmelser i elfl. §§ 58 og 59.
- *Elhandelsvirksomheder*. De forsyningspligtige virksomheder henregnes dog til de kollektive elforsyningsvirksomheder, uagtet at de beskæftiger sig med elhandel. Pr. 01.01.2003 vil de forsyningspligtige virksomheder være konkurrenceudsatte på alle kundegrupper.

---

⁴¹ *Elforsyningsvirksomheder* er som begreb kun anvendt i 1999-elfl. i dennes § 37, der definerer begrebet som omfattende produktion, transport, handel og levering af elektricitet, jf. § 37, stk. 9, jf. § 2, stk. 1.

2.3.2 Naturgasforsyningslovens virksomhedstyper

Naturgasforsyningslovens § 6 definerer en række virksomhedstyper inden for naturgassektoren. Det overordnede begreb er *naturgasselskab*. Herved forstås enhver fysisk eller juridisk person, der varetager mindst én af funktionerne produktion, transmission, distribution, forsyning, køb eller oplagring af naturgas, herunder LNG (flydende naturgas), og som er ansvarlig for de kommercielle, tekniske eller vedligeholdelsesmæssige opgaver i forbindelse med disse funktioner, men som ikke er forbruger. Definitionen svarer stort set til den, der anvendes i naturgasdirektivets artikel 2, stk. 1. I det følgende redegøres der for begrebsanvendelsen på de forskellige områder inden for naturgasforsyning. Beskrivelsen er påvirket af, at ngfl. på visse områder er blevet ændret ved lov nr. 481 af 07.06.2001. Retstilstanden både før og efter ændringen medtages. Lovændringen har bl.a. til haft formål at foretage en selskabsmæssig adskillelse, således at der kommer en mere klar opdeling af opgavevaretagelsen i naturgasforsyningssektoren. Hovedparten af lovændringen er omfattet af ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001 (ikrafttrædelse pr. 01.08.2001 og 01.10.2001). Den resterende del træder i kraft den 01.01.2003, jf. ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 757 af 27.08.2001.

Produktions- eller indvindingsområdet reguleres ikke af ngfl. Efterforskning og indvinding af kulbrinter, herunder naturgas, reguleres primært af undergrundsloven.⁴²

På *infrastruktursiden* defineres et *transmissionsselskab* som enhver fysisk eller juridisk person, der varetager transport af naturgas gennem andre former for højtryksrørledningsnet end opstrømsrørledningsnet⁴³ med henblik på levering til kunder. Et *distributionselskab* defineres som enhver fysisk eller juridisk person, der varetager transport af naturgas via lokale eller regionale ledningsnet med henblik på levering til kunder. Et *lagerselskab* defineres som enhver fysisk eller juridisk person, der varetager en oplagringsfunktion. Der er bevillingspligt på alle tre områder efter ngfl. § 10. Endvidere kan der udskilles en særlig type *LNG-selskaber*, der varetager driften af faciliteter til modtagelse, forgasning eller oplagring af LNG eller flydendegørelse af naturgas. Sådanne faciliteter eller selskaber forefindes for tiden ikke i Danmark. LNG-området er underlagt et krav om etableringstilladelse, men ikke et bevillingskrav. I modsætning til elforsyningsområdet findes der ikke på naturgasforsyningsområdet en *systemansvarlig virksomhed*. Det er i stedet op til transmissions-, distributions- og lagerselskaberne i fællesskab at fastsætte regler for gastransport, jf. ngfl. § 23.

---

⁴² Se herom bl.a. i *Gram Mortensen* 2001a, p. 385 ff.

⁴³ Ved et opstrømsrørledningsnet forstås enhver rørledning eller ethvert net af rørledninger, der drives eller er anlagt som en del af et olie- eller gasproduktionsanlæg eller anvendes til at lede naturgas fra et eller flere af sådanne anlæg til et behandlingsanlæg, en behandlingsterminal eller en endelig kystlandingsterminal.

På *forsyningsområdet* defineres et *forsyningselskab* som et selskab med bevilling i henhold til ngfl. § 25, og som forsyner kunder med naturgas. Der er bevillingspligt efter ngfl. § 24 for så vidt angår forsyning af forbrugere, der ikke har ret til frit valg af leverandør. Bevilling kan gives enten på faste vilkår eller på individuelle vilkår. Med ændringslov nr. 481 af 07.06.2001 er denne bevillingsmæssige opdeling af forsyningselskaberne blevet opretholdt, dog således at der kan gives bevilling til forsyning af forbrugere med et aftag på *over* 300.000 m³ pr. år på individuelle vilkår eller til forsyning af forbrugere med et aftag på *op til* 300.000 m³ pr. år på faste vilkår.⁴⁴ Sidstnævnte bevilling vil også komme til at omfatte de forbrugere, der ikke benytter deres eventuelle ret til valg af leverandør. Gives bevillingen på faste vilkår er der tale om et forsyningspligtigt selskab. Som *forsyningspligtigt selskab* forstås et bevillingspligtigt selskab efter ngfl. § 25, som forsyner forbrugere med naturgas, og som har pligt til at forsyne forbrugere og potentielle forbrugere i områder, der i henhold til vmfl. er udlagt til naturgasforsyning, og andre forbrugere som er eller bliver tilsluttet naturgasforsyningsnettet. Forsyningen sker på faste vilkår.

2.3.3 Varmeforsyningslovens virksomhedstyper

Varmeforsyningssektoren har ikke været udsat for den samme liberaliseringsproces, som kendetegner el- og naturgasforsyningssektorerne. Der har dermed ikke været samme behov for at opdele sektoren i en konkurrenceudsat og i en monopolbunden del. Der findes kun i vmfl. § 23g, stk. 1 en begrænset bestemmelse om anvendelse af selvstændige selskaber:

»Driften af et anlæg til fremføring af opvarmet vand eller damp skal udøves i et selvstændigt selskab, såfremt anlægget ikke ejes af en eller flere kommuner, af de forbrugere, hvis ejendomme er tilsluttet det pågældende anlæg, eller af kommuner og forbrugere i forening. Tilsvarende skal driften udøves i et selvstændigt selskab, såfremt kommuner, forbrugere eller disse i forening ikke ejer alle ejerandele i en virksomhed, der ejer fremføringsanlægget. Selskabet, som driften af fremføringsanlægget skal udøves i, må ikke varetage anden virksomhed, medmindre dette sker i et andet selvstændigt selskab«.

Dette forhold præger lovens anvendelse af organisatoriske begreber. Vmfl. anvender i § 2 det overordnede begreb *kollektive varmforsyningsanlæg*. Begrebet omfatter varmforsyningsvirksomheder, der via en række forskellige typer af anlæg har til formål at levere energi til bygningers opvarmning og forsyning med varmt vand:

- Anlæg til produktion og fremføring af andre brændbare gasarter end naturgas.
- Anlæg til fremføring af opvarmet vand eller damp fra kraftvarmeværker, affaldsforbrændingsanlæg, industrivirksomheder, geotermiske anlæg m.v.
- Fjernvarmforsyningsanlæg, solvarmeanlæg, affaldsforbrændingsanlæg m.v., herunder kraftvarmeanlæg med en effekt op til 25 MW.

---

⁴⁴ Bestemmelserne findes i ngfl. Den nuværende formulering som vedtaget ved ændringslov nr. 481 trådte i kraft den 01.08.2001, jf. bekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001.

- Blokvarmecentraler med en varmekapacitet på mere end 0,25 MW, herunder kraftvarmecentraler med en eleffekt op til 25 MW.

Bestemmelsen i vmfl. § 2 afgrænser lovens anvendelsesområde. I en monopolankenævns sag var der tvist om en blokvarmecentral, hvis kapacitet lå under grænseværdien i vmfl. § 2, stk. 1, nr. 4 (dengang defineret som 1 MJ/s).⁴⁵ Såvel Ankenævnet som Gas- og varmeprisudvalget fandt, at det ikke hørte under deres kompetence at tage stilling til priser m.v. i det pågældende tilfælde. Det forhold, at der var involveret et kollektivt varmforsyningsanlæg som varmeleverandør, ændrede ikke ved sagen.

De underliggende begreber i vmfl. § 2 defineres ikke i loven. Der kan dog ske en opdeling i virksomhedstyper:

- *Varme- eller dampproducenter* omfatter alle, der frembringer varme i en vandbåren form med henblik på videreformidling, herunder industrivirksomheder, der leverer overskudsvarme, kraftvarmeværker, geotermiske anlæg, solvarmeanlæg og affaldsforbrændingsanlæg.
- Som *leverandører* af opvarmet vand eller damp betegnes ejerne af anlæg til fremføring af disse ydelser (fjernvarmeanlæg).

Både producenter og leverandører på varmforsyningsområdet er omfattet af lovens prisreguleringsbestemmelser. For så vidt angår kombineret produktion af elektricitet og varme findes tillige en prisbestemmelse i elfl. § 75. Ressortministeren har endvidere i vmfl. § 2, stk. 4 hjemmel til at fastsætte regler om, at visse former for kollektive varmforsyningsanlæg helt eller delvist ikke skal være omfattet af vmfl. Bemyndigelsen er udnyttet i bekendtgørelse nr. 647 af 17.09.1991 til at undtage priser og andre betingelser for leverancer af varme fra boligblokkes, virksomheders og private eller offentlige institutioners egne blokvarmecentraler, der ifølge varmforsyningslovens § 2, stk. 1, nr. 4, omfattes af reglerne om kollektive forsyningsanlæg, fra bestemmelserne i vmfl. kapitel 4, såfremt disse anlæg udelukkende leverer varme til boligblokkens, virksomhedens eller institutionens eget forbrug.

2.4 Prisfastsættelsesprincipper

Udgangspunktet i de tre energiforsyningslove er, at prisfastsættelsen foretages af den enkelte energiforsyningsvirksomhed. Hvor man med de oprindelige to energiforsyningslove fra 1976 og 1979 havde fælles energiprisreguleringsprincipper baseret på

---

⁴⁵ Monopolankenævnets kendelse af 30.05.1985 i sagen John Jensen, Ballerup ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.32/84. Se tillige Monopolankenævnets kendelse af 11.10.1983 i sagen Gregers Gamborg, Bagsværd ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 17/83, hvor det forhold, at en varmecentral under den i loven fastsatte kapacitetsgrænse ikke ansås for omfattet af vmfl., selv om der skete levering til privatejede rækkehuse.

nødvendige omkostninger og rimelige priser, er man nu i et vist omfang overgået til funktionsspecifikke sektordifferentiere prisreguleringsprincipper.

I det følgende behandles de enkelte energiforsyningsloves prissætningsprincipper og en række tilknyttede begreber.

2.4.1 Prissætning efter elforsyningsloven

Ydelser omfattet af elfl. prisfastsættes grundlæggende på fire forskellige måder.

Elproduktion er som udgangspunkt underlagt en *aftalebaseret prisfastsættelse*, jf. elfl. § 75, stk. 1. Det samme gør sig gældende for handel med forbrugere, der har mulighed for fri leverandørvalg, jf. elfl. § 7.

For den prioriterede elproduktion⁴⁶ er der fastsat særlige afregningsregler efter elfl. § 58, stk. 1. Afregningen sker ud fra et *princip om omkostningsdækning*. Der skal således erlægges en betaling, der svarer til omkostningerne ved at producere og transportere elektricitet, herunder brændsels- og driftsomkostninger m.v. og langsigtede anlægsomkostninger.

Særligt for så vidt angår VE-elektricitet⁴⁷ fremgår det af elfl. § 59, at afregningen skal ske til *offentlig fastsatte afregningspriser* ofte med et pristillæg. Denne fastsættelsesform vil muligvis med tiden blive erstattet med en markedsbaseret prissætning suppleret med tildeling af *VE-beviser*.⁴⁸

Ydelser fra de kollektive elforsyningsvirksomheder er underlagt en *omkostningsbaseret prisfastsættelse*, jf. elfl. §§ 69-74. Hovedbestemmelsen findes i elfl. § 69, stk. 1, 1. pkt.:

»Priserne for ydelser fra de kollektive elforsyningsvirksomheder fastsættes under hensyntagen til virksomhedernes omkostninger til indkøb af energi, lønninger, tjenesteydelser, administration, vedligeholdelse, andre driftsomkostninger og afskrivninger samt forrentning af kapital«.

---

⁴⁶ Ved prioriteret produktion forstås elproduktion, der er sikret afsætning via en aftageforpligtelse for netvirksomhederne og de systemansvarlige virksomheder, jf. elfl. § 57.

⁴⁷ Elektricitet, der fremstilles ved vindkraft, biogas, biomasse, solenergi og bølgeenergi, samt elektricitet der fremstilles på vandkraftanlæg under 10 MW, jf. elfl. § 55.

⁴⁸ VE-beviser er omsættelige aktiver, der vederlagsfrit tildeles producenter af VE-elektricitet som produktionsstøtte. Forbrugere af elektricitet pålægges en forholdsmæssig aftageforpligtelse til VE-beviserne. Se nærmere herom i *Gram Mortensen 2001*.

Prisfastsættelsen differentieres igen på de forskellige typer af kollektive elforsyningsvirksomheder.

- Forsyningspligtige virksomheder kan indregne de i § 69, stk. 1, 1. pkt. omtalte omkostninger med tillæg af et overskud, som er rimeligt i forhold til omsættningens størrelse og effektiviteten ved indkøb af elektricitet og andre omkostninger (*effektivitetsregulering*).⁴⁹
- Systemansvarlige virksomheder kan indregne de i § 69, stk. 1, 1. pkt. omtalte omkostninger med tillæg af et overskud i form af en rimelig forrentning af indskudskapital (*omkostningsregulering*). I princippet dermed den hidtidige prisregulering for de systemansvarlige virksomheder.⁵⁰
- Net- og transmissionsvirksomheder kan ligeledes få dækning for de i § 69, stk. 1, 1. pkt. omtalte omkostninger, dog således at prissætningen sker på baggrund af såkaldte *indtægtsrammer*. Desuden kan disse virksomheder opnå et overskud i form af *forrentning af indskudskapital og ekstraordinære effektiviseringsgevinster* i forhold til indtægtsrammerne. Det fremgår endvidere af elfl. §§ 24 og 25, at enhver har ret til at benytte det kollektive elforsyningsnet til transport af elektricitet, og at dette skal ske til faste priser og betingelser (*reguleret adgang*).

Rimelighedsbegrebet og indtægtsrammebegrebet omtales i kapitel 4. Samme sted omtales en række begreber med specifik relation til elfl. § 69.

2.4.2 Prissætning efter naturgasforsyningsloven

Priser og betingelser for naturgasleverancer til forsyningsselskaber samt kunder med ret til valg af leverandør er efter ngfl. § 39 underlagt et *forhandlingsprincip* med et tilknyttet *rimelighedskrav*.⁵¹ Den nuværende formulering af ngfl. § 39 er indsat ved ændringslov nr. 481 af 07.06.2001. Ændringen trådte i kraft pr. 01.08.2001, jf. ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001. Tidligere gjaldt forhandlingsprincippet for ydelser fra selskaber med bevilling til forsyning på individuelle vilkår (ikke-forsyningspligtige selskaber) og selskaber, som forsynede kunder med ret til valg af leverandør.

Distributionsselskabernes priser skal fastsættes på baggrund af disses *omkostninger* til indkøb af energi, lønninger, tjenesteydelser, administration, vedligeholdelse samt andre driftsomkostninger, afskrivninger og forrentning af kapital, jf. ngfl. § 37. Prissætningen skal dog ske på baggrund af *indtægtsrammeregulering*.

---

⁴⁹ Energitilsynet gør rede for reguleringen i vejledning om forsyningspligtige elvirksomheder.

⁵⁰ Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999 med bemærkninger.

⁵¹ Se herom i punkt 4.1.1.5.

De forsyningspligtige selskaber er underlagt en *effektivitetsregulering*, jf. ngfl. § 37b, hvorefter der i priserne kan indkalkuleres et overskud, som er rimeligt i forhold til omsætningens størrelse og effektiviteten ved indkøb af naturgas og andre omkostninger. De forsyningspligtige selskaber er i lighed med distributionsselskaberne underlagt indtægtsrammeregulering. Naturgasforsyningslovens § 37b er indsat ved lov nr. 481 af 07.06.2001. Indtil bestemmelsens ikrafttræden pr. 01.08.2001, jf. ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001, var de forsyningspligtige selskaber underlagt samme prisregulering som distributionsselskaberne.

Det fremgår af ngfl. § 38, at transmissions-, lager- og LNG-selskabernes prissætning skal bygge på et *ikke-diskriminationsprincip*. Med lov nr. 481 af 07.06.2001 blev der indført en bestemmelse, hvoraf det fremgår, at transmissions-, lager- og LNG-selskabernes prissætning skal være *omkostningsbaseret*, hvori indgår et rimeligt afkast af den i selskabet investerede kapital (*forrentning*). Tidligere fremgik det ikke, hvorledes prisen i øvrigt skulle fastsættes. Det fremgår af bemærkningerne⁵² til ændringsloven, at der var tale om en præcisering. Prisfastsættelsesprincippet må herefter antages også at have været gældende før ikrafttræden af ændringsbestemmelsen (01.08.2001, jf. ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001).

Der er i ngfl. §§ 18-23 fastsat særlige regler for *systemadgang*. Denne omfatter transmissions- og distributionsnet, naturgaslagre samt LNG-faciliteter. Efter de nuværende regler er tredjepartsadgang til distributions- og transmissionsnettet samt LNG-faciliteterne underlagt bestemmelser om *reguleret adgang* til faste tariffer, jf. ngfl. § 20.⁵³ Om forhandlingsbegrebet, se afsnit 4.1.5.2. Om eksistensen af et rimelighedskrav, se afsnit 4.1.1.5. For lagrene gælder bestemmelsen i ngfl. § 20a om *forhandlet adgang*. Dog indeholder bestemmelsen krav om, at lagerselskaber senest én måned efter lovens ikrafttræden og derefter én gang om året skal offentliggøre de kommercielle hovedvilkår for benyttelse af lagrene.

---

⁵² Forslag til lov om ændring af lov om naturgasforsyning (L 232) som fremsat den 27.04.2001, de generelle bemærkninger, punkt 2.6.

⁵³ Før ikrafttræden af ændringslov nr. 481 af 07.06.2001, var transmissionsnettet og LNG-faciliteterne underlagt forhandlet adgang. Ændringen trådte i kraft pr. 01.10.2001, jf. ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001. Det bemærkes, at der i forbindelse med Konkurrencerådets godkendelse af fusionen mellem DONG Naturgas A/S og Naturgas Sjælland I/S på rådets møde den 28.02.2001 af DONG bl.a. blev givet tilsagn om inden den 31.12.2001 at etablere et sæt tariffer for adgang til DONG's transmissionsnet for en standardtransportydelse. Samtidig ville DONG etablere et system, der gjorde det muligt for kunder at beregne priser for adgang til systemet. Det fremgår af rådsmødet den 29.08.2001 i sagen om DONG's efterlevelse af disse tilsagn, at overholder DONG som transmissions-selskab bestemmelser i lov nr. 481 af 7. juni 2001 om reguleret adgang til transmissionsnettet med faste og offentliggjorte priser og vilkår, vil selskabet samtidig opfylde tilsagnet afgivet overfor Konkurrencerådet.

2.4.3 Prissætning efter varmforsyningsloven

Ydelser fra de kollektive varmforsyningsanlæg er underlagt en *omkostningsbaseret prisfastsættelse*, jf. vmfl. §§ 20-21. Omkostningsberegningen skal dog ske inden for fastsatte *indtægtsrammer*. Desuden kan der efter regler fastsat af ressortministeren indregnes *forrentning af indskudskapital*. En sådan forrentning forudsætter dog Energitilsynets tiltræden.

En række leverandører af opvarmet vand, damp eller gas (bortset fra naturgas) har mulighed for at indkalkulere et *overskud* i prisen. Indregningsmuligheden forudsætter, at de nævnte ydelser ikke leveres direkte til forbrugerne, men til et kollektivt varmforsyningsanlæg. De omfattede leverandører skal for at kunne indregne et overskud opfylde et *teknologikrav*. Kun anlæg baseret på geotermi, solvarme, biogas eller biomasse har muligheden herfor. Ministeren er bemyndiget til at inddrage andre vedvarende energiformer under ordningen. Overskuddets størrelse kan begrænses af et *prisloft* fastsat af ministeren. Prisloftet vil i givet fald blive fastlagt ud fra en betragtning om de alternative forsyningsmuligheder, der i overensstemmelse med de energipolitiske retningslinier kunne have været etableret i fravær af den pågældende leverandør.⁵⁴

---

⁵⁴ Forslag til lov om ændring af lov om varmforsyning (L 240) som fremsat den 29.03.2000, bemærkningerne til nr. 7.

Anmeldelses- og godkendelseskrav

I det følgende behandles den opdelingen i anmeldelses- og godkendelsesordninger vedrørende priser og betingelser, som det kommer til udtryk i de tre energiforsyningsområde.

3.1 Indførelse af anmeldelses- og godkendelseskrav

Før indførelsen af energiforsyningslovene var ledningsførte energiydelser underlagt de generelle bestemmelser i pris- og avanceloven samt monopolloven. Disse love krævede ikke automatisk anmeldelse af priser og betingelser. Dog indeholdt den tidligere pris- og avancelov⁵⁵ i § 10 en anmeldelsespligt i forbindelse med fastsættelse eller tilkendegivelse af videresalgspriser og i § 3 en bemyndigelse til Monopoltilsynet til for bestemte vare-, tjeneste- og transportydelsesområder eller for enkelte virksomheder at kræve prisændringer indberettet til tilsynet. Monopollovens § 6 krævede desuden anmeldelse af aftaler og vedtagelser samt efter påkrav fra Monopoltilsynet priser fra enkeltvirksomheder eller sammenslutninger, der ville eller kunne udøve en væsentlig indflydelse på bl.a. prisforhold i hele landet eller inden for lokale markedsområder.

Alle tre energiforsyningslove stiller nu krav af anmeldelse af pris- og leveringsbetingelser. Anmeldelsen skal foretages til tilsynsmyndigheden, nu Energitilsynet. Anmeldelseskravet blev indført med 1976-elfl. § 10, stk. 1:

»Priser og andre betingelser - herunder afgifter ved tilslutning og udvidelse - skal med angivelse af grundlaget for prisfastsættelsen anmeldes til et af handelsministeren nedsat udvalg (elprisudvalget) efter regler fastsat af udvalget«.

Bestemmelsens formulering (det indskudte) blev ændret ved lov nr. 409 af 14.06.1995, men selve anmeldelseskravet fremstod i elforsyningsloven uforandret frem til 1999-elfl.

---

⁵⁵ Lovbekendtgørelse nr. 59 af 15.02.1974 om priser og avancer.

En næsten tilsvarende bestemmelse blev indført med 1979-vmfl. § 28, stk. 1:⁵⁶

»Priser og andre betingelser for de af § 27 omfattede leverancer skal med angivelse af grundlaget for prisfastsættelsen anmeldes til et af handelsministeren nedsat udvalg (gas- og varmeprisudvalget) efter regler fastsat af udvalget«.

På elforsyningsområdet har den nugældende elfl. § 76 som udgangspunkt opretholdt et anmeldelseskrav. Hovedbestemmelsen i elfl. § 76 suppleres imidlertid af en række godkendelseskrav. De enslydende bestemmelser i § 71, stk. 3 (systemansvarlig virksomhed) og § 72, stk. 2 (forsyningspligtig virksomhed) fastslår et krav om godkendelse af prisfastsættelsen fra Energitilsynet.

På naturgasområdet stilles der med den nye særskilte lovgivning krav om, at transmissions-, distributions-, lager-, LNG- og forsyningspligtige selskaber bl.a. skal anmelde priser, tariffer og betingelser for ydelser, der omfattes af bevillingerne, samt for ydelser fra LNG-selskaber og grundlaget for fastsættelsen af disse, herunder leveringsaftaler, jf. ngfl. § 40. For de af distribution- og forsyningspligtselskaber fastsatte priser og betingelser (i overensstemmelse med de i ngfl. anførte indtægtsrammer) skal anmeldelse ske inden 30 dage efter disses fastsættelse eller vedtagelse dog senest samtidig med, at priserne, tarifferne og betingelserne træder i kraft.⁵⁷

I det følgende søges indholdet i de nugældende anmeldelses- og godkendelsesbestemmelser afdækket. Behandlingen sker på tværs af de tre energiforsyningslove og på baggrund af følgende systematik:

- *Anmeldelsesordning*: Anmeldelse er pligtig. Der kan eventuel være tilknyttet en bestemmelse, hvorefter anmeldelse er en betingelse for gyldighed.
- *Godkendelsesordning*: Anmeldte priser m.v. er ikke gyldige, før de er godkendt.

Begge ordninger er som ovenfor anført repræsenteret i aktuel dansk energiforsyningsregulering. For så vidt angår anmeldelseskravet, forefindes dette i den nugældende energiforsyningslovgivning både med og uden en tilknyttet gyldighedsbestemmelse. For en oversigt over de forskellige virksomhedstypers aktuelle ordninger, se bilag 1.

---

⁵⁶ I den aktuelle vmfl. findes en tilsvarende bestemmelse i vmfl. § 21, stk. 1. Denne er citeret nedenfor i afsnit 3.2.

⁵⁷ Bekendtgørelse nr. 1069 af 04.12.2000 om regler for anmeldelse af priser, tariffer og andre betingelser for transport, levering og oplagring m.v. af naturgas samt hel eller delvis salg af ejerandele i naturgasselskaber, § 4, stk. 1. Efter de nugældende bestemmelser indført ved lov nr. 481 af 07.06.2001 og ikrafttrådt pr. 01.08.2001, jf. ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001, er indtægtsrammebestemmelsen placeret i § 37a, ligesom der er indført en godkendelsesordning efter § 37b. Tidligere var bestemmelsen placeret i ngfl. § 37.

3.2 Anmeldelseskrav

Med 1999-elfl. opretholdes anmeldelseskravet som udgangspunkt, jf. dennes § 76, stk. 1, nr. 1:

»De kollektive elforsyningsvirksomheder skal til Energitilsynet anmelde
1) priser, tariffer og betingelser for ydelser, der omfattes af bevillingerne, samt grundlaget for fastsættelsen af disse, herunder leveringsaftaler efter Energitilsynets nærmere bestemmelse, ...«.

Endvidere indeholder elfl. § 74, stk. 1 en anmeldelsespligt for kapitalens størrelse:

»De kollektive elforsyningsvirksomheder skal til Energitilsynet anmelde størrelsen af den kapital, som ifølge virksomheden skal danne grundlag for fastsættelsen af den forrentning, som i medfør af § 69, stk. 1, kan indregnes i priserne. Virksomhederne skal særskilt opgøre størrelsen af en eventuel indskudskapital«.

Anmeldelseskravet på elforsyningsområdet omfatter kun de kollektive elforsyningsvirksomheder. Elproduktions- og handelsvirksomheder er således ikke omfattet. Ydermere er de systemansvarlige og de forsyningspligtige virksomheder underlagt et særligt godkendelseskrav som omtalt nedenfor. Tilbage under anmeldelsesordningen bliver net- og transmissionsvirksomhederne.

Vmfl. § 21, stk. 1 har ligeledes opretholdt en anmeldelsesbestemmelse:

»Tariffer,⁵⁸ omkostningsfordeling og andre betingelser for de af § 20 og § 20b omfattede ydelser skal med angivelse af grundlaget herfor anmeldes til et af miljø- og energiministeren nedsat tilsyn (Energitilsynet) efter regler fastsat af tilsynet«.

Endvidere indeholder ngfl. § 40, stk. 1, nr. 1, en anmeldelsesbestemmelse:

»Transmissions-, distributions-, lager-, LNG- og forsyningspligtige selskaber, jf. §§ 10 og 26, skal til Energitilsynet anmelde:
1) Priser, tariffer og betingelser for ydelser, der omfattes af bevillingerne, samt for ydelser fra LNG-selskaber og grundlaget for fastsættelsen af disse, herunder leveringsaftaler efter Energitilsynets nærmere bestemmelse...«.

---

⁵⁸ Vmfl. §§ 20 og 20a benytter udtrykket priser, mens § 21 benytter udtrykket tarif. Tarifbegrebet er indført ved lov nr. 451 af 31.05.2000. Det fremgår af bemærkningerne hertil (L 240 som fremsat af miljø- og energiministeren den 29.03.2000), at der med anvendelse af begrebet »tarif« ikke er tale om realitetsændringer i forhold til det hidtil anvendte begreb, »priser«, men det ønskes herved blot at opnå en mere ensartet sprogbrug i vmfl. og i energiforsyningslovgivningen generelt.

Naturgasforsyningsloven indeholder tillige i § 23, stk. 1-3, bestemmelser for anmeldelse af regler for gastransport:

»Transmissionsselskaber fastsætter i samarbejde med distributions-, lager- og LNG-selskaber regler for benyttelse af systemet (regler for gastransport).

Stk. 2. De i medfør af stk. 1 fastsatte regler skal være objektive og ikkediskriminerende samt tilgængelige for brugere og potentielle brugere af systemet.

Stk. 3. Reglerne skal anmeldes til miljø- og energiministeren«.

Endelig findes et særligt anmeldelseskrav i § 11, stk. 2 i bekendtgørelse nr. 856 af 01.10.2001 om netvirksomhedernes forsknings- og udviklingsaktiviteter vedrørende effektiv energianvendelse. Efter bestemmelsen skal elnetvirksomhederne sende budget og revisionpåtegne regnskab for deres aktiviteter efter bekendtgørelsen til de systemansvarlige virksomheder. Bestemmelsens formål er dog ikke kontrol, men fordeling af omkostningerne på alle forbrugere i et sammenhængende elforsynings-system.

3.2.1 Ugyldighedsbestemmelse

Hverken elfl. § 76 eller den tilknyttede bekendtgørelse nr. 90 af 07.02.2000 om regler for anmeldelse af priser og andre betingelser for transport og levering af elektricitet samt hel eller delvis salg af ejerandele i elforsyningsvirksomheder indeholder særskilte bestemmelser om ugyldighed som følge af manglende anmeldelse. Heller ikke i forbindelse med anmeldelsespligten i ngfl. § 40, stk. 1, nr. 1, eller til den tilsvarende bestemmelse i bekendtgørelse nr. 1069 af 04.12.2000 om regler for anmeldelse af priser, tariffer og andre betingelser for transport, levering og oplagring m.v. af naturgas samt hel eller delvis salg af ejerandele i naturgasselskaber er der knyttet særskilte bestemmelser om ugyldighed som følge af manglende anmeldelse.

I mangel af sådan ugyldighedsbestemmelse må de af forsyningsvirksomhederne fastsatte priser m.v. anses for gyldigt, indtil tilsynsmyndigheden eventuelt ændrer afgørelsen, uanset manglende anmeldelse.⁵⁹ Konsekvensen er, at en forbruger ikke kan bestride priser og betingelser (f.eks. en prisforhøjelse) alene på baggrund af manglende anmeldelse. Incitamentet for forsyningsvirksomhederne til overholdelse af anmeldelsespligten ligger således i de respektive sanktionsbestemmelser, jf. elfl. § 87, stk. 1, nr. 6 og ngfl. § 49, stk. 1, nr. 6.

---

⁵⁹ Tidspunktet for virkningen af en ændringsafgørelse synes at blive fastlagt efter konkrete omstændigheder. Se Gas- og varmeprisudvalgets afgørelse som refereret i Konkurrenceankenævnets kendelse af 28.08.1996 i sagen Tølløse Kommune ctr. Gas- og varmepris-udvalget, j.nr. 96-42.560. Se tillige omtalen i afsnit 4.1.1.1.8.1.

På varmforsyningsområdet er der i modsætning til el- og naturgasområdet en ugyldighedsbestemmelse, jf. vmfl. § 21, stk. 3:

»Tariffer, omkostningsfordeling og andre betingelser, der ikke er anmeldt som foreskrevet efter stk. 1, er ugyldige«.

I de oprindelige anmeldelsesbestemmelser i 1976-elfl. og 1979-vmfl. var manglende anmeldelse ligeledes forbundet med ugyldighed. Dette fremgår udtrykkeligt af de enslydende bestemmelser i 1976-elfl. § 10, stk. 3 og 1979-vmfl. § 27, stk. 3 (senere 1990-vmfl. § 21, stk. 4, nu vmfl. § 21, stk. 3):

»Priser og andre betingelser, der ikke er behørigt anmeldt, er ugyldige«.

Disse to nu historiske bestemmelser gør ikke nærmere rede for retsvirkningerne af denne ugyldighed. I praksis antoges disse bestemmelser primært at have betydning for ændringer i priser og betingelser, idet disse først kunne få gyldighed efter anmeldelse.⁶⁰ Denne retsvirkning fremgår således af § 4, stk. 2 i Elprisudvalgets bekendtgørelse nr. 125 af 26.02.1990 om regler for anmeldelse af priser og andre betingelser for levering af elektricitet. Herefter medførte ikke rettidig anmeldelse af priser og betingelser (d.v.s. inden 30 dage efter vedtagelsen og senest samtidig med, at priserne og betingelserne skulle træde i kraft), at disse tidligst kunne få gyldighed fra modtagelsen af anmeldelsen. En lignende bestemmelse fandtes i § 4, stk. 2 i bekendtgørelse nr. 610 af 27.08.1990 om regler for anmeldelse af priser og andre betingelser for levering af opvarmet vand, damp eller gas.

Retsvirkningerne af ugyldighedsbestemmelsen udspecificeres heller ikke nærmere i den aktuelle vmfl.⁶¹ Lovens bestemmelse fik sin nuværende affatning ved lov nr. 451 af 31.05.2000 om ændring af lov om varmforsyning. Det fremgår af lovens bemærkninger,⁶² at der med lovændringen kun blev indsat redaktionelle ændringer i bestemmelsen. Ordlyden er da også uforandret.

Anmeldelsespligten for priser efter den nugældende vmfl. påhviler de kollektive varmforsyningsanlæg samt industrivirksomheder, kraftvarmeanlæg med en eleffekt over 25 MW og geotermiske anlæg m.v., som leverer opvarmet vand, damp eller gas

---

⁶⁰ Se *Eyben* 1980, p. 174 vedr. 1976-elfl.

⁶¹ Ugyldighedsvirkningen omtales i § 4, stk. 4 i bekendtgørelse nr. 1070 af 04.12.2000 om regler for anmeldelse af priser, omkostningsfordeling og andre betingelser for transport og levering af fjernvarme samt hel eller delvis salg af ejerandele i varmforsyningsvirksomheder, men der gøres ikke nærmere rede herfor.

⁶² L 240 som fremsat af miljø- og energiministeren den 29.03.2000.

bortset fra naturgas.⁶³ Af § 4 i bekendtgørelsen fremgår, at anmeldelsen skal ske senest 30 dage efter vedtagelsen og senest på det vedtagne ikrafttrædelsestidspunkt. Bekendtgørelsen regulerer ikke, hvorledes prisfastsættelsen, indtil anmeldelse er sket, skal foretages.

3.2.2 Følgerne af ugyldighed

Som udgangspunkt må den almindelige retsvirkning af ugyldighed i forholdet mellem to parter være, at der ikke inter partes kan støttes ret på det pågældende forhold. I forholdet mellem en energiforsyningsvirksomhed og dens kunder vil det sige, at forsyningsvirksomheden ikke kan støtte ret på sine anmeldte priser. Retsvirkningerne af ugyldighed kan tænkes at have én af tre hovedkonsekvenser:

- Energiforsyningsvirksomheden er ikke berettiget til at kræve betaling for den leverede energiydelse.
- Energiforsyningsvirksomheden er ikke berettiget til at kræve betaling efter ikke anmeldte priser, men kun efter tidligere anmeldte priser, forudsat sådanne forefindes.
- Det må afgøres efter almindelige obligationsretlige regler (køberetlige), hvorledes forholdet mellem parterne skal opgøres.

Det almindelige aftaleretlige udgangspunkt ved ugyldighed er, at hver part tilbageleverer det modtagne. Det vil typisk ikke være muligt for en forbruger på energiforsyningsområdet at tilbagelevere den modtagne ydelse. For de ledningsførte energiydelser er det karakteristisk, at der er et sammenfald mellem levering og forbrug.

Den tidligere konkurrencelov (lovbekendtgørelse nr. 114 af 10.03.1993) indeholdt en bestemmelse i § 5, stk. 3, hvorefter visse aftaler og vedtagelser, der var omfattet af en anmeldelsespligt, ikke var gyldige, medmindre de var anmeldt inden for den foreskrevne frist. Ugyldighedsvirkningen indtraf både inter partes og i forhold til tredjemand. Konkurrencelovens forgænger - Monopolloven⁶⁴ havde en bestemmelse i § 8, hvorefter aftaler og vedtagelser, der var omfattet af lovens § 6, stk. 1, ikke havde gyldighed og ikke kunne gøre krav på beskyttelse ved domstolene, medmindre anmeldelsen var sket inden for den foreskrevne frist. Denne ugyldighedssanktion

---

⁶³ Se jf. § 1 i bekendtgørelse nr. 1070 af 04.12.2000 om regler for anmeldelse af priser, omkostningsfordeling og andre betingelser for transport og levering af fjernvarme samt hel eller delvis salg af ejerandele i varmforsyningsvirksomheder. En næsten identisk anmeldelsespligt forefandt i den nu ophævede bekendtgørelse nr. 610 af 27.08.1990 om regler for anmeldelse af priser og andre betingelser for levering af opvarmet vand, damp eller gas.

⁶⁴ Lov nr. 102 af 31.05.1955 om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger.

blev i konkurrencelovsbetænkningen fra 1986⁶⁵ foreslået afskaffet med henvisning til, at den næppe var »nødvendig i et lille og overskueligt marked som det danske«. Betænkningen tyder på, at ugyldighed fungerede som et alternativ/supplement til straf/kontrol. Dette underbygges af en udtalelse i bemærkningerne til den første fremsættelse af 1976-elfl. Herefter skulle ugyldighedsprincippet fremstå som »et effektivt værn mod anvendelse af ikke-behørigt anmeldte priser og betingelser«. ⁶⁶ Dette kunne tale for, at konsekvensen af ugyldighed skulle være manglende betaling for leverede ydelser i perioden med manglende anmeldelse.

En sådan konsekvens må dog anses for vidtgående. Der er en ikke uvæsentlig forskel på beskyttelsen af markedsaktørerne i forbindelse med konkurrencebegrænsende aftaler og betaling for faktisk leverede ydelser. Konsekvenserne kunne blive ganske store for en energiforsyningsvirksomhed, hvis der ikke kunne kræves betaling for større leverancer. Desuden er der som ovenfor omtalt rent faktisk tilknyttet en straffebestemmelse til vmfl. § 21, jf. den tilknyttede bekendtgørelse nr. 1070 af 04.12.2000. ⁶⁷ Dette begrænser behovet for en kraftig civilretlig sanktion. Ydermere kan de kunder, der har fået leveret energi ydelser, ikke siges at have en berettiget forventning om eller beskyttelsesværdig interesse i vederlagsfri levering, uanset om disse kunder måtte være bekendt med den manglende anmeldelse.

Kan det herefter antages, at spørgsmålet om, hvilken betaling, der skal erlægges for de leverede ydelser, skal afgøres efter almindelige obligationsretlige regler? Det vil i den forbindelse være nærliggende at falde tilbage på det almindelige princip, som dette kommer til udtryk i købelovens § 72. ⁶⁸

»Fremgår prisen eller dens fastsættelse ikke af aftalen eller forholdene i øvrigt skal køberen betale, hvad der under hensyn til salgsgenstandens art og beskaffenhed, gængs pris ved aftalens indgåelse samt omstændighederne i øvrigt må anses for rimeligt«.

---

⁶⁵ Betænkning nr. 1075/1986, p. 30.

⁶⁶ Bemærkningerne til forslag til lov om elforsyning, som fremsat den 15.11.1974, FT 1974/75, sp. 1613.

⁶⁷ I henhold til § 6 i bekendtgørelse nr. 1070 af 04.12.2000 om regler for anmeldelse af priser, omkostningsfordeling og andre betingelser for transport og levering af fjernvarme samt hel eller delvis salg af ejerandele i varmforsyningsvirksomheder, kan tilsidesættelse af anmeldelsespligten eller meddelelse af urigtige eller vildledende oplysninger eller opgørelser efter bekendtgørelsen straffes med bøde.

⁶⁸ For så vidt angår forhold omfattet af købeloven bortset fra forbrugerforhold gælder dog en særlig bestemmelse i købelovens § 5, hvorefter køber må betale, hvad sælger fordrer, for så vidt det ikke anses for ubilligt.

Spørgsmålet har været prøvet af Konkurrenceankenævnet i en vmfl.-sag angående betaling for nedtagning af målere.⁶⁹ I sagen havde den pågældende leverandør ikke forinden nedtagning af måleren fået anmeldt de vedtægter, hvoraf hjemlen til opkrævningerne ved målernedtagningen fremgik. Konkurrenceankenævnet fandt leverandøren berettiget til at opkræve de faktiske omkostninger ved målernedtagningen også for tiden forud for anmeldelsen:

»Det forhold, at leveringsbestemmelserne først er blevet anmeldt den 20. april 1990, indebærer ifølge varmforsyningslovens § 28, stk. 3 (nu § 21, stk. 4), at de er »ugyldige«. Ugyldighed, således som dette udtryk er anvendt i loven, kan imidlertid ikke antages i sig selv at medføre, at klagerens forbrugere skal være fritaget for at betale for ydelser, de har modtaget, inden anmeldelsen fandt sted. Det er ubestridt, at opkrævningen af omkostningerne ved nedtagning af målere har hjemmel i klagerens vedtægter, og udvalget har ved den påklagede afgørelse fundet, at klageren - fraset gyldighedsspørgsmålet - er berettiget til at opkræve de faktiske omkostninger for nedtagning af målere. Nævnet finder herefter, at klageren har været berettiget til også for tiden forud for den 20. april 1990 at opkræve omkostningerne for nedtagning af målere«.

På baggrund af ovennævnte må det være muligt for energiforsyningsvirksomheden fortsat at kræve dens udgifter dækket for så vidt angår ydelser, som forbrugeren havde modtaget, før anmeldelsen skete.⁷⁰

I situationer, hvor der ikke kan siges at være tale om levering af en ydelse, vil det næppe være muligt for forsyningsvirksomheden at kræve betaling, når der ikke er sket anmeldelse. Denne holdning indtog Energiklagenævnet i Løvendahl-sagen.⁷¹

I forbindelse med en udtrædelse bestred en forbruger, at forsyningsvirksomheden var berettiget til at opkræve udtrædelsesgodtgørelse. Forbrugeren advokat henviste i den forbindelse til, at den ledigblevne kapacitet var blevet overdraget til nye forbrugere. Dette, mente klageren, udelukkede opkrævning af udtrædelsesgodtgørelse ud over positive afbrydelsesomkostninger, jf. vedtægterne. Dette anbringende tog Energiklagenævnet ikke stilling til. Energiklagenævnet konstaterede, at varmforsyningsandelselskabet havde undladt at anmelde sine vedtægter, hvori var indeholdt et vilkår om betaling af udtrædelsesgodtgørelse i form af en andel af selskabets anlægsudgifter med fradrag af foretagne afskrivninger, hvis det ikke var muligt at overdrage den ledigblevne kapacitet til nye

---

⁶⁹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 13.06.1991 - Svendborg kommune.

⁷⁰ Den manglende anmeldelse fratager ikke tilsynsmyndigheden muligheden for at prøve lovligheden af de uanmeldte tariffer, omkostningsfordelinger og andre betingelser. Et særligt problem opstod i perioden lige efter ikrafttræden af 1979-vmfl. Der var mange varmforsyningsvirksomheder, der ikke havde fået anmeldt deres priser og leveringsbetingelser. Det syntes at have været Monopolankenævnets holdning, at problemet på daværende tidspunkt bedst kunne løses med dispensationer. Se Monopolankenævnets kendelse af 22.12.1982 i sagen I/S Viborg varmeværk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 15/82.

⁷¹ Energiklagenævnets afgørelse af 02.02.2001 i sagen Karina og Bjarne Løvendahl ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-2311-0003.

forbrugere. Allerede af den grund fandt Energiklagenævnet kravet om udtrædelsesgodtgørelsen ugyldig. Herefter blev Gas- og varmeprisudvalgets afgørelse, efter hvilken kravet om udtrædelsesgodtgørelse ikke var urimeligt, ophævet.

I en varmforsynings sag om regulering på grund af målerfejl havde det kollektive varmforsyningsanlæg ikke anmeldt almindelige bestemmelser for fjernvarmelevering til Energitilsynet.⁷² Derimod var der anmeldt tekniske bestemmelser for fjernvarmelevering. Disse indeholder ikke regler om beregning af forbrug ved en målerfejl. Energiklagenævnet henholdt sig i stedet til »Almindelige bestemmelser for fjernvarmelevering« udarbejdet af Danske Fjernvarmeværkers Forening.

I en enkelt naturgasforsyningsdom (reguleret af vmfl.) har problematikken været berørt. Sagen UfR 2000.1138H drejede sig om en forbruger, der havde sat sig ud over en tilslutningspligt. Forsyningsvirksomheden havde fastsat en minimumsdebitering til dækning af faste omkostninger. Denne minimumsdebitering blev alle tilslutningspligtige inkl. faktisk ikke-tilsluttede forbrugere afkrævet. Flertallet anså minimumsdebiteringen anmeldt også i forhold til de tilslutningspligtige forbrugere, der havde sat sig ud over tilslutningspligten. Flertallet kom dermed ikke til at tage stilling til konsekvensen af ugyldighedsbestemmelsen. Et mindretal i Højesteret (3 ud af 7) fandt imidlertid ikke, at der var sket gyldig anmeldelse af minimumstaksterne i forhold til tilslutningspligtige, men ikke faktisk tilsluttede forbrugere. Mindretallet ville derfor som følge af 1990-vmfl. § 21, stk. 4 erklære minimumsdebiteringen for ugyldig og frifinde forbrugeren. Derved ville denne undgå at skulle betale. Rækkevidden af betragtningerne i dissensen er dog begrænset. Som ikke-tilsluttet kunne netop denne forbruger jo vanskeligt siges at have fået leveret en ydelse.

Energiforsyningsvirksomheden kan næppe opkræve en højere betaling, end det der fremgår af egne (uanset og dermed ugyldige), men dog udmeldte priser. Kunden må antages at have en berettiget forventning om, at disse ikke overskrides. I Energiklagenævnets afgørelse af 05.02.2001 i sagen Bill Nielsen, Projektudvikling og Ejendomsadministration mod Elprisudvalget er det anført, at »manglende anmeldelse af det omhandlende vilkår ikke bør stille forsyningsvirksomhederne bedre end om anmeldelse var sket«. Det samme forhold må gøre sig gældende i forhold til anmeldte priser. En forsyningsvirksomhed vil ikke kunne opkræve mere, end hvad der fremgår af egne anmeldte priser.⁷³

Sagen omhandlede betaling af yderligere investeringsbidrag i forbindelse med ombygning af en erhvervsjendom til en boligejendom med 143 boliger. Elprisudvalget havde ikke

---

⁷² Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen Gert Kamp Jensen ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0040.

⁷³ Monopolankenævnets kendelse af 10.11.1987 i sagen Gudumholm Transformerforening ctr. Elprisudvalget, j.nr. 87-3118-22.

fundet det urimeligt efter 1976-efl., at forsyningsvirksomheden havde krævet fornyet investeringsbidrag af de 143 boliger med fradrag af det for erhvervsejendommen betalte investeringsbidrag. Sagen blev af Energiklagenævnet hjemvist (nu til Energitilsynet) med henblik på vurdering af en ikke tidligere inddraget bestemmelse i forsyningsvirksomhedens ikke-anmeldte tilslutningsbestemmelser. Det ovenfor citerede udsagn må anses som en anvisning til Energitilsynet med henblik på vurdering af retsvirkningerne af den manglende anmeldelse.

Ved sager om prisændringer vil det, i lighed med ugyldighedsbestemmelsen i 1976-efl., være naturligt at falde tilbage på tidligere anmeldte priser. Dette vil især gøre sig gældende ved prisforhøjelser, hvor det vil være naturligt at lade den manglende anmeldelse komme den part, som burde have anmeldt, til skade.

I en sag fra 1984⁷⁴ erklærede Ankenævnet sig direkte enige med Gas- og varmeprisudvalget i, at forsyningsvirksomheden ikke var berettiget til at forlange højere priser end dem, der tidligere var anmeldt til udvalget som gældende for den pågældende periode. Et lignende forhold gjorde sig gældende i en sag om udtrædelsesgodtgørelse fra Læsø.⁷⁵

I forbindelse med nedrivning af en ejendom tilsluttet fjernvarmeforsyning havde ejeren opsagt forsyningsforholdet den 01.07.2000. Ifølge de anmeldte leveringsbetingelser var der et opsigelsesvarsel på 1 år, hvorfor Energiklagenævnet fandt, at leveringsforholdet måtte betragtes som ophørt den 01.07.2001. En bestemmelse om udtrædelsesgodtgørelse indført på et takstblad den 17.07.2000 og anmeldt samme dag kunne ikke finde anvendelse på anvendelse på leveringsforholdet, der var afsluttet forinden. Andre tidligere anmeldte bestemmelser fandtes ikke at indeholde fornøden hjemmel til opkrævning af udtrædelsesgodtgørelse.

Energiklagenævnet anførte, at der ikke fandtes regler om udtrædelsesgodtgørelse på *udtrædelsestidspunktet*. Ankenævnet tager ikke og havde ikke konkret anledning til at tage stilling til bestemmelser anmeldt i opsigelsesperioden. I den ovenfor omtalte Løvendahl-sag anfører Energiklagenævnet, at kravet om anmeldelse ikke var opfyldt, da kravet om udtrædelsesgodtgørelse blev fremsat.⁷⁶ Energiklagenævnet tog ikke stilling til en situation, hvor anmeldelse var sket mellem opsigelse af leveringsforholdet og kravets fremsættelse. Det må dog anses for tvivlsomt, om en forsyningsvirksomhed kan påberåbe sig bestemmelser anmeldt efter *opsigelsestids-*

---

⁷⁴ Monopolankenævnets kendelse af 26.04.1984 i sagen T. Bahn Petersen, Køge ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 56/82. Se også ankenævnskendelse af 15.08.1983 (j.nr. 62/82), hvor det anføres, at prisforhøjelse med tilbagevirkende kraft ikke var mulig, jf. daværende vmfl. § 28, stk. 3 (den daværende ugyldighedsbestemmelse).

⁷⁵ Energiklagenævnets afgørelse af 04.05.2001 i sagen Læsø Kommune mod Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-2311-0020.

⁷⁶ Energiklagenævnets afgørelse af 02.02.2001 i sagen Karina og Bjarne Løvendahl ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-2311-0003.

punktet. Forbrugeren må kunne disponere i tillid til de bestemmelser, der er anmeldt på tidspunktet for opsigelsen.

3.3 Godkendelsekrav

Retsvirkningerne af manglende anmeldelse i de to oprindelige energiforsyningslove var som ovenfor omtalt ugyldighed. Et egentlig krav om godkendelse fra prismyndighedens side var der ikke tale om.⁷⁷ Allerede i 1979-vmfl. § 27 og i 1976-elfl. § 9 benyttedes dog udtrykket *tiltræden* (fra det respektive prisudvalg) for så vidt angår indregning af udgiftselementerne henlæggelser til nyinvesteringer og forrentning af driftskapital. Denne terminologi er opretholdt i den gældende vmfl. § 20, stk. 2.

I elfl. blev et krav om forudgående godkendelse for indregning af realiserede tab på investeringer i sideordnede aktiviteter indført ved lov nr. 35 af 18.01.1995 - lex SEAS bestemmelsen. Den nugældende elfl. har ved § 76 som udgangspunkt opretholdt et anmeldelseskrav, jf. omtalen ovenfor. Hovedbestemmelsen i elfl. § 76 suppleres imidlertid af et par godkendelseskrav. De enslydende bestemmelser i § 71, stk. 3 (systemansvarlig virksomhed) og § 72, stk. 2 (forsyningspligtig virksomhed) fastslår, at:

»Energitilsynet godkender prisfastsættelsen efter anmeldelse, jf. § 76. Godkendelsen kan ledsages af vilkår. Miljø- og energiministeren kan fastsætte regler for godkendelse af vilkår«.⁷⁸

Efter bemærkningerne⁷⁹ til lovens § 71 vil godkendelsen ske på baggrund af en forudgående prisfastsættelse på grundlag af budget og efterfølgende opgørelse ved regnskabsperiodens afslutning.⁸⁰ Lignende bemærkninger er ikke anført i forbindelse med § 72, stk. 2. Af lovens generelle bemærkninger, pkt. i fremgår det dog, at priserne for de forsyningspligtige virksomheder fastsættes ved årets start ud fra et budget, hvori der indgår fortjeneste til den forsyningspligtige virksomhed. Ved årets

---

⁷⁷ Tilsynsmyndighedens passivitet ved modtagelse eller udstedelse af kvittering i forbindelse med modtagelse af anmeldelse udgør ingen godkendelse. Se f.eks. udvalgets bemærkninger i Monopolankenævnets kendelse af 26.04.1984 i sagen T. Bahn Petersen, Køge ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 56/82.

⁷⁸ Energitilsynets mulighed for at betinge godkendelsen af vilkår må antages at kunne omfatte vilkår om nedbringelse af omkostninger, som ikke findes nødvendige eller vilkår om generelle effektivitetsforbedringer. Sidstnævnte krav om effektivitet kan i forhold til de systemansvarlige virksomheder udledes af den særlige definition på begrebet »nødvendige omkostninger« i elfl. § 71, stk. 1 og i forhold til de forsyningspligtige virksomheder af det effektivitetselement, der er sammenkoblet med rimelighedsbegrebet i elfl. § 72, stk. 1. Begge begreber behandles nærmere i kapitel 2. Se også *Gram Mortensen* 2000, p. 212-213.

⁷⁹ L 234 fremsat af miljø- og energiministeren den 29.04.1999.

⁸⁰ *Gram Mortensen* 2000, p. 212.

slutning reguleres avancen, således at den realiserede fortjeneste vil afhænge af den forsyningspligtige virksomheds effektivitet sammenholdt med de muligheder, som der er for at agere effektivt på markedet.

Med ændringslov nr. 481 af 07.06.2001 er der med ikrafttrædelse pr. 01.08.2001, jf. ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001 i § 37b, stk. 2 indført en ny godkendelsesordning for forsyningspligtige selskaber:

»Energitilsynet godkender prisfastsættelsen efter anmeldelse, jf. § 40. Godkendelsen kan ledsages af vilkår. Miljø- og energiministeren kan fastsætte regler om indholdet af vilkårene«.

Ordlyden svarer således til bestemmelserne i elfl. §§ 71, stk. 3 og 72, stk. 2 bortset fra den bestemmelse, hvortil der henvises. Bemærkningerne⁸¹ til bestemmelsen er meget kortfattede og bidrager ikke yderligere til bestemmelsens forståelse.

Det synes på baggrund at bemærkningerne muligt at opstille en tænkt tidslinie med følgende hovedelementer:

- Forsyningsvirksomhedens vedtagelse af priser for den kommende regnskabs/budgetperiode.
- Anmeldelse af priser på baggrund af budget.
- Godkendelse af budget eller påbud om ændring.
- Budgetperiodens start.
- Budgetperiodens udløb.
- Anmeldelse af efterfølgende opgørelse/regnskab.
- Godkendelse eller pålæg om ændring i forbindelse med efterfølgende opgørelse.

Det fremgår ikke af lovens bestemmelser, hvorledes manglende godkendelse af enten budgettet eller den efterfølgende opgørelse skal behandles.

Skal godkendelse eller mangel på samme betragtes på linie med ugyldighed? Det fremgår af § 4 i bekendtgørelse nr. 90 af 07.02.2000 om regler for anmeldelse af priser og andre betingelser for transport og levering af elektricitet samt hel eller delvis salg af ejerandele i elforsyningsvirksomheder, at anmeldelsen af priserne skal ske inden 30 dage efter disses vedtagelse eller dog senest samtidig med ikrafttræden. Det vil derfor ikke være usandsynligt, at der først sker godkendelse eller påbud om ændring et stykke inde i de nye prisers og betingelsers funktionsperioden (budgetperioden). Skal bestemmelsen forstås således, at nyanmeldte priser og betingelser først kan træde i kraft, når godkendelsen foreligger, og skal der så i givet fald ske en bagudrettet efterregulering (ex tunc) eller kan ændringerne først ske for fremtiden

---

⁸¹ Forslag til lov om ændring af lov om naturgasforsyning (L 232) som fremsat den 27.04.2001, bemærkningerne til nr. 22 og 23.

(ex nunc)? Samme problem gør sig gældende ved pålæg om ændringer. Disse overvejelser relaterer sig hovedsagelig til tidsrummet fra budgetperiodens start og til godkendelsen af budgettet eller påbud om ændring. Trækker sidstnævnte ud, kan man forestille sig, at en afgørelse først kan træffes i en efterfølgende budgetperiode. Dette vil bl.a. være sandsynligt, hvis en afgørelse truffet af Energitilsynet påklages til Energiklagenævnet, og denne tillægger klagen opsættende virkning.⁸² Samme forhold gør sig gældende i forhold til godkendelse eller pålæg om ændring i forbindelse med efterfølgende opgørelse.

Skal der ske efterfølgende regulering, er det et spørgsmål, hvorvidt dette skal ske ved at efterregulere i den omtvistede budgetperiode, eller om der i overensstemmelse med almindelig praksis inden for energiforsyningsområdet skal ske efterregulering i de kommende budgetperioder/regnskabsår.⁸³ Da der ikke nødvendigvis er noget fuldstændigt sammenfald mellem de enkelte regnskabsårs brugere og deres forbrug, må der ved sidstnævnte model vælges mellem individuel og kollektiv udligning. En individuel udligning vil fordre opgørelse for den enkelte bruger med efterfølgende regulering i det følgende regnskabsår, hvis denne stadig er bruger, eller alternativt tilbagebetaling. En kollektiv løsning indebærer blot en regulering for det kommende år, uanset ændringer i de enkelte forbrugeres forbrug.

Det vil være praktisk umuligt for de berørte virksomheder at kunne budgettere og dermed prisfastsætte, hvis priserne ikke kan træde i kraft ved budgetperiodens start. Da der ikke kan påregnes at være sket en administrativ færdigbehandling af godkendelsessagen inden budgetperiodens start, må det være naturligt, at tilsynsmyndigheden accepterer, at de pågældende elforsyningsvirksomheder lader eventuelle prisændringer træde i kraft ved budgetperiodens start, uagtet at en godkendelse ikke foreligger. Det vil være administrativt hensigtsmæssigt at udligne det omtvistede beløb i det følgende eller de følgende år. En kollektiv udligning vil næppe være i strid med godkendelsesordningens formål. Den ovenfor beskrevne usikkerhed vedrørende godkendelse af prisfastsættelsen synes ikke videre hensigtsmæssig. Man kunne forestille sig, at lovgiver for at fjerne noget af

---

⁸² Der er ikke fastsat specifikke regler om opsættende virkning i forbindelse med klage til Energiklagenævnet. Efter almindelige forvaltningsretlige regler har Energiklagenævnet dog en mulighed for at tillægge en konkret klage opsættende virkning, se *Gram Mortensen 2000*, p. 256.

⁸³ Se f.eks. Monopolankenævnets kendelse af 29.11.1983 i sagen Georg Pe, Viborg ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 41/82. Ankenævnet antager heri, at det som udgangspunkt på varmforsyningsområdet er op til det enkelte varmekværk selv at fastsætte, hvorledes en overdækning skal afslides. For en senere afgørelse med samme resultat, se Energiklagenævnets afgørelse af 07.11.2001 i sagen Inge Marianne Skovsgaard ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0044. Udgangspunktet på elforsyningsområdet er regulering i det følgende år. Se således § 23 i bekendtgørelse nr. 1182 af 15.12.2000 om indtægtsrammer og åbningsbalancer for transmissionsvirksomheder med elforsyningsnet over 150 kV.

usikkerheden indførte en bestemmelse, hvorefter den anmeldte prisfastsættelse var at anse for godkendt, medmindre Energitilsynet havde reageret inden en nærmere fastsat frist.

Praksis efter 1976-elfl. i forbindelse med underkendelse af prissætninger har været at kræve en modregning herfor i priserne for kommende budgetperioder, altså en efterfølgende kollektiv efterregulering. Bemærkningerne til 1999-elfl. §§ 71, stk. 3 og § 72, stk. 2 samt til ngfl. § 37b, stk. 2 omtaler ikke noget ønske om en praksisændring på dette område. Bemærkningerne til elfl. § 71, stk. 2 nævner dog, at »eventuel overdækning i regnskabsåret i forhold til den forudgående prisfastsættelse som udgangspunkt ikke anses for overskud, men skal tilbageføres over priserne i det eller de næste år«.

Energitilsynet har udsendt en vejledning om forsyningspligtige elvirksomheder. Heri beskrives dele af den forventede godkendelsesprocedure.

Energitilsynet beregner for hver enkel forsyningspligtig elforsyningsvirksomhed en såkaldt referencepris, der udtrykker tilsynets forventning til prissætningen i den pågældende prisperiode ved en normal, effektivt drevet virksomhed. Rammen for referenceprisen bliver ens for alle forsyningspligtige virksomheder. Referenceprisen for den enkelte virksomhed afspejler dog en konkret vurdering af virksomhedens kunde- og afsætningsstruktur. Referenceprisen sammenlignes med den enkelte forsyningspligtige virksomheds anmeldte pris. Vurderes det, at en virksomheds anmeldte priser og budget ikke er udtryk for effektiv drift af virksomheden, godkendes disse ikke. Virksomheden må da enten ændre sin indkøbspolitik og nedsætte de budgetterede indkøbsomkostninger eller nedsætte sin avance. Energitilsynet vil dog ikke på budgetlægnings-/prisgodkendestidspunktet detailfastsætte størrelsen på virksomhedernes omkostninger og priser. Virksomhederne får hermed mulighed for inden for en margin selv at kunne fastsætte avancestørrelse og indkøbsforventninger. Ved årets slutning pris- og avancereguleres de forsyningspligtige virksomheder med udgangspunkt i en af tilsynet beregnet referencepris. Ud fra sammenligningen mellem virksomhedens prissætning og den beregnede referencepris fastlægger Energitilsynet en realiseret avance og en efterregulering af avancen. Rammen for referenceprisen og dermed avancen er ens for alle virksomheder. Referenceprisen for den enkelte virksomhed afspejler dog en konkret vurdering af virksomhedens kunde- og afsætningsstruktur. Hvis Energitilsynet finder, at virksomheden har taget en højere pris, end hvad der er forenelig med omkostninger ved en normal, effektiv drift, skal virksomheden have reduceret sin avance. Det sker ved, at der forlods foretages en reduktion i virksomhedens avance i den efterfølgende periode svarende til efterreguleringen. Hvis virksomheden omvendt har opkrævet en mindre pris end, den kunne ved effektiv drift, kan virksomheden indregne differencen som en højere avance i den kommende periode.

Det fremgår ikke af loven eller bemærkningerne, hvor lang en prisperiode er, eller hvornår den starter. Det er således Energitilsynets opfattelse, at de forsyningspligtige

virksomheder ved anmeldelse og efterfølgende godkendelse løbende kan ændre deres priser, hvis deres markedsvilkår ændrer sig.⁸⁴

Endnu et godkendelseskrav findes i ngfl. § 25, stk. 4:

»De i stk. 2 nævnte ensartede landsdækkende retningslinjer for salg af naturgas til forbrugere med et aftag på over 300.000 m³ pr. år aftales mellem selskaber, som har bevilling i henhold til stk. 2, og selskaber, som har bevilling i henhold til stk. 1, nr. 2. Retningslinjerne godkendes af miljø- og energiministeren. I tilfælde af manglende enighed fastsætter miljø- og energiministeren retningslinjerne. I tilfælde af uenighed om salget mellem selskaberne kan Energitilsynet inden for rammerne af disse retningslinjer træffe afgørelse herom«.

Bemærkningerne⁸⁵ giver ingen oplysninger om, hvorledes det forholder sig med hensyn til manglende godkendelse. Bestemmelsen er en videreførelse af den nu ophævede § 31 i 1990-vmfl. Problemet er dog her løst ved fastsættelse af særlige tvistbestemmelser i 3. og 4. pkt.

Der findes i bekendtgørelser udstedt med hjemmel i energiforsyningslovene andre godkendelseskrav af indirekte betydning for prissætningen.⁸⁶ Disse vil ikke blive omtalt i nærværende redegørelse.

---

⁸⁴ Se punkt 44 i Energitilsynets vejledning af 27.10.2000 om forsyningspligtige elvirksomheder, herunder Energitilsynets godkendelse af virksomhedernes prisfastsættelse.

⁸⁵ Forslag til lov om naturgasforsyning (L 239) som fremsat den 29.03.2000, bemærkningerne til § 25.

⁸⁶ Se til eksempel bekendtgørelse nr. 856 af 01.10.2001 om netvirksomhedernes forsknings- og udviklingsaktiviteter vedrørende effektiv energianvendelse og bekendtgørelse nr. 816 af 17.09.2001 om energispareaktiviteter i varmforsyningsvirksomheder.

KAPITEL 4

Det materielle indhold af prisbestemmelserne

I kapitel 4 vil de aktuelle prisbestemmelser i de tre energiforsyningslove blive behandlet. Disse forefindes i følgende bestemmelser:

- Elforsyningsloven: §§ 6, 9, 69, 70, 71, 72, 73, 75 og 77.
- Naturgasforsyningsloven: §§ 7, 9, 19, 37, 38, 39 og 41.
- Varmeforsyningsloven: §§ 20, 20a og 21.

De aktuelle energiforsyningslove indeholder en lang række retlige standarder og begreber, der har varierende oprindelse. Nogle er ganske nye, mens andre har fundet anvendelse i en årrække. Behandlingen i dette kapitel er præget af disse forhold. Ligeledes har det varierende omfang af administrativ praksis sat sit præg på fremstillingen og omfanget af de enkelte afsnit.

Der er af praktiske årsager foretaget følgende opdeling:

- 4.1: Begreber primært relateret til aftaleindgåelse og prisfastsættelse.
- 4.2: Begreber primært relateret til omkostninger.
- 4.3: Begreber primært relateret til overskud.
- 4.4: Andre begreber.

Denne opdeling skal ikke tages som udtryk for, at det er muligt fuldstændigt at adskille og opdele de forskellige retlige standarder og begreber i entydige grupper. Formålet med kapitlet er at søge at skabe en fremstilling af begreberne på tværs af de tre energiforsyningslove.

4.1 Begreber primært relateret til aftaleindgåelse og prisfastsættelse

Energiforsyningslovene indeholder en lang række begreber, der knytter sig til prisfastsættelse og aftaleindgåelse. I det følgende er der forsøgt konstrueret en opdeling af disse begreber i følgende grupper:

- Rimelighedskrav.
- Ikke-diskriminationskrav.
- Gennemsigtighedskrav.
- Objektivitetskrav.
- Sekundære begreber.

4.1.1 Rimelighedskrav

Rimelighedsbegrebet anvendes i alle tre nugældende energiforsyningslove. Det anvendes som et »rent« rimelighedskrav i elfl. § 6 samt i ngfl. § 36, 38 og 39. Derudover anvendes negationen *urimelig(e)* i elfl. § 75 og vmfl. § 21. Endelig indgår rimelighedsbegrebet i sammenstillinger med objektivitets-, gennemsigtigheds- og ikke-diskriminationskravene i elfl. §§ 6 og 73 samt ngfl. § 37.

Rimelighedsbetragtninger har været knyttet til energiforsyningsreguleringen lige fra de første energiforsyningslove. Begrebet har desuden fundet anvendelse i EU's direktiver på området. Rimelighed, som anvendt i energiforsyningslovene, synes at have karakter af en retlig standard.⁸⁷

4.1.1.1 Det generelle begreb *Urimelig(t)*

Udtrykket *urimelig(t)* anvendes aktuelt i vmfl. § 21, stk. 4:

»Finder Energitilsynet, at tariffer, omkostningsfordeling eller andre betingelser er *urimelige* eller i strid med bestemmelserne i §§ 20, 20a eller 20b eller regler udstedt i henhold til loven, giver tilsynet, såfremt forholdet ikke gennem forhandling kan bringes til ophør, pålæg om ændring af tariffer, omkostningsfordeling eller betingelser«.⁸⁸

Som det fremgår af kapitel 2 var *urimelighedsbegrebet* en del af 1976-elfl. § 10, stk. 4 og 1979-vmfl. § 28, stk. 4. De to bestemmelser var næsten enslydende:

»Finder udvalget, at priser eller andre betingelser er *urimelige* eller i strid med bestemmelserne i« elfl. § 9/vmfl. § 27, »giver udvalget, såfremt forholdet ikke gennem forhandling kan bringes til ophør, pålæg om ændring af priser eller betingelser«.

Før indførelsen af disse bestemmelser var *urimelighedsbegrebet* allerede indarbejdet i den generelle monopollovgivning. Formålet med monopolloven var således, jf. dennes § 1, bl.a. at forhindre »urimelige priser og forretningsbetingelser«. Begrebet blev gentaget i forbindelse med lovens indgrebsbestemmelse. Også i pris- og avancelovens § 8 knyttedes indgrebebeføjelsen sammen med forekomsten af »urimelige priser, takster eller honorarer«. I den nugældende konkurrencelov finder

---

⁸⁷ Ved en retlig standard eller en retsstandard forstås retsregler, der gør brug af en ufuldstændig normering og i stedet giver retsfortolkeren en målestok, der må udfyldes efter den til enhver tid gældende retsopfattelse.

⁸⁸ Bestemmelsen fandtes i 1979-vmfl. i § 28, stk. 4 og i 1990-vmfl. i § 21, stk. 5.

begrebet stadig anvendelse i forbindelse med forbuddet mod misbrug af dominerende stilling.⁸⁹ Et forbud mod urimelige priser og forretningsbetingelser optrådte også i prisaftaleloven fra 1952 og prisloven fra 1940.⁹⁰

I forhold til energiforsyningslovene var urimelighedsbegrebet en videreførsel af monopollovens bestemmelser. Det fremgår direkte af bemærkningerne til den første fremsættelse af 1976-elfl.⁹¹

»Anvendelse af begrebet »urimelig« forudsættes at hvile på det tilsvarende begreb i monopollovgivningen, jfr. monopollovens § 11«.

Bemærkningerne til 1979-vmfl. kommenterer ikke nærmere på forholdet.

Den tidligere Monopollovs § 11, stk. 1 anvendte udtrykket *urimeligt* i forbindelse med en indgrebsbeføjelse mod konkurrencebegrænsninger som følge af virksomheders mulighed for at øve indflydelse på pris-, produktions-, omsætnings- og transportforhold.⁹² Grundlaget for skønnet i forhold til urimelighedsbegrebet defineredes nærmere i lovens § 11, stk. 2:

»Bedømmelsen af, om priserne er urimelige, skal ske på grundlag af forholdene i virksomheder, der efter de foreliggende omstændigheder drives på en teknisk og kommerciel hensigtsmæssig måde«.

Ligeledes indeholdt lov nr. 378 af 14.11.1952 om prisaftaler m.v., § 8, stk. 2 en nærmere beskrivelse af urimelighedsbegrebet:

»Ved afgørelse af, om en varepris er urimelig, vil hensyn være at tage til omkostningerne ved indkøb eller genindkøb, fremstilling, hjemtagelse, forhandling og transport af samme eller beslægtede varer i virksomheder, der arbejder med efter forholdene tidssvarende materiel, og som drives på normal teknisk og kommerciel hensigtsmæssig måde«.

---

⁸⁹ Efter konkurrencelovens § 11, stk. 3, nr. 1 (tidligere stk. 2, nr. 1) foreligger der bl.a. et misbrug ved »direkte eller indirekte påtvingelse af urimelige købs- eller salgspriser eller af andre urimelige forretningsbetingelser«. Se herom i bl.a. *Fejøl* 1997, p. 165-169 og *Levinsen* 2001, p. 351-359.

⁹⁰ Lov nr. 306 af 30.05.1940 om Priser m.v. Loven satte prisaftaleloven ud af kraft i tidsrummet 30.05.1940-31.03.1941.

⁹¹ Forslag til lov om elforsyning som fremsat den 15.11.1974 (bemærkningerne til § 10), FT 1974/75, sp. 1613. Se også *Eyben* 1980, p. 301. I elfl. bortfald anvendelsen af begrebet delvist med ikrafttræden af lov nr. 375 af 02.06.1999.

⁹² Den tidligere lov nr. 158 af 18.05.1937 om prisaftaler m.v. (og den senere lov nr. 378 af 14.11.1952 om prisaftaler m.v.) anvendte også urimelighedsbegrebet på prisområdet. Se således § 9 om konkurrencebegrænsende aftaler i lov nr. 158 og § 8 i lov nr. 378.

Det var denne formulering, der var anvendt i det oprindelige forslag til monopollovens § 11, stk. 2 (i forslaget betegnet som § 12, stk. 2) dog med tilføjelsen »og med passende kapacitetsudnyttelse«.⁹³

Kravet om *hensigtsmæssig drift* sætter en særlig norm for bedømmelsen. Bestemmelsen kan tages som udtryk for et målestoksforhold. Den virksomhed, hvis priser skal bedømmes, skal sammenlignes med en imaginær virksomheds forhold. Til belysning af, hvorledes dette skal ske, kan der søges støtte i 1986-konkurrencelovsbetænkningens afsnit om indgreb efter monopollovens § 11.⁹⁴ Heri tages der udgangspunkt i forholdene i »virksomheder, der er normalt veldrevne, altså effektive uden at være atypiske«. Endelig anføres det i en løsrevet sætning i 1986-konkurrencelovsbetænkningen (p. 67), at »Omkostninger som følge af en længerevarende ringe kapacitetsudnyttelse accepteres ikke indregnet i priserne«.

Udtrykket *urimelige bestemmelser* har dog også fundet anvendelse i art. 3 i såvel eltransitdirektivet som naturgastransitdirektivet om transitbetingelser. Anvendelsen af dette udtryk i den danske udgave af de to direktiver kan dog ikke antages at have haft indflydelse på fortolkningen af urimelighedsbegrebet i de danske energiforsyningslove.

Indholdet af urimelighedsbegrebet har især været udfyldt ved den administrative praksis, der har dannet sig siden indførelsen af de to første energiforsyningslove. Begrebets indhold må således løbende fastlægges ud fra en række konkrete enkeltafgørelser. I det følgende omtales en række konkrete områder, hvor urimelighedsbegrebet har været inddraget. Omtalen er ikke udtryk for en udtømmende opregning.

4.1.1.1.1 Andelshaverstatus/selskabsdeltagelse

Monopoltilsynet har tidligere ikke fundet, at et krav om, at en elforbruger, som ejer af fast ejendom, skulle indtræde som andelshaver i Andelsselskabet Nordvestsjælland Elektricitetværk (NVE), var en urimelig betingelse for levering. Monopoltilsynet understregede dog, at det ikke dermed havde taget stilling til, hvorvidt kravet kunne anfægtes efter gældende ret i øvrigt.⁹⁵

I en afgørelse efter konkurrenceloven om automatisk andelshaverstatus i energian-delsselskaber havde fire elforsynings- og varmforsyningsvirksomheder anmeldt en række forskelligt formulerede vedtægtsbestemmelser, der i et vist omfang medførte

---

⁹³ Jensen *m.fl.* 1968, p. 164 ff.

⁹⁴ Betænkning nr. 1075/1986, p. 62 ff.

⁹⁵ Monopoltilsynets årsberetning 1975, p. 50-51.

automatisk andelshaverstatus for virksomhedernes respektive kunder.⁹⁶ Konkurrencerådet antog, at en sådan automatisk andelshaverstatus kunne give andelshaveren et incitament til at aftage energi fra den pågældende virksomhed, bl.a. fordi andelshaveren hæftede med sit indskud. En sådan binding fandtes i strid med konkurrencelovens § 6. En anmodning om fritagelse efter § 8, stk. 1 blev afvist. Ingen af de fire kriterier var opfyldt. Sagen blev indbragt for Konkurrenceankenævnet, der tillagde sagen opsættende virkning for så vidt angik Nordthy Strømforsyning. Konkurrenceankenævnet hjemviste i kendelse af 16.05.2000 sagen til Konkurrencerådet til genovervejelse af Rådets kompetence.

I forbindelse med Elprisudvalgets og senere Konkurrenceankenævnets behandling af et udkast til nye vedtægter, blev en bestemmelse om betingelserne for selskabsdeltagelse behandlet.⁹⁷ Den omtvistede bestemmelse var formuleret som følger:

»Selskabsdeltagerne er selskabets varige forbrugere. Enhver, der som modydelse for leveret elektricitet er registreret som regningsmodtager, er forbruger i selskabet og kan få leveret elektricitet på de i selskabets leveringsbestemmelser fastsatte vilkår. Leveringsforhold, der forventes at være varige, eller der har bestået i mere end 12 på hinanden følgende måneder, betragtes som varige«.

Elprisudvalget og Ankenævnet fandt, at det sidste led i bestemmelsen angående leveringsforhold i 12 på hinanden følgende måneder burde udgå, da det tilslørede det forhold, at alene kortvarige leveringsforhold kunne udelukke indflydelse på selskabets forhold. Dette samme kunne ikke gælde nye leveringsforhold, der måtte forventes at være længerevarende.

4.1.1.1.2 Stemmefuldmagtsregler

I forbindelse med Elprisudvalgets og senere Konkurrenceankenævnets behandling af et udkast til nye vedtægter, blev en bestemmelse om anbringelse af anlæg på forbrugers ejendom behandlet.⁹⁸ Den omtvistede bestemmelse var formuleret som følger:

»Enhver, der er registreret som selskabsdeltager, er stemmeberettiget med ret til at afgive én stemme på en kandidat i det pågældende distrikt. Der kan ikke stemmes ved fuldmagt; men det er muligt at stemme pr. brev, indtil selve valghandlingen begynder«.

---

⁹⁶ Konkurrenceankenævnets kendelse af 16.05.2000 i sagen 99-112.113, Danske Energiselskabers Forening på vegne Andelsselskabet Nordthy Strømforsyning, Thisted mod Konkurrencerådet.

⁹⁷ Konkurrenceankenævnets kendelse af 07.06.1996 i sagen Nordøstfyns Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 95-29.863.

⁹⁸ Konkurrenceankenævnets kendelse af 07.06.1996 i sagen Nordøstfyns Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 95-29.863.

Både Elprisudvalget og Ankenævnet fandt det urimeligt, at der ikke kunne stemmes ved fuldmagt. Der blev lagt vægt på, at der dels kunne være acceptable grunde til at en selskabsdeltager ikke selv kunne møde op, og dels at muligheden for brevstemme ikke ville give vedkommende mulighed for at forholde sig til spørgsmål, der opstod under selve valghandlingen og dermed skulle stemmes om. I en sådan situation var det urimeligt, om den pågældende selskabsdeltager var afskåret fra at øve indflydelse.

4.1.1.1.3 Anbringelse af anlæg på forbrugerens ejendom

I forbindelse med Elprisudvalgets og senere Konkurrenceankenævnets behandling af et udkast til nye vedtægter, blev en bestemmelse om anbringelse af anlæg på forbrugerens ejendom behandlet.⁹⁹ Den omtvistede bestemmelse var formuleret som følger:

»Selskabet er efter forudgående henvendelse til ejeren af en ejendom, hvortil selskabet leverer elektricitet, berettiget til efter de i lovgivningen gældende regler at anbringe de til opfyldelse af leveringsforholdet nødvendige anlæg på ejendommen, ligesom eventuel erstatning ydes efter gældende regler. Disse anlæg er selskabets ejendom, og vedligeholdes af selskabet, jf. selskabets leveringsbestemmelser«.

Elprisudvalget såvel som Ankenævnet fandt det ikke urimeligt, at forbrugeren skulle acceptere de til forholdet nødvendige anlæg på ejendommen. Det blev imidlertid fundet urimeligt, at der ikke af bestemmelsen klart fremgik, at der burde indgås en aftale herom med den berørte ejer. Ligeledes blev henvisningen til »de i lovgivningen gældende regler« fundet intetsigende. Det var urimeligt at bestemmelserne alene gav udtryk for forsyningsvirksomhedens rettigheder og ikke for forbrugerens berettigelse til at nægte anbringelse af anlæg. Der blev iøvrigt henvist til den af Danske Elværkers Forening (nu Dansk Energi) udarbejdede vejledning vedrørende elleverandørernes leveringsbestemmelser fra maj 1989. Heri fandtes en tilsvarende bestemmelse, hvoraf det fremgik, at forsyningsanlæg kun kunne placeres på ejendommen efter særskilt aftale.

4.1.1.1.4 Hæftelse for tidligere ejers gæld

Allerede før energiforsyningslovene må det antages at have været gældende ret, at forsyningsvirksomheder ikke kunne udnytte deres stilling til opkræve gammel gæld hos de nye ejere. I sagen UfR 1924.747H afviste Højesteret denne mulighed. Sagen drejede sig om restance på gammel installationsgæld. Højesteret afviste muligheden for at inddrive denne gæld hos auktionskøber ved trussel om leveringsafbrydelse. Højesteret anførte, at forsyningsvirksomheden ikke havde ejendomsret over ejendommens installationer, og at forbrugeren i øvrigt ikke havde pådraget sig nogen personlig forpligtelse til at betale restancerne. Se tillige de lignende sager i UfR

---

⁹⁹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 07.06.1996 i sagen Nordøstfyns Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 95-29.863.

1938.719H, UfR1936.40H og UfR 1940.362V, hvor også den manglende hjemmel i vedtægterne for forsyningsandelsselskabet til at kræve indfrielse af den tidligere ejers restancer blev anført. I en elforsynings sag (UfR 1970.198V) blev det af Landsretten antaget, at forsyningsvirksomheden, når der hensås til dennes monopolstilling, ikke var berettiget til at afkræve en ny ejer af en ejendom enten et nyt indskud eller indfrielse af den tidligere ejers restancer. I UfR 1975.248V blev en elforsyningsvirksomheds krav om ny tilslutningsafgift af en auktionskøber underkendt. Købere ved frivillig overdragelse havde modsat tvanksauktionskøbere mulighed for uden betaling af ny tilslutningsafgift at indtræde i den gamle ejers sted. Denne forskelsbehandling fandt Landsretten var i strid med en monopolvirksomheds pligt til ligelig behandling af dens forbrugere.¹⁰⁰

I enkelte elforsynings sager er det dog blevet pålagt køber af en ejendom at hæfte for den tidligere ejers restancer. I sagen UfR 1978.576V var der et vedtægtsmæssigt krav om, at sælger af en ejendom skulle indfri sine forpligtelser til forsyningsvirksomheden eller overdrage disse til køber. Køber blev gjort bekendt med restancen i forbindelse med forholdet, og i skødet blev der optaget en bestemmelse om, at køber for at opretholde strømforsyningen muligvis blev nødt til at indfri restancen. Sælger var uden midler. På den konkrete baggrund fandt retten forsyningsvirksomheden berettiget til at afkræve den nye ejer restancen. I sagen UfR 1927.814Ø blev en auktionserhverver af en ejendom ikke fritaget for vedtægtsmæssige bestemmelser om hæftelser for restancer, da erhververen var bekendt med, at der forelå restancer.¹⁰¹ I en tidligere sag fik en varmforsyningsvirksomhed ret i, at en ny ejer kunne pålægges at hæfte for en tidligere ejers restancer.¹⁰² I den pågældende sag blev der lagt vægt på det særlige behov for mindre forsyningsvirksomheder for at beskytte sig mod betydelige restancer fra store forbrugere. Det drejede sig om en hæftelse, der kun vedrørte en periode på op til et år fra den nye ejers overtagelse. Forpligtelsen blev tinglyst, således at erhververe kunne indrette deres bud derefter. Forsyningsvirksomheden var desuden pligtig til at oplyse om sådanne restancer.

Efter vedtagelsen af 1976-elfl. har en sag vedrørende størrelsen af et investeringsbidrag været behandlet.¹⁰³ En ejendom blev overtaget af en ny ejer på tvangsauktion. Senere viste det sig, at en tidligere ejer havde udvidet installationen fra 20 til 35

---

¹⁰⁰ For en dom, der kan tolkes i modsat retning, se UfR 1934.606Ø.

¹⁰¹ Se også prisudvalgets bemærkninger i Monopolankenævnets kendelse af 06.11.1987 i sagen Støvring Varmeværk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-44.

¹⁰² Monopolankenævnets kendelse af 20.12.1983 i sagen Borup Varmeværk A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 6/83.

¹⁰³ Konkurrenceankenævnets kendelse af 31.05.1991 i sagen Morsø Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 90-27.420, offentliggjort i Elprisudvalget og Gas- & Varmepriisudvalget: Energiprisorientering - afgørelser (udgivet 1991), p. 52 ff.

amp., uden at dette var anmeldt til forsyningsvirksomheden. Udvidelsen ville betyde en forhøjelse af investeringsbidraget. Det blev antaget, at den nye ejer var i god tro. Ankenævnet fandt det urimeligt at afkræve den nye ejer for forhøjelse af investeringsbidraget. Ligeledes blev det fundet urimeligt at kræve leveringsomfanget tilbageført til de oprindelige 20 amp. for den nye ejers regning.

På varmforsyningsområdet har en restancesag også været behandlet efter vedtagelsen af 1979-vmfl. I sagen UfR 1986.56V blev spørgsmålet om en auktionkøbers pligt til at indfri varmforsyningsrestancer hidrørende fra den tidligere ejer behandlet. Dette blev ikke anset for tilfældet. Sagen blev dog afgjort ud fra panteretlige betragtninger. Der blev tilsyneladende ikke procederet på urimelighedsbegrebet i 1979-vmfl.

I en byretsdom (UfR 1983.741B) blev en køber af en ejendom frifundet for et krav fra en forsyningsvirksomhed om indfrielse af restancer for levering af elektricitet til den tidligere ejer. Kravet havde hjemmel i forsyningsvirksomhedens vedtægter. Køber var i god tro. Retten frifandt køber for kravet i medfør af aftalelovens § 36. 1976-elfl. § 10, stk. 4 blev ikke citeret af retten, skønt det fremgår af referatet i UfR, at bestemmelsen har været inddraget.

Spørgsmålet har i øvrigt været behandlet i en række ankenævnskendelser.¹⁰⁴

4.1.1.1.5 Hæftelse for lejers forbrug

I en række kendelser har Ankenævnet indtaget det standpunkt, at en udlejer (ejer af en ejendom) ikke skal hæfte for en lejers elforbrug, jf. urimelighedsbegrebet i 1976-elfl. § 10, stk. 4.¹⁰⁵ Dette forudsætter, at der er opsat selvstændig måler hos lejer. Ankenævnet har generelt henvist til, at elforsyning ikke i modsætning til varmforsyning er pligtig ydelse i et lejeforhold. Elforsyningsvirksomheden har derimod mulighed for at kræve sikkerhedsstillelse. Er der ikke opsat selvstændig måler, kan det ikke anses for urimeligt, at en udlejer/ejer hæfter for lejers forbrug.

Dette var tilfældet i en sag, hvor der hos en af lejerne var opsat en elmåler, der imidlertid registrerede både denne lejers forbrug, en anden lejers forbrug samt fællesforbrug til oliefyr og trappebelysning m.v. I sagen fandt Ankenævnet det ikke urimeligt, at forsyningsvirksomheden overfor ejeren stillede krav for betaling for en periode, for hvilken lederen ikke havde påtaget sig nogen betalingsforpligtelse overfor forsyningsvirksomheden, men tværtimod over for forsyningsvirksomheden havde erklæret ikke at ville hæfte, hvilket ejeren var orienteret om.¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ Se f.eks. kendelse af 05.05.1989 (j.nr. 88-57.624).

¹⁰⁵ Eksempelvis Ankenævnets kendelser af 22.04.1988 (j.nr. 87-3118-55) og 04.07.1994 (j.nr. 93-73.983).

¹⁰⁶ Konkurrenceankenævnets kendelse af 28.03.1996 i sagen Helsingør Kommune Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 95-128.552. Se tillige ankekendelse af 18.04.1989 (j.nr. 88-44.145),

På varmforsyningsområdet fastslog Højesteret i en dom af 16.03.1993 (UfR 1993.452H) retstillingen.

Sagen vedrørte er sag mellem en kommunal varmforsyning og en boligforening. Sidstnævnte ejede og udlejede 102 rækkehuse. I 1984 havde boligforeningen med henvisning til forsyningsvirksomhedens bestemmelser for fjernvarmeleverancer anmodet om fjernvarmestik for hver enkelt rækkehus. Boligforeningen anførte sig selv som ejer. Højesteret fandt efter en konkret aftaleretlig fortolkning, at forsyningsvirksomhedens bestemmelser for fjernvarmeleverancer måtte forstås således, at det i forhold til forsyningsvirksomheden var ejer, der måtte hæfte. Det forhold, at forsyningsvirksomheden konkret havde opkrævet betaling for forbruget hos de enkelte lejere efter en individuel måler, kunne ikke bevirke, at ejers hæftelse var bortfaldet. Højesteret bemærkede, at aftalen om denne afregningsform var indgået efter ønske fra boligforeningen, der derved opnåede administrative lettelser.

Denne dom resulterede i, at Konkurrenceankenævnet den 11.01.1995 ophævede tre afgørelser fra Gas- og varmeprisudvalget.¹⁰⁷ Det var tidligere antaget, at hvis en ejer af en ejendom ikke havde indvendinger mod, at der etableredes et selvstændigt kundeforhold mellem lejeren/andelshaver og varmforsyningsvirksomheden, eller hvis ejeren krævede dette i forbindelse med udlejning, ville det være urimeligt, hvis et kollektivt varmforsyningsanlæg nægtede at indgå aftale om selvstændigt kundeforhold.¹⁰⁸ Dog blev det i en række sager på varmforsyningsområdet af Ankenævnet truffet afgørelse om ejers hæftelse for lejers forbrug, hvor der ikke mellem varmforsyningsanlægget og lejer (forbrugeren) var indgået en selvstændig aftale herom.¹⁰⁹ I sådanne tilfælde fandt Ankenævnet det ikke urimeligt, at det i forhold til varmforsyningsanlægget alene var ejeren, der hæftede.

Efter højesteretsdommen blev det anset for værende i overensstemmelse med vmfl. § 21, at en ejer af en fast ejendom f.eks. via vedtægtsbestemmelser blev ansvarlig for en lejers forbrug, uanset om der var installeret individuel måler, og uanset om varmforsyningsanlægget i praksis stod for opkrævningen hos de enkelte

---

hvor det var uafklaret, hvornår forsyningsvirksomheden i det hele taget blev opmærksom på eksistensen af et lejeforhold.

¹⁰⁷ Sagerne Munkebo Kommune, j.nr. 94-36.730, Nørager Fjernvarmeværk A.m.b.A., j.nr. 94-39.583 og Hjørring Varmeforsyning, j.nr. 94-43.814.

¹⁰⁸ Se Gas- og varmeprisudvalgets udtalelse i *Energiprisorientering - afgørelser 1994* (udgivet 1994), p. 20.

¹⁰⁹ Konkurrenceankenævnets kendelser af 18.02.1992 i sagerne Holte Fjernvarme A.m.b.a. (j.nr. 91-56.239) og Rødekro A.m.b.a. (j.nr. 91-3.579). Om en ejerforenings hæftelse/solidarisk hæftelse for ejerlejlighedsindehavers forbrug, se Monopolankenævnets kendelse af 03.01.1989 i sagen Kolding Kommunale Forsyningsforvaltning ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-18.

forbrugere.¹¹⁰ Dommen underkendte næppe det tidligere princip om forbrugerhæftelse generelt. Højesteret fandt, at når leveringsaftalen var indgået mellem udlejer/ejer og varmforsyningsanlægget, så burde kontraktsparten også hæfte. Et anbringende om anvendelse af ugyldighedsbestemmelsen i 1979-vmfl. § 28, stk. 3, afviste retten med henvisning til, at forsyningsvirksomhedens almindelige leveringsbetingelser var anmeldt til Gas- og varmeprisudvalget.

Denne retsstilstand blev delvist ændret med indførelsen af § 20, stk. 6 i vmfl.:

»Hvor det er teknisk gennemførligt, skal betaling efter målt forbrug for varmt vand, damp eller gas bortset fra naturgas ske i et direkte kundeforhold mellem forbruger og det kollektive forsyningsanlæg, uanset om forbrugeren er lejer, andelshaver eller ejer«.

Bestemmelsen blev indført ved lov nr. 436 af 10.06.1997 og fik sin nuværende formulering ved lov nr. 451 af 31.05.2000.¹¹¹ Af bemærkningerne til lov nr. 436 fremgår,¹¹² at bestemmelsen sigter mod at afskaffe udlejers/ejers subsidiære hæftelse i tilfælde, hvor der er installeret et selvstændigt stik med selvstændig måler til den enkelte boligenhed, der kan måle boligenhedens varmeforbrug, og hvor de byggetekniske forudsætninger i øvrigt er til stede. Det vil bl.a. sige, at der skal kunne ske selvstændig afbrydelse af varmforsyningen til den enkelte boligenhed, uden at det berører andre enheder.

I tilfælde, hvor et sådant direkte kundeforhold ikke kan etableres, kan det ikke anses for værende i strid med vmfl. § 21, at ejer/udlejer fortsat hæfter.

4.1.1.1.6 Krav om sikkerhedsstillelse

I forbindelse med *elleverancer* har der været behandlet sager om forsyningsvirksomheders mulighed for at kræve depositum til sikkerhed for leverancer. I disse sager har Ankenævnet lagt til grund, at der efter urimelighedsbegrebet i 1976-efl. § 10, stk. 4, kun kunne stilles krav om depositum, såfremt der forelå en betydelig risiko for, at fortsatte leverancer ville påføre forsyningsvirksomheden tab. Ankenævnet fandt, at afgørelsen skulle træffes efter en konkret vurdering, hvorunder det måtte tillægges væsentlig betydning, om der havde været uregelmæssigheder i det hidtidige betalingsmønster.¹¹³ En indhentet bankoplysning kunne tillige indgå i den

---

¹¹⁰ Konkurrenceankenævnets kendelse af 16.11.1993 i sagen Rødekro Fjernvarme A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 93-14.672.

¹¹¹ En tilsvarende bestemmelse er indført på naturgasområdet, jf. ngfl. § 9, stk. 3.

¹¹² L 240 som fremsat den 23.04.1997.

¹¹³ Se f.eks. ankenævnets kendelser af 04.11.1983 (j.nr. 4/83) og 02.11.1984 (j.nr. 22/84).

samlede vurdering.¹¹⁴ I en ankesag blev der afkrævet et depositum med henvisning til, at forsyningsvirksomheden hos lejere havde mindre mulighed for at inddrive restancer end hos ejere af fast ejendom.¹¹⁵ Udvalget og Ankenævnet fandt, at kravet om sikkerhedsstillelse i hvert enkelt tilfælde måtte begrundes med den pågældendes betalingsevne. Det forhold, at en lejer eventuelt ikke havde været med til at bidrage ved etableringen af varmforsyningsanlægget, kunne i sig selv ikke indicere en dårligere betalingsevne.

I en ankesag fra 1984 havde en tidligere konkursramt restaurant fået ny ejer. Den nye ejer havde ikke tidligere været kunde hos pågældende forsyningsvirksomhed.¹¹⁶ Med henvisning til, at der tidligere havde været tab på elleverancer til restaurationsvirksomhed på den pågældende adresse samt før det tab på elleverancer til en døgnbutik, krævede leverandøren sikkerhedsstillelse. Der var hjemmel hertil i vedtægterne. Kravet om sikkerhedsstillelse fandt Elprisudvalget ikke urimeligt. Udvalget lagde vægt på, at der var en række lighedspunkter mellem den nuværende restaurationsvirksomhed og den tidligere konkursramte restaurationsvirksomhed (næsten samme navn, drevet fra samme lokaler, begge med spiritusbevilling). Elprisudvalget tilkendegav dog, at grundlaget for kravet om sikkerhedsstillelse bortfaldt, såfremt betalingsbeløbet var regelmæssigt i en periode. Der blev ikke nøjere redegjort for periodens længde. Ankenævnet stadfæstede afgørelsen dog uden at henvise til det af Elprisudvalget anførte.¹¹⁷

Samme praksis synes at have været anvendt på *varmforsyningsområdet*. Ankenævnet fandt i en sag et kollektivt varmforsyningsanlæg berettiget til at stille krav om depositum for fremtidigt forbrug.¹¹⁸ I den pågældende sag havde et ægtepar fra to tidligere adresser restancer på betaling for gasleverancer. De havde tillige i fogedretten erklæret sig ude af stand til at indfri deres gæld til varmforsyningsanlægget. På den baggrund fandt Ankenævnet det ikke urimeligt, at der for fortsatte

---

¹¹⁴ Konkurrenceankenævnets kendelse af 26.04.1993 (j.nr. 92-63.556) og kendelse af 14.10.1993 (j.nr. 93-19.996) i to sager mellem Elforsyningssselskabet Nordvendsyssel (ENV) ctr. Elprisudvalget. Se iøvrigt ankenævnskendelser af 01.09.1981 (j.nr. 10/81) og 17.02.1982 (j.nr. 15/81).

¹¹⁵ Monopolankenævnets kendelse af 08.08.1983 i sagen Løgten-Skødstrup Fjernvarmeværk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 11/83.

¹¹⁶ Monopolankenævnets kendelse af 14.03.1986 i sagen Grethe Frederiksen ctr. Elprisudvalget, j.nr. 38/85. Se også den lignende sag i Monopolankenævnets kendelse af 24.11.1987 i sagen Susanne Pedersen, Østervrå ctr. Elprisudvalget, j.nr. 87-3118-45.

¹¹⁷ Se tillige afgørelserne i ankesagerne 13.01.1983 (j.nr. 16/82), af 28.01.1983 (j.nr. 23/82) og af 21.03.1988 (j.nr. 87-3118-61).

¹¹⁸ Konkurrenceankenævnets afgørelse af 07.10.1992 i sagen HNG ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 92-28.175.

leverancer blev stillet betingelser om depositum eller indgåelse af en afdragsordning.¹¹⁹

I en sag, hvor der var tvist om størrelsen af det skyldige beløb, fandt Ankenævnet det urimeligt, at varmforsyningsanlægget søgte at inddrive det omtvistede beløb ved hjælp af trussel om forsyningsafbrydelse.¹²⁰ Forbrugerens indsigelse kunne ikke på forhånd anses for ubegrundet. Det fremgår af Prisudvalgets bemærkninger, at forsyningsvirksomheden måtte være henvist til at kræve kontant betaling eller tilsvarende sikkerhed for fortsatte leverancer.

Beregning af *sikkerhedsstillelsens størrelse* har tillige været genstand for behandling i Ankenævnet. I en sag om en elforbruger, der havde et uregelmæssigt betalingsmønster, var der blevet klaget over forsyningsvirksomhedens krav op et depositum på kr. 14.000.¹²¹ Elforbrugeren havde tillige haft et meget varierende elforbrug p.g.a. skiftende elforbrug til markvanding. Elforsyningsvirksomheden havde med henvisning til det vejrligsbetingede forbrug beregnet depositumets størrelse ud fra adskillige års data. Elprisudvalget fandt ikke, at de i samme omfang kunne lægges vægt på historiske data og nedsatte depositumet til kr. 7.000 med henvisning til de senere års forbrug. Elprisudvalgets afgørelse blev underkendt af Konkurrenceankenævnet, der tilsluttede sig elforsyningsvirksomhedens praksis med at beregne størrelsen af depositumet ud fra elforbruget i en længere årrække. Der syntes ikke at have været uenighed om, at depositumet skulle afspejle den risiko, som forsyningsvirksomheden havde i det tidsrum, fra hvilken en ny elleverances periode starter, og til elleverancen kan afbrydes (6 mdr.). Samme resultat kom Ankenævnet til i 1994 i forbindelse levering til en elforbruger i betalingsstandsning.¹²² I dette tilfælde udsendte elforsyningsvirksomheden kvartalsvise regninger. Ankenævnet fandt i den konkrete sag, at et depositum svarende til 5 måneders forbrug var passende. Elprisudvalget havde bl.a. lagt vægt på elforbrugerenes betalingsmuligheder. Dette forhold omtales ikke i Ankenævnets bemærkninger. Forholdet kan derfor næppe tillægges vægt ved beregning af depositumets størrelse.

4.1.1.1.7 Restancebetinget forsyningsafbrydelse

I en sag for Gas- og varmeprisudvalget om opgørelse af varmforsyningsanlæggets størrelse efter konstateret fejl på anlægget fandt Gas- og varmeprisudvalget anledning til at

---

¹¹⁹ For praksis på varmforsyningsområdet, se ankenævnskendelse af 02.05.1986 (j.nr.14/84).

¹²⁰ Monopolankenævnets kendelse af 04.11.1982 i sagen Hedehusene Fjernvarmeværk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 29/81.

¹²¹ Konkurrenceankenævnets afgørelse af 10.02.1995 i sagen Midtjyllands Elektricitetsforsynings Selskab ctr. Elprisudvalget, j.nr. 94-39.036.

¹²² Konkurrenceankenævnets afgørelse af 26.01.1994 i sagen Elforsyning Sønderjylland Syd (ESS) ctr. Elprisudvalget, j.nr. 93-47.098.

gøre bemærkninger om restancebetinget afbrydelse.¹²³ Således fandt Gas- og varmeprisudvalget det ikke rimeligt, at et varmforsyningsanlæg søgte at gennemtvinge betaling for allerede leveret varme gennem afbrydelse af forsyningen. Udvalget henviste dels til en afgørelse fra juli 1985, hvor det havde pålagt forsyningsvirksomheden at ændre en vedtægtsbestemmelse om restancebetinget afbrydelse, og dels til en cirkulæreskrivelse fra maj 1982. Af sidstnævnte fremgik, at en forbruger, der var i restance med betaling for sit forbrug, skulle gives mulighed for at afvikle restancen gennem en rimelig afdragsordning. Endvidere skulle en forbruger altid have mulighed for, også når vedkommende var i restance, at sikre sig fortsat levering gennem sikkerhedsstillelse for betaling af fremtidige leverancer. Såfremt en forbruger var indgået på en afdragsordning og overholdt denne eller stillede sikkerhed for betaling af fremtidige leverancer, måtte der ikke af varmforsyningsanlægget foretages afbrydelse af forsyningen. I den aktuelle sag blev Gas- og varmeprisudvalgets udtalelser ikke behandlet af Ankenævnet.¹²⁴

Energiklagenævnet fandt den 29.11.2000 i sagen Tage Kristensen mod Energitilsynet, ikke at en restancebetinget afbrydelse af elleverancen var urimelig efter 1996-elfl. § 10. Virksomheden havde handlet i overensstemmelse med sine leveringsbestemmelser. Den pågældende elforsyningsvirksomheds leveringsbestemmelser svarede til *retningslinierne* i Danske Elværkers Forenings »Vejledning for elleverandørers leveringsbestemmelser af 23.10.1997« og »Vejledende retningslinier for forsyningsvirksomheders restanceinddrivelse af 22.10.1981«.

Selve varslingproceduren i forbindelse med de enkelte forsyningsvirksomheders implementering af disse retningslinier er blevet behandlet i forbindelse med to sager fra 2001.¹²⁵

Begge sager vedrørte forhold, hvor der var indgået betalingsordninger i forbindelse med afviklingen af skyldige beløb til forsyningsvirksomheden. De respektive forsyningsvirksomheder foretog et uvarslet besøg hos forbrugeren efter ikke på egen konto at have kunnet konstatere, at det i henhold til betalingsordningen forfaldne beløb var indgået. Begge forsyningsvirksomheder havde i deres leveringsbestemmelser henvist til »Vejledende retningslinier for forsyningsvirksomheders restanceinddrivelse« udarbejdet af DEF. I forbindelse med besøget hos de respektive forbrugere blev der i begge tilfælde foretaget forsyningsafbrydelse. Energiklagenævnet fandt denne procedure urimelig og i strid med de vejledende retningslinier. Nævnet fandt, at den manglende varsling afskar forbrugeren fra

---

¹²³ Konkurrenceankenævnets kendelse af 06.01.1992 i sagen Gilleleje Fjernvarme A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 91-9.151.

¹²⁴ Se tillige Monopolankenævnets kendelser af 25.01.1984 (j.nr. 12/83) og 02.11.1984 (j.nr. 19/84).

¹²⁵ Energiklagenævnets afgørelser af 12.09.2001 i sagerne Bernd J. Hviid (j.nr. 97-2301-0011) og Per Kolding (j.nr. 97-2301-0021). Danske Fjernvarmeværkers Forening har tilsvarende udfærdiget en vejledning i restanceinddrivelse.

forinden afbrydelsen enten at dokumentere det skyldige beløbs betaling eller at stille sikkerhed for betaling af fremtidig forbrug.

I en sag, hvor der var *tvist om størrelsen* af det skyldige beløb, fandt Ankenævnet det urimeligt, at forsyningsvirksomheden søgte at inddrive det omtvistede beløb med trussel om forsyningsafbrydelse.¹²⁶ Forbrugers indsigelse kunne ikke på forhånd anses for ubegrundet.

I en sag, hvor en forbruger havde været bortrejst, fandt Ankenævnet, at det måtte være *forbrugers egen risiko*, at denne ikke havde sørget for, at andre på hans vegne havde betalt skyldige beløb til forsyningsvirksomheden eller i øvrigt havde reageret på rykkerskrivelser.¹²⁷

I en sag fra før energiforsyningslovene (UfR 1939.652Ø) fastslog retten på baggrund af en fortolkning af leveringsbestemmelserne, at et kommunalt forsyningsanlæg var berettiget til at afbryde gasleverancerne på grund af restancer, uagtet at der ikke var risiko for tab på fremtidige leverancer. Retten fandt ikke, at en sådan leveringsbetingelse om restancebetinget afbrydelse gik ud over, hvad der med bindende virkning for forbrugerne kunne fastsættes.

I sagen skyldte en forbruger for elektricitets- og gasleverancer på en tidligere adresse. På forbrugers nye adresse var der installeret automatgasmåler, hvorfor der ikke umiddelbart var nogen tabsrisiko på fremtidige leverancer. Sagen kom for retten i forbindelse med en begæring om indsættelsesforretning med henblik på at afbryde gastilførslen.

Sagen ville med anvendelse af urimelighedsbegrebet i energiforsyningslovene næppe have fået samme udfald.

I sagen UfR 1935.157Ø fandtes en forsyningsvirksomhed ikke berettiget til at afbryde leveringen. Forbrugeren var ikke i restance med betaling for forbruget, men havde opnået et *moratorium* med hensyn til en del af sin installationsgæld.

Særligt i forhold til *konkursboer* og leverancer fra de kommunale elforsyningsvirksomheder har Indenrigsministeriet henstillet, at strømafbrydelse overfor et konkursbo, der f.eks. fortsætter debitors erhvervsvirksomhed, ikke må finde sted.¹²⁸ For forbrug efter konkursdekretets afsigelse henvises til muligheden for at kræve depositum eller skriftlig garanti for massekrav. Henstillingen anfører, at der skal

---

¹²⁶ Monopolankenævnets kendelse af 04.11.1982 i sagen Hedehusene Fjernvarmeværk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 29/81.

¹²⁷ Monopolankenævnets kendelse af 26.01.1989 i sagen Gunner Bjerre, Svendborg ctr. Elprisudvalget, j.nr. 88-18.580.

¹²⁸ Cirkulæreskrivelse nr. 224 af 28.10.1974 om kommunale elforsynings benyttelse af strømafbrydelse i tilfælde af betalingsstandsning m.v.

gives en 8-dages frist for at stille de nødvendige garantier for fremtidige leveringer. Lignende gør sig gældende ved likvidation, åbning af tvangsakkord og betalingsstandsning.

Det fremgår af cirkulæreskrivelsen, at disse retningslinier stammer fra Danske Elværkers Forening (nu Dansk Energi). Tilsynsmyndigheden (dengang Monopoltilsynet) ville angiveligt finde anledning til at undersøge betingelser, der stillede forbrugeren ringere, efter dagældende monopollovs § 11 (urimelige forretningsbetingelser). De i cirkulæreskrivelsen anførte forhold må antages også ville indgå i en nutidig rimelighedsvurdering.

For så vidt angår kommunale forsyningsvirksomheder har det længe været antaget, at der ikke kan ske nægtelse af levering af forsyningsydelser med henblik på at varetage *andre kommunale interesser*. Der har tidligere været sager, hvor leveringsnægtelse har været søgt anvendt som tvangsmiddel til inddrivelse af andre restancer. Det må antages, at sådan en adfærd må anses for værende i strid med de kommunale grundsætninger. Se f.eks. UfR 1929.452H om skatterestance og UfR 1936.798Ø om leveringsnægtelse for at opnå overenskomst om adgang over privat ejendom. Sådan leveringsnægtelse/afbrydelse vil formodentlig tillige være i strid med urimelighedsbegrebet.

Restancebetinget afbrydelse af forsyningen medfører som udgangspunkt ikke fritagelse for betaling af de faste afgifter. Derimod må det antages, at forpligtelsen til at betale forbrugeafhængige ydelser, herunder acontobetaling, ophører.¹²⁹

4.1.1.1.8 Fordeling af omkostningselementer

Betaling for leverede ydelser er typisk blevet opdelt i tre kategorier:

- Engangsudgifter.
- Forbrugsafhængig betaling.
- Forbrugsuafhængig betaling.

Der har under de tidligere energiforsyningslove ikke været nærmere bestemmelser for, hvorledes de enkelte elforsyningsvirksomheder skulle fastsætte størrelsen af de enkelte priselementer. Blot skulle disse afspejle de nødvendige omkostninger (kostægte), måtte ikke være urimelige og ikke kunne antages at medføre en i samfundsøkonomisk henseende uøkonomisk anvendelse af energi. Prisudvalgene og Ankenævnet har almindeligvis accepteret en betydelig grad af frihed for elforsyningsvirksomhederne i fordelingen af de enkelte priselementer og til fastlæggelse af tarifsystemet i almindelighed.

---

¹²⁹ Energiklagenævnets afgørelse af 02.08.2001 i sagen Jan F. Christensen mod Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0016.

I forholdet mellem de forbrugsafhængige og de forbrugsuafhængige betalinger har det generelt været antaget i praksis, at de forbrugsuafhængige afgifter ikke må sættes højere, end det der svarer til de omkostninger, der set ud fra forsyningsvirksomhedens aktuelle omkostningsstruktur må anses for uafhængigt af forbruget. Systemtab m.v. synes dog at kunne indregnes i de faste omkostninger. På varmforsyningsområdet har det således været accepteret, at indtil 20 % af de forbrugsafhængige omkostninger uden dokumentation blev henført til de forbrugsuafhængige omkostninger som en dækning for forsyningsvirksomhedens udgifter til tab m.v. i ledningsnet og produktionsanlæg.¹³⁰

De forbrugsafhængige (variable) omkostninger synes at omfatte varmforsyningsanlæggets udgifter til varmekøb/brændselkøb, vand, kemikalier samt el til pumper, mens alle andre udgifter anses for faste på kortere sigt.¹³¹

Generelt har der været et betydelig krav om kostægthed i forhold til de enkelte forbrugergrupper. Kravet er behandlet nedenfor.

Lov om fremme af besparelser i energiforbruget (energispareloven) indeholder i § 18 en særlig hjemmel, hvorefter ressortministeren kan fastsætte regler om, at nærmere angivne kollektive energiforsyningsvirksomheder ved fastsættelse af deres priser skal fordele deres omkostninger mellem faste og variable tariffer under hensyntagen til at fremme energibesparelser. Bemyndigelsen har endnu ikke været anvendt. Det fremgår dog af bemærkningerne til loven,¹³² at bestemmelsen skal supplere prisbestemmelserne i forhold til netvirksomhederne efter elfl., naturgasselskaberne efter ngfl. og virksomheder, der driver kollektiv varmforsyning efter vmfl.

4.1.1.1.8.1 Fordeling mellem forbrugergrupper

Det generelle udgangspunkt er, at der skal være omkostningsægthed i forhold til de enkelte forbrugergrupper.¹³³ I forhold til de enkelte forbruger har forsyningsvirksomhederne adgang til at fastsætte enhedstakster, uanset at det kan føre til, at enkelte forbrugere kommer til at betale mere, end de omkostninger de giver anledning til.¹³⁴

---

¹³⁰ Konkurrenceankenævnets kendelse af 24.09.1999 i sagen Pauli Rafn ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 99.59.256. For en ældre afgørelse, se ankenævnskendelse af 19.04.1982 (j.nr. 25/81).

¹³¹ Se Energitilsynets redegørelse i Energiklagenævnets afgørelse af 20.02.2001 i sagen Peter Sonne Mortensen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-2311-0004.

¹³² L 241, som fremsat den 29. marts 2000.

¹³³ Se generelt *Olsen*, p. 352.254.

¹³⁴ Monopolankenævnets kendelse af 11.04.1983 i sagen Rytterhuset Farum ApS ctr. Elprisudvalget, j.nr. 35/82.

Det almindelige rimelighedsbegreb er i vmfl. § 20, stk. 5, 1. pkt. suppleret med en bestemmelse, hvorefter de kollektive varmforsyningsanlæg kan fastsætte forskellige priser til enkelte forbrugere, grupper af forbrugere og geografiske områder. Det fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen,¹³⁵ dels at det er anlæggene, der har kompetence til at differentiere i prisfastsættelsen, og dels at denne forudsættes at ske efter *objektive og ikke-diskriminerende kriterier*. Lovgiver har ikke fundet anledning til at skrive disse kriterier ind i vmfl., uagtet at disse nu indgår i elfl. og ngfl. Se afsnit 4.1.2 og 4.1.4. Bestemmelsen blev oprindeligt indsat i vmfl. ved lov nr. 308 af 09.06.1982. Af bemærkningerne¹³⁶ hertil fremgår det, at formålet med bestemmelsen var at kunne konkurrere med alternative brændsler ved hjælp af individuelle eller regionale rabatter. Prisdifferentieringen skulle anvendes efter rimelige økonomiske principper. Bestemmelsen var primært tænkt anvendt på naturgasområdet.

Nedenfor omtales kort en række tilfælde, hvor rimelighedsbetragtninger har fundet anvendelse på forskelsbehandling af forbrugergrupper.

I en varmforsyningssag blev en *overgrænse* på 150 m² for den beregningsmæssige størrelse af den forbrugsafhængige (faste) afgift ikke anset for urimelig.¹³⁷ Udvalget bemærkede i den forbindelse, at der ikke fandtes noget helt objektive kriterium for udregningen af den faste afgift. Varmeforsyningsanlæggene anvendte forskellige metoder så som arealstørrelse, fast beløb pr. kunde og glidende gennemsnit af aftag. Kan de af et varmforsyningsanlæg fastsatte beregningskriterier ikke antages at føre til mere urimelige resultater end så mange andre udmålingskriterier, vil disse formodentlig ligge inden for lovens rammer.¹³⁸

En fordeling af de faste omkostninger i lige store dele på alle tilsluttede forbrugere vil formentlig være urimelig, såfremt der er tale om ejendomme af forskellig størrelse og dermed med forskelligt varmebehov. Dette vil ikke blive anset som

---

¹³⁵ Forslag til lov om ændring af lov om varmforsyning (L 240) som fremsat den 29.03.2000 med bemærkninger.

¹³⁶ Forslag til lov om ændring af lov om varmforsyning (L 197) som fremsat den 12.05.1982 med bemærkninger, FT 1981/82, sp. 4900.

¹³⁷ Konkurrenceankenævnets kendelse af 31.01.1996 i sagen N. Brydesen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 95-94.975.

¹³⁸ Dette blev anført af Gas- og varmeprisudvalget i en ankesag. Ankenævnet opretholdt tilsynsmyndighedens afgørelse af de grunde, som udvalget havde anført. Se Monopolankenævnets kendelse af 11.09.1986 i sagen Robert Thomsen m.fl., Kølvrå ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.40/85.

udtryk for en kostægte tarifiering.¹³⁹ Dette vil dog ikke afskære et varmforsyningsanlæg fra at opdele forbrugerne i grupper, selv om der kan være visse variationer inden for gruppen. Således har Ankenævnet accepteret en fælles fast afgift til alle enfamiliehuse, uanset disses størrelse.¹⁴⁰

I sager med mindre elforsyningsvirksomheder har der været sager om atypiske forbrugere. Det har drejet sig om enkelte storforbrugere, der ikke har kunne opnå lavere pris pr. kWh. I disse sager har Ankenævnet fastslået, at manglende omkostningsægthed i forhold til disse atypiske storforbrugere var urimeligt efter 1976-elfl. Som eksempel kan nævnes en sag fra Ferritslev Jernvarefabrik, der aftog godt 40 % af en transformerforenings salg,¹⁴¹ og sagen om Sdr. Højrup Maskinfabrik, med et aftag på 10 % af en transformerforenings salg.¹⁴²

Lighedsbetragtninger blev anført i en elankenævns sag.¹⁴³ To naboforsyningsområder under samme forsyningsvirksomhed blev forsynet fra hver sin transformatorstation. Begge forsyningsområder omfattede sommerhuse, der tilhørte samme grundejerforening. For nye forbrugere var tilslutningsafgiften i de to områder henholdsvis kr. 6.850 og kr. 15.000. Årsagen til det høje investeringsbidrag i det ene forsyningsområde hidrørte fra etableringen af forsyningsområdet. Der havde kun været få interesserede, hvorfor området var blevet defineret som fjerntliggende og forbrugerne var blevet afkrævet et højere beløb end standardtilslutningsafgiften. Forsyningsvirksomheden havde investeret restbeløbet op til de faktiske udgifter ved etablering af forsyningen. De brugere, der oprindeligt havde tilsluttet sig, havde betinget sig, at der ved senere tilslutninger blev afkrævet samme høje tilslutningsafgift med tillæg af renter. Elprisudvalget og Ankenævnet fandt ikke den høje takst urimelig. Tværtimod ville man have fundet det urimeligt, hvis der i det pågældende forsyningsområde var sket en forskelsbehandling mellem nye og gamle tilslutninger. Denne tidsmæssige lighedsbetragtning vejede øjensynligt tungere end en generel aktuel geografisk lighedsbetragtning. Aftalerne inden for hver forsyningsområde blev tillagt stor vægt. En *urimelig forskelsbehandling* må som sådan forstås inden

---

¹³⁹ Se Gas- og varmeprisudvalgets afgørelse i Monopolankenævnets kendelse af 01.09.1989 i sagen E. Svennow, Marslev ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-32.968.

¹⁴⁰ Monopolankenævnets kendelse af 04.11.1983 i sagen Poul E. Østergaard, Galten ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 55/82.

¹⁴¹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 15.12.1992 i sagen Rolfsted Transformerforening ctr. Elprisudvalget, j.nr. 91.-3.355. Afgørelsen er opretholdt i Østre Landsrets dom af 22.03.1995 i sagen Rolfsted og Omegns Transformerforening mod Elprisudvalget.

¹⁴² Konkurrenceankenævnets kendelse af 15.12.1992 i sagen Pederstrup og Omegns Transformerforening ctr. Elprisudvalget, j.nr. 91-42.834.

¹⁴³ Monopolankenævnets kendelse af 14.03.1986 i sagen Karl Martin Lauritzen, Odense NV ctr. Elprisudvalget, j.nr. 17/85.

for et meget afgrænset geografisk område, i det konkrete tilfælde en transformatorstation.

I en sag for Energitilsynet om anvendelsen af 1999-elfl. § 73 blev prisdifferentieringsprincipper i forbindelse med netvirksomheders *fusion* behandlet.¹⁴⁴ I Energitilsynets afgørelse blev den hidtidige tilsynspraksis på området refereret. På elsiden har praksis været at acceptere prisdifferentiering i 3 år og i enkelte tilfælde 5 år, når der var væsentlig økonomisk forskel mellem fusionspartneren. På varmesiden har man i enkelte tilfælde accepteret en 10-årig periode. I en konkurrenceankenævns-sag¹⁴⁵ accepterede Ankenævnet en prisdifferentiering mellem en forsyningsvirksomheds detailkunder og foreninger tilknyttet forsyningsvirksomheden på to øre per kWh. Prisforskellen var begrundet i størrelsen af vedligeholdelseomkostninger (omfanget af kabellægning) og renteudgifter (forud- eller bagudbetaling).

I en forespørgselssag¹⁴⁶ angående en kommunal varmforsyningsvirksomheds overtagelse af et barmarksværk ønskedes en udtalelse om en prisdifferentiering, hvorefter barmarksværkets kunder i løbet af perioden på 12 år skulle betale den kommunale forsyningsvirksomheds takster, som de øvrige forbrugere, tillagt et kraftvarmetillæg beregnet på baggrund af det decentrale kraftværks ekstraomkostninger pr. m² i forhold til omkostningerne pr. m² hos det centrale anlæg for en 20 års periode. Derefter skulle barmarksværkets kunder alene betale de almindelige takster. Endvidere skulle barmarkskunderne i forbindelse med den kommunale fjernvarmforsynings overtagelse betale et tilslutningsbidrag. Dette var udregnet som forskellen mellem den kommunale forsyningsvirksomheds normale tilslutningstakster og det beløb barmarkskunderne tidligere har betalt. Barmarkskunderne var kun blevet opkrævet meget begrænsede tilslutningsbidrag, ligesom barmarksværket i mange tilfælde betalte for »indre installationer« hos kunderne (radiatorer, varmevekslere og lign.). Energitilsynet fandt ikke umiddelbart disse principper for urimelige.

Det var ikke meningen, at anlæggene fysisk skulle forbindes, hvorfor der formentlig ikke kunne opnås specielle stordriftsfordele ved overtagelsen. Der var derfor ikke nogen umiddelbar økonomisk begrundelse for, at taksterne mellem kunder i forsynings centrale anlæg og i barmarksanlæggene på sigt skulle udlignes. Udligningen af taksterne havde primært lokalpolitiske motiver. Imidlertid var der tale om en så lang overgangsperiode, at de eksisterende anlæg måtte forventes at være afskrevne.

---

¹⁴⁴ Energitilsynets afgørelse af 30.04.2001 om prisdifferentiering i forbindelse med tarifiering af el til forskellige købergrupper. Sagen er omtalt i afsnit 4.1.1.6.

¹⁴⁵ Konkurrenceankenævnets kendelse af 11.02.1997 i sagen Ulsted El-Forening ctr. Elprisudvalget, j.nr. 96-67.472.

¹⁴⁶ Svar af 29.01.2000 på forespørgsel vedrørende afregningsprincipper for Aalborg Kommunes Fjernvarmforsynings overtagelse af decentrale naturgasbaserede kraftvarmeværker.

I en lignende sag, som Gas- og varmeprisudvalg behandlede den 31.08.1987 havde Herning Kommunale værker henvendt sig vedrørende rimeligheden af, at der i forbindelse med projekter for udnyttelse af vedvarende energikilder i nogle mindre byer blev tilbudt disse forbrugere samme varmepris som i det etablerede forsyningsområde. Udvalget fandt ikke anledning til at rette indvendinger mod, at varmepriserne fra de kommunale forsyningsvirksomheder ansættes ens overfor alle aftagere i kommunen ud fra de samlede omkostninger ved disse leverancer, uanset at der i den foreliggende sag på langt sigt vil være omkostningsforskelle mellem det centrale anlæg og barmarksanlægget.

I forholdet mellem nye og gamle kunder har Gas- og Varmeprisudvalget i et notat fra september 1995¹⁴⁷ opsummeret den hidtidige praksis:

»Udvalget har tidligere tilkendegivet, at et værk, hvor de allerede tilsluttede forbrugere dækkede værkets faste omkostninger, kunne tilbyde nye forbrugere tilslutning til priser, der i en periode alene gav værket dækning for de variable meromkostninger ved forsyning til den/disse nye forbrugere. En sådan tarifiering vil ikke gøre det dyrere for de øvrige forbrugere. Men det vil være uhensigtsmæssigt, hvis ikke en øvre grænse for en variabel tarifiering afspejler sig overfor de forbrugere, der betaler den almindelige tarif.

Værkerne kan tilsvarende i en periode tilbyde nye forbrugere tilslutning til et lavere tilslutningsbidrag eller endda tilbyde tilslutning helt uden betaling af tilslutningsafgift«.

I en ankenævns sag om tilslutningsafgiftens størrelse for nye elforbrugere på Anholt¹⁴⁸ bemærkede Elprisudvalget, at der blev lagt vægt på, at forbrugeren ved tilslutningen burde betale et beløb svarende til de udgifter, der kunne henføres hertil, d.v.s. udgifter til ledningsanlæg m.v., som specielt vedrører forsyningen af de pågældende nye forbrugere. Udgifter til anlæg, der er til gavn for alle forbrugere, bør betales af begge forbrugergrupper.

I den konkrete sag fandt Ankenævnet at opførelsen af et nyt elværk ikke alene var sket med henblik på at kunne forsyne nye forventede forbrugere, men som et led i en samlet plan for udvikling af øens erhvervsliv. Herefter blev det ikke fundet rimeligt, at den økonomiske byrde ved det nye elværk udelukkende blev pålagt nye forbrugere.

For en afgørelse af afskrivningsperiodens længde i forhold til forbrugere, der kun er tilknyttet en forsyningsvirksomhed i kortere tid, se afsnit 4.1.1.1.22.

Omkostningsægthed kan ligeledes nås ved anvendelse af særlige gebyrer over for forbrugere, hvis adfærd påfører forsyningsvirksomheden særlige udgifter eller

---

¹⁴⁷ »Nogle betragtninger om reglerne for fjernvarmeværkers tarifiering og hvorledes tarifiering aktuelt foregår«.

¹⁴⁸ Monopolankenævnets kendelse af 08.02.1980 i sagen Grenå Kommune ctr. Elprisudvalget, j.nr. 24/79.

modsat fradrag, hvis forbrugeren adfærd giver anledning til sparede udgifter. Anvendelsen af gebyr og fradrag er ikke som udgangspunkt urimelig.

I en varmforsyningssag¹⁴⁹ havde forsyningsvirksomheden tilbudt forbrugere, der stillede telefonlinie og elforsyning til rådighed for fjernaflæsning af varmemåleren, et årligt fradrag på kr. 250. Alternativet var fortsat anvendelse af manuel aflæsbare batteridrevne målere. Det blev lagt til grund, at besparelsen for forsyningsvirksomheden ved anvendelse af fjernaflæsning var i overkanten af kr. 250. Beløbet var fastsat under hensyn til de forbrugere, der ikke havde fastfortrådet telefon. Hverken Energitilsynet eller Energiklagenævnet fandt denne ordning urimelig.

I en Konkurrenceankenævnsafgørelse¹⁵⁰ blev det afvist, at det forhold, at parcelhusejere i en *introduktionsperiode* fik mulighed for på gunstigere vilkår end et boligselskab at blive tilsluttet varmforsyningen, indebar en tilsidesættelse af en lighedsgrundsætning. I en varmforsyningssag fra Kolding¹⁵¹ havde der under en kampagne i 1995/96 været givet et introduktionstilbud, i hvilken forbindelse muligheden for en senere afvikling af bygasforsyningen blev oplyst til aviser. I forbindelse med en senere beslutning om faktisk afvikling af bygassen blev introduktionstilbuddet ikke genfremsat. Energitilsynet fandt ikke, at varmforsyningsvirksomheden havde handlet i strid med ovennævnte notat fra 1995, ligesom Energiklagenævnet ikke fandt, at varmforsyningsvirksomheden var forpligtet til at tilbyde bygaskunderne en reduceret tilslutningsafgift ved tilslutning til fjernvarme. Et anbringende om, at klager allerede én gang havde betalt tilslutningsafgift nød ikke fremme uden dog at argumentet blev underkastet nogen dybtgående analyse. Det bemærkes dog, at bygasforsyningen og varmforsyningen i området blev forestået af to forskellige selskaber (A/S KOE-Gas og A/S KOE-Varme), der dog begge er helejede datterselskaber i den selvejende institution KOE.

4.1.1.1.8.2 Beregning af forbrugsafhængige afgifter

Formålet med forbrugsafhængige afgifter (faste afgifter) er at få dækket de omkostninger, der er forbundet ved, at de enkelte forbrugere har mulighed for at benytte en vis del af kapaciteten i et energiforsyningssystem. De faste afgifter kan som udgangspunkt opdeles i abonnementsbidrag og effektbidrag.

Abonnementsbidraget skal i princippet dække de faste omkostninger, der er uafhængige af størrelsen af anlægget hos de enkelte forbrugere. I en sag om abonnementsbidrag anvendte en varmforsyningsvirksomhed varierende bidrag

---

¹⁴⁹ Energiklagenævnets afgørelse af 25.07.2001 i sagen Henning Jacobsen mod Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0017.

¹⁵⁰ Konkurrenceankenævnets kendelse af 22.06.1998 i sagen Jægerspris Boligselskab ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-121.843.

¹⁵¹ Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen Bodil Roager ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0038.

afhængig af etagearealet hos forbruger, hvilket i den konkrete sag blev anset for urimeligt.¹⁵²

Bidragets størrelse blev afgjort af indplacering i en række kategorier afhængig af antal m². I kategorien 61-300 m² udgjorde bidraget kr. 3.400. I kategorien 3001-500 m² var bidraget på kr. 11.500. Effektbidraget var også arealafhængig dog med en fast størrelse per m². I den pågældende sag, var det kun abonnementsbidraget, der var omtvistet. Ankenævnet udtalte, at abonnementsbidraget efter sin karakter og sit formål burde fastsættes uafhængigt af det tilsluttede etageareals størrelse. På den baggrund fandtes disse prisbestemmelser urimelige efter vmfl. § 21.

Effektbidraget skal i princippet dække de faste omkostninger, som er afhængige af størrelsen af anlægget hos de enkelte forbrugere.¹⁵³

Der synes ikke umiddelbart at have været fastsat egentlige bestemmelser for beregning af den faste afgift af Gas- og varmeprisudvalget. Dog har det tilsyneladende været fast praksis, at alle faste omkostninger og indtil 20 % af omkostningerne til el og brændsel indregnes i de faste afgifter. Forsyningsvirksomhederne må således have et vist spillerum til at fastlægge de kriterier, inden for hvilke de faste afgifter skal fastlægges.¹⁵⁴

Udgangspunktet for effektbidraget har ofte været *etagearealets* størrelse. Dette har også været tilfældet ved udnyttelse af tagetage.¹⁵⁵

Sagen omhandlede en ejendom med et grundareal på 100 m² og en udnyttet tagetage opmålt til 73 m². Varmeforsyningsvirksomheden afkrævede forbrugsafhængig afgift af 173 m². Klager argumenterede med, at udnyttelsen af tagetagen ikke øgede varmeforbruget med, hvad der svarede til 73 %, idet merforbruget afhang af husets overflade, der kun blev forøget med ca. 20 %. Klager vandt ikke gehør for sit synspunkt. Energiklagenævnet fandt ikke, at varmforsyningsvirksomhedens beregningsprincip var urimeligt. Klagenævnet lagde vægt på, at der fandtes en langvarig og fast administrativ praksis for at anvende etagearealet i en bygning i grundlaget for fordeling af varmeleverandørens faste omkostninger. Afgørelsen

---

¹⁵² Konkurrenceankenævnets kendelse af 28.08.1996 i sagen Tølløse Kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 96-42.560.

¹⁵³ Gas- og varmeprisudvalgets afgørelse i sagen som refereret i Konkurrenceankenævnets kendelse af 28.08.1996 i sagen Tølløse Kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 96-42.560.

¹⁵⁴ Monopolankenævnets kendelse af 18.03.1987 i sagen Vejen Trælasthandel A/S ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-4 og udvalgets bemærkninger i Konkurrenceankenævnets kendelse af 25.05.1994 i sagen Ilse E. Jørgensen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 93-84.713. Se endvidere Energitilsynets redegørelse i Energiklagenævnets afgørelse af 20.02.2001 i sagen Peter Sonne Mortensen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-2311-0004, som refereret nedenfor.

¹⁵⁵ Energiklagenævnets afgørelse af 20.02.2001 i sagen Peter Sonne Mortensen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-2311-0004.

indeholder en beskrivelse af 5 tidligere ankenævnsager samt en redegørelse fra Energitilsynet vedrørende principperne om kostægte tarifiering.

En varmforsyningsvirksomhed havde i en ankenævnsag ved beregning af effektbidrag medregnet rum, der var elopvarmet.¹⁵⁶ Klager fandt dette urimeligt. Ankenævnet fandt det ikke urimeligt efter vmfl. § 21, at forsyningsvirksomheden beregnede den faste afgift på baggrund af oplysningerne i BBR-registeret, da dette måtte anses for et acceptabelt udtryk for boligens faktiske og potentielle belastning af varmekilde. Forsyningsvirksomhedens egne opmålinger af bruttoareal har ligeledes været accepteret som grundlag for beregning af de faste afgifter.¹⁵⁷

Det var ligeledes acceptabelt at medregne uopvarmede rum eller rum med alternativ opvarmingskilde, når rummene lå i umiddelbart forlængelse af det opvarmede areal og dermed udgjorde en potentiel belastning af fjernvarmenettet.¹⁵⁸ I det konkrete tilfælde var der via et åbent trapperum mulighed for, at varme fra underetagen kunne passere op til en elopvarmet etage. Forsyningsvirksomheden vil i givet fald efter ansøgning kunne fritage enkelte bebyggede arealer ud fra en undersøgelse af de faktiske forhold i de enkelte tilfælde.¹⁵⁹ Udgør de pågældende arealer ikke en faktisk eller potentiel belastning af varmesystemet, må det anses for urimeligt at inddrage det i beregningen af den faste afgift.¹⁶⁰ Det omstændighed, at bygningsmyndighederne ikke tillader opvarmning i de pågældende lokaler, gør det ikke urimeligt at medregne disse ved beregning af den faste afgift.¹⁶¹

---

¹⁵⁶ Konkurrenceankenævnets kendelse af 06.10.1994 i sagen Per Jensen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 94-51.458. Se tillige Monopolankenævnets kendelser af 19.02.1985 (j.nr. 33/84) og 03.11.1988 (j.nr. 88-2223).

¹⁵⁷ Konkurrenceankenævnets kendelse af 13.06.1991 i sagen Diderik Grønbæk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 90-60.040.

¹⁵⁸ Se også afgørelserne i ankenævnskendelserne af 11.09.1985 (j.nr. 45/85), 14.05.1986 (j.nr. 10/86), 11.09.1986 (j.nr. 45/85), 30.07.1987 (j.nr. 87-3118-19), 09.09.1987 (j.nr. 87-3118-47), 03.11.1988 (j.nr. 88-2223), 26.01.1989 (j.nr. 88-11.038), 12.04.1989 (j.nr. 88-33.849), 21.11.1989 (j.nr. 89-5.296), 13.06.1991 (j.nr. 90-60.040) og 29.08.1996 (j.nr. 96-22.228).

¹⁵⁹ Monopolankenævnets kendelse af 19.02.1985 i sagen Frederikssund kommunale Værker ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 33/84.

¹⁶⁰ Se Monopolankenævnets kendelse af 05.05.1989 i sagen Ole Haurum Pedersen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-14.769, hvor inddragelsen af et portareal blev underkendt af Ankenævnet..

¹⁶¹ Monopolankenævnets kendelse af 24.11.1987 i sagen Dagnæs-Bækkelund Varmeværk A.m.b.A ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-48.

En *differentieret vægtning* af forskellige rumtyper er blevet accepteret i en varmforsyningssag.¹⁶²

I den pågældende sag havde Løgstør Fjernvarmeværk indført en beregning af den faste afgift baseret på størrelsen af det beboelige areal. I den forbindelse blev visse rumtyper indregnet med en reduceret procentsats. Kælderen indgik med 30 %, lofter med 60 % og produktions- og lagerrum med 40 %. Bestyrelsen kunne regulere fordelingstallet, hvis bestemte forhold tilsagde det. Nævnet fandt ikke grund til at kritisere disse principper, men tiltrådte bl.a. af administrative grunde, at retningslinierne blev anvendt, medmindre der forelå omstændigheder, der ville føre til åbenbart urimelige resultater.

Fordeling af udgifterne til målerudskiftning hos de enkelte forbrugere efter disses ejendommens *rumfang* er heller ikke af Ankenævnet blevet anset for urimeligt.¹⁶³ Fastlæggelse af den faste afgift på baggrund af *installeret effekt* (radiatorkapacitet/hedeflade, maks. timeydelse) er ligeledes blevet accepteret.¹⁶⁴ Opkrævning af en fast *kapacitetsafgift* er ikke blevet anset for urimeligt i forbindelse med en sag om tarifændringer.¹⁶⁵

I en ankenævns sag videresolgte en kommune varme til en amtskommune samt to fjernvarmeværker.¹⁶⁶ I den forbindelse beregnedes bl.a. en effektafgift på grundlag af det enkelte værks totale varmesalg. Afgiften blev fastlagt år for år som et acontobeløb på baggrund af det foregående års varmesalg tillagt skønnet tilvækst. Systemet indebar, at en forbrugsreduktion hos én af de tre aftagere ville medføre stigende effektafgift hos de to øvrige aftagere. Prisudvalget fandt ikke dette system urimeligt. Der blev lagt vægt på, at aftagerens mulighed for at trække på kapacitet ikke til stadighed var ensbetydende med, at den pågældende aftager også havde brug for denne kapacitet. På den baggrund fandt Prisudvalget, at det pågældende afgiftssystem lå inden for grænsen af kostægte tarifering. Ankenævnet stadfæstede udvalgets afgørelse.

---

¹⁶² Monopolankenævnets kendelse af 12.04.1989 i sagen K. Kjeldgaard, Løgstør ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-33.849.

¹⁶³ Monopolankenævnets kendelse af 14.02.1984 i sagen Bredebro Kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 33/83.

¹⁶⁴ Monopolankenævnets kendelse af 04.05.1984 i sagen Gunnar Lund, Vejle ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 39/83.

¹⁶⁵ Monopolankenævnets kendelse af 11.10.1988 i sagen Foreningen af grundejere i Vejlbj Risskov villakvarterer ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-7443.

¹⁶⁶ Konkurrenceankenævnets kendelse af 07.11.1996 i sagen Gauerlund Fjernvarme A.m.b.A. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 96-85.508.

Minimumsdebitering blev anvendt eller ønskedes indført i en par varmforsynings-sager.¹⁶⁷ Forsyningsvirksomhederne ville med det pågældende system opnå dækning for en væsentlig del af de forbrugsafhængige udgifter ved at afkræve forbrugerne betaling på grundlag af et mindste varmforsørg, selv om den enkelte ikke måtte have aftaget varme i det forhold. I én af sagerne var minimumsdebiteringen gjort forbrugsafhængig. Ankenævnet fandt i begge sager, at forbrugere, der aftog varme ud over dette forbrug, i uforholdsmæssig omfang kom til at bidrage til forsyningsvirksomhedens forbrugsafhængige udgifter.

I en sag om minimumsdebitering fandt Ankenævnet det på grundlag af en konkret bedømmelse af varmforsyningsvirksomhedens forhold, herunder sammensætningen af forbrugere det ikke urimeligt, at en forbrugsafhængig afgift blev fastlagt efter en skala opstillet i forhold til *stikledningsdimensionen*.¹⁶⁸ Det fremgik ikke af Ankenævnets afgørelse, hvilke konkrete forhold i forbindelse med forbrugerfredens sammensætning, der blev lagt vægt på ved afgørelsen. Det fremgik dog af sagen, at 98 % af forbrugerne ville komme til at betale samme afgift. Gas- og varmeprisudvalget havde fundet afregningssystemet urimeligt, da betalingsforpligtelsen efter Prisudvalgets opfattelse ikke relaterede sig til de faktiske faste omkostninger, der var forbundet med levering af de enkelte forbrugergrupper.

4.1.1.1.8.3 Investeringsbidrag/tilslutningsafgift

I en elforsyningsankekendelse var et byggeselskab blevet afkrævet investeringsbidrag for en ejendom, der var opført på en parcel, hvor der tidligere havde ligget en erhvervsvirksomhed.¹⁶⁹ I forbindelse med byggeriet var to gamle stikledninger blevet fjernet og seks nye etableret. Da installationen havde været afmeldt, ønskede elforsyningsvirksomheden at opkræve nyt investeringsbidrag. Såvel Elprisudvalget som Ankenævnet fandt det urimeligt og udtryk for dobbeltbetaling at kræve investeringsbidrag for et leveringsomfang, der allerede var etableret. Det forhold, at installationen i en periode havde været afmeldt, tillagdes ingen vægt. Ligeledes blev der heller ikke taget hensyn til det af forsyningsvirksomheden fremførte argument om, at den oprindelige bruger aldrig havde betalt (og næppe heller havde været afkrævet) en tilslutningsafgift. I andre lignende sager har det været antaget, at der i forbindelse med opførelse af nye ejendomme på tidligere byggegrunde skal ydes en form for refusion for det allerede etablerede. Der må antages at være en vis

---

¹⁶⁷ Konkurrenceankenævnets kendelse af 14.05.1992 i sagerne Ejstrupholm Varmeværk A.m.b.a. (j.nr. 91-63.460) og Holstebro Kommune (j.nr. 90.56.558) begge ctr. Gas- og varmeprisudvalget.

¹⁶⁸ Konkurrenceankenævnets kendelse af 14.05.1992 i sagen Ejstrupholm Varmeværk A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 91-63.460.

¹⁶⁹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 31.01.1991 i sagen Næstved Kommune ctr. Elprisudvalget, j.nr. 90-30.373.

frihed for den enkelte forsyningsvirksomhed til at fastlægge principperne for refusion.¹⁷⁰

I forbindelse med etablering af et selvstændigt aftageforhold i forhold til lejlighedsindehavere, der allerede var forsynet med fjernvarme via et aftaleforhold mellem ejerforeningen og forsyningsvirksomheden, fandt Ankenævnet det urimeligt, at forsyningsvirksomheden stillede krav om betaling af tilslutningsafgift.¹⁷¹ Nævnet lagde vægt på, at omkostningerne i forbindelse med etablering af selvstændig måler blev betalt af aftager, og at forsyningsvirksomheden i øvrigt ikke blev påført udgifter.

I en sag for Energiklagenævnet havde et gartneri opdelt tilslutningen af et kraftvarmeværk til elnettet i to enheder af 800 kW.¹⁷² Beslutningen var angiveligt motiveret af den tid, der ville medgå til netforstærkninger for at kunne klare alle 1600 kW. Tilslutningen i første omgang af en 800 kW-enhed kunne derimod gå relativt hurtigt. Forsyningsvirksomheden blev indklaget, fordi det ønskede at få tilslutningsafgift for begge 800 kW-enheder. Energiklagenævnet tog udgangspunkt i 1976-elfl. § 9a, stk. 4, hvorefter ejeren ved tilslutning af et decentralt kraftvarmeanlæg kun skulle dække omkostningerne ved tilslutning til 10-20 kV-nettet, mens forsyningsvirksomheden skulle dække omkostningerne til forstærkning og udbygning af det overordnede net. Efter bemærkningerne til lovens § 9a¹⁷³ fandt Energiklagenævnet, at den del af de samlede udgifter, som den decentrale elproducent skulle bære, var uafhængig af de samlede omkostninger ved tilslutningen. Den decentrale elproducent skulle udelukkende bære den fiktive tilslutningsudgift til nærmeste transformerstation, uanset hvortil tilslutningen faktisk skete. Det blev endvidere antaget, at elforsyningsvirksomheden var bekendt med, at der skulle tilsluttes i alt 1600 kW. Energiklagenævnet fandt, at det måtte påhvile elforsyningsvirksomheden at udforme det første tilbud således, at det omkostningsmæssigt var mest hensigtsmæssigt henset til de påtænkte successive tilslutninger og at gøre opmærksom på en senere kommende udgift, hvis dette ikke var tilfældet. Reglerne om nettilslutning er videreført i 1999-elfl. § 67.

---

¹⁷⁰ Se eksempelvis Monopolankenævnets kendelse af 01.11.1985 i sagen Byggeselskabet Banevej, Hillerød ApS ctr. Elprisudvalget, j.nr. 30/84. Se også Monopolankenævnets kendelse af 11.04.1983 i sagen Rytterhuset Farum ApS ctr. Elprisudvalget, j.nr. 35/82.

¹⁷¹ Monopolankenævnets kendelse af 03.01.1989 i sagen Kolding Kommunale Forsyningsforvaltning ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-31118-18.

¹⁷² Energiklagenævnets afgørelse af 06.03.2001 i sagen Nordøstfyns Elforsyning mod Elprisudvalget, j.nr. 97-2301-0004.

¹⁷³ Forslag til lov om ændring af lov om elforsyning (L 258), som fremsat den 01.04.1992.

Gas- og varmeprisudvalget har behandlet spørgsmålet om opgørelse af størrelsen af en byggemodningsafgift.¹⁷⁴ Sagen angik vurderingen af, hvorvidt en opkrævet byggemodningsafgift var urimelig efter vmfl. § 21. Afgiften skulle dække de samlede udgifter til anlæg, projektering og administration af ledningsnettet til forsyning af det nye område. I sagen insisterede forsyningsvirksomheden på at lade et ledningsarbejde udføre ved egen entreprenør. Dette forhold fandt Udvalget ikke urimeligt i varmforsyningslovens forstand. Der var imidlertid tvist om beløbets størrelse. Varmeforsyningsvirksomhedens egen entreprenør krævede kr. 1.124.000, mens en udefra kommende entreprenør ville udføre arbejdet for kr. 618.000. Udvalget fandt det urimeligt, at en byggemodningsafgift blev sat højere end omkostningerne, ud fra hvad udstykkeren kunne have fået arbejdet udført for, hvis det blev udført af udstykkeren selv eller af dennes entreprenør. Udvalget understregede i forbindelse med prissammenligningen nødvendigheden af, at projekterne var ens, at de samme specifikke krav til ledningsnettet blev opfyldt, og at der blev stillet de samme garantiforpligtelser. I en anden sag om byggemodningsbidrag blev det ikke fundet urimeligt, at udstykkeren blev afkrævet byggemodningsbidrag og selv måtte bære risikoen for, hvornår de udstykkede grunde kunne sælges.¹⁷⁵

4.1.1.1.8.4 Omkostningsfordeling mellem varmforsyning og affaldsforbrænding

I praksis antages det, at affaldsforbrændingsanlæg, der leverer varme til en varmforsyningsvirksomhed, kan prisfastsætte deres varmeydelse som den mindste af enten omkostningerne ved at fremstille varme på affaldsforbrændingsanlægget eller omkostningerne for varmforsyningsvirksomheden ved at fremskaffe varme anden steds fra (substitutionsprisen). Omkostningerne deles i særømkostninger for henholdsvis varme- og affaldssiden samt i fællesomkostninger. Udgangspunktet er, at varmesiden skal bære egne særømkostninger samt en del af fællesomkostningerne. Disse principper er bl.a. blevet refereret i en sag om overvæltning af afgifter på varmesiden.¹⁷⁶

Sagen opstod som følge af lovændringen, jf. § 5 i lov nr. 437 af 26.06.1998 om ændring af forskellige energifgiftslove, hvorefter der med virkning fra 01.01.1999 skulle svares afgift af varme produceret ved forbrænding af affald. Sagen for Energiklagenævnet vedrørte muligheden for, at et kommunalt ejet affaldsforbrændingsanlæg kunne overvælte hele afgiftsstigningen på varmforsyningsvirksomheden. I forholdet mellem disse to parter var det aftalt, at prisen for varmeydelsen skulle fastsættes som den mindste af enten omkostningerne ved at fremstille varme på affaldsforbrændingsanlægget eller substitutionsprisen.

---

¹⁷⁴ Konkurrenceankenævnets kendelse af 01.07.1999 i sagen SME-RTS A/S ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 99.134.659.

¹⁷⁵ Konkurrenceankenævnets kendelse af 25.03.1999 i sagen Rødekro Kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 98-177.363.

¹⁷⁶ Energiklagenævnets afgørelse af 02.02.2001 i sagen Kolding Kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-2311-0005.

Energiklagenævnet fandt det ikke rimeligt, at varmeleverandøren kunne overvælte afgiftsstigningen, således at prisen for varmeudførelsen blev højere end substitutionsprisen.

Fællesomkostningernes fordeling bærer et vist element af skøn i sig. Ankenævnet har tidligere udtalt, at fastlæggelsen af omkostningsfordelingen bl.a. må bestemmes ud fra alternative priser for affaldsbortskaffelse og varmeproduktion.¹⁷⁷ I en sag angående I/S Alssund Affald¹⁷⁸ afgjorde Konkurrenceankenævnet omkostningsfordelingen mellem et affaldsforbrændingsanlæg og et kollektivt varmforsyningsanlæg (fjernvarmeselskab) efter 1990-vmfl. § 21. Det drejede for det første om poster om rådgivningshonorarer i forbindelse med det fælleskommunale selskabs indtræden i et nyt decentralt kraftvarmeværk. Disse omkostninger anså såvel Udvalget som Ankenævnet for at henhøre til varmesiden. Fjernvarmeselskabet havde tilsvarende haft egne udgifter til rådgivning. For det andet var det et spørgsmål om slutdeponi af affald. Dette accepterede Ankenævnet i modsætning til Udvalget som en del af varmesidens udgifter. Aftaleforholdet baserede sig på henholdsvis en leveringspligt og en aftagepligt til affald. I sommerperioden, hvor varmebehovet var lavt, benyttede affaldsforbrændingsanlægget mellemdeponi af affald, indtil det kunne anvendes til forbrænding. En del affald måtte dog slutdeponeres grundet forrådnelse. Omkostningerne til denne slutdeponering fandt Ankenævnet var ikke urimeligt at pålægge varmesiden, da det var nødvendigt for at kunne opfylde aftageforpligtelsen, der var en del af de gensidige forpligtelser. Alternativet ville være en udvidelse af anlægges kølekapacitet.

I en sag om levering af affald til forbrænding i et decentralt kraftvarmeværk, havde ejeren heraf indgået en 20-årig aftale om levering af affald, således at der ikke skulle betales forbrændingsgebyr, men at affaldsleverandøren skulle bortskaffe slagge, flyveaske og filterkager uden omkostninger for værkets ejere.¹⁷⁹ Gas- og varmeprisudvalget samt Ankenævnet fandt, at denne aftale indebar, at energidelen kom til at bære samtlige fællesomkostninger. Aftalen var muligvis influeret af en tidligere adgang til at deponere brændbart affald. Denne mulighed var senere fjernet, idet den gældende affaldsbekendtgørelse¹⁸⁰ pålagde affaldsvirksomheder så vidt muligt at aflevere brandbart affald til forbrænding med energiudnyttelse. Ankenævnet fandt, at urimelighedsbestemmelsen i vmfl. § 21 ikke blot måtte vurderes ud fra forholdene på tidspunktet for aftalens afslutning, men også ud fra de aktuelle forhold, herunder

---

¹⁷⁷ Konkurrenceankenævnets kendelse af 14.05.1990 i sagen I/S Refa ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-17.910.

¹⁷⁸ Konkurrenceankenævnets kendelse af 10.02.1995 i sagen Alssund Affald ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 94-17.165.

¹⁷⁹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 22.01.1999 i sagen Sønderjyllands Højspændingsværk An/S ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-200.523.

¹⁸⁰ Bekendtgørelse nr. 299 af 30.04.1997 om affald.

kontraktsparternes mulighed for at tilpasse vilkårene til ændrede forhold i samfundet. På den baggrund fandtes omkostningsfordelingen urimelig. Ankenævnet anførte i den forbindelse, at samarbejdsaftalen gav mulighed for genforhandling i tilfælde af væsentligt ændrede forhold. Dette har formodentlig haft betydning for Ankenævnet, idet der ellers kunne opstå et problem som følge af den ene parts tab ved underkendelse af aftalen.

I en ankenævns sag blev det fastslået, at seks kommuner ikke ved aftale kunne ændre den sædvanlige substitutionspris i forbindelse med et kombineret affaldsforbrændings- og varmeanlæg på en sådan måde, at der ville ske en væsentlig afvigelse fra, hvad varmeprisen i henhold til sædvanlig prisfastsættelse efter vmfl. ville føre til.¹⁸¹

Ejer samme virksomhed flere affaldsforbrændingsanlæg, er det ikke urimeligt, at omkostningsforholdene beregnes på baggrund af det enkelte forbrændingsanlæg.¹⁸² Forskellige varmforsyningsvirksomheder kan dermed komme til at betale forskellige priser hos samme leverandør, alt efter hvilket forbrændingsanlæg de forsynes fra.

I den pågældende sag var der ingen fysisk forbindelse mellem affaldsforbrændingsvirksomhedens to anlæg, ligesom der også var tale om to geografisk adskilte forbrugergrupper. Ankenævnet tog ikke i den konkrete sag stilling til tilfælde, hvor disse to forudsætninger ikke måtte være til stede.

4.1.1.1.9 Praksis ved vurdering af forbrugsmåling

Ankenævnspraksis viser, at det betragtes som urimeligt, hvis en fejl på måleren kommer forbrugeren til skade. I en sag på varmforsyningsområdet om et fejlbehæftet anlæg hos forbrugeren udtalte Gas- og varmeprisudvalget sig om konsekvenserne heraf.¹⁸³ Udvalget udtalte, at der ved konstatering af funktionsfejl ved et varmeanlæg måtte foretages en beregning af varmemeforbruget. Udgangspunktet for beregningen måtte være et i en forudgående periode registreret forbrug uden funktions- eller målerfejl, i hvilken forbindelse der måtte tages hensyn til graddage.¹⁸⁴ Ud over betaling for det beregnede forbrug måtte varmforsyningsvirksomheden »være berettiget til at opkræve betaling for øvrige omkostninger, herunder

---

¹⁸¹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 27.10.1994 i sagen Børkop, Egtved, Fredericia, Lunderskov og Vamdrup Kommuner ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 92-18.497.

¹⁸² Monopolankenævnets kendelse af 31.08.1984 i sagen Solrød Fjernvarmeværk A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 8/84.

¹⁸³ Konkurrenceankenævnets kendelse af 06.01.1992 i sagen Gilleleje Fjernvarme A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 91-9.151.

¹⁸⁴ Se også nævnskendelserne af 01.09.1989 (j.nr. 88-53.869) 03.10.2001 (j.nr. 97-2311-0040) og 03.10.2001 (j.nr. 97-2211-0040).

meromkostninger som følge af den forringede afkøling (øget ledningstab, pumpeafgifter etc.) samt omkostninger til administration«. Dette synspunkt tilsluttede Ankenævnet sig.

En sag, hvor en elforbruger havde klaget over et urealistisk højt elforbrug, blev behandlet af Konkurrenceankenævnet.¹⁸⁵ Ankenævnet kunne tiltræde, at det måtte anses for et urimeligt leveringsvilkår, hvis en elleverandør i tilfælde, hvor det målte forbrug må anses for helt urealistisk i forhold til det sandsynlige, og hvor der ikke ved en målerprøve konstateres fejl, fulgte den praksis uden anden undersøgelse at afvise enhver regulering af det målte forbrug.

Det er ikke blevet anset for urimelig efter vmfl. § 21, at en forbruger er blevet afkrævet betaling for det registrerede forbrug, når der ikke har kunne konstateres målerfejl eller væsentlig afvigelser fra et forventet forbrug.¹⁸⁶ I den pågældende sag steg en forbrugers forbrug med godt 100 %. Det registrerede forbrug blev dog anset for at ligge inden for normalt forekommende svingninger. Det forhold, at varmforsyningsvirksomheden i forbindelse med tilslutningen måtte have skønnet forkeret med hensyn til det forventede forbrug, er i sig selv ikke nok til at bringe urimelighedsbestemmelsen i vmfl. § 21 i anvendelse.¹⁸⁷

Egen skyld indgik i en varmforsynings sag fra 1989.¹⁸⁸ En forbruger havde ved fejlinstallation af en varmepumpe selv været årsag til registrering af et uforholdsmæssigt stort varmforsørgelse. Denne situation fandtes at måtte sidestilles med en målerfejl. Som følge heraf måtte der ske en korrektion af forbruget.

I forbindelse med en fejlaflæsning på en elmåler havde et vandværk i en årrække kun betalt for 1/10 af elforbruget. Elværket havde ikke held til at afkræve forbrugeren for differencen.

Sagen er særlig derved, at aflæsningsfejlen var begået af en ansat i elforsyningsvirksomheden. Dette var sket efter, at der var opsat en ny måler, hvor det sidste tal, der målte tiendedele kWh mod sædvane ikke var rødt. Der var ikke sket så store ændringer i regningens størrelse, at det kunne lægges forbrugeren til last ikke at have reageret herpå. Tværtimod havde forbrugeren (et vandværk) i tillid til forbrugets størrelse givet afkald på

---

¹⁸⁵ Konkurrenceankenævnets kendelse af 17.12.1999 i sagen j.nr. 99-81.730, Danske Energiselskabers Forening for Frederiksberg Kommune ctr. Elprisudvalget.

¹⁸⁶ Konkurrenceankenævnets kendelse af 29.04.1996 i sagen Frank Christoffersen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 96-13.090.

¹⁸⁷ Energiklagenævnets afgørelse af 25.07.2001 i sagen Ole Aase-Jørgensen, Horsens mod Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0011.

¹⁸⁸ Monopolankenævnets kendelse af 03.01.1989 i sagen Dagnæs-Bækkelund Varmeværk A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-59.

en garanti angående vandværkets driftsudgifter fra vandværkets leverandør. Elforsyningsvirksomheden havde først opdaget fejlen efter flere års forløb, og aflæsningsfejlen var gentaget gennem flere år. Det begrænsede fald i regningens størrelse antoges at skyldes misvisning på den tidligere måler.

Efterregulering med udgangspunkt i det målte forbrug i nærmeste sammenlignelige forudgående periode korrigeret for forskel i graddage synes generelt i administrativ praksis at have været normen.¹⁸⁹ I en ankenævns sag blev det anført, at det var forsyningsvirksomhedens ansvar at måle det faktiske forbrug.¹⁹⁰ Herefter kunne forbruger ikke stilles ringere, end han havde været med en korrekt visende måler. Modsat skulle forbruger ikke nødvendigvis favoriseres på de øvrige forbrugeres bekostning. I samme sag fandt såvel Prisudvalget som Ankenævnet det ikke urimeligt, at forsyningsvirksomheden havde efterreguleret med udgangspunkt i målingerne for en efterfølgende periode. Det var i den konkrete sag vanskeligt at fastslå, hvornår fejlvisningerne var begyndt. Desuden var der ikke indikationer på, at det anvendte beregningsgrundlag stillede forbrugeren ringere, end han ville have været med efterregulering baseret i en forudgående periode. Efterregulering på baggrund af en efterfølgende periode er også blevet accepteret, hvor målerfejlen opstod i perioden umiddelbart efter forbrugers overtagelse af ejendommen.¹⁹¹

En leveringsbestemmelse om kun at efterregulere ét år tilbage blev ikke anset for urimelig i en konkret sag.¹⁹²

I den pågældende sag var der tillige en leveringsbestemmelse, hvorefter forbrugeren til enhver tid kunne kræve måleren justeret. Der var desuden udleveret forbrugsbøger til løbende kontrol. Endelig var det registrerede forbrug ikke af en sådan størrelse, at det kunne anses for atypisk.

I ovennævnte sag med det fejlbehæftede varmeanlæg blev spørgsmålet om anlægsejers *tabsbegrænsningspligt* behandlet.¹⁹³ I den konkrete sag blev anlæggets ejer i januar 1990 gjort opmærksom på, at der måtte være noget galt med anlægget. Fejlen blev dog først udbedret i maj måned samme år. Dette forhold ville Gas- og

---

¹⁸⁹ Monopolankenævnets kendelse af 30.07.1987 i sagen Jan Anker Svendsen, Hvidovre ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-19.

¹⁹⁰ Monopolankenævnets kendelse af 02.10.1986 i sagen Gudrun Sørensen, Brønderslev ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.39/85.

¹⁹¹ Monopolankenævnets kendelse af 21.03.1988 i sagen Allan Graversen, Struer ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-32.

¹⁹² Monopolankenævnets kendelse af 08.08.1983 i sagen Tommy Englund ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 1/83.

¹⁹³ Konkurrenceankenævnets kendelse af 06.01.1992 i sagen Gilleleje Fjernvarme A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 91-9.151.

varmeprisudvalget ikke tillægge betydning. Ankenævnet fandt det i midlertidig ikke urimeligt efter vmfl. § 21, om forbrugeren fra det tidspunkt, hvor han blev gjort bekendt med fejlen, med tillæg af det for udbedringens foretagelse nødvendige tidsrum, blev afkrævet betaling for det registrerede forbrug. Sagen blev hjemvist til udvalget til fornyet behandling.

Håndhævelse af *formalitetsbestemmelser* i leveringsbestemmelser blev behandlet i en sag om forbrugsregulering som følge af et fejlbehæftet anlæg.¹⁹⁴

I en varmforsyningsvirksomheds leveringsbestemmelser var det muligt at få refusion for merforbrug som følge af svigt i forbrugerenes egne installationer, såfremt disse ikke kunne henføres til manglende vedligeholdelse og/eller tilsyn. Leveringsbestemmelserne indeholdt dog et formelt krav om, at forbruget samt ind- og udgangstemperaturen jævnlige skulle være kontrolleret og nedskrevet. I den konkrete sag var dette ikke sket, hvorfor forsyningsvirksomheden nægtede refusion. Ankenævnet fandt, at afslaget på at yde refusion var urimeligt.

Forskelsbehandling af forbrugere på grund af en *varmemålers placering* er blevet fundet urimeligt i en ankenævns sag.¹⁹⁵

I den pågældende sag korrigerede varmforsyningsvirksomheden ikke for, om fjernvarmemåleren hos den enkelte forbruger var placeret på fremløbs- eller returledningen. Det var ubestridt, at placeringen af måleren på grund af ændringer i vands massefylde alt efter temperatur havde betydning i forbindelse med rumtermmåling. Da man teknisk kunne beregne denne konsekvens, var det urimeligt ikke at korrigere herfor.

Det forhold, at en forsyningsvirksomhed i dens leveringsbestemmelser har pålagt forbrugeren *erstatningspligt for »alle tilfælde, hvor målerudstyret beskadiges eller ødelægges* hvor dette ikke skyldes almindelig slitage eller forstyrrelser f.eks. forårsaget ved lynnedslag«, er ikke blevet anset for urimeligt.¹⁹⁶

4.1.1.10 Opkrævningssystemer

I en elankenævns sag afkrævede en elforsyningsvirksomhed af alle sine kunder løbende tre måneders forudbetaling af elafgiften.¹⁹⁷ Såvel Ankenævnet som Elprisudvalget fandt det ikke urimeligt, dels at benytte samme betalingsform overfor alle forbrugere, uanset forbrugets størrelse og dels at udforme et afregningssystem

---

¹⁹⁴ Monopolankenævnets kendelse af 12.04.1989 i sagen Aalborg Kommunes Varmeforsyning ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-13.569.

¹⁹⁵ Monopolankenævnets kendelse af 01.09.1989 i sagen Aalborg kommunes Varmeforsyning ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-26.952.

¹⁹⁶ Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen Anne Mette Vestergaard ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0047.

¹⁹⁷ Konkurrenceankenævnets kendelse af 07.10.1992 i sagen Gartneriet Rosa v/Harley Jensen og Rosa Eskelund Hansen ctr. Elprisudvalget, j.nr. 92-18.880.

med afregning jævnt fordelt over året. Klager havde gjort gældende, at afregningssystemet bl.a. medførte en urimeligt likviditetstræk. Ankenævnet fandt, at den økonomiske fordel, der via en mere rationel arbejdsrytme var forbundet med det pågældende afregningssystem, ville komme alle forbrugere til gode i form af lavere priser.

4.1.1.1.11 Tidspunkt for afgiftspligtens indtræden

I en konkurrenceankenævns sag fra 1994¹⁹⁸ opkrævede en kommunal elforsyningsvirksomhed løbende fast afgift fra tidspunktet for afslutningen af stikledningsarbejderne (belastningsafgift), selv om pågældende ejendom endnu ikke faktisk var tilsluttet fjernvarmeforsyningen, f.eks. fordi ejeren ikke selv havde færdiggjort de konverteringsarbejder i ejendommen, der var nødvendige for ejendommens tilslutning til fjernvarmeforsyning. Prisudvalget og Ankenævnet fandt det ikke urimeligt, at en belastningsafgift pålægges forbrugeren fra det øjeblik, hvor stikledningsarbejdet er færdiggjort.

Udvalget anførte, at det var det tidspunkt, fra hvilket forbrugeren havde rådighed over en vis del af værkets kapacitet, der var afgørende. Udvalget bemærkede, at hvis der fra det tidspunkt ikke skulle betales belastningsafgift, ville forbrugeren have mulighed for i det uendelige at udsætte tidspunktet for belastningsafgiftens indtræden. Derved ville fjernvarmeforsyningens rimelige forudsætning, om at forbrugeren bidrager til værkets faste udgifter, blive tilsidesat.

I en sag angående tilslutningsafgift fremgik det af elforsyningsvirksomhedens bestemmelser, at et investeringsbidrags størrelse skulle beregnes efter det tidspunkt, hvor der indgives anmeldelsesblanket af elinstallatøren.¹⁹⁹ Der var tale om et nybyggeri, til hvilket der tidligere havde været leveret byggestrøm. I perioden mellem starten på leveringen af byggestrøm og indgivelse af anmeldelsesblanket var der sket en forhøjelse af installationsafgiften. Ankenævnet fandt det ikke urimeligt efter 1976-elfl. § 10, stk. 4, at installationsafgiftens størrelse først beregnedes på basis af tidspunktet for modtagelse af anmeldelsesblanketten. Det forhold, at elforsyningsvirksomheden i det konkrete tilfælde kunne have ydet bedre information om prisstigningen, kunne ikke ændre herpå.

---

¹⁹⁸ Konkurrenceankenævnets kendelse af 25.05.1994 i sagen Ilse E. Jørgensen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 93-84.713. Om opkrævning af tilslutnings- og belastningsafgift af ikke tilsluttet baghus, se Konkurrenceankenævnets kendelse af 07.07.1995 i sagen Dagnæs-Bækkelund Varmeværk A.m.b.A.. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j. nr. 94-68.384.

¹⁹⁹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 07.10.1992 i sagen Jørgensen og Thanild A/S ctr. Elprisudvalget, j.nr. 92-21.097.

I en sag om en *ombygningsperiode* har Energiklagenævnet fastslået, at der også i en sådan periode kan opkræves forbrugsuafhængige omkostninger.²⁰⁰

Klager havde for en periode på 9 mdr. anmodet om delvist fritagelse for grundgebyr for en bygning, hvor 4 ud af 5 etager var under ombygning. Radiatoranlægget var på disse etager afmonteret og stigestrengene fjernet. I en periode i forbindelse med byggeriet udskiftede forsyningsvirksomheden tillige hovedledningen i fortovet. Der var dog blevet brugt varme til udtørring af byggeriet, efter at nye varmeplader var opsat. Forsyningsvirksomheden afviste at give fritagelse for afgiftsbetaling. Energiklagenævnet lagde vægt på, at størrelsen i forbruget i en periode ikke påvirkede størrelsen af de forbrugsuafhængige udgifter, som burde dækkes af faste afgifter.

4.1.1.12 Regulering med tilbagevirkende kraft

I en sag fra 1994 havde en elforbruger med elopvarmet hus en indgangssikring på i alt 80 amp., uagtet at han kunne have nøjedes med 35 amp.²⁰¹ Størrelsen af indgangssikringen havde betydning for den faste afgifts størrelse. Da elforbrugeren konstaterede dette, lod denne installationen ændre og fordrede den faste afgift reguleret med tilbagevirkende kraft. Forsyningsvirksomheden ville imidlertid kun ændre afgiften for fremtiden. Dette synspunkt tilsluttede Ankenævnet sig med henvisning til, at det ikke var urimeligt først at ville reducere afgiften fra det tidspunkt, hvor installationen var ændret og meddelelse herom foretaget til forsyningsvirksomheden.

I en elforsyningssag havde en elinstallatør tilsluttet nogle forbindelser, således at elmåleren ikke kunne registrere elforbruget via disse forbindelser.²⁰² Installationsændringerne var i øvrigt ikke som foreskrevet meddelt forsyningsvirksomheden. Elforsyningssagen blev anset for at have været i god tro. Da fejlen blev opdaget, ville forsyningsvirksomheden efterregulere ikke blot for den regnskabsperiode, i hvilken fejlen blev opdaget, men tillige med tilbagevirkende kraft. Ankenævnet anså det for urimeligt at foretage efterregulering overfor en godtroende forbruger i videre omfang end i den indeværende regnskabsperiode. Fejlen blev opdaget meget sent i denne regnskabsperiode.

4.1.1.13 Aftagepligt, bindingsperioder og betaling for udtræden

Krav om særlige *bindingsperioder* i forbindelse med aftaler med en forsyningsvirksomhed eller alternativt betalingskrav i forbindelse med udtræden af forsyningsforhold har været behandlet flere gange. Sager har været behandlet både i forholdet

---

²⁰⁰ Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen Nørresundby Boligselskab, afd. 35 ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0087.

²⁰¹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 11.08.1994 i sagen Tove og Henry Schmidt ctr. Elprisudvalget, j.nr. 94-2.985.

²⁰² Konkurrenceankenævnets kendelse af 17.07.1992 i sagen Brønderslev og Oplands Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 91-75.149.

mellem en forsyningsvirksomhed og en forbruger og i forholdet mellem en forsyningsvirksomhed og andre aftaleparterere.

I en varmforsynings sag mellem en forsyningsvirksomhed og en forbruger havde en varmforsyningsvirksomhed i sine vedtægter en bestemmelse angående en 20-årig aftageforpligtelse for varme til opvarmning og brugsvand. I forsyningsvirksomhedens standardkontrakt med de enkelte forbrugere var der tillige indsat en klausul om 20 års uopsigelig. Med henvisning hertil blev en forbruger nægtet adgang til at installere en varmepumpe i kombination med en krydsvarmeveksler til ventilationsbrug. Dette fandt Monopolankenævnet var i strid med urimelighedsbegrebet i 1979-vmfl. § 28, stk. 4 (nu vmfl. § 21, stk. 4).²⁰³ Konsekvensen heraf var, at forbrugerne (andelshaverne) ikke længere havde pligt til at købe ejendommens samlede varmeforbrug fra forsyningsvirksomheden, ligesom andelshaverne kunne frigøre sig fra aftagepligten ved at udtræde af selskabet. Sidstnævnte kunne dog betinges af betaling af en godtgørelse. Sagen blev forelagt domstolene, og Højesteret stadfæstede den 02.04.1987 (UfR1987.422H) Monopolankenævnets kendelse med henvisning til, at Højesteret ikke fandt grundlag for at tilsidesætte Monopolankenævnets (og Gas- og varmeprisudvalgets) afgørelse. Denne afgørelse var i øvrigt i overensstemmelse med udvalgets og nævnets faste praksis.²⁰⁴ Østre Landsret var med dissens kommet til det modsatte resultat.²⁰⁵

Højesteretsdommen kan dog næppe tages til indtægt for, at enhver afvisning af at lade en forbruger installere alternative energikilder eller nægtelse af udtræden med henvisning til aftalte bindingsperioder er urimelig efter vmfl. I en sag, hvor varmforsyningsvirksomheden havde et meget beskedent antal aftagere fandt Ankenævnet det efter en konkret vurdering ikke urimeligt, at varmforsyningsvirksomheden nægtede en forbruger at installere et alternativt varmesystem.²⁰⁶ I den konkrete sag var ledningstabet stort. En reduktion hos en enkelt forbruger kunne derfor sammenholdt med det lave antal forbrugere overvælte en væsentlig del af ledningstabet på andre aftagere.

---

²⁰³ Monopolankenævnets kendelse af 25.06.1984 i sagen Dagnæs-Bækkelund Varmeværk A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 7/83.

²⁰⁴ Se f.eks. ankenævnskendelser af 13.01.1983 (j.nr. 29/82), 15.03.1984 (j.nr. 59/82), 22.06.1984 (j.nr. 2/84), 25.06.1984 (j.nr. 48/83) og 13.12.1984 (j.nr. 7/84).

²⁰⁵ Før ikrafttræden af 1979-vmfl. blev forholdet reguleret af mere almindelige obligationsretlige principper. Se UfR 1976.146H, hvor en forbrugers udmeldelse af et varmforsyningsandels selskab blev underkendt. I sagen blev der procederet på misligholdelse og selskabsretlige anbringender.

²⁰⁶ Monopolankenævnets kendelse af 10.04.1985 i sagen Hinnerup kommunale ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 44/83.

Et alternativ til at hindre anvendelse af alternative opvarmningskilder, kunne være en *afgiftsdifferentiering*. En afgiftsmæssig forskelsbehandling mellem forbrugere med og uden installeret alternativ opvarmningskilder må dog som udgangspunkt ligeledes anses for urimelig.²⁰⁷

I en varmforsynings sag fastslog Ankenævnet, at et takstsystem, der indebar en klar forskelsbehandling af forbrugere, der ønskede at anvende alternative energikilder, måtte anses for urimeligt. Ankenævnet bemærkede dog, at ikke enhver prisdifferentiering nødvendigvis kunne anses for urimelig. Vanskeligheder kunne f.eks. antages at opstå i forbindelse med et antal forbrugere, der kun aftog en ganske ringe mængde varme.

Spørgsmålet om *godtgørelsens størrelse* i forbindelse med udtræden blev ikke behandlet i UfR 1987.422H. Der blev senere indgået et retsforlig herom. Forliget er kort refereret i UfR 1991.218Ø. Sidstnævnte dom tog stilling til størrelsen af en sådan godtgørelse. Forsyningsvirksomheden havde taget udgangspunkt i den gennemsnitlige årlige ydelse i en forudgående periode og ganget med antallet af resterende år af bindingsperioden og tilbagediskonteret med en realrente (rente/prisstigning) på 4 % p.a. svarende til en kapitaliseringsfaktor på ca. 7,4. Hertil var lagt et engangsbeløb på kr. 6.000 for administrationsomkostninger. Endelig skulle den udtrædende part selv betale afbrydelsesomkostningerne efter regning. Den udtrædende part ville derimod kun erlægge, hvad der svarede til ejendommens andel i de samlede anlægsudgifter med fradrag af de stedfundne afskrivninger. Landsretten fandt det utilstrækkeligt, at den udtrædende part alene skulle betale egen del af værkets gæld, såfremt unødige tab ikke skulle påføres de tilbageværende aftagere. Afbrydelsesomkostninger blev betalt af den udtrædende part, uden at dette forhold blev prøvet af retten. Landsretten fandt ikke grundlag for at tilkende et beløb for administrationsomkostninger. For så vidt angik den årlige ydelse fandt Landsretten, at der ikke kunne indregnes den del af ydelsen, der angik brændselsomkostninger, konkret fastsat til 20 % af ydelsen. Herudover satte retten realrenten til 3 % svarende til en kapitaliseringsfaktor på 5.²⁰⁸

Efter udløbet af bindingsperioden må det som udgangspunkt antages, at en forbruger ikke efter varmforsyningslovens regler kan pålægges at betale en udtrædelsesgodt-

---

²⁰⁷ Monopolankenævnets kendelse af 16.08.1983 i sagen Hobro Varmecentral A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 8/83.

²⁰⁸ For praksis på området, se Monopolankenævnets kendelse af 04.09.1984 i sagen Bent Tang Nielsen, Viborg ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 4/84.

gørelse.²⁰⁹ Har forbrugeren på privatretligt grundlag forpligtet sig hertil, vil urimelighedsbetingelsen dog ikke være til hinder for kravets eksistens.²¹⁰

Der synes ikke umiddelbart at være ankenævnsager vedrørende godtgørelse for udtræden i forbindelse med fastsatte bindingsperioder eller aftageforpligtelser på mere end 20 år, der synes at være den typiske længde herpå. Det må dog formodentlig antages, at bindingsperioder eller aftageforpligtelser, der strækker sig ud over afskrivningsperioden for og afviklingstiden for lånene til anlæggets etablering, vil blive anset for urimelige, således at der ikke kan kræves godtgørelse for udtræden, når anlægget er afskrevet og lånene afviklet.

I forholdet mellem en forsyningsvirksomhed og andre aftaleparter end forbrugere behandlede Konkurrenceankenævnet i 1995 en aftale mellem en biogasleverandør og et kraftvarmeværk.²¹¹ Sagen drejede sig om et leveringsaftale mellem Lemvig Biogasanlæg a.m.b.a. og Lemvig Kraftvarme A/S. Aftalen indeholdt en bestemmelse om en 20-årig uopsigelighedsperiode. Denne bestemmelse havde Gas- og varmeprisudvalget underkendt som urimelig efter vmfl. § 21 ud fra konkurrenceretlige betragtninger. Ankenævnet opretholdt imidlertid aftalen. Ankenævnet lagde vægt på, at aftalen var indgået mellem i princippet ligestillede parter, og at de begge havde anerkendelsesværdige behov for langsigtede planlægning. Det fremgår af sagen, at Kraftvarmeværket ikke havde nogen alternativ gasleverandør (der var ikke fremført naturgas til området), ligesom biogasproducenten ikke havde alternative kunder. Bindingsperiodens længde var fastlagt i overensstemmelse med afskrivningsperioden for kraftvarmeværket svarende til løbetiden for lånene til opførelse af kraftvarmeværket. På den baggrund fandt Ankenævnet ikke bindingsperioden urimelig. Bestemmelsen i vmfl. § 21, stk. 4 svarer til 1979-vmfl. § 28, stk. 4. Det fremgår af forarbejderne, at formålet med varmeplanlægningen i 1979-vmfl. netop var, at nyttiggøre en række ressourcer, herunder biogas.²¹² I en situation som den ovenfor omtalte ville anlæggene til udnyttelse af biogassen næppe være blevet etableret, hvis parterne gennem en gensidig bindingsperiode ikke kunne have sikret

---

²⁰⁹ Se til eksempel Gas- og varmeprisudvalgets afgørelse af 10.02.1986 i sagen Assens Fjernvarme, hvor det bl.a. følgende blev anført: »Videre lagde udvalget til grund, at varmeværket efter det oplyste måtte betegnes som en sund virksomhed i fortsat drift, og at en udtrædelsesgodtgørelse - ud over de faktiske afbrydelsesomkostninger - kun kunne opkræves som en erstatning for en ophævelse af en kontraktlig tilslutningspligt til et varmeværk i en defineret periode«.

²¹⁰ Monopolankenævnets kendelse af 25.02.1987 i sagen Vemb Varmeværk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-13.

²¹¹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 19.09.1995 i sagen Lemvig Biogasanlæg a.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 95-9.316.

²¹² L 206 om forslag til lov om varmforsyning, fremsat den 05.04.1979, FT1978-79, sp. 3418-3472, specielt sp. 3436.

deres respektive investeringer. Ankenævnets kendelse synes derfor helt i overensstemmelse med lovens formål.

I en ankesag fra 1995 var der tale om, at en industrivirksomhed både var forbruger af energi fra en forsyningsvirksomhed og leverandør til samme.²¹³ En producent af træemballage havde udlejet sit kedelanlæg til det lokale varmeværk og samtidig indgået aftale om levering af træaffald til samme kedelanlæg. Samtidig skulle varmeværket levere varme til emballageproducenten. I forbindelse med en beslutning om at udvide eget kedelanlæg opsagde varmeværket lejeaftalen om emballageproducentens kedel. For at nyttiggøre eget kedelanlæg ønskede emballageproducenten at udtræde som aftagere af varme fra fjernvarmevirksomheden. I forbindelse hermed krævede fjernvarmevirksomheden en *udtrædelsesgodtgørelse* med henvisning til dels en privatretlig leveringsaftale, dels vedtægtsbestemmelser om en bindingsperiode på 20 år og dels en kommunalt pålagt tilslutningspligt. Ankenævnet fandt det i overensstemmelse med vmfl. § 21, at der normalt ville være pligt til at betale udtrædelsesgodtgørelse. I betragtning af, at ønsket om udtræden var forbundet med fjernvarmevirksomhedens egen opsigelse af lejeaftalen på emballageproducentens kedel, fandt Ankenævnet det imidlertid ikke rimeligt, at der skulle betales udtrædelsesgodtgørelse. I denne sag inddrager Ankenævnet således andre privatretlige relationer i vurderingen af urimelighedsbegrebet i vmfl. Inddragelsen heraf er ikke ubetænkeligt. Ankenævnet har imidlertid også i andre sager givet udtryk for, at urimelighedsbegrebet må forstås ud fra en helhedsvurdering.²¹⁴

I øvrigt har ankenævnspraksis i en række tilfælde accepteret kravet om udtrædelsesgodtgørelse. Gas- og varmeprisudvalget har i en ankesag fra 1985 beskrevet udvalgets overordnede princip herfor.²¹⁵

»I almindelighed må det derfor være rimeligt, at varmeværkerne, med henvisning til de gensidige forpligtelser, der er fastlagt i de indgåede kontrakter, må kunne fastsætte udmeldelsesbeløb, der repræsenterer nutidsværdien af forbrugerens andel i de faste omkostninger i den resterende del af bindingsperioden, svarende til det bidrag som fællesskabet, jfr. den indgåede aftale, kunne have forventet af ham«.

4.1.1.14 Overgangsordninger og varsel ved omlægning

I forbindelse med den mulighed for tvangstilslutning af blokvarmecentraler med en varmekapacitet på mere end 0,25 MW, der fulgte af 1990-vmfl. og Energiministeri-

---

²¹³ Konkurrenceankenævnets kendelse af 30.11.1995 i sagen C. Egeskov Petersen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 95-42.526.

²¹⁴ Konkurrenceankenævnets kendelse af 30.11.1995 i sagen Knud Kristensen og Erik Møller ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 95-71.227.

²¹⁵ Monopolankenævnets kendelse af 22.11.1985 i sagen Fr. Ebner ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.36/84.

ets forudsætningskrivelse,²¹⁶ har Ankenævnet i nogle sager fastsat retningslinier for overgangsordninger i forbindelse med disse tilslutninger.²¹⁷ Ankenævnet fandt ikke, at nævnets hidtidige praksis vedrørende lokale tvangstilslutninger kunne videreføres for denne gruppe, idet det i for høj grad ville varetage de tvangstilsluttedes interesser. Der skulle dog efter Ankenævnets opfattelse ske en afvejning mellem på den ene side interessen hos de kollektive varmforsyningsvirksomheder i at kunne fastsætte ensartede forsyningsvilkår for kunder i samme kategori samt de hidtidige kunders interesse i, at tvangstilslutningerne ikke skulle medføre prisforhøjelser og på den anden side de tvangstilsluttede kunders interesse i, at tvangstilslutningerne ikke bliver en betydelig økonomisk belastning. På de præmisser udarbejdede Ankenævnet et sæt retningslinier:

»Ankenævnet finder derfor med henvisning til varmforsyningslovens § 21, stk. 5, at der for de generelt tvangstilsluttede kunder bør fastsættes en særlig indslusningspris, gældende for en 5-årig periode, således at de tvangstilsluttede kunder får mulighed for at tilpasse sig den påtvungne stigning i varmforsyningsprisen. I den nævnte periode bør prisen fastsættes som svarende til den marginale merpris, der for værket er forbundet med at levere til disse kunder, dog ... mindst svarende til disse kunders skønnede gennemsnitlige alternative egenproduktionspris. Ved beregningen af den marginale merpris skal der bortses fra de udgifter, der for værket er forbundet med at overtage de tvangstilsluttede kunders hidtidige opvarmningsanlæg«.

I forbindelse med en tarifomlægning havde en industrivirksomhed udsigt til en stigning i elregningen på over 30 % (ca. 1,2 mio. kr.) under forudsætning af indkøb af uændret samme mængde strøm på de samme tidspunkter som året før.²¹⁸ Ankenævnet fandt det urimeligt efter 1976-efl. § 10, stk. 4, såfremt der ikke for den konkrete virksomhed etableredes en overgangsperiode. I den konkrete sag fandt Ankenævnet, at årlige stigninger på 20 % ikke kunne anses for urimelige. Urimelighedsbegrebets anvendelse i forholdet mellem distributør og forbruger var upåvirket af, at prisstigninger egentlig skyldes afregningsomlægninger i forholdet mellem kraftværk og distributør.

I en sag om betingelserne for TV-Byens tilslutning til kollektiv varmforsyning i Gladsaxe Kommune blev der i en særpris aftale taget udgangspunkt i en substitu-

---

²¹⁶ Energiministeriets skrivelse af 13.09.1990, hvori det forudsættes, at blokvarmecentraler/erhvervsvirksomheder med en varmekapacitet på over 0,25 MW skal tvangstilsluttes kollektiv energiforsyning (naturgas eller fjernvarme), for så vidt disse ligger i områder, der varmeplanmæssigt er udlagt til enten naturgas eller fjernvarmforsyning.

²¹⁷ Konkurrenceankenævnets kendelse af 15.06.1993 i sagerne Ejerforeningen Vinkelager 19-29 (j.nr. 92-7.408), Pumac A/S (j.nr. 92-8.210) og ISS Servicesystem A/S (j.nr. 92-8.390) samt Konkurrenceankenævnets kendelse af 11.08.1994 i sagen K. Christoffersen & Co. Ejendomsadministration (j.nr. 93.8.437) alle ctr. Gas- og varmeprisudvalget.

²¹⁸ Konkurrenceankenævnets kendelse af 24.11.1993 i sagen Nordvestjysk Elforsyning (NOE) ctr. Elprisudvalget, j.nr. 93-24.822.

tionspris baseret på TV-byens reelle alternative produktionsomkostninger.²¹⁹ TV-Byen blev tvangstilsluttet i 1988. Skulle den leverede varme have været afregnet til varmforsyningens almindelige takst, ville dette have betydet en omkostningsstigning på 250 %. Det ville i den forbindelse være urimeligt overfor TV-Byen ikke at give dem en overgangsordning. Denne blev 10-årig. Det blev lagt til grund, at tilslutningen af TV-Byen til trods for særprisaftalen ikke ville medføre fordyrelser for de øvrige forbrugere. Det fandtes ikke urimeligt i forhold til de øvrige forbrugere, at disse naturligvis kunne være sluppet billigere, hvis TV-Byen ikke havde opnået en særprisafale. Som det fremgår af denne sag, synes den ovenfor omtalte 5-årige overgangsperiode i særlige tilfælde at kunne fraviges.

I forbindelse med to ens sager var to ejendomme blevet nyopført i et område, hvor der var tilslutningspligt til fjernvarmforsyningen.²²⁰ Der ville imidlertid gå en kortere årrække, inden den kollektive fjernvarmforsyning kunne påregnes etableret i det pågældende område. Forsyningsvirksomheden lod i mellemtiden en elpatron installere. Striden stod om, hvorvidt forbrugerne i overgangsperioden skulle betale for deres varmebrug efter udgifterne til den elektricitet, som pågældende elpatron forbrugte eller efter den (lavere) pris, som et tilsvarende forbrug af fjernvarme ville have været. Det fremgik af den daværende vmfl. § 18, stk. 3, at der i en sådan situation skulle sikres forbrugeren en midlertidig varmforsyning uden ekstraudgift for denne. I medfør heraf fandt Ankenævnet det urimeligt efter 1979-vmfl. § 28, stk. 4, om forbrugerne skulle bære den ekstraudgift, der var forbundet med et elforbrug frem for et fjernvarmebrug.

I en varmforsyningssag fandt Ankenævnet det ikke urimeligt, at der var givet et varsel på to måneder i forbindelse med omlægning fra energimåling til m³-måling.²²¹

I den pågældende sag medførte ændringen en årlig stigning i varmeudgiften på 80.000-90.000 kr., da forbrugeren kølede vandet med 35-36° C, mens omregningsfaktoren mellem m³-vand og Gcal var baseret på 40° C afkøling. Oprindeligt ville forsyningsvirksomheden give ændringen tilbagevirkende kraft, hvilket dog blev frafaldet efter Udvalgets afgørelse. Tilbage stod spørgsmålet om varsel på ca. to måneder. I den konkrete sag blev det anført, at forbrugeren allerede havde gennemført tekniske undersøgelser om, hvorledes afkølingen af fjernvarmevandet kunne forbedres. Tilbage stod blot at udføre disse forbedringer. På den baggrund fandtes varslets længde ikke urimeligt.

---

²¹⁹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 29.04.1996 i sagen Lauritz Schouboe ctr. Gas- og varmeprisudvalget.

²²⁰ Konkurrenceankenævnets kendelse af 28.06.1991 i sagerne j.nr. 90-49.860 og 90-52.354 Århus Kommunale Værker ctr. Gas- og varmeprisudvalget.

²²¹ Monopolankenævnets kendelse af 01.09.1989 i sagen Løgstrup Skole, Viborg ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-48.522.

4.1.1.15 Vedligeholdelsespligt

I en sag om udskiftning af en varmeveksler,²²² havde en varmforsyningsvirksomhed i henhold til leveringsbetingelserne vedligeholdelsesforpligtelsen til de hos forbrugerne installerede varmevekslere. I forbindelse med nedbrud af en varmeveksler, var man nødsaget til at udskifte denne med en anden type varmeveksler, der igen nødvendiggjorde ændringer m.v. på forbrugerens varmeanlæg. Ændringerne skulle foretages på de dele af varmeanlægget, der normalt skulle installeres og vedligeholdes for forbrugers regning. Af denne grund fordrede varmforsyningsvirksomheden også i det konkrete tilfælde, at forbrugeren skulle afholde udgifterne til de nødvendige ændringer. Ankenævnet lagde vægt på, at skiftet til en type varmeveksler skyldes, at den hidtidige anvendte type ikke længere produceredes, og at de omtvistede udgifter alene nødvendiggjordes af installationen af den nye type varmeveksler. Herefter fandt Ankenævnet varmforsyningsvirksomheden nærmest til at bære risikoen for, at opfyldelsen af vedligeholdelsespligten måtte medføre sådanne følgeudgifter.

4.1.1.16 Mulighed for alternativ leverandør

I en sag om omstilling af en række sædvanlige husholdningsapparater til naturgas, havde en forbruger klaget over regningen for omstillingen af et komfur.²²³ Arbejdet var blevet foretaget af en gasforsyningsvirksomhed. Hverken prisudvalget eller Ankenævnet fandt regningen urimelig. Der blev især lagt vægt på, at naturgasforsyningsvirksomheden ikke havde monopol på den pågældende type opgave. Forbrugerne kunne frit rette henvendelse til en autoriseret installatør. Forsyningsvirksomhedens priser var iøvrigt behørigt anmeldt.

4.1.1.17 Fremløbstemperatur

I en sag om fremløbstemperaturen i et fjernvarmenet fandt Gas- og varmeprisudvalget ikke, at en fremløbstemperatur på 72° C var urimelig.²²⁴ For Ankenævnet gjorde Udvalget tillige gældende, at forbrugeren havde fået tilbudt at få installeret energimåler, efter hvilken der kunne afregnes, samt at der for et tidligere forsyningsår var tilbudt refusion. Ankenævnet stadfæstede Udvalgets afgørelse. I en anden ankesag blev det ikke anset for urimeligt, at fremløbstemperaturen efter forsyningsvirksomhedens installationsbetingelser kunne variere mellem 65°C og 80° C.²²⁵

---

²²² Konkurrenceankenævnets kendelse af 24.11.1993 i sagen Ole Gybel ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 93-33.797.

²²³ Monopolankenævnets kendelse af 13.01.1987 i sagen Preben Larsen, Hellerup ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.16/86.

²²⁴ Konkurrenceankenævnets kendelse af 19.12.1991 i sagen Torben Bo Johansen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 91-42.559.

²²⁵ Monopolankenævnets kendelse af 09.01.1986 i sagen Jens Madsen, Åbyhøj ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.39/85.

Temperaturer helt ned på 55° C til 58° C i perioden 1. november til 16. december og 48° C til 50° C grader i maj har heller ikke været anset for urimelige.²²⁶

4.1.1.1.18 Omlægning af stikledning

Omlægning af stikledning fra luftledning til jordledning har været prøvet i en ankesag.²²⁷ Forsyningsvirksomhedens praksis var, at alle stikledninger fremover skulle anlægges som jordkabler. Såfremt jordlægningen var ønsket af forsyningsvirksomheden, betalte denne alle dermed forbundne udgifter. Ønskede forbrugeren derimod en ændring, f.eks. i forbindelse med udvidelse af stikledningens kapacitet, skulle forbrugeren afholde udgifterne. Der blev dog ydet et tilskud hertil fra forsyningsvirksomheden.

4.1.1.1.19 Koncessionsafgifter

Det har tidligere været praksis, at i kommunernes overenskomster med private elforsyningsvirksomheder var bestemmelser om betaling af afgifter fra forsyningsvirksomheden til pågældende kommune (koncessionsafgifter). I en ankenævns sag fra Sjælland blev det antaget, at indregningen af denne afgift var urimelig.²²⁸

Sagen omhandlede overenskomster indgået i perioden 1908-1919. Der var tale om en række overenskomster indgået mellem NESA og en kommune om eneret til elforsyning i den pågældende kommunes område. Foreningen af kommuner i Københavns Amt førte sagen efter mandat fra NESA. Det blev anført af kommunerne, at afgiften kunne betragtes som vederlag for en uopsigelig brugsret til kommunens vejarealer (til placering af ledningsnettet). Ligeledes blev det anført, at der med koncessionsaftalerne var sikret den pågældende forsyningsvirksomhed en eneret og dermed en sikring af kundegrundlag og beskyttelse mod konkurrenter. Såvel Elprisudvalget som Monopolankenævnet fandt, at afgifterne havde karakter af en skat, da der ikke var tale om, at kommunerne leverede nogen modydelse. Med udgangspunkt i hvile-i-sig-selv princippet blev det antaget, at kommunale forsyningsvirksomheder ikke lovligt kunne benyttes til at sikre kommunen ekstra skattelignende indtægter. Det fandtes derfor urimeligt, at forbrugere, der blev forsynet fra en privat elforsyningsvirksomhed, blev pålagt sådanne skattelignende afgifter. Udgiften blev herefter ikke anset for nødvendig og dermed indregningsberettiget. Der blev ikke taget stilling til det kontraktuelle forhold mellem forsyningsvirksomheden og de enkelte kommuner.

4.1.1.1.20 Rykkergebyrer

Det har hidtil været anerkendt af tilsynsmyndighederne, at det ikke kan anses for urimeligt, at en forsyningsvirksomhed pålægger forbrugere, der betaler for sent, et gebyr til dækning af forsyningsvirksomhedens omkostninger i forbindelse med den sene betaling. Hermed opnås, at forbrugere, der betaler rettidigt, ikke belastes med

---

²²⁶ Monopolankenævnets kendelse af 09.02.1987 i sagen Peder Rasmussen, Kerteminde ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-20.

²²⁷ Monopolankenævnets kendelse af 19.03.1984 i sagen Erik Steinbrecher, Hvidovre ctr. Elprisudvalget, j.nr. 28/83.

²²⁸ Monopolankenævnets kendelse af 09.11.1984 i sagen NESA A/S ctr. Elprisudvalget, j.nr. 40/83.

omkostninger, der vedrører forbrugere, der betaler for sent.²²⁹ Fastsættelse af rykkergebyrer anses hermed for at være omfattet elforsyningslovens prisbestemmelser.²³⁰

Det har ligeledes været antaget, at gebyrbestemmelserne i den kommunale gebyrlov²³¹ ikke er til hinder for anvendelse af elforsyningslovens bestemmelser.²³² Disse synes således at have forrang.

I de pågældende sager, der blev behandlet samme dag i Energiklagenævnet, blev der henvist til § 1 i den kommunale gebyrlov, hvorefter loven ikke finder anvendelse, hvis andet er bestemt ved eller i henhold til lov. Klagenævnet formulerede det derhen, at »den kommunale gebyrlov ikke ses at indeholde bestemmelser, der er til hinder for den anlagte fortolkning af elforsyningsloven«. I betragtning af sagsforløbet op til Energiklagenævnets afgørelse er det muligt, at spørgsmålet skal finde sin endelige afgørelse ved domstolene.

Samme bestemmelse findes i § 1, stk. 3 i renteloven.²³³ Som følge heraf må det indtil videre antages, at bestemmelsen i rentelovens § 9a heller ikke finder anvendelse på elforsyningslovens område.²³⁴

Ovenstående må antages at gælde alle de tre nugældende energiforsyningslove, idet rimelighedsbegrebet stadig finder anvendelse i elfl. § 6, stk. 3,²³⁵ ngfl. § 37, stk. 2 og vmfl. § 21, stk. 4. Retstilstanden synes således at være, at »gebyrets størrelse ikke må overstige de gennemsnitlige rimelige omkostninger«.²³⁶

For en afgørelse vedrørende rykkergebyrer og opkrævningstidspunktet truffet af Forbrugerklagenævnet, se afsnit 6.3.2.1.

---

²²⁹ Der er redegjort for denne praksis i Konkurrenceankenævnets kendelse af 19.11.1998 i sagen Hans Wulff ctr. Elprisudvalget, j.nr. 98-145.007. Ankenævnet erklærede sig enig heri.

²³⁰ Energiklagenævnets afgørelse af 08.12.2000 i sagen TRE-FOR mod Energitilsynet, j.nr. 97-151.0016.

²³¹ Lov nr. 939 af 27.12.1991.

²³² Energiklagenævnets afgørelser af 19.06.2001 (j.nr. 97-2301-0013), 19.06.2001 (j.nr. 97-2301-0014), 19.06.2001 (j.nr. 97-2301-0015) og 19.06.2001 (j.nr. 97-2301-0018).

²³³ Lovbekendtgørelse nr. 583 af 01.09.1986. § 1, stk. 3 var tidligere § 1, stk. 2.

²³⁴ Bestemmelsen er indsat ved lov nr. 462 af 07.06.2001 med ikrafttræden pr. 01.07.2001. Bestemmelsen indeholder bl.a. en overgrænse for rykkergebyrer på 100 kr. pr. rykkerskrivelse på formuerettens område. Bestemmelsen har endnu ikke givet anledning til tvistemål.

²³⁵ For en afgørelse, se Energiklagenævnets afgørelse af 28.11.2001 i sagen Kaj Sørensen ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2301-0024.

²³⁶ Se Energiklagenævnets afgørelse af 19.06.2001 i sagen Aalborg Kommune mod Energitilsynet, j.nr. 97-2301-0013.

4.1.1.1.21 Forbud mod videresalg af energiydelse

Dansk Energis (tidligere DEF) vejledende leveringsbestemmelser har indeholdt en klausul, hvorefter en forbruger ikke var berettiget til at videresælge elektricitet, medmindre elleverandøren havde givet tilladelse hertil. Denne bestemmelse er af Elprisudvalget blevet fundet urimelig med henvisning til, at elfl. i dens daværende udformning ikke nærmere fastlagde, hvem der kunne distribuere elektricitet. Efter den nugældende elfl. er der indført et bevillingskrav for netvirksomhed, men elhandel er stadig ikke reguleret af elfl. Det bemærkes, at rimelighedskravet i elfl. nu findes i lovens § 6, stk. 3 Dette omfatter kun de kollektive elforsyningsvirksomheder og dermed de forsyningspligtige virksomheder, men ikke andre elhandlere.

Leveringsbestemmelser med videresalgsforbud findes formodentlig stadig hos nogle elforsyningsvirksomheder. I en sag for Energiklagenævnet fra maj 2001²³⁷ kom det frem, at Galten Elværk stadig i sine leveringsbestemmelser havde et forbud mod videresalg af elektricitet, medmindre elleverandøren havde givet tilladelse hertil.

Videresalgsforbud har tillige været behandlet efter konkurrencelovens regler.

I en sag om videresalgsforbud havde NESA A/S anmeldt »Almindelige betingelser for ellevering gældende fra 01.01.1991«. ²³⁸ I disses pkt. 5.3.3 anførtes: »Kunden må ikke videresælge elektriciteten, med mindre NESA har givet tilladelse hertil«. NESA søgte dels om en ikke-indgrebserklæring efter konkurrencelovens § 9, dels om en fritagelse efter konkurrencelovens § 8, stk. 1 og dels om en fritagelse efter konkurrencelovens § 11, stk. 4. Konkurrencerådet slog fast, at der var tale om en konkurrencebegrænsende aftale efter § 6, stk. 1. Dermed afvist det at give en ikke-indgrebserklæring. Anvendelsen af § 8, stk. 1 blev også afvist. Ingen af de fire kriterier var opfyldt. Konkurrencerådet antog tillige, at der var tale misbrug af dominerende stilling efter § 11, stk. 1. Lovens § 11, stk. 4 kunne derfor ikke bringes i anvendelse. Konkurrencerådet afviste også at benytte lovens § 2, stk. 2, hvorefter ovennævnte bestemmelser ikke finder anvendelse, hvis konkurrencebegrænsningen er en direkte eller nødvendig følge af offentlig regulering. Sagen blev indbragt for Konkurrenceankenævnet, ²³⁹ der afviste Konkurrencerådets begrundelse for ikke at bringe konkurrencelovens § 2, stk. 2 i anvendelse. Dette skete med henvisning til, at Elprisudvalget ikke generelt i medfør af den hidtil gældende elfl. § 10, stk. 4, kunne tage stilling til et sådant leveringsvilkår. Ankenævnet fandt det utvivlsomt, at Elprisudvalgets kompetence omfattede en stillingtagen til, om videresalgsvilkåret i NESA's leveringsbetingelser måtte anses for i sig selv at være urimeligt efter elforsyningslovens § 10, stk. 4. Ankenævnet fandt endvidere, at Konkurrencerådet skulle have lejlighed til at ytre sig om problemet. Herefter ophævede Ankenævnet afgørelsen og hjemviste sagen.

---

²³⁷ Elprisudvalgets afgørelse af 21.04.1997: Danske Elværkers Forening - videresalgsforbud, j.nr. 2:4-575.

²³⁸ Konkurrencerådets afgørelse af 25.11.1998: NESA A/S - videresalgsforbud i leveringsbestemmelser, j.nr. 2:8032-459.

²³⁹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 03.08.1999 i sagen NESA A/S ctr. Konkurrencerådet, j.nr. 98-195.223.

Om tidligere gældende privatretlige bindinger mellem aktører i dansk elforsyning, se *Gram Mortensen* 1998, p. 167 ff., der behandler sagerne ud fra en konkurrenceretlig synsvinkel.

4.1.1.1.22 Afskrivningsperiode

I en sag om prisberegning havde en varmforsyningsvirksomhed valgt at afskrive visse anlægsaktiver over 3 år.²⁴⁰ Klager gjorde gældende, at levetiden for disse anlæg var på 30 år, og at afskrivningsperioden var urimelig i forhold til forbrugere, der tilfældigvis kun i en kortere årrække var tilsluttet forsyningsvirksomheden. Prisudvalget fandt ikke, at afskrivningsperioden var urimelig og henviste til eget cirkulære af 21.07.1992 vedrørende faste og variable udgifter.

4.1.1.2 Begrebet rimelige frister og vilkår

Rimelighedsbegrebet optræder i elfl. § 6, stk. 2 i forbindelse med leverandørskift:

»Forbrugere, som har adgang til valg af leverandør, har ret til at opsig og genindtræde i leveringen fra den forsyningspligtige virksomhed inden for rimelige frister og på rimelige vilkår«.

Rimelighedsbegrebet optræder tillige i forbindelse i ngfl. § 7, stk. 3:

»Forbrugere, som har ret til valg af leverandør, og som gør brug af denne ret, kan genindtræde i leveringen fra det forsyningspligtige selskab inden for rimelige frister og på rimelige vilkår«.

Opsigelses- og genindtrædelsesretten i elfl. § 6, stk. 2 har sammenhæng med retten til fri leverandørvalg (elfl. § 7) og retten til forsyning fra de forsyningspligtige elforsyningsvirksomheder (elfl. § 6, stk. 1). Bestemmelsen i elfl. § 6, stk. 2 sikrer denne gruppe ret til opsigelse af leveringsaftale og genindtræden i leveringsaftale fra en forsyningspligtig virksomhed på rimelige vilkår og inden for rimelige frister. Denne bestemmelse er en videreførelse af hidtil gældende regler i 1976-elfl. § 9e, stk. 1, nr. 2, litra b (som indført ved lov nr. 486 af 12.06.1996). Den nuværende elforsyningslovs forarbejder giver ingen fortolkningsbidrag til vurdering af, hvad rimeligt vil være. Bemærkningerne til lov nr. 486 af 12.06.1996 nævner blot, at det i første omgang er overladt til forhandling mellem parterne.²⁴¹ En bemyndigelse i 1976-elfl. § 9e, stk. 2 til miljø- og energiministeren til at fastsætte nærmere regler er ikke gentaget. Det bliver overladt til Energitilsynet, Energiklagenævnet og eventuelt domstolene at fastsætte praksis herfor. Dette er endnu ikke sket.

---

²⁴⁰ Konkurrenceankenævnets kendelse af 24.09.1999 i sagen Pauli Rafn ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 99.59.256.

²⁴¹ Forslag til lov om ændring af lov om elforsyning (L 239) som fremsat den 16.04.1996 med bemærkninger, FT 1995-96, tillæg A, p. 4814.

Det må som udgangspunkt være op til den forsyningspligtige virksomhed i dens leveringsbestemmelser at definere frister og vilkår for opsigelse og genindtræden i leveringsforhold. Ved forståelsen af rimelighedsbestemmelsen må der lægges vægt på formålet med bestemmelser. For det første må der ikke lægges hindringer i vejen for det frie leverandørvalg, som den enkelte forbruger har efter elfl. § 7. Opsigelsesvarslet må være så tilpas kort, at forbrugeren kan udnytte tilbud i markedet. På den anden side må den forsyningspligtige virksomhed kunne kræve en vis tilpasningstid. Denne vil næppe kunne udstrækkes til varigheden af den forsyningspligtige virksomheds kontraktuelle aftageforpligtelser. For det andet må hensynet til forsyningsretten i elfl. § 6, stk. 1 tages i betragtning. Kan en leverandør ikke opfylde sine leveringsforpligtelser, må det antages, at den forsyningspligtige virksomhed må træde til uanset varsel, jf. i øvrigt elfl. § 34, stk. 1, nr. 1. Muligheden for at prisdifferentiere mellem forbrugere alt efter med hvilket varsel, genindtræden sker, synes ikke udelukket. Dette forudsættes også i Energitilsynets vejledning om forsyningspligtige elvirksomheder, punkterne 18-19. Heri anføres det, at forskellige kundegrupper kan tilbydes forskellige priser, hvis det har baggrund i, at disse giver anledning til forskellige omkostninger. Som eksempel nævnes at prisen for en genindtrædende kunde kan afspejle den risikodækning, der følger af det uforudsete indkøb og afsætning. I samme vejledning, punkterne 26-28 giver Energitilsynet udtryk for det synspunkt, at de forsyningspligtige virksomheder ved genindtræden kan stille krav om kontraktlige bindinger af en vis varighed. Generelle gebyrer ved ud- og genindtræden finder Energitilsynet derimod ikke rimelige.

Bestemmelsen i ngfl. § 7, stk. 3 er båret af samme hensyn, som den tilsvarende bestemmelse i elfl. Der har ikke tidligere i vmfl. været en udtrykkelig bestemmelse om forsyningspligt på naturgasområdet. I kraft af den planprocedure, hvorunder visse områder udlægges til naturgasforsyning, har naturgasleverandørerne dog i sådanne områder ikke nægtet forbrugere at indtræde i kundeforhold.

Det fremgår af bemærkningerne til ngfl. § 7,²⁴² at der ved vurderingen af rimeligheden i genindtrædelsesvilkårene skal tages hensyn til den nødvendige tid til, at det forsyningspligtige selskab kan fremskaffe gasleverancerne til forsyning af forbrugeren. Med hensyn til vilkårene for levering skal der tages hensyn til, at forsyningen ikke medfører økonomiske tab for det forsyningspligtige selskab. På den baggrund må det antages, at en forbruger, der én gang er udtrådt af et leveringsforhold hos et forsyningspligtigt selskab ikke til trods for forsyningsretten i ngfl. § 7, stk. 1 har krav på straks at indtræde i et forsyningsforhold.²⁴³

---

²⁴² Forslag til lov om naturgasforsyning (L 239) som fremsat den 29.03.2000.

²⁴³ Forsyningspligten efter ngfl. § 7, stk. 1 omfatter efter bemærkningerne også forbrugere, der har, men ikke gør brug af muligheden for frit leverandørvalg.

Naturgasforsyningsloven har modsat elfl. ikke en rimelighedsbestemmelse vedrørende opsigelse af et eksisterende leveringsforhold til et forsyningspligtigt selskab. Forholdet vil som udgangspunkt skulle reguleres efter almindelige aftale- og konkurrenceretlige principper.

4.1.1.3 Begrebet *rimeligt forhold*

Rimelighedsbegrebet optræder i ngfl. § 36, stk. 2 i forholdet til monopolbundne og reelt naturgasbundne forbrugere.

»Prisen for naturgas til forbrugere uden adgang til valg af leverandør, jf. kapitel 2, som ikke har et reelt brændselsalternativ, skal stå i et rimeligt forhold til prisen for naturgas til tilsvarende forbrugere, som har et reelt brændselsalternativ«.

Med udtrykket »reelt« sigtes til de forbrugere, der ikke uden uforholdsmæssige omkostninger kan skifte til et alternativt brændsel. Bemærkningerne til ngfl.²⁴⁴ henviser til bemærkningerne til lov nr. 213 af 29.03.1995 om ændring af vmfl. Det fremgår heraf, at priser og betingelser som udgangspunkt ikke kan anses for urimelige, såfremt de ikke væsentligt afviger fra den naturgaspris, som kan opnås på et marked, hvor naturgassen sælges i konkurrence med olieprodukter.²⁴⁵ Effektivitetsfordele ved naturgasanvendelse afspejles i prisfastsættelsen, ligesom forskelle i afgiftsbelastningen af de enkelte brændsler (skyggeafgiften) og de forskellige kundekategorier afspejles i prisen.

I en sag om naturgastariffer²⁴⁶ tog ankenævnet udgangspunkt i det for sælgerne, d.v.s. gassektoren, sammenlignelige marked. Den sammenlignelige gaspris blev antaget at være den pris, som gasleverandøren i sædvanlig fri konkurrence med andre energileverandører kunne opnå på industrimarkedet. Det blev anset for uden betydning, hvilke energialternativer, der var relevante for den enkelte forbruger.

Rimelighedskriteriet suppleres af maksimalprisbestemmelsen i ngfl. § 36, stk. 1, hvorefter prisen for naturgas opgjort efter brændværdi kan over for forbrugere uden adgang til valg af leverandør, jf. kapitel 2, ikke overstige forbrugerprisen inklusive statsafgifter på en tilsvarende mængde fyringsgasolie (oliesubstitutionsprincippet).²⁴⁷

---

²⁴⁴ Forslag til lov om naturgasforsyning (L 239) som fremsat den 29.03.2000, bemærkningerne til § 36.

²⁴⁵ Forslag til lov om ændring af lov om varmforsyning (L 131) som fremsat den 18.01.1995, FT 1994-95, tillæg A, p. 1635.

²⁴⁶ Konkurrenceankenævnets kendelse af 10.12.1996 i sagen Dansk Naturgas A/S og KOMGAS ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 96-83.729.

²⁴⁷ Den maksimale pris beregnes på baggrund af oliereguleringsprisen, jf. bekendtgørelse nr. 579 af 22.06.2000 om beregning af den maksimale pris for naturgas.

4.1.1.4 Urimelighedsbegrebet - prisfordeling mellem el og varme

I forbindelse med samproduktion af elektricitet og varme er der i elfl. § 75, stk. 2 indlagt en bestemmelse til beskyttelse af de monopolbundne fjernvarmeforbrugere.

»Ejere af kraftvarmeproduktionsanlæg må ved fastsættelsen af priser og leveringsbetingelser for fjernvarme ikke udnytte deres stilling til at fordele deres omkostninger på en måde, der må anses for *urimelig* for fjernvarmeforbrugere«.

Bestemmelsen i elfl. § 75, stk. 2 indeholder et forbud mod, at kraftvarmeverkerne udnytter deres stilling (som monopolleverandører) i forhold til fjernvarmeforbrugere. Bestemmelsen gælder i princippet både ved centrale kraftvarmeverker og decentrale kraftvarmeverker. Sidstnævnte er dog indtil videre være sikret afsætning af elektriciteten efter de gældende ordninger for prioriteret elproduktion.

Efter elfl. § 75, stk. 2 må ejere af kraftvarmeanlæg ikke udnytte deres stilling til at opnå fordele, som anses for urimelige for fjernvarmeforbrugere. Med udtrykket *urimeligt* må forstås et forbud imod, at de elementer af produktionsomkostningerne, som ikke kan henføres til varmeproduktionen, bliver overvæltet på varmeprisen. Denne prisregulering har til formål at sikre, at der ved aftaler om fordeling af kraftvarmefordelen mellem el- og fjernvarmesiden kun i prisen for fjernvarme indgår omkostninger, der er nødvendige for fjernvarmeproduktionen.

Det fremgår af bemærkningerne til elfl. § 75, at bestemmelsen i forhold til de nuværende kraftvarmeanlæg indebærer, at de principper for deling af kraftvarmefordelen, som parterne har fastsat i de gældende aftaler om levering af fjernvarme, bliver opretholdt også fremover, således at der ikke sker en overvæltning af omkostninger på varmesiden i forhold til grundlaget for disse aftaler.²⁴⁸ Disse aftaler må antages at bygge på den hidtidige regulering. 1976-elfl. indeholdt således i § 9, stk. 3 (1996-elfl. § 9, stk. 4) en bestemmelse med samme sigte:

»For elforsyningsvirksomheder, som i kombineret produktion leverer varme og elektricitet, skal omkostningerne fordeles på de pågældende produkter efter rimelige, driftsøkonomiske principper«.

For forståelse af denne bestemmelse har der været redegjort i en ankesag.²⁴⁹ Herefter indebærer bestemmelsen, at der skal ske en opdeling i særømkostninger vedrørende henholdsvis el- og varmeproduktion samt i fællesomkostninger. Særømkostningerne skal bæres af de respektive produkter, mens fællesomkostningerne skal fordeles efter en fordelingsnøgle. Der antages at være vide rammer for valg af fordelingsnøgle. Et argument angående de i forvejen høje priser på elektricitet i det pågældende område

---

²⁴⁸ Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999 med bemærkninger.

²⁴⁹ Monopolankenævnets kendelse af 21.02.1986 i sagen Thisted Elektricitetsværk I/S ctr. Elprisudvalget, j.nr.31/85. Se tillige ankekendelse af 18.04.1989 (j.nr. 88-32.955).

blev ikke taget til efterretning i sagen. Kun rimeligheden af fordelingsprincipperne kunne inddrages.

I den konkrete sag havde Elprisudvalget behandlet spørgsmålet på dets møde den 25.03.1985. Sagen drejede sig om anlægsudgifter i forbindelse med ombygningen af en enhed, der i forvejen producerede elektricitet og varme. Kraftvarmeværksvirksomheden og varmforsyningsvirksomheden havde indgået en aftale om fordelingen af anlægsomkostningerne på el- og fjernvarmesiden. Ved denne aftale havde man ved fastsættelsen af de anvendte procentdele er gået ud fra den bestående fjernvarmeaftale. I det foreliggende tilfælde måtte ombygningsomkostningerne betragtes som fællesomkostninger for elektricitet og fjernvarme. Man lagde vægt på, at der var tale om ombygning af en enhed, der i forvejen producerede el og fjernvarme, og at de anlæg, som ombygningen omfattede (kedelanlæg, kulpladser m.v.) ikke objektivt kunne henføres til varme- eller elsiden. Det måtte endvidere tillægges betydning, at der ikke syntes at foreligge en alternativ løsning, ud fra hvilke særomkostninger kunne være beregnet. Hverken Elprisudvalget eller Ankenævnet fandt grundlag for at tilsidesætte denne fordeling.

Som elfl. § 75, stk. 2 er formuleret indebærer den ikke en beskyttelse mod en prissætning, der er urimelig i forhold til elsiden. Dette harmonerer med almindelige konkurrenceretlige principper, hvorefter det betænkelige er krydssubsidiering fra en monopolsektor til en konkurrenceudsat sektor. Den omvendte situation, hvor den konkurrenceudsatte sektor (elproduktion) overfører midler til den monopolbundne sektor (varmforsyning) er der ingen grund til at gribe ind over for.

4.1.1.4.1 Prisfordeling mellem energiproduktion og andre produkter

På elforsyningsområdet er produktionen som udgangspunkt ikke længere underlagt prisbestemmelser. Dog afregnes prioriteret elproduktion stadig efter et omkostningsprincip, jf. elfl. § 59. Rimelighedsbegrebet er imidlertid stadig udgangspunktet for fordeling af omkostninger mellem varmeproduktion og andre produkter. I en sag fra Fredericia solgte en industrivirksomhed overskudsvarme fra produktion af svovl- og salpetersyre.²⁵⁰ Spørgsmålet var, hvorvidt varmeproduktionen skulle betragtes som en marginalproduktion, der alene kunne få dækket de dermed forbundne omkostninger, eller om der var tale om en forenet produktion, hvor varmedelen foruden særomkostningerne tillige kunne belastes med en andel af fællesomkostningerne. Prisudvalget og Ankenævnet fandt begge, at der kunne indregnes en andel af fællesomkostningerne.

4.1.1.5 Begrebet *rimelighed*

Ngfl. §§ 38 og 39 indeholder følgende prisbestemmelser:

§ 38: »Priser og betingelser for ydelser fra transmissions-, lager- og LNG-selskaber skal fastsættes således, at der ikke diskrimineres mellem systembrugere«.

---

²⁵⁰ Monopolankenævnets kendelse af 29.11.1984 i sagen Fredericia Fjernvarmecentral A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 16/84.

§ 39: »Priser og betingelser for ydelser fra selskaber med bevilling til forsyning på individuelle vilkår, jf. § 25, stk. 1, nr. 2, og selskaber, som forsyner kunder med ret til valg af leverandør, fastsættes ved forhandling mellem det pågældende selskab og køberen af ydelseren.«²⁵¹

Anvendelsen af begrebet *rimelighed* i ngfl. §§ 38 og 39 benyttes i de to paragraffers enslydende stk. 2, hvorefter:

»Energitilsynet fører tilsyn med prisernes og betingelsernes rimelighed, jf. stk. 1«.

Hvad der ligger i rimelighedsbegrebet fremgår ikke nærmere af loven eller dens forarbejder. Der er således ikke holdepunkter for, at *rimelighed* skal forstås forskelligt fra det forbud mod urimelighed, der findes i vmfl. § 21, stk. 4 som omtalt ovenfor.

Det fremgår ikke udtrykkeligt af ngfl §§ 38 og 39, at priserne rent faktisk skal være rimelige. Ngfl. § 38 indeholder blot et diskriminationsforbud og en angivelse af, at der ved prisfastsættelsen tages hensyn til selskabernes omkostninger samt til, at der skal kunne opnås et rimeligt *afkast* af den i selskaberne investerede kapital,²⁵² og § 39 fastslår, at prisfastsættelsen skal ske ved forhandling.

Hjemmelsbestemmelsen til påbud om ændring af priser og betingelser i ngfl. § 41 fastslår, at Energitilsynet kan ændre priser og betingelser, der må anses for at være *i strid* med bestemmelserne i ngfl. Der gives ikke udtrykkelig hjemmel til at ændre priser og betingelser, der ikke er rimelige. De tilsvarende hjemmelsbestemmelser i vmfl. § 21, stk. 5 og den tidligere 1976-elfl. § 10, stk. 4 giver respektivt gav udtrykkeligt tilsynsmyndigheden hjemmel til at give påbud om ændring af priser eller betingelser, såfremt disse er urimelige *eller* i strid med de respektive bestemmelser. Den nugældende elfl. § 77, stk. 1 benytter i lighed med ngfl. også kun udtrykket *i strid med* i indgrebsbeføjelsen, men elfl. har til gengæld et selvstændigt rimelighedskrav indbygget i elfl. § 6, stk. 3.²⁵³ Med disse bestemmelser har/havde

---

²⁵¹ Med ændringslov nr. 481 af 07.06.2001 skete der med ikrafttræden pr. 01.08.2001, jf. ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001 en mindre ændring af formuleringen af ngfl. § 39, stk. 1. Denne har dog fået ikke betydning for anvendelsen af rimelighedsbegrebet i stk. 2.

²⁵² Ændringslov nr. 481 af 07.06.2001 har tilføjet 2. pkt., til stk. 1, hvoraf omkostningshensynet og muligheden for et rimeligt afkast fremgår. Tilføjjelsen trådte i kraft pr. 01.08.2001, jf. ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001.

²⁵³ Den tilsvarende bestemmelse i ngfl. § 7, stk. 4 anfører: »Bevillingspligtige selskaber, jf. kapitel 3 og 4, skal stille deres ydelser til rådighed for brugerne på objektive, gennemsigtige og ikkediskriminerende vilkår«. Et rimelighedsbegreb nævnes ikke. I forhold til omkostningsfordelingen mellem (for)brugergrupper er distributionselskaberne og de forsyningspligtige selskaber dog underlagt et rimelighedskrav, jf. ngfl. § 37, stk. 2 (tidligere stk. 6).

tilsynsmyndigheden en udtrykkelig hjemmel til at gribe ind overfor urimelige priser fastsat af energiforsyningsvirksomheder, hvis virksomhed ikke reguleres af prisbestemmelserne i øvrigt. På den baggrund må det anses for tvivlsomt, om Energitilsynet på naturgasområdet med den nugældende ordlyd har en tilstrækkelig klar hjemmel til at give påbud om ændring af priser og betingelser, som tilsynet måtte finde urimelige. Det nævnes da heller ikke udtrykkeligt i bemærkningerne til ngfl. §§ 38 og 39, at der kan gives påbud om ændring af priser og betingelser, der ikke er rimelige. Det anføres dog heller ikke, at der med den ændrede ordlyd skal ske en ændring i forhold til indgrebsbeføjelsen i vmfl. Uden en klar indgrebshjemmel til tilsynsmyndigheden vil det formodentlig være overladt til lovgiver eller til ressortministeren med hjemmel i lov at gribe ind, hvis der under gældende regulering af tilsynsmyndigheden konstateres en urimelig prissætning hos de af ngfl. §§ 38 og 39 omfattede virksomhedstyper.

4.1.1.6 Rimelighedsbegrebet i sammenstillinger

Rimelighedsbegrebet indgår i en række sammenstillinger med objektivitets-, gennemsigtigheds- og ikke-diskriminationskravene i elfl. §§ 6 og 73 samt ngfl. § 37.

Elf. § 6, stk. 3: »Kollektive elforsyningsvirksomheder skal stille deres ydelser til rådighed for forbrugerne på gennemsigtige, objektive, rimelige og ensartede vilkår«.

Elf. § 73: »De kollektive elforsyningsvirksomheders prisfastsættelse af deres ydelser efter §§ 69-72 skal ske efter rimelige, objektive og ikkediskriminerende kriterier i forhold til, hvilke omkostninger de enkelte køberkategorier giver anledning til«.

Ngfl. § 37, stk. 2: »De i stk. 1 nævnte priser skal fastsættes efter rimelige, objektive og ikkediskriminerende kriterier i forhold til, hvilke omkostninger de enkelte brugere af nettet og forbrugere giver anledning til«.²⁵⁴

Rimelighedsbegrebet optræder tillige i fællesskabsretlig energiregulering. I naturgas-transitdirektivets og eltransitdirektivets art. 3, stk. 2 anvendes sammenstillingen *ikke-diskriminerende og rimelige* på transitbetingelser.

Offentliggjort administrativ praksis på området synes begrænset. I en sag for Energitilsynet har elfl. § 73 dog fundet anvendelse.²⁵⁵ I sagen fastslog Tilsynet, at prisdifferentiering over for forskellige købergrupper ikke strider mod elfl. § 73,

---

²⁵⁴ Bestemmelsen var tidligere placeret i ngfl. § 37, stk. 6, men blev ved ændringslov nr. 481 af 07.06.2001 flyttet til den nuværende placering. Ændringen trådte i kraft pr. 01.08.2001, jf. ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001.

²⁵⁵ Energitilsynets afgørelse af 30.04.2001 om prisdifferentiering i forbindelse med tarifiering af el til forskellige købergrupper.

såfremt der er bagved liggende omkostningsforskelle, der kan begrunde prisdifferentieringen.

Sagen omhandlede muligheden for at indregne renoveringsomkostninger til et net i indtægtsrammerne over en årrække, og hvorledes det i tilfælde af fusion med en anden netvirksomhed med et bedre vedligeholdt net ville være muligt at prisdifferentierer mellem ens forbrugergrupper i den fusioneredes netvirksomheds forskellige forsyningsområder.

Anvendelsen af rimelighedsbegrebet i elfl. § 73 i denne sag svarer til den tidligere anvendelse af urimelighedsbegrebet i de to oprindelige energiforsyningslove. Energitilsynet henviser i afgørelsen da også til tidligere praksis på området. Se for praksis efter urimelighedsbegrebet i afsnit 4.1.1.1.8.1. Energitilsynet lagde vægt på, at priserne var kostægte i forhold til de forbrugere, der havde haft fordele og/eller ulemper af de hidtidige elpriser. Desuden blev der lagt vægt på, at eventuelle prisstigninger blev udjævnet over tid, således at forbrugerne ikke blev ramt for hårdt. Energitilsynet fandt det dog også hensigtsmæssigt at udligne forskellen mellem fusionspartnere over så kort tid som muligt. Disse modsat rettede hensyn må afvejes i den konkrete sag.

4.1.2 Ikke-diskriminationskriteriet

Et diskriminationsbegreb er blevet introduceret i elfl. og ngfl. Udtrykket »diskrimineres« indgår i ngfl. § 38. Begrebet optræder tillige i sammensætninger. I elfl. § 73 og ngfl. § 37 omtales *rimelige, objektive og ikkediskriminerende kriterier*. Ngfl. § 7 anvender sammenstillingen *objektive, gennemsigtige og ikkediskriminerende vilkår*. Naturgasforsyningslovens §§ 23 og 28 benytter sammenstillingen *objektiv og ikkediskriminerende*. Endelig optræder udtrykket *ensartede* i sammensætningen *gennemsigtige, objektive, rimelige og ensartede vilkår* i elfl. § 6.

Ikke-diskriminationsbegrebet synes importeret i de to energiforsyningslove fra el-direktivet og naturgasdirektivet. I el- og naturgasdirektiverne findes ikke-diskriminationskravet i forhold til PSO-forpligtelser (eldir. art. 3 og naturgasdir. art. 3), etablering af ny produktionskapacitet (eldir. art. 4-6), autorisationsordninger (eldir. art. 21 og naturgasdir. art. 4 og 20), mindstekrav med hensyn til konstruktion og drift i forbindelse med systemtilslutning (eldir. art. 7 og naturgasdir. art. 5), systemadgang (eldir. art. 16 og 18 og naturgasdir. art. 14) samt lastfordeling (eldir. art 8). Begrebet findes også i såvel el- som naturgastransitdirektivets art. 3 om transitbetingelser.

Ikke-diskriminationsbegrebet er udtryk for varetagelse af konkurrenceretlige, EU-retlige som forvaltningsretlige hensyn. Det *konkurrenceretlige hensyn* kommer til udtryk i forhold til regler for gastransport (ngfl. §§ 23 og 38). Således fremgår det af bemærkningerne til § 23, at der ikke må diskrimineres til fordel for forsyningselskaber integreret i eller tilknyttet net- og lagerselskaberne. Bemærkningerne til § 38 fastslår, at selskaberne ikke ved prisfastsættelsen må favorisere egne tilknyttede

selskaber.²⁵⁶ *EU-retlige hensyn* kommer især frem i ngfl. § 28, stk. 2 om bevillingsvilkår i sammenstillingen objektiv og ikkediskriminerende, der stammer fra naturgasdirektivets art. 4, stk. 3. *Forvaltningsretslignende betragtninger* kommer til udtryk i forholdet til forbuddet mod ikke-diskriminerende forhold i forbindelse med prissætningen af ydelser i forhold til forskellige forbrugergrupper, jf. elfl. § 73 og ngfl. § 37, stk. 6. Disse to bestemmelser omtaler begrebet i sammenstillingen *rimelige, objektive og ikkediskriminerende kriterier*. Der er ikke på nuværende tidspunkt praksis, der kan dokumentere, at der ved anvendelsen af diskriminationsbegrebet ligger mere i de respektive bestemmelser, end hvad der i forvejen kunne rummes i rimelighedsbegrebet.

De ovennævnte hensyn må tillige gøre sig gældende i ngfl. § 7, stk. 4, hvorefter de bevillingspligtige selskaber skal stille deres ydelser til rådighed for forbrugerne på *objektive, gennemsigtige og ikkediskriminerende vilkår*. Bemærkningerne uddyber ikke forholdet. I bemærkningerne til elfl. § 73 nævnes udtrykkeligt hensynet til, at der ikke krydssubsidieres til fordel for bestemte kategorier.²⁵⁷

Endelig ovenstående lignende betragtninger fremføres vedrørende begrebet *ensartede* i elfl. § 6, stk. 3. Sidstnævnte bestemmelse har fundet anvendelse i en sag for Energiklagenævnet.²⁵⁸

Sagen vedrørte en klage over omlægning fra bagudbetaling til forudbetaling og en reduktion af kredittiden med 3 måneder. Forsyningsvirksomheden havde dog ikke kunne starte acontoopkrævningerne for alle forbrugere i samme forbrugergruppe samtidig. Energiklagenævnet fandt ikke, at forsyningsvirksomheden ved de foretagne acontoopkrævninger havde handlet i strid med elfl. § 6, stk. 3. Det er dog ikke klart, om Klagenævnets afgørelse bygger op udtrykket *ensartede* eller udtrykket *rimelige* eller eventuelt begge.

4.1.3 Gennemsigtighedskriteriet

I såvel elfl. som ngfl. er der indført et gennemsigtighedskrav. Begrebet optræder i begge love i sammensætninger. Elfl. § 6 anvender sammenstillingen *gennemsigtige, objektive, rimelige og ensartede vilkår*. Naturgasforsyningslovens § 7 anvender sammenstillingen *objektive, gennemsigtige og ikkediskriminerende vilkår*.

Begrebet optræder ligeledes i eldirektivet og naturgasdirektivet. Her findes gennemsigtighedskravet i forhold til PSO-forpligtelser (eldir. art. 3 og naturgasdir. art. 3), etablering af ny produktionskapacitet (eldir. art. 4 og 6), autorisationsordninger

---

²⁵⁶ Forslag til lov om naturgasforsyning (L 239) som fremsat den 29.03.2000 med bemærkninger.

²⁵⁷ FT 1998-99, tillæg A, p. 5921.

²⁵⁸ Energiklagenævnets afgørelse af 19.06.2001 i sagen Karsten Ernst, Brande mod Energitilsynet, j.nr. 97-2301-0008.

(naturgasdir. art. 20), kontrolmekanismer (eldir. art. 22 og naturgasdir. art. 22) samt systemadgang (eldir. art. 16 og 17 og naturgasdir. art. 14).

Begrebet må forstås i forhold til sit konkurrenceretlige formål, som dette også kommer til udtryk i elfl. § 82, stk. 5, hvorefter Energitilsynet tager fornødne skridt til i øvrigt at sikre gennemsigtighed omkring priser, tariffer, rabatter og vilkår, elfl. § 84, stk. 2 om elforsyningsvirksomheders udlevering af oplysninger og ngfl. § 45, stk. 2, hvorefter ministeren til sikring af bl.a. prisgennemsigtigheden kan pålægge bevillingspligtige selskaber, ikke-bevillingspligtige naturgasleverandører og LNG-selskaber at udarbejde og udlevere nærmere angivne oplysninger.

Begrebet må antages at gå videre end den blotte mulighed for adgang til priser og leveringsbetingelser. Det fremgår således af bemærkningerne til elfl. § 6, at gennemsigtighedskravet har til formål at sikre forbrugerne adgang til oplysninger om forudsætningerne for de kollektive elforsyningsvirksomheders tarifiering. Bemærkningerne til ngfl. § 7 giver ingen bidrag til bestemmelsens forståelse. Bestemmelserne kan dog næppe udstrækkes til et egentligt krav på aktindsigt.²⁵⁹

4.1.4 Objektivitetskriteriet

Såvel elfl. som ngfl. anvender et særligt objektivitetsbegreb. Begrebet optræder i begge love i sammensætninger. I elfl. § 73 og ngfl. § 37 omtales *rimelige, objektive og ikkediskriminerende kriterier*. Elforsyningslovens § 6 anvender sammenstillingen *gennemsigtige, objektive, rimelige og ensartede vilkår*. Naturgasforsyningslovens §§ 23 og 28 benytter sammenstillingen *objektiv og ikkediskriminerende*. Endelig anvender ngfl. § 7 sammenstillingen *objektive, gennemsigtige og ikkediskriminerende vilkår*.

Objektivitetsbegrebet er hentet fra eldirektivet og naturgasdirektivet. I el- og naturgasdirektivet findes objektivitetskravet således i forhold til etablering af ny produktionskapacitet (eldir. art. 4-6), autorisationsordninger (eldir. art. 21 og naturgasdir. art. 4 og 20), mindstekrav med hensyn til konstruktion og drift i forbindelse med systemtilslutning (eldir. art. 7 og naturgasdir. art. 5), systemadgang (eldir. art. 16 og naturgasdir. art. 14) samt lastfordeling (eldir. art. 8).

Bemærkningerne til ngfl. §§ 7, 23 og 28 giver ikke noget bidrag til forståelsen af objektivitetsbegrebet. I bemærkningerne til elfl. § 73 og ngfl. § 37 om sammenstillingen *rimelige, objektive og ikkediskriminerende kriterier* anføres begge steder, at der ikke kan krydssubsidieres til fordel for bestemte kategorier. Dette forbud kan dog indlægges i rimelighedsbegrebet.

---

²⁵⁹ Gram Mortensen 2000, p. 52.

I kravet om objektivitet må muligvis lægges et særligt krav om en konsekvens på baggrund af konstaterbare kriterier til forskel fra konsekvenser på baggrund af det individuelle skøn. Ankenævnspraksis synes ikke at foreligge på området.

4.1.5 Sekundære begreber

Der findes to sekundære begreber af interesse for pris-og aftaleindgåelsesbestemmelserne i energiforsyningslovene. Det drejer sig om begreberne *aftale* i elfl. § 75 og *forhandling* i ngfl. §§ 20a og 39. Forhandlingsprincippet i ngfl. § 19, stk. 3-5, der pr. 01.10.2001 blev ophævet med ikrafttræden af de relevante bestemmelser lov nr. 481 af 07.06.2001, jf. ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001, omtales tillige kort.

4.1.5.1 Begrebet *aftale*

Et aftalebegreb finder anvendelse i elfl. § 75:

»Priser og leveringsbetingelser for elproduktionsvirksomheders salg af elektricitet fastsættes ved aftale, medmindre afregning sker efter bestemmelserne i kapitel 9«.

Begrebet blev i forhold til en elforbruger introduceret med lov nr. 486 af 12.06.1996. En ny § 9d gav mulighed for, at forbrugere med et årligt elforbrug per forbrugssted på mindst 100 GWh frit kunne vælge blandt visse leverandører.²⁶⁰ Forarbejderne til lov nr. 486 angiver ikke, at aftalebegrebet skal forstås anderledes, end normalt i dansk ret.²⁶¹ Efter bemærkningerne til lovforslagets punkt 7 skal særlige offentlige hensyn varetages gennem selve netadgangen. Det må derfor antages, at der ikke har været behov for en særlig regulering af aftaleforholdet. Af bemærkningerne til den 1999-elfl. § 75²⁶² fremgår heller ikke, at aftalebegrebet skal forstås på en særlig måde. Særlige offentlige hensyn er varetaget ved at udskille prisfastsættelsen for særlige produktionsformer i et særligt kapitel. Desuden er fjernvarmeforbrugerne beskyttet af et særligt forbud mod urimelig omkostningsfordeling. Se herom i afsnit 4.1.1.4. Det anføres tillige i bemærkningerne, at konkurrencelovgivningen finder anvendelse på området.

4.1.5.2 Begrebet *forhandling*

Eldirektivets artikel 17 introducerede to ordninger for tredjepartsadgang til naturlige monopolfaciliteter, forhandlet adgang og reguleret adgang. Hvor den regulerede adgang indebærer en egentlig adgangsret til faste tariffer, indebærer forhandlet

---

²⁶⁰ For en uddybende behandling af denne bestemmelse, se *Gram Mortensen* 1998, p. 200 ff.

²⁶¹ Forslag til lov om ændring af lov om elforsyning (L 239) som fremsat den 16.04.1996 med bemærkninger, FT 1995-96, tillæg A, p. 4801-4817.

²⁶² Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999 med bemærkninger.

adgang, at de nærmere betingelser for netadgang som udgangspunkt fastlægges ved aftale mellem parterne efter en forhandling.²⁶³

Forhandlingsprincippet er blevet introduceret i ngfl. § 39, stk. 1.²⁶⁴

»Priser og betingelser for naturgasleverancer til forsyningselskaber samt kunder med ret til valg af leverandør fastsættes ved forhandling mellem det pågældende selskab og køberen af ydelsen«.

Af bemærkningerne til § 39²⁶⁵ fremgår det, at priser og betingelser som udgangspunkt er uregulerede. Det fremgår dog af ngfl. § 25, stk. 2 og 4, at et selskab, som ved lovens ikrafttræden lovligt udøvede forsyningsvirksomhed, kan opnå bevilling til forsyning på faste vilkår, som også omfatter forsyning af forbrugere med et aftag på over 300.000 m³ pr. år efter ensartede landsdækkende retningslinjer. Disse aftales mellem selskaber, som har bevilling i henhold til ngfl. § 25, stk. 2, og selskaber, som har bevilling i henhold til ngfl. § 25, stk. 1, nr. 2. Om eksistensen af et rimelighedsbegreb i forbindelse med ngfl. §§ 38 og 39, se afsnit 4.1.1.5.

Med lov nr. 481 af 07.06.2001 er der i ngfl. indsat en ny § 20a, stk. 1:

»Priser og betingelser for benyttelse af lagre efter § 18 fastsættes ved forhandling mellem lagerselskabet og den, der ansøger om brug af lageret. Lagerselskabet skal offentliggøre de kommercielle hovedvilkår for benyttelse af lagre efter § 18 senest en måned efter lovens ikrafttræden og herefter en gang om året«.

Forhandlingsprincippet findes her i modificeret form. Det er uvist, i hvilket omfang de offentliggjorte kommercielle hovedvilkår binder lagerselskabet i forhandlingen med den enkelte kunde. Kravet om offentliggørelse kan ses som en kontrolforanstaltning i forhold til bestemmelsen i ngfl. § 7, stk. 4 om anvendelse objektive, gennemsigtige og ikkediskriminerende vilkår.

Bestemmelsen i § 20a trådte i kraft pr. 01.10.2001, jf. bekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001. Indtil da fandtes forhandlingsprincippet i ngfl. § 19:

»Stk. 3. Priser og betingelser for benyttelse af transmissionsnet, lagre og LNG-faciliteter efter § 18 fastsættes ved forhandling mellem transmissions-, lager- eller LNG-selskabet og ansøgeren om brug af transmissionsnet, lagre eller LNG-faciliteter. Transmissions-, lager- og LNG-selskaber skal offentliggøre de kommercielle hovedvilkår for benyttelse af transmissionsnet, lagre og LNG-faciliteter efter § 18 senest en måned efter lovens ikrafttrædelse og herefter en gang om året.

---

²⁶³ Om eldirektivets bestemmelser for systemadgang, se *Gram Mortensen* 1998, p. 144 ff.

²⁶⁴ Den nuværende formuleringen af ngfl. § 39, stk. 1 er indført ved ændringslov nr. 481 af 07.06.2001. Forhandlingsprincippet var dog også indeholdt i den tidligere formulering.

²⁶⁵ Forslag til lov om naturgasforsyning (L 239) som fremsat den 29.03.2000.

Stk. 4. Transmissions-, lager- og LNG-selskaber skal hurtigst muligt indlede forhandlinger med ansøgere om benyttelse af transmissionsnet, lagre eller LNG-faciliteter efter § 18«.

Bestemmelserne i ngfl. § 19, stk. 3-4 blev ophævet samtidig med ikrafttræden af § 20a. Benyttelsen af transmissions og LNG-faciliteter skal i stedet ske til faste priser (reguleret adgang) fastsat efter de generelle prisbestemmelser i lovens kapitel 7, jf. nye bestemmelser i lovens § 20, stk. 1:

»Priser og betingelser for benyttelse af transmissions- og distributionsnet samt LNG-faciliteter efter § 18 fastsættes af transmissions-, distributions- eller LNG-selskabet, jf. kapitel 7. Transmissions-, distributions og LNG-selskaber skal offentliggøre tariffer og betingelser for benyttelse af transmissions- og distributionsnet samt LNG-faciliteter efter § 18«.

Adgangen til distributionsnettene er efter den nugældende ngfl. § 20 allerede underlagt reguleret adgang.

Ovenstående bestemmelser suppleres af den generelle bestemmelse i ngfl. § 38, stk. 1, hvorefter priser og betingelser for ydelser fra transmissions-, lager- og LNG-selskaber skal fastsættes således, at der ikke diskrimineres mellem systembrugerne. Om diskriminationsbegrebet, se afsnit 4.1.2.

På *naturgastransitområdet* eksisterer der forhandlet adgang, jf. naturgasdirektivets art. 3, stk. 1:

»Kontrakter om transit af naturgas mellem overordnede net forhandles mellem de selskaber, som er ansvarlige for de pågældende net og for kvaliteten af disses ydelse, samt i givet fald med de selskaber, der i medlemsstaterne er ansvarlige for import og eksport af naturgas«.

Dette fremgår forudsætningsvis af ngfl. §§ 12, stk. 1, nr. 7 og 40, stk. 1, nr. 2.

I lighed med de danske bestemmelser på naturgasområdet er adgangen til elnettet underlagt reguleret adgang, jf. elfl. § 25, stk. 1. Transitadgang²⁶⁶ til elnettet er derimod underlagt en forhandlet prissætning, jf. elfl. § 25, stk. 3. Prissætningen vil dermed kunne ske på individuelle vilkår.²⁶⁷ Forhandlingsprincippet er i overensstemmelse med eltransitdirektivets art. 3, stk. 1. Prisfastsættelsesmulighederne må dog forstås i overensstemmelse med eltransitdirektivets art. 3, stk. 2:

---

²⁶⁶ Ved transit forstås i energiforsyningsretlig sammenhæng transport af en energiydelse til opfyldelse af handler, hvor ingen af aftaleparterne aftager eller producerer ydelsen i Danmark, jf. elfl. § 5.

²⁶⁷ Se Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999, bemærkningerne til § 25.

»Transitbetingelserne skal i medfør af Traktaten være ikke-diskriminerende og rimelige for alle berørte parter, må ikke indeholde urimelige bestemmelser eller uberettigede restriktioner og må ikke bringe forsynings sikkerheden og tjenestens kvalitet i fare, idet der navnlig skal tages fuldt hensyn til, at produktionsreserverkapaciteten udnyttes, og at de eksisterende systemer drives så effektivt som muligt«.

Der er særlige bestemmelser, der fordrer, at Kommissionen underrettes om transit-aftaler. Efter eltransitdirektivet og naturgastransitdirektivet art. 4 har Kommissionen endvidere særlige tilsynsopgaver på området. Hvis årsagerne til manglende enighed om en anmodet transit forekommer at være utilstrækkelige eller ubegrundede, indleder Kommissionen, efter klage fra en anmodende eller på eget initiativ, procedurerne i henhold til fællesskabsretten. Ethvert af de berørte virksomheder kan endvidere anmode om at få transitbetingelserne indbragt til mægling for et organ, der nedsættes og ledes af Kommissionen, og som består af repræsentanter for de ansvarlige selskaber for Fællesskabets overordnede net, jf. eltransitdirektivets og naturgastransitdirektivets art. 3, stk. 4.

4.2 Begreber primært relateret til omkostninger

De omkostningsrelaterede begreber i de tre energiforsyningslove kan opdeles i følgende to grupper:

- Nødvendige udgifter/omkostninger.
- Omkostninger.

Disse to begreber kan ikke adskilles fuldstændigt.

Derudover omtales nedenfor en række sekundære begreber, der indgår i eller supplerer de indberegningberettigede omkostninger.

4.2.1 Begrebet *nødvendige udgifter/omkostninger*

Som omtalt i afsnit 2.2.1 blev begrebet *nødvendige udgifter* indført i de to oprindelige energiforsyningslove. Forinden disses ikrafttræden anvendes i pris- og avancelovens § 7, nr. 1 begrebet i forbindelse med Monopoltilsynets indgrebsbeføjelser, jf. udtrykket »nødvendige direkte omkostninger«, som et element, der skulle tages hensyn til i forbindelse med prisindgreb. Ligeledes anvendes i Monopollovens § 12, stk. 4 udtrykket »nødvendige omkostninger«.²⁶⁸ Monopoltilsynet havde ved administrationen af lovgivningen i forhold til de private elforsyningsvirksomheder allerede taget hensyn til sektorens særlige forhold, herunder at der blev taget udgangspunkt i budgetter, og at brændselsomkostningerne blev fastsat ud fra et tillæmpet kostprisprincip.²⁶⁹ Til trods for, at det var konkurrencelovgivningens

---

²⁶⁸ Se herom i *Sølvkjær* 1984, p. 242 ff. og *Jensen m.fl.* 1968, p. 239 ff.

²⁶⁹ *Eyben* 1980, p. 297.

kostprisprincip, der blev videreført, kom det tilsynsretlige *hvile-i-sig-selv princip*²⁷⁰ til at lægge navn til prissystemet i energiforsyningslovene. Den oprindelige manglende mulighed for indregning af overskud har uden tvivl været medvirkende hertil.²⁷¹ Når hvile-i-sig-selv princippet benyttes som betegnelse i det følgende, må det derfor forstås i dets særlige energiforsyningsmæssige udgave.

Med indførelsen af begrebet *nødvendige udgifter* i 1976-elfl. og 1979-vmfl. skete der en vis præcisering af de tilladte omkostningselementer. De to energiforsyningslove opregnede således, til hvilke udgiftsposter der som nødvendige udgifter kunne indregnes i prisfastsættelsen. Opregningen omfattede udgifter til brændsel, lønninger, andre driftsomkostninger, administration, salg, forrentning af fremmedkapital og driftsmæssige afskrivninger.

Herudover kunne der med respektivt Elprisudvalgets og Gas- og varmeprisudvalgets tiltræden indregnes henlæggelser til nyinvesteringer og forrentning af indskudskapital.²⁷²

Begrebet *nødvendige udgifter* var i øvrigt ikke defineret i lovene. Prisbestemmelserne i 1976-elfl. og 1979-vmfl. var dog suppleret af en række bekendtgørelser.²⁷³

4.2.1.1 Udviklingen i omkostningsindregningsmuligheden

På *elforsyningsområdet* blev der ved lov nr. 35 af 18.01.1995 indført mulighed for indregning af *realiserede tab* på sideordnede aktiviteter (lex SEAS-bestemmelsen).

Bestemmelsen blev indført på baggrund af hensynet til andelsselskabets SEAS overlevelse. Egenkapitalen var blevet negativ på baggrund af tab på sideordnede aktiviteter. SEAS søgte Elprisudvalget om godkendelse af, at virksomheden kunne indregne underskuddet i de omkostninger, der kunne dækkes efter prisbestemmelserne i 1976-elfl., hvilket Elprisudvalget godkendte. Konkurrenceankenævnet omgjorde denne afgørelse med henvisning til, at

---

²⁷⁰ Se omtalen i afsnit 2.1.2.

²⁷¹ Der var dog mulighed for forrentning af indskudskapital.

²⁷² Indregningen af driftsmæssige afskrivninger, henlæggelser til nyinvesteringer og forrentning af indskudskapital skulle ske efter regler fastsat af ressortministeren (oprindeligt handelsministeren). På elforsyningsområdet gjaldt kravet om Elprisudvalgets tiltræden kun bevillingspligtige virksomheder med produktionsanlæg med en kapacitet på over 25 MW eller transmissions- eller distributionsanlæg beregnet for spændinger over 100 kV.

²⁷³ F.eks. bekendtgørelse nr. 625 af 15.12.1977 om regnskabsføring og budgettering for elforsyningsvirksomheder og bekendtgørelse nr. 108 af 23.03.1977. Desuden fandtes vejledende kalkulationsregler, se *Eyben* 1980, p. 298.

elforsyningsloven ikke indeholdt hjemmel til at indregne det konkrete underskud i elprisen, og at denne i givet fald måtte tilvejebringes ved en ændring af elfl.²⁷⁴

Derudover henstod prisbestemmelsens formuleringer urørt indtil ændringen ved lov nr. 409 af 14.06.1995.

Lov nr. 409 indsatte en ny § 9, stk. 2 i 1976-elfl.:

»Derudover kan der i elprisen med Elprisudvalgets godkendelse indregnes overskud ved produktion, transmission, distribution eller salg af elektricitet. Miljø- og energiministeren kan fastsætte nærmere regler herom«.

Konkurrenceankenævnet havde forinden i den ovenfor omtalte lex SEAS-afgørelse²⁷⁵ fastslået, at opregningen af indregningsberettigede omkostninger i 1976-elfl. § 9 var udtømmende. Ressortministeren udnyttede sin bemyndigelse i den nyindsatte elfl. § 9, stk. 2 til udstedelse af bekendtgørelse nr. 874 af 20.11.1995 om overskud, sideordnet virksomhed og energirådgivning i elforsyningsvirksomheder. Efter dennes § 2 kunne elforsyningsvirksomhederne indregne et *rimeligt overskud*, når dette var fremkommet ved en reduktion af omkostningerne gennem rationaliseringsforanstaltninger, samarbejde med andre elforsyninger eller andre lignende foranstaltninger gennemført efter den 01.07.1995. Endvidere kunne elforsyningsvirksomheder, som tidligere havde gennemført væsentlige omkostningsreduktioner af samme karakter, indregne et rimeligt overskud. Dog blev det fastslået i bekendtgørelsens stk. 3, at overskuddets størrelse skulle fastlægges under hensyntagen til, hvad virksomheden ville kunne indtjene på et marked med virksom konkurrence, og til forsyningsvirksomhedens risikoforhold.

Det var i overensstemmelse med bemærkningerne til lovændringen, at det blev Elprisudvalgets opgave at præcisere den nærmere anvendelse af overskudsbestemmelsen. Ligeledes fremgik det af bemærkningerne, at det var op til ministeren af gribe ind ved hjælp af sin bemyndigelse i elfl. § 9, stk. 2, såfremt den udviklede administrative praksis eventuel måtte vise sig at være uhensigtsmæssig.

Denne ændring udgjorde det første skridt væk fra hvile-i-sig-selv princippet. Maksimalprissystemet bestod dog fortsat. Elforsyningsvirksomhederne kunne ikke budgettere sig til et overskud. Som hovedregel kunne der ikke blive tale om pris-

---

²⁷⁴ For en beskrivelse af lex-SEAS sagen, se *Gram Mortensen* 1998, p. 130 f og *Olsen* 1999, p. 220 f og 343 f samt Konkurrenceankenævnets kendelser af 08.12.1993 i de forenede sager Dansk Erhvervsgartnerforening for erhvervsgartner Niels Møller Rasmussen (j.nr. 93-74.661) og I/S Lollands Elektricitetsforsyning og Nykøbing Falster Kommune (j.nr. 93-73.071) begge ctr. Elprisudvalget.

²⁷⁵ Konkurrenceankenævnets kendelse af 08.12.1993 i sagerne Dansk Erhvervsgartnerforening for erhvervsgartner Niels Møller Rasmussen ctr. Elprisudvalget, j.nr. 93-74.661 og I/S Lollands Elektricitetsforsyning og Nykøbing Falster kommune ctr. Elprisudvalget, j.nr. 93-73.071.

forhøjelser som følge af et ønske om overskud. Bestemmelsens indhold var begrænset til, at rationaliseringsgevinster m.v. ikke, som normalt efter elforsyningslovens bestemmelser, blev tilbageført til forbrugerne, men (i et vist omfang) kom ejerne tilgode. Bestemmelsen havde snarere karakter af en undtagelse til end et egentlig brud med hvile-i-sig-selv princippet. I forarbejderne til bestemmelsen betegnes den således som en undtagelse fra det almindelige princip i elfl. om omkostningsbestemte elpriser.²⁷⁶

Elprisudvalget redegjorde første gang for praksis på området for indregning af overskud i sin beretning til miljø- og energiministeren for 1996.²⁷⁷ Herefter lagde Elprisudvalget ved sin vurdering vægt på, at der var tale om rationaliseringer ud over, hvad der fulgte af det almindelige effektivitetskrav i 1976-elfl. § 9, stk. 1. Derudover godkendte Elprisudvalget ikke uden særlig dokumentation overskud som følge af rationaliseringer, der gik længere tilbage end til 1990.

Bestemmelsens anvendelse illustreres af afgørelsen truffet i Køge-sagen.²⁷⁸

Køge Kommunale El-, Varme- og Antenneforsyning (KKEVA) ansøgte i november 1999 om ret til at indregne overskud, jf. elfl. § 9, stk. 2. Rationaliseringsgevinsten på knap 7 millioner kr. var sammensat af besparelser ved ændret administrativ praksis, ændret vagtordning og besparelser i forbindelse med en forceret kabellægning af lavspændingsnettet. De to førstnævnte poster blev godkendt af Elprisudvalget og senere Energiklagenævnet. Tvisten stod om besparelsen ved forceret kabellægning. KKEVA henviste til en tidligere afgørelse fra Elprisudvalget og påstod sig i forhold til Energiklagenævnet kendt berettiget til at indregne et nu reduceret beløb. Energiklagenævnet afviste at tillade indregning i overskuddet af rationaliseringsgevinsten ved forceret kabellægning. Nævnet anvendte bestemmelsen i bekendtgørelsens § 2, stk. 3 til grund, hvorefter overskuddets størrelse skulle fastlægges under hensyntagen til, hvad virksomheden ville kunne indtjene på et marked med virksom konkurrence og til forsyningsvirksomhedens risikoforhold. Herefter og under hensyn til, at KKEVA havde kunne indregne udgifterne til kabellægningen som en nødvendig udgift i elprisen, fandt Energiklagenævnet ikke, at besparelser opnået ved kabellægning kunne anses for en omkostningsreduktion, der kunne beholdes af elforsyningsvirksomheden som fri egenkapital. Nævnet understregede, at der havde været tale om en mangeårig og vedholdende kabellægningsindsats.

Ønsket om i det hele taget at give virksomhederne mulighed for at opsamle kapital opstod i forbindelse med de liberaliseringsovervejelser, der på daværende tidspunkt pågik i EU. De nationale elforsyningsvirksomheder skulle have klare rammer for deres kommercielle aktiviteter. Intentionerne med bestemmelsen var desuden at give elforsyningsvirksomhederne et øget incitament til at gennemføre rationaliseringer

---

²⁷⁶ Bemærkningerne til L230 af 19.04.1995, FT 1994-95, tillæg A, sp. 3201.

²⁷⁷ Se gengivelsen i *Energiprisorientering - afgørelser 1997*, p. 45 f.

²⁷⁸ Energiklagenævnets afgørelse af 02.02.2001 i sagen Køge Kommunale El-, Varme- og Antenneforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 97-2301-0003.

eller indgå samarbejdsaftaler med andre elforsyningsvirksomheder for derigennem at nedbringe driftsomkostningerne.²⁷⁹

Den nye formulering fra 1995 medførte i øvrigt kun få ændringer. Det blev dog muligt i priserne umiddelbart indregnes udgifter til energirådgivning og finansiering af elbesparende aktiviteter. Med Elprisudvalgets godkendelse kunne der tillige indregnes et overskud ved produktion, transmission, distribution og salg af elektricitet.

Begrebet *nødvendige udgifter* fandt fortsat anvendelse i elfl. indtil ikrafttræden af kapitel 10 i lov nr. 375 af 02.06.1999 om elforsyning (1999-elfl.).²⁸⁰

På *varmeforsyningsområdet* blev vmfl. § 27 ændret i 1982, således at underskud fra tidligere perioder opstået i forbindelse med etablering og væsentlig udbygning af forsyningssystemerne kunne indregnes i priserne.²⁸¹

Det fremgik af bemærkningerne til den konkrete bestemmelse, at kravet om omkostningsdækning i opbygningsfasen blev anset for unødigt belastende for kollektive varmeforsyningsanlæg på grund af de betydelige investeringer.²⁸² Bestemmelsen var således kun tænkt som en mulighed for, at varmeforsyningsvirksomheder i forbindelse med nyetablering eller væsentlige udbygninger af forsyningsområdet kunne lave langtidsbudgetter med periodevis driftsunderskud.

Udtrykket *nødvendige udgifter* er forblevet det basale prisenberegningselement i vmfl. Ved lov nr. 451 af 31.05.2000 om ændring af lov om varmeforsyning blev formuleringen af vmfl. § 20, stk. 1 dog ændret:

»Inden for de i § 20a nævnte indtægtsrammer kan kollektive varmeforsyningsanlæg, industrivirksomheder, kraftvarmeværker med en eleffekt over 25 MW samt geotermiske anlæg m.v. i priserne for levering til det indenlandske marked af opvarmet vand, damp eller gas bortset fra naturgas indregne nødvendige udgifter til energi, lønninger og andre driftsomkostninger, efterforskning, administration og salg, omkostninger som følge af pålagte offentlige forpligtelser samt finansieringsudgifter ved fremmedkapital og underskud fra tidligere perioder opstået i forbindelse med etablering og væsentlig udbygning af forsyningssystemerne, jf. dog § 20a, stk. 7, og § 20b«.

---

²⁷⁹ Se bemærkningerne til L230 af 19.04.1995, FT 1994-95, tillæg A, sp. 3197 ff. og *Olsen* 1999, p. 336 ff.

²⁸⁰ Ikrafttrådte den 30.12.1999 i medfør af bekendtgørelse nr. 1126 af 29.12.1999 om ikrafttræden af lov om elforsyning, lov om ændring af lov om elforsyning og lov om ændring af lov om varmeforsyning.

²⁸¹ Lov nr. 308 af 09.06.1982. Tillige blev affaldsforbrændingsanlæg, industrivirksomheder og geotermiske anlæg omfattet af bestemmelsen, ligesom det blev præciseret, at bestemmelsen kun omfattede leverancer til det indenlandske marked.

²⁸² Forslag til lov om ændring af lov om varmeforsyning (L 197) som fremsat den 12.05.1982 med bemærkninger.

Som det fremgår af bestemmelsen er begrebet nu suppleret af en indtægtsrammeregulerings. Se herom nedenfor i afsnit 4.4.1. Derudover åbnede lovændringen med en ny § 20b mulighed for indregning af et overskud på varmforsyningsområdet:

»Geotermiske anlæg, solvarmeanlæg og biogas- eller biomassebaserede varme- eller kraftvarmeverker, som leverer opvarmet vand, damp eller gas bortset fra naturgas til et kollektivt varmforsyningsanlæg, kan i prisen for de i § 20, stk. 1, nævnte ydelser indkalkulere et overskud. Ligeledes kan industrivirksomheder, der leverer overskudsvarme til et kollektivt varmforsyningsanlæg, indkalkulere et overskud«.

4.2.2 Begrebet *omkostninger*

I modsætning til i vmfl. bygger hovedomkostningsbestemmelserne i henholdsvis elfl. og ngfl. ikke på *indregning af nødvendige udgifter*. Derimod findes der et særskilt omkostningsbegreb:

Elfl. § 69, stk. 1: »Priserne for ydelser fra de kollektive elforsyningsvirksomheder fastsættes under hensyntagen til virksomhedernes omkostninger til indkøb af energi, lønninger, tjenesteydelser, administration, vedligeholdelse, andre driftsomkostninger og afskrivninger samt forrentning af kapital. Ved fastsættelsen af priserne tages desuden hensyn til udgifter, som afholdes som følge af, at virksomhederne hæfter for gældsforpligtelser i medfør af § 46, stk. 3, eller for andre elforsyningsvirksomheders gældsforpligtelser stiftet inden lovens ikrafttræden«.

Ngfl. § 37, stk. 1 »Priserne for ydelser fra distributionsselskaber og forsyningspligtige selskaber fastsættes under hensyntagen til selskabernes omkostninger til indkøb af energi, lønninger, tjenesteydelser, administration, vedligeholdelse, andre driftsomkostninger og afskrivninger samt forrentning af kapital. Ved fastsættelsen af priserne tages desuden hensyn til udgifter, der afholdes som følge af, at selskaberne i kraft af en af denne lov nødvendiggjort selskabsopdeling hæfter for andre naturgasselskabers gældsforpligtelse«.²⁸³

Bestemmelserne omtaler *fastsættelse* under hensyn til *omkostninger* efterfulgt af en opregning. Den ændrede ordlyd må antages at skulle afspejle den manglende »automatik« mellem udgifternes/omkostningernes størrelse og prisfastsættelsen over for forbrugerne, som det kommer til udtryk i forbindelse med bl.a. anvendelsen af indtægtsrammer. Skiftet fra anvendelse af udtrykket *udgifter* til udtrykket *omkostninger* er næppe udtryk for nogen selvstændig indholdsmæssig ændring. Monopolloven samt pris- og avanceloven har anvendt et omkostningsbegreb. Dette blev i de to oprindelige energiforsyningslove ændret til et udgiftsbegreb, uden at det dermed var intentionen at ændre det indholdsmæssige i begrebet.

---

²⁸³ Bestemmelsen i 2. pkt. er indført ved ændringslov nr. 481 af 07.06.2001. Bestemmelsen trådte i kraft pr. 01.08.2001, jf. bekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001. Bestemmelsen omtales kort i afsnit 4.2.5.6.

Opregningen »indkøb af energi, lønninger, tjenesteydelser, administration, vedligeholdelse, andre driftsomkostninger og afskrivninger samt forrentning af kapital« er fælles for de to bestemmelser. Opregningen må i princippet anses for udtømmende. Dette er blevet antaget at gælde for den tidligere § 9, stk. 1 i 1976-elfl.²⁸⁴ Bestemmelsen indeholdt en næsten tilsvarende opregning, som i elfl. § 69, stk. 1 og ngfl. § 37, stk. 1. Delelementer i de to bestemmelser om omkostningsindregning behandles nedenfor i afsnit 4.2.5.

Med den pr. 20.07.2001 ikrafttrådte bestemmelse i ngfl. § 38, stk. 1, 2. pkt. er der tillige indført et omkostningsbegreb:²⁸⁵

»Ved prisfastsættelsen tages hensyn til selskabernes omkostninger samt til, at der skal kunne opnås et rimeligt afkast af den i selskaberne investerede kapital«.

Naturgasforsyningslovens § 38, stk. 1, 1. pkt. vedrører priser og betingelser for ydelser fra transmissions-, lager- og LNG-selskaber. Andet pkt. tilføjes for i selve lovteksten at tydeliggøre, at det er selskabernes omkostninger, der skal danne grundlag for selskabernes prisfastsættelse, jf. lovændringens bemærkninger.²⁸⁶ I bestemmelsen undlades den opregning, der anvendes i ngfl. § 37. Denne opregning må dog antages at have en vis afsmittende effekt.

Det nye omkostningsbegreb har kun givet anledning til en enkelt klagenævnsafgørelse, hvor det i en kombineret varme- og elforsyningssag blev bedømt samme med begrebet *nødvendige udgifter* i vmfl § 20, stk. 1.²⁸⁷ I den forbindelse fremgår det ikke, om der af Energiklagenævnet blev skelnet indholdsmæssigt mellem de to begreber. Energitilsynet anvendte i deres afgørelse tillige udtrykket *nødvendige omkostninger*, skønt dette ikke indgik (og stadig ikke indgår) i hverken vmfl. § 20, stk. 1 eller elfl. § 69, stk. 1. Det må anses for uafklaret, hvorvidt begreberne *omkostninger*, *nødvendige udgifter* og *nødvendige omkostninger* i de tre energiforsyningslove indholdsmæssigt overhovedet er forskellige. Sagen er nærmere omtalt under afsnit 4.2.4.4.

---

²⁸⁴ Konkurrenceankenævnets kendelse af 08.12.1993 i sagerne Dansk Erhvervsgartnerforening for erhvervsgartner Niels Møller Rasmussen ctr. Elprisudvalget, j.nr. 93-74.661 og I/S Lollands Elektricitetsforsyning og Nykøbing Falster kommune ctr. Elprisudvalget, j.nr. 93-73.071.

²⁸⁵ Som indført ved lov nr. 481 af 07.06.2001.

²⁸⁶ Forslag til lov om ændring af lov om naturgasforsyning (L 232) som fremsat den 27.04.2001, bemærkningerne til nr. 24.

²⁸⁷ Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen E. Friis Mikkelsen ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0045.

4.2.3 Aktuel anvendelse af begrebet *nødvendige omkostninger*

Som ovenfor omtalt er begrebet *nødvendige udgifter* opretholdt i den nugældende vmfl. I de to andre energiforsyningslove anvendes nu ud over det almindelige omkostningsbegreb begrebet *nødvendige omkostninger*. Begrebet optræder i elfl. § 9, stk. 1, nr. 1 i forbindelse med PSO-opgaver:

»Følgende omkostninger til offentlige forpligtelser skal afholdes af alle elforbrugere inden for et sammenhængende elforsyningssystem:

1) Den systemansvarlige virksomheds *nødvendige omkostninger* til dækning af de opgaver, som denne er pålagt efter bestemmelserne i § 28, stk. 3, nr. 4, § 29, § 30, § 56 og § 57, stk. 1«.

Ligeledes optræder udtrykket i den tilsvarende ngfl. § 9, stk. 1:

»Følgende omkostninger til offentlige forpligtelser skal afholdes af alle forbrugere tilsluttet det sammenkoblede system:

1) Transmissionsselskabernes *nødvendige omkostninger* til dækning af de opgaver, disse er pålagt efter bestemmelserne i § 11, stk. 3, og § 12, stk. 1, nr. 2, 3 og 6, samt pålagte opgaver vedrørende naturgassikkerhed.

2) Distributionsselskabernes *nødvendige omkostninger* til dækning af de opgaver, disse er pålagt efter bestemmelserne i § 11, stk. 3, og § 14, stk. 1, nr. 2 og 3, samt pålagte opgaver vedrørende naturgassikkerhed.

3) Forsyningsselskabernes *nødvendige omkostninger* til dækning af de opgaver, disse er pålagt efter bestemmelserne i § 26, stk. 2, nr. 2, og § 27, stk. 1«.

Det fremgår ikke af bemærkningerne til de to bestemmelser, hvad der nøjagtig skal lægges i begrebet *nødvendige omkostninger*. Derimod fremgår det, at bestemmelserne har til formål i forhold til de tidligere bestemmelser at skabe klarhed over, hvilke omkostninger der skal afholdes af samtlige forbruger i et sammenkoblet/sammenhængende system.

Endelig optræder begrebet som en del af omkostningsreguleringen for systemansvarlige virksomheder i elfl. § 71, stk. 1:

»Systemansvarlige virksomheder kan i priserne indregne *nødvendige omkostninger* som nævnt i § 69, stk. 1. Ved *nødvendige omkostninger* forstås omkostninger, som virksomheden afholder ud fra driftsøkonomiske overvejelser med henblik på at opretholde en effektiv drift«.

Sidstnævnte bestemmelse indeholder således en definition på begrebet. I bemærkningerne til § 71 anføres det, at *nødvendige omkostninger* indeholder de omkostninger, som virksomheden afholder ud fra driftsøkonomiske overvejelser med henblik på at opretholde en effektiv drift svarende til 1976-elfl.²⁸⁸ Med den henvisning til 1976-elfl. er der intet belæg for, at terminologiændringen fra »*nødvendige udgifter*«

---

²⁸⁸ I 1976-elfl. fandtes ikke den samme definition på begrebet.

til »nødvendige omkostninger« i elfl. og ngfl. i sig selv skulle indebærer nogen realitetsændring, jf. i øvrigt bemærkningerne ovenfor under afsnit 4.2.2. Der er dog sket andre ændringer i elfl. § 69, stk. 1 i forhold til 1976-elfl. § 9, stk. 1.

4.2.4 Praksis om begrebet *nødvendige udgifter*

I nyere tid er der for så vidt angår elforsyningsområdet sket en fremstilling på praksis på området i *Olsen* 1999, p. 332 ff. Ældre praksis på elforsyningsområdet er også kort refereret i *Eyben* 1980, p. 299 f. I øvrigt er man henvist til praksis. Nedenfor beskrives en række områder, hvor der foreligger ankenævnspraksis og domstolsafgørelser.

4.2.4.1 Gadebelysning

I to ankenævnsager fra 1980²⁸⁹ søgte elforsyningsvirksomheder at indregne udgifter til gadebelysning i de udgifter, der blev videreført til forbrugerne. Pligten til at afholde disse udgifter hidrørte fra aftaler indgået før ikrafttræden af 1976-elfl. Elprisudvalget såvel som Ankenævnet fandt dog uanset disse aftaler ikke, at udgifterne til gadebelysning kunne henregnes til *nødvendige udgifter*. Elprisudvalget gjorde endvidere gældende, at det ville være i strid med hvile-i-sig-selv princippet, hvis der blev ført skattepolitik over kommunale takster.

I en tilsvarende sag fra 1981²⁹⁰ kom Ankenævnet til samme resultat ud fra anvendelse af urimelighedsbegrebet i 1976-elfl. § 10, stk. 4. Den pågældende transformerforening leverede alene elektricitet ved spændinger under 500 volt og faldt som sådan ikke ind under bestemmelsen i 1976-elfl. § 9, stk. 4.

Med kravene om udskillelse af sideordnet aktivitet i selvstændige selskaber, jf. 1999-elfl. § 4, stk. 2 og § 47, stk. 4 burde problemet næppe kunne være aktuelt i dag.

4.2.4.2 Pensioner

I en ankenævnsag fra 1984²⁹¹ behandlet spørgsmålet, om elforbrugerne tilknyttet en kommunal elforsyning kunne belastes af pensionsforpligtelser over for tidligere ansatte på et kommunalt gasværk. Det var i sagen oplyst, at gasforsyningsens forbrugere hovedsagelig var overgået til at anvende elektricitet. Gassen var hovedsagelig blevet anvendt til madlavningsformål. Elprisudvalget fandt, at pensionsudgifterne

---

²⁸⁹ Monopolankenævnets kendelse af 25.04.1980 i sagen Brønderslev og Oplands Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 8/80 og Monopolankenævnets kendelse af 08.09.1980 i sagen Morsø Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 3/80.

²⁹⁰ Monopolankenævnets kendelse af 01.09.1981 i sagen Ejby El-Forsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 11/81.

²⁹¹ Monopolankenævnets kendelse af 23.03.1984 i sagen Århus Kommune ctr. Elprisudvalget, j.nr. 32/83. For en lignende afgørelse, se Monopolankenævnets kendelse af 06.04.1984 i sagen Struer Byråd ctr. Elprisudvalget, j.nr. 43/83.

ikke kunne belaste elforbrugerne med henvisning til, at eltaksterne i så fald ville blive anvendt som skatteobjekt. Ankenævnet stadfæstede afgørelsen.

Pensionsforpligtelser, der indgik i en overdragelse af en kommunal forsyningsvirksomhed, har tillige været behandlet i en ankesag på elområdet.²⁹² I den pågældende sag havde en kommunalbestyrelse i 1966 nedlagt det lokale gasværk og samtidig besluttet, at det kommunale elværk skulle overtage gasværkets gælds- og pensionsforpligtelser. Det kommunale elværk indgik i 1972 i en større sammenlægning i en selvejende institution, i hvilken forbindelse kommunen bl.a. overdrog pensionsforpligtelserne. Overdragelsesoverenskomsten blev godkendt af tilsynsmyndighederne. I modsætning til Elprisudvalget fandt Ankenævnet, at pensionsforpligtelserne udgjorde en nødvendig driftsudgift. Ankenævnet lagde til grund, at overdragelserne af pensionsforpligtelserne dels til det kommunale elværk og dels senere til den selvejende institution havde været lovlige efter de dagældende regler. Den selvejende institution var et selvstændigt retssubjekt, og overdragelsen af pensionsforpligtelserne var indgået i en samlet opgørelse af parternes gensidige rettigheder og forpligtelser. Under disse forudsætninger var 1976-elfl. § 9 ikke til hinder for at anse pensionsydelse for en »nødvendig udgift«.

4.2.4.3 Koncessionsafgifter

Koncessionsafgifter fra en forsyningsvirksomhed til en kommune for retten til at benytte de kommunale vejarealer til etablering af et ledningsnet er i en ankenævns-sag fra 1984 ikke blevet antaget at være indregningsberettiget som nødvendig udgift.²⁹³ Afgørelsen byggede på, at der ikke for afgiften blev leveret nogen modydelse for afgiften. Sagen er nærmere omtalt i afsnit 4.1.1.19.

4.2.4.4 Forsikringsudgifter

I en sag for Energiklagenævnet var der klaget over indregningen af en række forsikringsudgifter i varmeprisen.²⁹⁴ Energitilsynet fandt, at udgifter til heltidsulykkesforsikringer og gruppelevsforikringer indgået som et led i overenskomstaftaler med personalet måtte anses som værende en del af administrationsomkostningerne i forsyningsvirksomheden. Udgifterne til en bestyrelses- og direktionsansvarsforsikring, der som kollektiv forsikring dækkede nuværende og tidligere medlemmer af direktionen og ledelsesorganers eventuelle ansvarspådragende adfærd som led i forsyningsvirksomhedens tjeneste måtte anses for at være en naturlig del i driften af et sådant selskab. Energitilsynet fandt som følge heraf, at beløbet faldt ind under

---

²⁹² Monopolankenævnets kendelse af 10.12.1986 i sagen Midtjysk Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr.53/85.

²⁹³ Monopolankenævnets kendelse af 09.11.1984 i sagen NESA A/S ctr. Elprisudvalget, j.nr. 40/83.

²⁹⁴ Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen E. Friis Mikkelsen ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0045.

vmfl. § 20, stk. 1. Energiklagenævnet stadfæstede afgørelsen af de af Energitilsynet anførte grunde. Sagen omfattede tillige omkostningsbegrebet i elfl. § 69, stk. 1, under hvilket de omhandlede udgifter også fandtes at falde.

4.2.5 Sekundære omkostningsrelaterede begreber

Nedenfor omtales en række af de elementer, der kan indgå i omkostningsbegrebet. Der er ikke tale om en udtømmende opregning og omtale af relevante elementer. Omtalen omfatter:

- Realiseret tab.
- Driftsomkostninger.
- Afskrivninger.
- Kapital.

4.2.5.1 Begrebet *realiserede tab*

Begrebet realiserede tab finder anvendelse i elfl. § 70, stk. 5:

»Virksomheder, som i deres priser har indregnet realiserede tab ved sideordnet virksomhed efter bestemmelserne i § 9, stk. 6, i den hidtil gældende elforsyningslov, kan dog ikke anvende bestemmelsen i stk. 4, 2. pkt., før det nævnte tab er dækket«.

Opgørelser over dækning af realiserede tab er anmeldelsespligtige, jf. elfl. § 76, stk. 1, nr. 4. Efter 1976-elfl. § 9, stk. 6 kunne der med ressortministerens forudgående godkendelse i prisen for elektricitet indregnes realiseret tab på investeringer i sideordnede aktiviteter. Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 35 af 18.01.1995 om ændring af lov om elforsyning oprindeligt som § 9, stk. 5. Bestemmelsen vil kun få betydning for SEAS Transmission A/S,²⁹⁵ hvor tidligere realiserede tab forventes at være fuldt afviklet senest 31.12.2009. Ingen andre forhold eller selskaber forventes efter bemærkningerne til elfl. § 70²⁹⁶ at falde under denne bestemmelse.

Bemærkningerne til lov nr. 35 af 18.01.1995 definerer realiserede tab som »tab som endeligt er konstaterede«.²⁹⁷ Elprisudvalget har skullet godkende den endelige fastsættelse af det indberegningberettigede tab.

---

²⁹⁵ Det fremgik ikke af den tidligere § 9, stk. 6, at den var ment udelukkende af hensyn til tab opstået i SEAS. Forholdet fremgik imidlertid af forskellige forarbejder inklusiv bemærkningerne (FT 1994-95, p. 374-376) en redegørelse af 02.02.1994 til Folketingets Energipolitiske Udvalg for SEAS situation samt korrespondancen med Europa-Kommissionen i anledning af statsstøttesagen N 666/94.

²⁹⁶ Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999.

²⁹⁷ L 31 som fremsat den 02.11.1994, FT 1994-95, p. 375.

4.2.5.2 Begrebet *driftsomkostninger*

Begrebet finder anvendelse i forbindelse med de generelle omkostningsbestemmelser i elfl. § 69, stk. 1, ngfl. § 37, stk. 1 og vmfl. § 20, stk. 1. De pågældende bestemmelser anvender udtrykket *andre driftsomkostninger* i forbindelse med en opregning af en række andre omkostninger, der kan indgå i prisfastsættelsen. Heraf må kunne udledes, dels at omkostningerne til de øvrige forudgående elementer i opregningen i de pågældende bestemmelser er at betragte som driftsomkostninger, og dels at andre omkostninger, der er relateret til driften, kan indgå i prisfastsættelsen.²⁹⁸ Begrebet »driftsomkostninger« fandt anvendelse i 1976-elfl. § 9, stk. 1 og vmfl. § 27, stk. 1. Hverken bemærkningerne til 1976-elfl., 1979-vmfl. eller 1999-elfl. bidrager til forståelsen af lovteksten.²⁹⁹

I mangel af andre bidrag, må udtrykket driftsomkostninger formodes af skulle forstås i overensstemmelse med udtrykkets almindelige anvendelse i lovgivningen. Således finder udtrykket bl.a. anvendelse i skattelovgivningen. Driftsomkostninger må i den sammenhæng forstås som de udgifter, som i årets løb er anvendt til at erhverve, sikre og vedligeholde indkomsten.³⁰⁰ Desuden må de særlige opgaver, som de enkelte typer af kollektive elforsyningsvirksomheder er pålagt indvirke på, hvad der for netop den type virksomhed kan anses for en driftsomkostning.

Forsikringsudgifter er blevet betragtet som driftsomkostninger i en kombineret el- og varmforsyningssag.³⁰¹ Sagen er nærmere beskrevet i afsnit 4.2.4.4.

Offentliggjort praksis, der beskæftiger sig med indholdet af begrebet »andre omkostninger«, synes usædvanlig begrænset. Der henvises til de generelle betragtninger vedrørende begreberne »nødvendige udgifter/omkostninger«.

4.2.5.3 Begrebet *afskrivninger*

Afskrivningsbegrebet optræder i omkostningsbestemmelserne i elfl. § 69, stk. 1, ngfl. § 37, stk. 1 og vmfl. § 20, stk. 2. Afskrivningsbegrebet er en betegnelse for den

---

²⁹⁸ Anvendelsen af udtrykket kan dog ikke medføre, at opregningen ikke kan anses for udtømmende. Det er kun andre *driftsomkostninger*, der kan indregnes.

²⁹⁹ Forslag til lov om elforsyning som fremsat den 15.11.1974 med bemærkninger og forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999 med bemærkninger.

³⁰⁰ *Engsig* 2000, p. 190. Der vil næppe kunne stilles krav om, at beløbet i skattemæssig forstand tillige er fradragsberettiget.

³⁰¹ Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen E. Friis Mikkelsen ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0045.

proces, hvorved anskaffessummen for et driftsaktiv føres til udgift i driftsregnskabet over en årrække. Man kan skelne mellem tre afskrivningsbegreber:³⁰²

- *Driftsøkonomiske afskrivninger* har til formål at fastslå, hvilke omkostninger, der i den pågældende periode har været forbundet med produktionen.
- *Regnskabsmæssige afskrivninger* er udtryk for et skøn over værdiforringelsen.
- *Skattemæssige afskrivninger* er en politisk bestemt afskrivningsmulighed, der kan benyttes som instrument til fremme diverse hensyn. Reglerne herom findes fortrinsvis i afskrivningsloven.

Efter reglerne i elfl. og vmfl. kan ressortministeren fastsætte nærmere regler herfor. Forarbejderne til elfl. § 69 og ngfl. § 37 anfører, at formålet hermed er at sikre ensartede principper for afskrivningerne under hensyntagen til investeringens omfang og levetid og virksomhedens finansieringsbehov. I betragtning af disse bemærkninger må der antages at eksistere meget vide rammer for, hvorledes ministeren kan fastsætte forståelsen af afskrivningsbegrebet.

For en afgørelse af afskrivningsperiodens længde i forhold til urimelighedsbegrebet, se afsnit 4.1.1.1.22.

4.2.5.4 Begrebet kapital

Alle tre energiforsyningslove anvender et kapitalbegreb i forbindelse med deres respektive prisbestemmelser. Det fremgår af bemærkningerne til elfl. § 69, der ved kapital (i forbindelse med forrentning) forstås kapitalfremskaffelse i bred forstand, herunder til investering og konsolidering samt udbytte til indskyderne.³⁰³ Herudover angiver bemærkningerne til bl.a. elfl. og ngfl. § 37, at der opereres med kapitalbegreberne:

- Fremmedkapital.
- Indskudskapital.
- Egenkapital.
- Forrentning af indskudskapital.
- Gældsforpligtelser.

Egenkapitalen synes tillige at kunne opdeles i en fri og i en bunden egenkapital. Den nu ophævede bekendtgørelse nr. 290 af 01.05.2000 (på elforsyningsområdet) definerede således i § 32, stk. 2, den *fri egenkapital* som den kapital, der frit har kunnet disponeres over efter den tidligere elforsyningslov. Denne svarer til den i elfl. § 74, stk. 3, nævnte kapital. Afløseren for bekendtgørelse nr. 290, bekendtgørelse nr. 944 af 29.10.2001 (og tidligere bekendtgørelse nr. 325 af 10.05.2001) om

---

³⁰² Engsig 2000, p. 243 ff.

³⁰³ Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999 med bemærkninger.

indtægtsrammer og åbningsbalancer for netvirksomheder og transmissionsvirksomheder med elforsyningsnet på 150 kV og derunder, anvender udtrykket »fri egenkapital« i § 20, stk. 7, men benytter ellers udtrykket »kapital, som virksomheden i medfør af elforsyningslovens § 74, stk. 3, frit kan disponere over«, jf. § 46, stk. 1, nr. 3, § 53, stk. 4, § 55, stk. 1 og 3, § 56, stk. 1 samt § 57, stk. 3, nr. 4. Den del af egenkapitalen, som virksomheden ikke kan disponere frit over, betegnes som virksomhedens *bundne egenkapital*, jf. § 31, stk. 2 i bekendtgørelse nr. 1182 af 15.12.2000 og § 54, stk. 2 i bekendtgørelse nr. 944 af 29.10.2001.

Opdelingen mellem bunden og fri egenkapital i elfl. kan næppe forstås i overensstemmelse med det almindelige selskabsretlige begreb. I den almindelige selskabsret benyttes de to kapitalbegreber til at afgøre *dispositionsmulighederne*, d.v.s. hvorvidt der kan disponeres over egenkapitalen i form af *udbyttebetaling*.³⁰⁴ Det energiretlige indhold af de to begreber må relatere sig til formålet med prisbestemmelserne i elfl., d.v.s. at regulere *hvem*, der i forhold til egenkapitalen kan disponeres til fordel for (ejere eller forbrugere).

Den frit disponible egenkapital efter elfl. kan i princippet være opstået på flere måder:

- Egenkapital, der eksisterede i elforsyningsvirksomheden forud for ikrafttrædelse af 1976-elfl.³⁰⁵
- Kapital, der stammer fra senere indskudskapital.
- Kapital, der stammer fra overskud på sideordnet virksomhed.
- Kapital, der stammer fra forrentning af egenkapital.
- Kapital, der stammer fra overskud opsparet jf. den tidligere § 9, stk. 2.³⁰⁶

Bemærkningerne til elfl. § 97, stk. 2 angiver nogle af intentionerne med, hvem kapitalen skal komme til gode:

»Ejere af elproduktionsvirksomheder har under den eksisterende ordning som nævnt ikke kunnet have nogen berettiget forventning om, at der kunne opstå (yderligere) fri kapital, som kunne benyttes til udlodning eller lignende. Når elproduktionsvirksomhederne ikke længere vil være underlagt hvile-i-sig-selv princippet, må dette forventes at medføre en ikke ubetydelig forøgelse af elproduktionsvirksomhedernes værdi. Også denne værdistigning vil i medfør af den foreslåede ordning komme forbrugerne til gode«.

---

³⁰⁴ For en fremstilling af begrebernes selskabsretlige forståelse, se *Hansen & Krenchel* 2000, p. 182-189.

³⁰⁵ Det er formodentlig meget forskelligt, hvor meget kapital der reelt er indskudt i elforsyningsvirksomheder. Se Forslag til lov om elforsyning som fremsat den 15.11.1974 med bemærkninger, FT 1974/75, sp. 1612.

³⁰⁶ Indsat ved lov nr. 409 af 14.06.1995 og omtalt i afsnit 4.2.1.1.

Elforsyningslovens bestemmelser og dens bemærkninger giver ud over ovennævnte ikke noget bidrag til forståelsen af, hvorledes den nugældende opdeling i fri og bunden kapital skal ske. Det må på den baggrund anses for uvist, til fordel for hvem der kan disponeres over værdier i elforsyningsvirksomhederne.

Energitilsynet har i en afgørelse fra 2000³⁰⁷ meddelt, at Energitilsynet under henvisning til elfl. §§ 74 og 100, stk. 3, vil kunne godkende, at værdien af netvirksomhedernes frit disponible egenkapital pr. 01.01.1977 enten opgøres på grundlag af virksomhedens individuelle dokumentation herom, herunder dokumentation af denne værdis fortsatte tilstedeværelse i netvirksomheden eller i tilknyttede selskaber, eller alternativt som den andel af værdien af de i netvirksomheden pr. 01.01.2000 opgjorte netaktiver, som var anskaffet før 01.01.1977, og som indgår i netvirksomhedens åbningsbalance pr. 01.01.2000. Energitilsynet meddelte endvidere, at det ikke kunne godkendes, at netvirksomhedernes frit disponible egenkapital pr. 01.01.1977 værdisikres ud over det forrentningselement, der allerede har været indregnet i prisfastsættelsen. Afgørelsen kommer næppe til at stå uprøvet.

Det fremgår af elfl. § 69, stk. 2, at ressortministeren kan fastsætte regler for opgørelsen af virksomhedernes kapital, herunder eventuel indskudskapital. Bemyndigelsen begrundes i bemærkningerne med, at ikke alle kollektive elforsyningsvirksomheder har en opgjort og veldefineret indskudskapital. Bestemmelsen giver efter bemærkningerne mulighed for at fastslå størrelsen af indskud, som ejerne har foretaget i virksomhederne under den hidtil gældende elforsyningslov og i tiden forud for denne lov. Bemyndigelsen har været udnyttet til at udstede bekendtgørelse nr. 944 af 29.10.2001 (se §§ 51-56), bekendtgørelse nr. 1182 af 15.12.2000 (se §§ 28-34) og bekendtgørelse nr. 870 af 12.09.2000.

Kapitalspørgsmålet blev også behandlet i en sag om dispositionsmuligheden over en salgssum.³⁰⁸ I afgørelsen afgjorde Ankenævnet, at forsyningsvirksomheden kunne anvende den del af værdien, der var blevet oparbejdet i tidsrummet før ikrafttræden af 1976-elfl. Selve opgørelsen heraf blev imidlertid ikke genstand for nogen nøjere behandling, da forsyningsvirksomhedens opgørelse ikke blev bestridt af Elprisudvalget. Kendelsen benytter udtrykket *fri egenkapital*, skønt det er usikkert, hvor nøje begrebet på dagældende tidspunkt var defineret. Elforsyningsvirksomheden fandt ikke og havde næppe heller umiddelbar interesse i en retlig prøvelse af kendelsen.

---

³⁰⁷ Energitilsynets afgørelse af 20.11.2000 om opgørelse af værdien af den frit disponible egenkapital pr. 01.01.1977.

³⁰⁸ Konkurrenceankenævnets kendelse af 20.02.1996 i sagen Elforsyningen Sønderjylland Syd og Sønderborg Kommune ctr. Elprisudvalget, j.nr. 95-93.968, offentliggjort i Elprisudvalget og Gas- & Varmepriisudvalget: Energiprisorientering - afgørelser 1997 (udgivet 1997), p. 89 ff. Se også den lignende sag

Endvidere kan bestemmelsen i elfl. § 69, stk. 2 efter dennes bemærkninger³⁰⁹ anvendes til at fastsætte et *reguleringsmæssigt kapitalbegreb* for net- og transmissionsvirksomhed, som ikke nødvendigvis afspejler virksomhedens konkrete kapitalforhold, men som er det kapitalgrundlag, der kan anses for nødvendigt for at opretholde og drive et net af en konkret udstrækning og sammensætning. Hensigten hermed er at kunne etablere et veldefineret, ensartet grundlag for forrentning. Det må således antages, at dette kapitalbegreb kan forstås forskelligt fra såvel indskudskapital som egenkapital.

4.2.5.5 Forrentning af kapital

Der indgår normalt et forrentningselement i forbindelsen med prisfastsættelsen på energiforsyningsområdet. Således indeholder elfl. § 69, stk. 1 (kollektive elforsyningsvirksomheder) og ngfl. § 37, stk. 1 (distributionsselskaber og forsyningspligtige selskaber) elementet »forrentning af kapital«. Vmfl. §20, stk. 2 begrænser sig dog til »forrentning af indskudskapital«. I vmfl. § 20, stk. 2 åbnes der dog også mulighed for indregning af henlæggelser til nyinvesteringer.

Elforsyningslovens § 69, stk. 2 bemyndiger ressortministeren til at fastsætte nærmere regler for bl.a. de satser, der kan anvendes ved indregning af forrentning efter stk. 1. Efter bemærkningerne til lovens § 69³¹⁰ vil disse blive fastsat som et maksimum under hensyn til risikoforholdene og forrentningsniveauet i sammenlignelige brancher. Disse satser indgår i indtægtsgrundlaget for net- og transmissionsvirksomheder (§ 70, stk. 4) samt systemansvarlige virksomheder (§ 71, stk. 2).

Forrentningens størrelse er efter 1976-elfl. blevet behandlet af Elprisudvalget. I en afgørelse af 29.03.1999 om forrentning af indskudskapital i 1999 i NES A/S tog udvalget udgangspunkt i en forrentning på 11 %:

Satsen blev beregnet som et vejet gennemsnit ud fra sammenlignelige industrivirksomheder og engroshandelsvirksomheder i de konkurrenceudsatte erhverv med udgangspunkt i Danmarks Statistik: Generel regnskabsstatistik for byerhverv. Derefter skete der en række reduktioner dels som følge af, at elområdet var et område med begrænset konkurrencen og dels som følge af en finansieringsfordel. Endelig skete der en sammenligning med den lange obligationsrente. Denne antog Elprisudvalget dog ikke at kunne anvende som en direkte indikator for forrentning af egenkapitalen med henvisning til, at obligationsrenten er en forrentning af passiv pengeanbringelse. Forskellen mellem obligationsrenten på 6,4 % og den af Elprisudvalget accepterede forrentning på 11 % blev begrundet med dels en risikopræmie, dels at forrentningen indeholdt et tilskud til dækning af fremtidige investeringer og dels og især, at skjulte værdier i konkurrenceudsatte erhverv ikke indgår i egenkapitalen, der alene afspejler den bogførte værdi.

---

³⁰⁹ Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999, bemærkningerne til § 69, stk. 2.

³¹⁰ Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999 med bemærkninger.

For så vidt angår 400-kV-transmissionsvirksomhederne har Energitilsynet fastsat forrentningsprocenten til 7 for år 2001.³¹¹ Tilsynet anførte, at forrentningen skulle ske på baggrund af netaktiverne. Forrentningen skulle afspejle den finansiering, som netaktiverne havde. Tilsynet lagde vægt på, at netselskaberne ikke var udsat for konkurrence og derfor måtte betragtes på linie med risikofrie finansielle papirer. Endvidere blev der lagt vægt på, at der skulle ydes et tillæg, som følge af, at omsætningsformuen ikke indgik i beregningsgrundlaget. Endelig indgik det i vurderingen, at de pågældende virksomheder skulle have finansieret nyinvesteringer. Det fremgår yderligere af sagen, at transmissionsvirksomhedernes soliditetsberegninger byggede på en forrentningsprocent på 7, og at der hermed ikke ville opnås en øget kapitalandel.

På naturgasområdet (for så vidt angår distributionsselskaber og forsyningspligtige selskaber) og varmforsyningsområdet indgår forrentningen i indtægtsrammereguleringen, jf. herom i afsnit 4.4.1. Om ngfl. § 38 (transmissions-, lager- og LNG-selskaber), se afsnit 4.2.2 og 4.3.4. Det samme vil ske i forhold til elnet- og eltransmissionsvirksomheder, jf. elfl. § 70.³¹²

4.2.5.6 Udtrykket *gældsforpligtelser*

Omkostningsbestemmelsen i elfl. § 69, stk. 1 giver mulighed for at tage hensyn til »udgifter, som afholdes som følge af, at virksomhederne hæfter for gældsforpligtelser i medfør af § 46, stk. 3, eller for andre elforsyningsvirksomheders gældsforpligtelser stiftet inden lovens ikrafttræden«. ³¹³ Bemærkningerne til loven ³¹⁴ giver ikke nogen vejledning i, hvorledes og i hvilket omfang disse omkostninger skal indgå i prisfastsættelsen. Når denne udgiftspost nævnes separat, må det have formodningen for sig, at den ikke nødvendigvis skal behandles på samme måde som de øvrige omkostninger i elfl. § 69, stk. 1.

Gældsforpligtelser i medfør af elfl. § 46, stk. 3 omfatter sikkerhedsstillelse foretaget af en netvirksomhed til fordel for en elproduktionsvirksomhed, som helt eller delvis ejes af netvirksomheden, når sikkerhedsstillelsen kun omfatter gældsforpligtelser, som elproduktionsvirksomheden påtager sig med henblik på restfinansiering af anlægsarbejder påbegyndt inden den 29.04.1999.

---

³¹¹ Energitilsynets afgørelse af 26.03.2001 om fastsættelse af forrentningsprocent for transmissionsvirksomhederne (400 kV virksomhederne).

³¹² Den forrentning, som indregnes i indtægtsrammen, fastsættes på grundlag af netaktivernes ultimoværdi i den foregående reguleringsperiode, jf. § 13 i bekendtgørelse nr. 1182 af 15.12.2000 og på grundlag af netaktivernes værdi ultimo det fjerde år i den foregående reguleringsperiode, jf. § 9, stk. 1 i bekendtgørelse nr. 944 af 29.10.2001.

³¹³ Ikrafttrædelsen skete pr. 30.12.1999, jf. bekendtgørelse nr. 1126 af 29.12.1999.

³¹⁴ L 234, som fremsat den 29.04.1999.

I forbindelse med ændringslov nr. 481 af 07.06.2001 tilføres § 37, stk. 1 et 2. pkt., hvori gældsforpligtelsesbegrebet indføres i ngfl.:

»Ved fastsættelsen af priserne tages desuden hensyn til udgifter, der afholdes som følge af, at selskaberne i kraft af en af denne lov nødvendiggjort selskabsopdeling hæfter for andre naturgasselskabers gældsforpligtelse«.

Bestemmelsen er trådt i kraft pr. 01.08.2001, jf. bekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001. Bestemmelsen er et led i den virksomhedsmæssige opdeling, der bliver resultatet af lov nr. 481. Se i øvrigt afsnit 2.3.2.

4.3 Begreber primært relateret til overskud

Overskudsrelaterede begreber vil i det følgende blive behandlet ud fra en opdeling i følgende kategorier:

- Hvile-i-sig-selv.
- Prisloft.
- Rimeligt overskud.
- Rimelig forrentning og rimeligt afkast.

4.3.1 Begrebet *Hvile-i-sig-selv*

Hvile-i-sig-selv begrebet har sin oprindelse på det kommunale område, som beskrevet i afsnit 2.1.2. Udtrykket finder dog kun direkte begrænset aktuel anvendelse som begreb i lovbestemmelser.³¹⁵ Begrebet anvendes dog stadig i elfl. § 75, stk. 3, 1. pkt.:

»Virksomheder, som producerer elektricitet ved forbrænding af affald, skal økonomisk hvile i sig selv«.

Hvile-i-sig-selv princippet er udviklet på det kommunale område, som beskrevet i afsnit 2.1.2. Bestemmelsen i stk. 3 har til formål at opretholde den hidtil gældende struktur på affaldsforbrændingsområdet, der er en integreret del af affaldsområdet med dertil hørende kommunal anvisningsret og affaldsgebyrfastsættelse. For kommuner, der producerer elektricitet på basis af affaldsforbrænding (elfl. § 4, stk. 1, 1. pkt.), omfatter hvile-i-sig-selv reglen i § 75, stk. 3, 1. pkt. kommunens samlede affaldsbehandling inklusive indtægterne fra den tilknyttede elproduktion. Hvad der henhører under affaldsbehandling, må forstås i overensstemmelse med miljøbeskyttelseslovens § 48, stk. 1. Herefter må affaldsbehandling antages at omfatte planlægning, etablering, drift, administration af affalds- og anvisningsordninger, sortering og indsamling af affald, etablering og drift af virksomheder og anlæg for

---

³¹⁵ Begrebet præger dog stadig tankegangen. Se således bemærkningerne til ngfl. (L 239, som fremsat den 29.03.2000), hvor der i afsnit 2e under de generelle bemærkninger omtales et modificeret hvile-i-sig-selv princip.

oparbejdning af affald, affaldsbortskaffelse, indsamling og registrering af oplysninger efter miljøbeskyttelseslovens § 47 samt forskudsvis dækning af planlagte investeringer på affaldsområdet.

Hvile-i-sig-selv begrebet har ikke tidligere direkte fundet anvendelse i elfl.³¹⁶ Det fremgår af bemærkningerne til elfl. § 75,³¹⁷ at bestemmelsen skal sikre anvendelse af et økonomisk hvile-i-sig-selv princip svarende til det hvile-i-sig-selv princip, som har fundet udtryk i miljøbeskyttelseslovens § 48 henholdsvis i 1990-vmfl. kapitel 4. Henvisningen til 1990-vmfl. må dog siges at være noget tvivlsomme, da dennes prisbestemmelser byggede på et maksimalprissystem.³¹⁸

Hvile-i-sig-selv bestemmelsen gælder for samtlige virksomheder, som ejer og driver affaldsforbrændingsanlæg. Det er affaldsbehandlingsvirksomheden som helhed, dvs. inklusive indtægterne fra den tilknyttede elproduktion, der økonomisk skal hvile-i-sig-selv. Over- eller underskud vedrørende elproduktion skal indgå i beregningen af affaldsbehandlingsprisen/affaldsgebyret og i varmepriserne. Eventuelle overskud inklusive indtægter fra tilknyttet elproduktion og opgjort efter en rimelig forrentning af indskudskapitalen vil skulle give sig udslag i lavere affaldsbehandlingspriser/affaldsgebyrer henholdsvis lavere priser for virksomhedens varmeleverancer.

4.3.2 Begrebet *prisloft*

Varmeforsyningslovens § 20, stk. 4, 1. pkt. giver ressortministeren hjemmel til at fastsætte bestemmelser om anvendelse af et særligt prisloft i forhold til affaldsforbrændingsanlæg:

»Miljø- og energiministeren kan fastsætte regler om et prisloft for opvarmet vand eller damp fra affaldsforbrændingsanlæg«.

En tilsvarende hjemmel findes i vmfl. § 20b, stk. 3:

»Miljø- og energiministeren kan fastsætte regler om et prisloft for de i stk. 1 og 2 nævnte anlægs ydelser«.

---

³¹⁶ Det har dog flere steder været anført, at prisbestemmelserne i 1976-elfl. var udtryk for et hvile-i-sig-selv princip. Se f.eks. *Olsen* 1999, p. 317, hvor det dog også anføres, at det kommunalretlige hvile-i-sig-selv princip ingen selvstændig betydning har haft for prisbestemmelserne i 1976-elfl. På varmforsyningsområdet antages det, at der gælder et hvile-i-sig-selv princip, selv om udtrykket ikke finder anvendelse i loven, se f.eks. forslag til lov om ændring af lov om varmforsyning (L 240) som fremsat den 29.03.2000, bemærkningerne til nr. 6.

³¹⁷ Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999.

³¹⁸ Et egentlig overskud kunne dog ikke indregnes efter 1990-vmfl., men dog eventuelt forrentning af egenkapital.

Bestemmelserne blev indført ved lov nr. 451 af 31.05.2000. Af bemærkningerne til bestemmelsen i § 20, stk. 4³¹⁹ fremgår, at den vil finde anvendelse, hvor der er tale om en leverance til et distributionsanlæg, der ikke udøver en bestemmende indflydelse på det affaldsforbrændingsanlæg, der leverer varme. Videre fremgår det, at beregningen af prisloftet vil tage udgangspunkt i, hvordan prisen ville have set ud, hvis der ikke var et affaldsforbrændingsanlæg i den pågældende by, og der i stedet var blevet etableret et værk i overensstemmelse med de energipolitiske retningslinier. Ligger det pågældende affaldsforbrændingsanlæg således i et naturgasfyret område, vil der blive taget udgangspunkt i et effektivt drevet naturgasbaseret kraftvarmeværk.

4.3.3 Begrebet *rimeligt overskud*

Elfl. § 72, stk. 1 indeholder en bestemmelse om indregning af et rimeligt overskud for de forsyningspligtige virksomheder:

»Forsyningspligtige virksomheder kan i deres priser som nævnt i § 69, stk. 1, indkalkulere et overskud, som er rimeligt i forhold til omsætningens størrelse og effektiviteten ved indkøb af elektricitet og andre omkostninger«.

Prisfastsættelsen kommer således til at bestå af to dele. For det første kan de forsyningspligtige virksomheder indregne de kategorier af omkostninger, som er nævnt i elfl. § 69, stk. 1. For det andet kan der indregnes et rimeligt overskud. Bestemmelsens ordlyd fastslår, at rimeligheden skal vurderes i forhold til omsætningens størrelse og effektiviteten ved indkøb af elektricitet og andre omkostninger.

Efter bemærkningerne til bestemmelsen³²⁰ skal overskuddet fastsættes ud fra en *konkret* vurdering af den enkelte forsyningspligtige virksomheds effektivitet sammenholdt med de muligheder, som der er for at agere effektivt på markedet. Forudsætningen er således, at den forsyningspligtige virksomhed agerer effektivt ved køb af elektricitet, og at virksomheden herunder afsøger mulighederne for lang- og kortsigtede aftaler og sikrer sig tilstrækkelige reserveleverancer. Endvidere forudsættes det, at virksomhedens egne omkostninger holdes på et effektivt niveau.

Bestemmelsen suppleres af den generelle regel i elfl. § 69, stk. 1 om forrentning af kapital. Af de generelle bemærkningernes pkt. 2 i) fremgår, at hvis virksomheden ved rationel drift i forhold til budgettet har oparbejdet en overdækning, kan der heraf udtages et beløb som rimelig forrentning af en eventuel indskudskapital.

Udtrykket »rimeligt overskud« fandt anvendelse i § 2, stk. 3 i bekendtgørelse nr. 874 af 20.11.1995 om overskud, sideordnet virksomhed og energirådgivning i elforsyningsvirksomheder. Herefter skulle størrelsen af et rimeligt overskud »fastlægges under hensyntagen til,

---

³¹⁹ Forslag til lov om ændring af lov om varmforsyning (L 240) som fremsat den 29.03.2000.

³²⁰ Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999.

hvad virksomheden ville kunne indtjene på et marked med virksom konkurrence, og til forsyningsvirksomhedens risikoforhold«.

I ændringslov nr. 481 af 07.06.2001 er der med virkning fra 01.08.2001, jf. ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001 tillige indført en lignende bestemmelse for de forsyningspligtige naturgasselskaber.

»Forsyningspligtige selskaber kan i deres priser som nævnt i § 37, stk. 1, indkalkulere et overskud, som er rimeligt i forhold til omsætningens størrelse og effektiviteten ved indkøb af naturgas og andre omkostninger«.

Bemærkningerne til bestemmelsen svarer til bemærkningerne til elfl. § 72, stk. 1. Det bemærkes dog, at effektivitetsbetragtningerne ved indkøb af naturgas ikke kan finde anvendelse i det omfang, selskaberne er bundne til at købe naturgassen hos én leverandør. I den situation kan der ikke optjenes overskud med henvisning til effektiv indkøb.³²¹

4.3.4 Begreberne *rimelig forrentning* og *rimeligt afkast*

Systemansvarlige elforsyningsvirksomheder kan efter elfl. § 71, stk. 2 indregne de i § 69, stk. 1, 1. pkt., omtalte omkostninger med tillæg af et overskud i form af en *rimelig forrentning* af indskudskapital. Begrebets og bestemmelsens forståelse er der gjort nærmere rede for i bemærkningerne:³²²

»Princippet om tilbageføring gælder dog ikke overskud i form af en rimelig forrentning af indskudskapital. Dette indebærer, at hvis virksomheden ved en rationel drift i forhold til budgettet har oparbejdet en overdækning, kan der heraf udtages et beløb som rimelig forrentning af en eventuel indskudskapital. Rimeligheden vurderes ud fra virksomhedens drifts- og risikoforhold. I de systemansvarlige virksomheder vil der efter forslaget ikke være andre overskudsmuligheder. Adgangen til at opsamle overskud ved rationaliseringer efter den gældende elforsyningslov foreslås således afskaffet for disse virksomheder«.

Ved ændringslov nr. 481 af 07.06.2001 er der med virkning fra 01.08.2001, jf. ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001 i ngfl. § 38, stk. 1 indført begrebet *rimeligt afkast*:

»Ved prisfastsættelsen tages hensyn til selskabernes omkostninger samt til, at der skal kunne opnås et rimeligt afkast af den i selskaberne investerede kapital«.

---

³²¹ Forslag til lov om ændring af lov om naturgasforsyning (L 232) som fremsat den 27.04.2001, bemærkningerne til nr. 22 og 23.

³²² Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999, bemærkningerne til § 71.

Det fremgår af bemærkningerne,³²³ at udtrykket *afkast* skal forstås som forrentning. Det fremgår ikke af bemærkningerne, hvorfor man i netop denne bestemmelse har fraveget anvendelsen af begrebet *forrentning*, som i øvrigt benyttes i ngfl., vmfl. og elfl. Bortset fra i den nye ngfl. § 38, stk. 1, 2. pkt. benyttes afkastbegrebet ikke i de tre energiforsyningslove. I det oprindelige lovforslag³²⁴ var der tillige indføjet et 3. pkt., hvorefter ressortministeren kunne fastsætte regler om opgørelsen af den i selskaberne investerede kapital samt om fastlæggelse af den sats, hvormed denne kapital kunne forrentes. Desuden blev der i 2. pkt. anvendt begrebet »forrentning«. Disse formuleringer blev dog inden lovens vedtagelse ændret til det ovenfor anførte. Dette skete ved et ændringsforslag af 22.05.2001 til L 232, forslag til lov om ændring af lov om naturgasforsyning stillet af miljø- og energiministeren. I bemærkningerne hertil forklares begrebsanvendelsens formål:

»Ved ændringsforslaget bortfalder miljø- og energiministerens bemyndigelse til at fastsætte regler om opgørelsen af den i selskaberne investerede kapital samt om fastlæggelsen af forrentningssatsen. Endvidere præciseres det i lovforslaget, at der ved prisfastsættelsen skal tages hensyn til, at der bør være mulighed for at opnå et rimeligt afkast af hele den i selskaberne investerede kapital. Selskaberne vil i kraft af en sådan regulering ved prisfastsættelsen kunne få dækning for, at der hidtil ikke har været mulighed for at opnå en rimelig forrentning af indskudskapitalen. Distributionsselskaberne har tilsvarende mulighed for indregning af en underdækning hidrørende fra naturgasprojektet, idet indtægtsrammerne for de selskaber, der har tiltrådt Skt. Hans-aftalen, skal fastsættes således, at den historiske gæld sikres afviklet ved udgangen af 2014. Da de øvrige distributionsselskabers indtægtsrammer skal fastsættes efter tilsvarende principper, vil de også indirekte være sikret en indregning af en tidligere underdækning«.

4.4 Andre begreber

I dette afsnit behandles begreber, som det har været svært entydigt at indplacere i den valgte overordnede inddeling, jf. afsnittene 4.1-4.3.

To begreber skal behandles i dette afsnit:

- Indtægtsrammer.
- Dispositioner, der ikke kan anses for rimelige for forbrugerne.

4.4.1 Begrebet *indtægtsrammer*

Indtægtsrammeregulering er en indirekte form for prisregulering. Der stilles således ikke direkte krav til priserne. Derimod indebærer denne reguleringsform et loft over de indtægter, der kan hentes hos forbrugerne. Indtægtsrammebegrebet har nu fundet

---

³²³ L 232, som fremsat den 27.04.2001.

³²⁴ Forslag til lov om ændring af lov om naturgasforsyning (L 232) som fremsat den 27.04.2001.

indpas i alle tre energiforsyningslove i henholdsvis elfl. § 70, ngfl. § 37a³²⁵ og vmfl. § 20a. Det er ressortministerens opgave at fastsætte generelle indtægtsrammer for et givent antal år. Inden for disse generelle rammer fastsætter Energitilsynet de årlige rammer for den enkelte virksomhed.

4.4.1.1 Formålet med indtægtsrammer

Anvendelse af indtægtsrammer har til formål at skabe omkostningseffektivitet og tilskynde til effektiviseringer. Forudsætningerne herfor er en sammenligning af selskabernes effektivitet (benchmarking).³²⁶

Af bemærkningerne til elfl.³²⁷ fremgår, at der af hensyn til net- og transmissionsvirksomhedernes incitament til øget effektivitet på forhånd skal fastlægges rammer for virksomhedernes indtægter. Hermed menes rammer for, hvor meget der kan opkræves over tariffene for virksomhedens ydelser. Rammerne skal fastlægges således, at rammen for virksomhedens indtægter reduceres hvert år, så hver virksomhed må foretage en løbende effektivisering for at holde deres omkostninger inden for indtægtsrammen. Ressortministeren fastsætter generelle rammer for alle virksomheder, og inden for den generelle ramme fastsætter Energitilsynet årligt for hvert enkelt selskab en indtægtsramme, der skal afspejle selskabets effektiviseringspotentiale.

Det følger af bemærkningerne til vmfl. § 20a, stk. 5,³²⁸ at overskud i henholdt til indtægtsrammen kan anvendes til prisreduktioner, forøgede muligheder for henlæggelser, bonus til brugerne af anlægget, nedbringelse af gæld, ekstraordinær forrentning af indskudskapital og til aktiviteter, der ligger i umiddelbar forlængelse af driften af anlægget, f.eks. ekstraordinære vedligeholdelsesarbejder, en særlig indsats med henblik på tilslutning af nye kunder eller rådgivning af kunder udover, hvad der følger af offentlige forpligtelser, der allerede måtte være pålagt i medfør af vmfl.

---

³²⁵ Med ikrafttræden af lov nr. 481 af 07.06.2001 er indtægtsrammebestemmelserne flyttet til ngfl. til § 37a. Bestemmelsen fandtes tidligere i § 37. Bestemmelsen i § 37a er i vidt omfang en kopi af elfl. § 70.

³²⁶ En sådan sammenligning forudsætter sammenlignelige data. Det fremgår af referater for Energitilsynets møde den 26.11.2001, at datausikkerheden for 1998-regnskabsoplysningerne var på gennemsnitlig 30 % grundet forskelle i regnskabspraksis (der har i et vist omfang været driftsført anlægsaktiver).

³²⁷ Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999, de generelle bemærkninger, pkt. 2 i).

³²⁸ Forslag til lov om ændring af lov om varmforsyning (L 240) som fremsat den 29.03.2000.

Af ngfl. § 37, stk. 5 fremgår det, at overskud i form af ekstraordinære effektiviseringsgevinster i forhold til indtægtsrammerne kan anvendes til henlæggelser til fremtidige investeringer, nedsættelse af priser eller ekstraordinær forrentning af indskudskapitalen. Af den tilsvarende bestemmelse i elfl. § 70, stk. 4 og dennes bemærkninger fremgår, at en virksomhed med overskud i forhold til indtægtsrammerne har mulighed for at opnå forrentning af indskudskapital eller at få godkendt ekstraordinære effektiviseringsgevinster. Overskud i form af ekstraordinære effektiviseringsgevinster skal ikke (som alle øvrige indtægter i virksomheden) medgå til dækning af udgifter ved de bevillingspligtige aktiviteter. Det er derimod frit disponibelt for selskabets ejere. Det er overladt til ressortministeren at fastsætte nærmere regler herfor, jf. ngfl. § 37, stk. 7, nr. 4 og elfl. § 70, stk. 4.³²⁹

4.4.1.2 Begrebets definition

I elfl., der indførte indtægtsrammebegrebet, defineres i bemærkningerne³³⁰ indtægtsrammer som »rammer for, hvor meget der kan opkræves over tarifferne for virksomhedens ydelser«. Af bemærkningerne til ngfl. § 37³³¹ fremgår det, at indtægtsrammer er »rammer for, hvor meget der kan opkræves over tarifferne for selskabets ydelser. Indtægtsrammerne skal fastlægges med udgangspunkt i omkostningerne ved en effektiv drift af selskabet. I det omfang selskaberne har omkostninger, der overstiger det tilladte niveau for opkrævning over tariffen, opnår selskaberne et underskud«. I bemærkningerne til vmfl. § 20a³³² defineres indtægtsrammer som »rammer for, hvor meget der kan opkræves over prisen for anlæggets ydelser«.

Begrebet *indtægtsramme* er i forhold til eltransmissions- og elnetvirksomheder defineret i § 2, nr. 2, i bekendtgørelse nr. 1182 af 15.12.2000 og § 3, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 944 af 29.10.2001 som den indtægt, som en virksomhed maksimalt må oppebære i en reguleringsperiode eller i et kalenderår inden for en reguleringsperiode i forbindelse med ydelser, som vedrører bevillingen.

4.4.1.3 Hvad kan indregnes i indtægtsrammerne

Udgangspunktet er, at indtægtsrammerne fastsættes på baggrund af de generelle omkostninger, som er nævnt i de respektive energiforsyningsloves hovedomkost-

---

³²⁹ Se kapitel 11 i bekendtgørelse nr. 944 af 29.10.2001 om indtægtsrammer og åbningsbalancer for netvirksomheder og transmissionsvirksomheder med elforsyningsnet på 150 kV og derunder og kapitel 5 i bekendtgørelse nr. 1182 af 15.12.2000 om indtægtsrammer og åbningsbalancer for transmissionsvirksomheder med elforsyningsnet over 150 kV.

³³⁰ Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999, bemærkningerne til § 70.

³³¹ Forslag til lov om naturgasforsyning (L 239) som fremsat den 29.03.2000.

³³² Forslag til lov om ændring af lov om varmforsyning (L 240) som fremsat den 29.03.2000, bemærkningerne til nr. 7.

ningsbestemmelser. I de enslydende opregninger i elfl. § 69, stk. 1 og ngfl. § 37, stk. 1 drejer det sig om omkostninger til »indkøb af energi, lønninger, tjenesteydelser, administration, vedligeholdelse, andre driftsomkostninger og afskrivningerne samt forrentning af kapital«. I vmfl. § 20, stk. 1 formuleres det som »nødvendige udgifter til energi, lønninger og andre driftsomkostninger, efterforskning, administration og salg, omkostninger som følge af pålagte offentlige forpligtelser samt finansieringsudgifter ved fremmedkapital og underskud fra tidligere perioder opstået i forbindelse med etablering og væsentlig udbygning af forsyningssystemerne, jf. dog § 20a, stk. 7, og § 20b«.

For så vidt angår *forrentning*, fremgår det af bemærkningerne til ngfl. § 37, at der i indtægtsrammerne kun kan indregnes forrentning af fremmedkapital og indskudskapital. Forrentning af egenkapital udover indskudskapitalen kan derimod ikke indregnes. Det fremgår af bemærkningerne, at eventuel egenkapital ud over indskudskapitalen anses for at være fremkommet ved det støtteelement, der ligger i skyggeafgiften. Tilsvarende begrænsninger synes ikke at skulle gælde på el- og varmforsyningsområdet.

4.4.1.4 Indtægtsrammebekendtgørelserne

Der foreligger for tiden to bekendtgørelser om indtægtsrammer, bekendtgørelse nr. 1182 af 15.12.2000 om indtægtsrammer og åbningsbalancer for transmissionsvirksomheder med elforsyningsnet over 150 kV og bekendtgørelse nr. 944 af 29.10.2001 om indtægtsrammer og åbningsbalancer for netvirksomheder og transmissionsvirksomheder med elforsyningsnet på 150 kV og derunder. For så vidt angår naturgas- og varmforsyningsområdet var der ikke ved redegørelsens indlevering udfærdiget særlige bestemmelser. Indtægtsrammebekendtgørelse nr. 944 af 29.10.2001 suppleres af vejledning om fastsættelse af individuelle effektivitetskrav for elnet- og transmissionsvirksomheder.³³³

Som et led i indtægtsrammereguleringen fastsættes dels et generelt og dels et individuelt effektiviseringskrav. Indtægtsrammen består af en forrentningsdel, af de faktiske omkostninger til visse aktiviteter og af omkostningsrammen. Det er på sidstnævnte, at effektivitetskravet lægges. Omkostningsrammen består af driftsomkostninger og afskrivninger.

Det generelle effektiviseringskrav udgør 3 % i hvert af årene 2002 og 2003, jf. § 32, stk. 3 i bekendtgørelse nr. 994 og § 18 i bekendtgørelse nr. 1182. For virksomheder med net på over 150 kV fastsættes der ikke individuelle effektiviseringskrav frem til og med 2003, jf. § 18, stk. 2 i bekendtgørelse nr. 1182. På basis af vejledningen har Energitilsynet den 26.11.2001 fastsat individuelle effektivitetskrav for elnet- og

---

³³³ Denne vejledning gælder kun regulering af net- og transmissionsvirksomhederne i 2002 og 2003.

transmissionsvirksomheder med net på 150 kV eller derunder for årene 2002 og 2003.

Indtægtsrammeperioderne bliver 4-årige. Den første udløber ultimo 2003. I forhold til de kommende indtægtsrammeperioder er det tanken, at indtægtsrammen skal udmeldes på forhånd. I bekendtgørelse nr. 944 anføres det således i § 27, at indtægtsrammen for perioden 01.01.2004-31.12.2007 skal udmeldes senest tre måneder efter, at forsyningsvirksomheden har indsendt det reguleringsmæssige regnskab for 2002. Disse indtægtsrammer vil dog kun være *foreløbige*, jf. straks nedenfor.

I forbindelse med ovennævnte fastsættelse af de individuelle effektivitetskrav sket der en sammenligning af de enkelte virksomheders omkostningsrammer for den pågældende reguleringsperiode set i forhold til omfanget af de enkelte virksomheders net. Der sker separat benchmarking af henholdsvis transmissionsvirksomheder, netvirksomheder med en åbningsbalance på 1 million kr. eller derover (i vejledningen betegnet som distributionsvirksomhed) og netvirksomheder med en åbningsbalance på under 1 million kr. (i vejledningen betegnet som transformerforeninger).

Beregningen af effektivitetskravet indeholder primært følgende elementer:

- Beregning af netvolumen.
- Citykorrektion af benchmarking.
- Beregning af omkostningsindeks.
- Definition af bedste praksis.
- Beregning af det individuelle effektivitetskrav.

Beregningen af netvolumen sker som en vejlet sum af nettets udstrækning, antallet af transformerstationer, antal felter og antal nettilsluttede forbrugere. Vægtningen foretages ud fra de elementer, der påvirker omkostningerne (afskrivning, drift og vedligehold) på de enkelte former for udstyr.

Citykorrektionen består af, at den enkelte virksomheds netvolumen multipliceres med en korrektionsfaktor, der er beregnet på at tage højde de omkostningsforskelle, der er ved at drive net i by og på land. Korrektionen benyttes kun på netvirksomheder med en åbningsbalance på 1 mill. kr. og derover og kun for spændingsniveauer op til og med 20 kV.

Der fastlægges for hver virksomhed et *omkostningsindeks* som forholdet mellem virksomhedens omkostningsramme og virksomhedens netvolumen. De enkelte virksomheders omkostningsindeks sammenlignes, og der udfindes den *bedste praksis*. Denne udtrykker den mest effektive drift blandt de sammenlignede virksomheder forstået som 75 %-fraktilen for netvirksomheder og 85 %-fraktilen for transmissionsvirksomheder.

Beregningen af det individuelle effektiviseringskrav sker med henblik på at bringe samtlige virksomheder op på 80 % af den bedste praksis. Dog lægges der et loft over, hvor store krav om udgiftsreduktion en virksomhed kan udsættes for. Således kan den samlede individuelle reduktion for hver virksomhed af henholdsvis driftsudgifter og afskrivninger maksimalt udgøre 20 respektiv 3 %.

Bekendtgørelse nr. 944 indeholder i kapitel 7 en række bestemmelser, hvorefter en virksomheds omkostningsramme i årets løb kan ændres. Disse omfatter bl.a. væsentlige ændringer i driftsomkostningerne som følge af væsentlig ændringer i forsyningsnettet, nye lovkrav eller udgifter i forbindelse med kabelfejl eller pålagte kabellægninger. Virksomheden er efter § 57 i bekendtgørelsen forpligtet til på basis af kalenderåret at udfærdige et såkaldt *reguleringsmæssigt regnskab*, der skal indsendes senest den 1. april det følgende år. På basis heraf udmelder Energitilsynet senest 3 måneder efter indsendelsen de *endelige, korrigerede indtægtsrammer*, jf. bekendtgørelsens § 43. Korrektionerne kan bl.a. dække over en ændret pris- og lønudvikling, ændring i de faktiske omkostninger, til de aktiviteter, der ikke er omfattet af omkostningsrammen, ændringer i afskrivningsgrundlaget, ændringer i forrentningsgrundlag og -sats samt mellemliggende forhøjelser i indtægtsrammen.

Hvis en forsyningsvirksomheds indtægter omfattet af henholdsvis transmissions- eller netbevillingen afviger fra den foreløbige og eventuelt korrigerede indtægtsramme, foreligger der over- eller underdækning. Herfor reguleres der over en mellemregningskonto i løbet af de to første år af den følgende reguleringsperiode.

4.4.2 Begrebet *disposition, der ikke kan anses for rimelig for forbrugerne*

Af elfl. § 77, stk. 4 fremgår, at:

»Energitilsynet kan træffe bestemmelse om, at en kollektiv elforsyningsvirksomhed skal ændre forbrugerpriserne, hvis virksomheden har foretaget en disposition, der ikke kan anses for rimelig for forbrugerne. Energitilsynet kan herunder bestemme, at virksomheden i nærmere angivet omfang skal anvende et overskud til ændring af priserne«.

Bestemmelsen giver Energitilsynet mulighed for at pålægge de kollektive elforsyningsvirksomheder at nedsætte forbrugerpriserne, såfremt disse har foretaget en disposition, der ikke kan anses for rimelig for forbrugerne.

Bestemmelsen vil bl.a. omfatte ulovlige dispositioner til fordel for sideordnede virksomheder (krydssubsidiering) eller urimelige dispositioner ved forsyningspligtige virksomheders indkøb af elektricitet.

I Elprisudvalgets afgørelse af 25.10.1999 om interessenternes indkøbspriser fra Sjællandske Kraftværker (2. behandling) blev spørgsmålet om indkøb af elektricitet behandlet efter 1976-elfl.

Baggrunden for sagen var, at Sjællandske Kraftværker ifølge en rammeaftale budgetterede med at sælge ca. 60 % af elektriciteten til interessenterne SEAS, NVE, NESAs og Frederiksberg Kommune til en pris, der lå 40 % eller ca. 6 øre/kWh over prisen for anden afsætning.

I forbindelse med sagens behandling udtalte Elprisudvalget, »at princippet om indregning af nødvendige udgifter efter gennemførelsen af lov nr. 486 indebærer, at distributionsselskaberne må undersøge markedet for elektricitet med henblik på indkøb til de lavest mulige omkostninger, og over for udvalget godtgøre en sådan undersøgelse samt sandsynliggøre, at omkostningerne herved lå under de alternative tilbud«. De forsyningspligtige virksomheder må efter den nye elforsyningslovs ikrafttræden antages at blive stillet over for lignende krav.

Det fremgår ikke klart af bestemmelsen, om den kun omhandler dispositioner, der i forhold til den kollektive elforsyningsvirksomhed ikke kan anses for rimelig, d.v.s. hvis den kollektive elforsyningsvirksomhed handler af egeninteresser, eller om forhold, der omfatter den individuelle kundes eller kundegruppers interesser i forhold til andre kunder/kunde grupper også kan anses for omfattet. Bemærkningerne til bestemmelsen nævner kun eksempler på det første.

KAPITEL 5

Anvendelse af indgrebsbeføjelser

I dette kapitel behandles de muligheder, som tilsynsmyndigheden efter de nugældende energiforsyningslove har for at gribe ind i de enkelte energiforsyningsvirksomheders prissætning m.v.

5.1 Indgrebsbeføjelser i de tre energiforsyningslove

Energitilsynet er som generel tilsynsmyndighed på de tre energiforsyningssektorer tillagt den generelle indgrebsbeføjelse på prisområdet efter de tre energiforsyningslove.

I elfl. findes indgrebsbeføjelsen i § 77:

»Hvis Energitilsynet finder, at priser og leveringsbetingelser må anses for at være i strid med bestemmelserne i denne lov, kan tilsynet give pålæg om ændring af priser og betingelser.

Stk. 2. Hvis et urimeligt forhold i forbindelse med forhandlinger om netadgang ikke kan bringes til ophør ved pålæg efter stk. 1, kan Energitilsynet udstede pålæg til bevillingshavere om at indgå en aftale om forholdet på sædvanligt gældende vilkår for tilsvarende aftaler.

Stk. 3. Finder Energitilsynet, at priser, betingelser eller aftaler må anses for at give en miljømæssig eller samfundsøkonomisk uhensigtsmæssig anvendelse af energi, kan tilsynet efter forhandling med parterne give påbud om ændring heraf.

Stk. 4. Energitilsynet kan træffe bestemmelse om, at en kollektiv elforsyningsvirksomhed skal ændre forbrugerpriserne, hvis virksomheden har foretaget en disposition, der ikke kan anses for rimelig for forbrugerne. Energitilsynet kan herunder bestemme, at virksomheden i nærmere angivet omfang skal anvende et overskud til ændring af priserne«.

På varmforsyningsområdet findes indgrebsbeføjelsen i vmfl § 21, stk. 4 og 5:

»*Stk. 4.* Finder Energitilsynet, at tariffer, omkostningsfordeling eller andre betingelser er urimelige eller i strid med bestemmelserne i §§ 20, 20 a eller 20 b eller regler udstedt i henhold til loven, giver tilsynet, såfremt forholdet ikke gennem forhandling kan bringes til ophør, pålæg om ændring af tariffer, omkostningsfordeling eller betingelser.

Stk. 5. Såfremt tariffer, omkostningsfordeling eller andre betingelser må antages at ville medføre en i samfundsmæssig henseende uøkonomisk anvendelse af energi, kan tilsynet efter forhandling som nævnt i stk. 4 give pålæg om ændring af tariffer, omkostningsfordeling eller betingelser«.

På naturgasområdet findes indgrebsbeføjelsen i ngfl. § 41:

»Hvis Energitilsynet finder, at priser og betingelser må anses for at være i strid med bestemmelserne i denne lov, kan tilsynet give påbud om ændring af priser og betingelser. Stk. 2. Finder Energitilsynet, at priser, betingelser eller aftaler må anses for at give en miljømæssig eller samfundsøkonomisk uhensigtsmæssig anvendelse af energi, kan tilsynet, efter at forhandlinger med de berørte parter har fundet sted, give påbud om ændring heraf«.

I de ovenfor citerede bestemmelser findes en række fællestræk, der kan danne grundlag for en fælles systematik:

- I alle tre love findes en indgrebsbeføjelse, der er betinget af, at priser, betingelser m.v. er *i strid med* bestemmelser i de respektive love. Begrebet *i strid med* behandles nedenfor i afsnit 5.2.
- Indgreb som følge af *rimelighedsbetragtninger* findes i vmfl. og elfl. Denne indgrebsmulighed behandles nedenfor i afsnit 5.3.
- Endelig findes en særlig indgrebsbeføjelse som følge af prisbestemmelser m.v., der fører til en *uhensigtsmæssig* energianvendelse. Bestemmelser af denne art findes i alle tre energiforsyningslove. Indgrebsmuligheden behandles nedenfor i afsnit 5.4.

5.1.1 Indgrebsbeføjelsens subjekt

Indgrebsbeføjelserne i elfl. relaterer sig til *priser og leveringsbetingelser*. Ngfl. anvender udtrykket *priser og betingelser*, mens der i vmfl. anvendes udtrykket *tariffer, omkostningsfordeling eller andre betingelser*.

Indtil en lovændring i år 2000 blev der i vmfl. anvendt udtrykket *priser og andre betingelser*. Det fremgår af bemærkningerne til den pågældende lovændring i vmfl.,³³⁴ at der ved anvendelse af begrebet *tarif* ikke var tale om nogen realitetsændring i forhold til det i loven hidtil anvendte begreb *priser*. Blot ønskedes der en mere ensartet sprogbrug i forhold til den øvrige energiforsyningslovgivning. Udtrykket *omkostningsfordeling* vedrører ifølge samme bemærkninger omkostningsfordelingen i forbindelse med behandling af affald og produktion af varme på affaldsforbrændingsanlæg, jf. vmfl. § 20, stk. 4, 2. pkt.

Begrebet »priser og andre betingelser« var i øvrigt det udtryk, der først blev introduceret i forbindelse med en indgrebsbeføjelse, jf. 1976-elfl. § 10, stk. 4. Bemærkningerne³³⁵ giver ingen væsentlige fortolkningselementer til en nøje afgrænsning af, hvad der lå i udtrykket. Som udgangspunkt må det antages, at de priser og betingelser, der har været antaget omfattet af anmeldelsespligten, også har

---

³³⁴ Bemærkningerne til lov nr. 451 af 31.05.2000 om ændring af lov om varmforsyning - L 240 som fremsat den 29.03.2000, de specielle bemærkninger til nr. 8.

³³⁵ Forslag til lov om elforsyning som fremsat den 15.11.1974, bemærkningerne til § 10.

været underlagt indgrebsbeføjelsen. Om anmeldelsespligten, se kapitel 3. Elforsyningslovens formulering blev ændret til *priser, betingelser eller aktiviteter* ved lov nr. 409 af 14.06.1995.³³⁶ Den nuværende formulering blev introduceret med 1999-elfl. Det fremgår ikke af bemærkningerne,³³⁷ at der skulle være en realitetsændring med anvendelse af udtrykket »leveringsbetingelser« frem for »betingelser«. Det er muligt, at udtrykket *levering* blev indføjet i forbindelse med introduktion af udtrykket *tarif* i 1999-elfl. Bemærkningerne til ngfl. § 41 giver ingen holdepunkt, hvorfor netop dette udtryk er benyttet.³³⁸

Samlet er der intet holdepunkt for at antage, at indgrebsbeføjelsens subjekt grundlæggende er tænkt forskelligt i de tre energiforsyningslove.

5.1.2 Indgrebsbeføjelsens karakter

Som indgrebsbeføjelsen er formuleret i de tre energiforsyningslove, er der tale om en mulighed for tilsynsmyndigheden, jf. anvendelse af udtrykket *kan*. Undtagelsen hertil er vmfl. § 21, stk. 4, hvor udtrykket *giver* anvendes.

Indgrebsbeføjelsen optræder første gang i energiforsyningslovene i 1976-elfl. § 10, stk. 4. Formuleringen var i denne bestemmelse, at det daværende prisudvalg *giver* pålæg. Af bemærkningerne til 1976-elfl. § 10³³⁹ fremgår, at udvalget *skal* give pålæg, såfremt kriterierne i øvrigt var opfyldt. Samme formulering er anvendt i den første varmforsyningslov, 1979-vmfl. § 27. Af bemærkningerne³⁴⁰ hertil fremgår ligeledes, at pålæg skal gives. I begge de to oprindelige energiforsyningslove anvendes dog også udtrykket *kan* i forbindelse med indgrebsbeføjelsen overfor priser eller andre betingelser, der må antages at ville medføre en i samfundsmæssig henseende uøkonomisk anvendelse af energi, jf. 1976-elfl. § 10, stk. 5 og 1979-vmfl. § 28, stk. 5. I elforsyningslovssammenhæng optræder udtrykket »kan« i forbindelse med den generelle indgrebsbeføjelse først i 1999-elfl. Bemærkningerne kommenterer ikke på den ændrede sprogbrug.

---

³³⁶ Udtrykket *aktiviteter* var indsat af hensyn til de nye bestemmelser om energirådgivning og finansiering af elbesparende foranstaltninger (§ 9b) samt sideordnet virksomhed (§ 9c), jf. bemærkningerne i forslag til lov om ændring af lov om elforsyning (L 230) som fremsat den 19.04.1995, FT 1994-95, tillæg A, p. 3203.

³³⁷ Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999 med bemærkninger.

³³⁸ Forslag til lov om ændring af lov om varmforsyning (L 240) som fremsat den 29.03.2000.

³³⁹ Forslag til lov om elforsyning som fremsat den 15.11.1974 med bemærkninger, FT 1974/75, sp. 1613.

³⁴⁰ Forslag til lov om varmforsyning (L 206) som fremsat den 05.04.1979 med bemærkninger, FT 1979/80, sp. 3467.

En tilsynsmyndighed som Energitilsynet vil som udgangspunkt selv kunne prioritere egen opsøgende tilsynsvirksomhed. En egentlig pligt til opsøgende tilsynsvirksomhed kan som udgangspunkt ikke antages at foreligge. Det er eller har næppe heller sigtet med nugældende eller tidligere energiforsyningslove at regulere sådanne forhold. Det må dog antages, at der foreligger en egentlig *handlepligt* for tilsynet,

- hvis der modtages klager eller andre henvendelser, og disse ikke åbenbart er grundløse,
- hvis tilsynet får en konkret og begrundet mistanke om ulovlige forhold, eller
- hvis der konstateres eller må befrygtes alvorlige skadesvirkninger.³⁴¹

Som energiforsyningslovenes indgrebsbestemmelser er formuleret kan der næppe antages at foreligge en handlepligt ud over ovennævnte. Der er ikke sikre holdepunkter for at fastslå, at de to forskellige formuleringer (»kan give« og »giver«) skal fortolkes forskelligt. Skulle der foreligge en egentlig pligt til opsøgende tilsynsvirksomhed, kunne lovgiver have brugt andre formuleringer, som f.eks. »påhviler«. Dette udtryk blev netop indført med pris- og avanceloven af 1974 med henblik på at fastslå en handlepligt frem for en indgrebsadgang.³⁴²

5.1.3 Indgrebsbeføjelsens virkemiddel

I elfl. og vmfl. tillægges tilsynsmyndigheden muligheden for at give *pålæg* om ændring af priser og betingelser respektiv tariffer, omkostningsfordeling eller betingelser. I ngfl. anvendes udtrykket *påbud*. Der er i bemærkningerne ikke holdepunkter for at antage, at der er et forskelligt indhold i de to bestemmelser.

5.1.4 Forhandlingskravet

Vmfl. § 21, stk. 4 er formuleret således, at der forinden gives pålæg om ændring af tariffer, omkostningsfordeling eller andre betingelser forudsættes at have fundet en forhandling sted, jf. sætningen, *såfremt forholdet ikke gennem forhandling kan bringes til ophør*.

Forhandlingskravet optræder første gang i energiforsyningslovene i 1976-elfl. § 10, stk. 4. Formuleringen var den samme som i den nugældende vmfl. Af bemærkningerne til 1976-elfl. § 10³⁴³ fremgår, at udstedelse af pålæg om ændring af pris og betingelser forudsatte, at forhandlingerne var resultatløse. 1979-vmfl. § 28, stk. 4

---

³⁴¹ Basse 2001, p. 449.

³⁴² Se bemærkningerne til 1974 pris- og avancelovens § 8, som optrykt i Monopoltilsynets meddelelser 1974, p. 104.

³⁴³ Forslag til lov om elforsyning som fremsat den 15.11.1974 med bemærkninger, FT 1974/75, sp. 1613.

indeholdt et lignende forhandlingskrav. Af bemærkningerne til bestemmelsen³⁴⁴ fremgår det om prisudvalget, at det *skal* gennem forhandling søge priserne eller betingelserne ændret, og hvis dette ikke kunne ske, give pålæg herom.

I elfl. og ngfl. er forhandlingskravet ikke opretholdt i hovedindgrebsbeføjelsen. Derimod er kravet opretholdt i forhold til priser, betingelser eller aftaler, der må »anses for at give en miljømæssig eller samfundsøkonomisk uhensigtsmæssig anvendelse af energi«, jf. elfl. § 77, stk. 3 og ngfl. § 41, stk. 2. Bemærkningerne til den seneste elfl. giver ikke yderligere hjælp til at forstå indholdet af forhandlingskravet. I bemærkningerne til ngfl. § 41 er det præciseret, at der kan gives påbud, *hvis* der ikke kan nås en forhandlet løsning.

Ved den seneste ændring af formuleringen af vmfl. § 21 ved lov nr. 451 af 31.05.2000 blev den oprindelige formulering opretholdt. Bemærkningerne til loven kommenterer ikke særskilt på forhandlingskravet eller på den praksis, der har udviklet sig.³⁴⁵

Det må umiddelbart være op til tilsynsmyndigheden at definere karakteren af forhandlingen. Der kan ikke umiddelbart fastsættes særlige procedure- eller formkrav til forhandlingsprocessen. Der må dog i forhandlingskravet lægges mere end blot et forvaltningsretligt kontradiktionskrav.

5.2 Begrebet *i strid med*

I alle tre energiforsyningslove forefindes muligheden for tilsynsmyndigheden for at gribe ind, såfremt priser og betingelser m.v. er *i strid* med bestemmelserne i den pågældende lov. I elfl. og ngfl. relaterer denne indgrebsbeføjelse efter lovtæksten sig til alle bestemmelser i de pågældende love, mens indgrebsbeføjelsen i vmfl. udelukkende omfatter de tre paragraffer, der udgør lovens egentlige prisbestemmelser d.v.s. §§ 20, 20a og 20b. I realiteten henviser indgrebsbeføjelserne i elfl. og ngfl. også til de relevante prisbestemmelser. I bemærkningerne til elfl. § 77 henvises der således til §§ 69-73 og § 75, stk. 2 og 3, mens der i bemærkningerne til ngfl. henvises til §§ 36-39.³⁴⁶ Begrebet »i strid med« optrådte første gang i energiforsyningslovssammenhæng i 1976-elfl. § 10, stk. 4.

---

³⁴⁴ Forslag til lov om varmforsyning (L 206) som fremsat den 05.04.1979 med bemærkninger, FT 1979/80, sp. 3468.

³⁴⁵ Forslag til lov om ændring af lov om varmforsyning (L 240) som fremsat den 29.03.2000 med bemærkninger.

³⁴⁶ Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999, bemærkningerne til § 77 og forslag til lov om naturgasforsyning (L 239) som fremsat den 29.03.2000, bemærkningerne til § 41.

Anvendelse af begrebet skal ses på baggrund af, at det som udgangspunkt er forsyningsvirksomheden, der foretager prisfastsættelsen ud fra kriterier fastsat i de respektive energiforsyningslove eller med hjemmel heri.³⁴⁷

Hjemmelsbestemmelsen til påbud om ændring af priser og betingelser i elfl. § 77, stk. 1 og ngfl. § 41 fastslår, at Energitilsynet kan ændre priser og betingelser, der må anses for at være *i strid* med bestemmelserne i de pågældende love. De tilsvarende hjemmelsbestemmelser i vmfl. § 21, stk. 5 og den tidligere 1976-elfl. § 10, stk. 4 giver respektiv gav udtrykkeligt tilsynsmyndigheden hjemmel til at give påbud om ændring af priser eller betingelser, såfremt disse er urimelige *eller* i strid med de respektive bestemmelser. Elfl. har dog et selvstændigt rimelighedskrav indbygget i elfl. § 6, stk. 3. Spørgsmålet er, hvorvidt denne ændring giver anledning til en bagudrettet efterregulering (*ex tunc*) eller en fremadrettet regulering (*ex nunc*)? Det har hidtil været kutyme, at tilsynsmyndighedens afgørelser har været forstået *ex nunc*. Skulle der være en forskel i forståelsen, kunne det eventuelt begrundes med, at der i anvendelsen af en rimelighedsstandard skulle ligge noget andet end i konstateringen af en ulovlighed.

Forarbejderne nævner ikke noget om problemstillingen. Dette kan tages som udtryk for, at lovgiver ikke har ønsket nogen ændring i den gældende retsstilstand. I forholdet mellem forsyningsvirksomhed og tilsynsmyndighed må bestemmelsen formodentlig forstås i sammenhæng med Energitilsynets og Energiklagenævnets kompetence. Spørgsmålet om tilbagebetaling og erstatning har traditionelt ikke været noget, som tilsyn eller nævn har ville tage stilling til, jf. nedenfor i afsnit 6.2.2. Som konsekvens heraf har det kun mening at forstå et eventuelt påbud om ændring af priser og betingelser *ex nunc*.

Anderledes forholder det sig i forholdet mellem forbruger og forsyningsvirksomhed. Er en forsyningsvirksomheds priser og leveringsbetingelser i strid med lovgivningen, vil denne ikke kunne støtte ret herpå i forhold til forbrugeren, og forbrugeren må antages som udgangspunkt have et tilbagesøgningskrav (*condictio indebiti*) mod forsyningsvirksomheden.³⁴⁸ Forsyningsvirksomheden må antages at være nærmest til at bære risikoen for, at dens priser og leveringsbestemmelser er i overensstemmelse med gældende lov.³⁴⁹ Stillingtagen hertil falder imidlertid uden for Energitilsynets og Energiklagenævnets område. Mere tvivlsomt er det, om en forbruger vil kunne støtte et tilbagesøgningskrav på, at Energitilsynet og Energiklagenævnet med udgangspunkt i en rimelighedsbetragtning har pålagt en forsyningsvirksomhed at ændre sine priser og betingelser.

---

³⁴⁷ Om anmeldelse og godkendelse heraf, se kapitel 3.

³⁴⁸ Se generelt i *Nielsen* 1993 og *Vinding Kruse* 1950, p. 245–292. Emnet skal ikke i denne sammenhæng gøres til genstand for en mere dybdegående behandling.

³⁴⁹ Om ugyldighed som følge af manglende anmeldelse, se afsnit 3.2.

5.3 Indgreb ud fra en rimelighedsbetragtning

En indgrebsbeføjelse på baggrund af et selvstændigt urimelighedsbegreb er primært bevaret i vmfl § 21, stk. 5. Indgrebsbeføjelsen er i princippet uafhængig af overtrædelse af de konkrete prisbestemmelser. Den bygger således på eksistensen af en retlig standard. Denne er hovedsagelig udviklet i tilsyns- og ankenævnspraksis. Herom henvises der til kapitel 4.

I elfl. er den tilsvarende indgrebsbeføjelse kun opretholdt i forhold til forhandlinger om netadgang, jf. elfl. § 77, stk. 2. Elfl. § 6, stk. 3 indeholder dog et selvstændigt krav om, at de kollektive elforsyningsvirksomheder skal stille deres ydelser til rådighed for forbrugerne på bl.a. *rimelige* vilkår. Se herom i afsnit 4.1.1.6. Anvendelse af et ikke rimeligt vilkår vil dermed være *i strid med* elforsyningslovens bestemmelser og medføre en indgrebsbeføjelse efter elfl. § 77, stk. 1. Om eksistensen af en rimelighedsbaseret indgrebsbeføjelse i forhold ngfl. §§ 38 og 39, se afsnit 4.1.1.5.

5.4 Indgreb ud fra uhensigtsmæssighedsbetragtninger

I de tre energiforsyningslove gives der særlige indgrebsbeføjelser til Energitilsynet i forbindelse med anvendelse af priser eller betingelser m.v., der må anses at give en i samfundsmæssig henseende uhensigtsmæssig energianvendelse. Bestemmelsen findes i to udgaver. Elfl. § 77, stk. 3 og ngfl. § 41, stk. 2 anvender udtrykket *miljø-mæssigt eller samfundsøkonomisk uhensigtsmæssig anvendelse* i de i øvrigt enslydende bestemmelser. Vmfl. § 21, stk. 5 anvender udtrykket *samfundsmæssig henseende uøkonomisk anvendelse*.

En sådan indgrebsbeføjelse optræder i energiforsyningslovssammenhæng første gang i 1976-elfl. § 10, stk. 5:

»Såfremt priser eller andre betingelser må antages at ville medføre en i samfundsmæssig henseende uøkonomisk anvendelse af energi, kan udvalget, efter forhandling som nævnt i stk. 4, give pålæg om ændring af priser eller betingelser«.

Af bemærkningerne til denne bestemmelse³⁵⁰ fremgår, at beføjelsen kan ændres, hvor der kan *tilvejebringes dokumentation* for, at sådanne priser eller andre betingelser ville medføre en i samfundsmæssig henseende uøkonomisk anvendelse af energi. En fuldstændig ligelydende bestemmelse blev indført i 1979-vmfl. § 28, stk. 5. Bemærkningerne til denne bestemmelse giver ikke nogen hjælp til forståelsen af denne indgrebsbeføjelse.³⁵¹ Bemærkningerne til 1990-vmfl. Uddyber heller ikke

---

³⁵⁰ Forslag til lov om elforsyning som fremsat den 15.11.1974 med bemærkninger, FT 1974/75, sp. 1613.

³⁵¹ Forslag til lov om varmforsyning (L 206) som fremsat den 05.04.1979 med bemærkninger, FT 1979/80, sp. 3467.

beføjelsen.³⁵² Bemærkningerne til 1999-elfl. omtaler ikke nærmere indholdet af udtrykket *miljømæssigt eller samfundsøkonomisk uhensigtsmæssig anvendelse*. Bemærkningerne til ngfl. giver heller ikke nærmere vejledning.³⁵³

De to forskellige formuleringer giver især anledning til den overvejelse, om miljømæssige uhensigtsmæssigheder kan give anledning til indgreb efter vmfl. § 21, stk. 5. Begrebet »samfunds­mæssig« udelukker sprogligt ikke umiddelbart indfortolkning af miljømæssige hensyn. Begreberne må dog primært fortolkes i overensstemmelse med de respektive loves formålsbestemmelser. I § 1 i henholdsvis elfl. og ngfl. omtales hensynene til forsyningssikkerhed, samfundsøkonomi, miljø, forbrugerbeskyttelse og inden for disse målsætninger adgangen til billig energi. Elfl. anfører desuden forbrugerindflydelse på forvaltningen af elforsyningssektorens værdier som en særskilt målsætning. Vmfl. anfører i dennes § 1 samfundsøkonomisk og miljøvenlig energianvendelse samt formindskelse af olieafhængigheden og fremme af samproduktion mellem varme og elektricitet. Den nuværende formulering af varmforsyningslovens formålsbestemmelse blev introduceret med 1990-vmfl. Med denne ændring blev netop udtrykket *miljøvenlig* introduceret. Af bemærkningerne fremgår, at ændringen skete for at fremhæve miljøhensyn, uagtet at varetagelse af miljøhensyn allerede blev indfortolket med henvisning til samfundsøkonomiske hensyn. På den baggrund kan der indholdsmæssigt ikke antages at være den store forskel på indholdet i de tre bestemmelser. Det forekommer dog lovteknisk ikke særligt hensigtsmæssigt, at der i tre så nært beslægtede love anvendes forskellige formuleringer, uden at bestemmelserne dermed er tiltænkt forskelligt indhold.

Anvendelse af bestemmelsen kan næppe sammenkædes med (u)rimelighedsbegrebet. I bemærkningerne til ngfl. §§ 38, 39 og 41 fremgår det således, at anvendelsen af ngfl. § 41, stk. 2 ikke har sammenhæng med rimelighedsbegrebet i ngfl.³⁵⁴

Nedenfor behandles eksempler på praksis fra området.

5.4.1 Individuel måler

I en sag, hvor eldistributionsvirksomheder har nægtet at etablere individuelle målere hos lejere i en bebyggelse, er denne nægtelse blevet underkendt af Konkurrenceankenævnet. I sagen fra 1995 havde Elprisudvalget ligeledes underkendt eldistributionsvirksomhedens nægtelse af at installere individuelle målere i en boligforening bl.a. med henvisning til, at en individuel afregningsform vil være af samfundsøkon-

---

³⁵² Forslag til lov om varmforsyning (L 60) som fremsat den 07.11.1989 med bemærkninger, FT 1989/90, sp. 1603 (§ 18).

³⁵³ Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999 og forslag til lov om naturgasforsyning (L 239) som fremsat den 29.03.2000.

³⁵⁴ Forslag til lov om naturgasforsyning (L 239) som fremsat den 29.03.2000.

misk interesse eftersom individuel måling ville tilskynde til at spare på el-forbruget.³⁵⁵ Det var i sagen anført, at el-distributionsvirksomheden havde mulighed for at forholde sig til leveringsrisikoen ved flere aftagere ved at opkræve et depositum og ved at afbryde for leverancer. Tilsvarende mulighed havde boligforeningen ikke, da elektricitet ikke var en pligtig ydelse i lejeforhold.

Efterfølgende er der med hjemmel i byggeloven udstedt bekendtgørelse nr. 891 af 09.10.1996 om individuel måling af el, gas, vand og varme med ikrafttræden pr. 01.02.1997. Bekendtgørelsen omfatter, jf. dennes § 1, stk. 1, målere, der installeres eller er installeret i eller uden for en bygning for at måle bygningens forbrug af el, gas, koldt vand, varmt vand og varme. Bekendtgørelsen gælder for alle bygninger uanset deres anvendelse, og den gælder både for nybyggeri og for bestående bebyggelse.

Med bekendtgørelsens kapitel 2 indføres der pligt til installation af målere til måling af forbruget af bl.a. el-, gas- og varmemåling i den enkelte boligenhed eller erhvervsenhed. Kravet gælder dels nybyggeri og dels bestående byggeri. I bestående byggeri er der givet frist til 01.01.1999 til installation af individuelle el- og varmemålere. I bestående byggeri er der ikke pligt til at installere individuel gasmålere.

Efter bekendtgørelsens § 12, jf. § 10 kan kommunalbestyrelsen efter ansøgning og en konkret vurdering fritage en bygning fra kravet om installation af individuel måler.

Fritagelseskompetencen kan anvendes på plejehjem og lignende institutionsbygninger, kolonihavehuse, bygninger, hvor særlige tekniske forhold i bygningen eller i denne bygningstype vil medføre, at installationsomkostningerne vil blive uforholdsmæssigt store i forhold til den besparelse, den enkelte forbruger ville opnå, bygninger, hvor der allerede er blevet gennemført sådanne ressourcebesparende foranstaltninger, at ressourceforbruget er reduceret væsentligt, andre bygninger, hvor særlige forhold i bygningen eller i denne bygningstype medfører, at bygningen har et meget lavt ressourceforbrug, bygninger, hvor særlige tekniske forhold i bygningen eller i denne bygningstype gør det nødvendigt med en længere installationsperiode samt bygninger, hvor den enkelte forbruger ikke vil få nogen økonomisk fordel, eller hvor den privatøkonomiske rentabilitet vil blive negativ ved installation af målere. Ved beregningen af sidstnævnte forhold skal der anvendes en gennemsnitlig tidshorisont, som svarer til den typiske lånefinansiering og til den forventede afskrivningstid for installationen.

Det er endnu uvist i hvilket omfang, bekendtgørelsen vil få betydning på energiforsyningsområdet. I en klagenævns sag om en andelsboligforening, der stod i et direkte kundeforhold til elforsyningsvirksomheden og selv foretog den videre afregning med de enkelte lejere/andelshavere, havde Elprisudvalget ikke efter 1976-elfl. fundet

---

³⁵⁵ Konkurrenceankenævnets kendelse af 23.08.1995 i sagen Skt. Klemens El-Forening ctr. Elprisudvalget, j.nr. 95-12-446.

det urimeligt, at elforsyningsvirksomheden opkrævede forbrugsafhængig afgift af Andelsboligforeningen efter dennes forbrug (samtlige lejere/andelshavere) med fradrag af 10 %, da Andelsboligforeningen afregnede med de enkelte forbrugere via bimålere. Energiklagenævnet hjemviste sagen, da abonnementsbetalingen ikke var belyst ud fra kosttægtedsprincippet.³⁵⁶ Energiklagenævnet fandt det endvidere ønskeligt at få inddraget hensynet til den nyere lovgivning og praksis vedrørende individuel måling, jf. Bygge- og boligministeriets bekendtgørelse nr. 891 af 09.10.1996 om individuel måling af el, gas, vand og varme, samt hensynet til elforbrugernes ret til valg af leverandør, jf. elfl. § 7.

5.4.2 Aftagepligt

I en sag om en aftagepligtbestemmelse i en varmforsyningsvirksomheds vedtægter blev disse underkendt bl.a. med henvisning til 1979-vmfl. § 28, stk. 5.³⁵⁷ Gas- og varmeprisudvalget anførte bl.a. uhensigtsmæssighedsbetragtningen:

»Udvalget har for så vidt angår spørgsmålet om anvendelse af alternative energikilder anlagt det synspunkt, at bestemmelser, der forhindrer den enkelte forbruger i at tilrettelægge sin varmforsyning efter egne forhold, vil kunne bevirke en uhensigtsmæssig fastlåsning af gældende forbrugsmønstre. Endvidere finder udvalget, at det vil stride mod den almindelige energipolitik at lægge særavgifter på aftagere, der installerer og benytter alternative energiformer«.

Tvisten vedrørte en vedtægtsbestemmelse, hvorefter alle andelshavere var »forpligtet til at aftage og/eller betale for ikke under halvdelen af ejendommens normalforbrug udregnet efter det samlede opvarmelige rumfang«. Ankenævnet opretholdt udvalgets afgørelse med henvisning til de af udvalget anførte grunde og henviste selv bl.a. til 1979-vmfl. § 28, stk. 5. Samme resultat ville formodentlig kunne være støttet på rimelighedsbetragtninger, jf. omtalen i afsnit 4.1.1.13.

---

³⁵⁶ Energiklagenævnets afgørelse af 04.05.2001 i sagen Ry Andelsboligforening mod Elprisudvalget, j.nr. 97-2301-0001. Den hjemviste sag har endnu ikke fundet sin afgørelse. Der foregår forhandlinger herom mellem elforsyningsvirksomheden og Ry Andelsboligforening. Energitilsynet har ved skrivelse af 28.05.2001 anmodet om at blive underrettet om resultatet af disse forhandlinger.

³⁵⁷ Monopolankenævnets kendelse af 14.02.1986 i sagen Holme-Lundshøj Fjernvarme A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.4/85.

Kompetencespørgsmålet

En række love er af generel relevans for forholdet mellem leverandør og forbruger. Dette gælder f.eks. forbrugeraftaleloven, konkurrenceloven, markedsføringsloven og prismærkningsloven. Disse love kan indeholde materielle regler af relevans for energiforsyningsområdet. Dette gør sig tillige gældende ved obligationsretlige bestemmelser i almindelighed.

Disse regler håndhæves dels ved domstolene og dels ved en række specifikke administrative tilsyns- eller klagemyndigheder. Det drejer sig især om Konkurrencerådet (tidl. Monopoltilsynet) og Konkurrenceankenævnet (tidl. Monopolankenævnet), Forbrugerombudsmanden og Erhvervsankenævnet samt mere generelt Forbrugerklagenævnet.³⁵⁸

I dette kapitel søges Energitilsynets og Energiklagenævnets kompetence i forhold til disse bestemmelser og myndigheder klarlagt og præciseret især for så vidt angår forbrugerrelaterede klager.

6.1 Energitilsynets og Energiklagenævnets kompetence

Energitilsynets overordnede funktion blev først defineret i elfl. § 78, stk. 1:

»Til varetagelse af tilsyns- og klagefunktion på energiområdet nedsætter miljø- og energiministeren et Energitilsyn«.

Ved senere bestemmelser i vmfl. og ngfl. har Energitilsynet ligeledes fået tillagt beføjelser på varme- og naturgasforsyningsområdet, jf. især vmfl. § 21 og ngfl. § 41. De tre energiforsyningslove anfører ikke direkte, hvilke kompetenceafgrænsning der måtte være i forhold til domstolene og andre ikke-sektorspecifikke myndigheder.

I forhold til energiforsyningslovenes prisbestemmelser er Energitilsynet adressaten for anmeldelsespligten, jf. elfl. § 76, stk. 1, nr. 1, vmfl. § 21, stk. 1 og ngfl. § 40, stk.

---

³⁵⁸ Forbrugerstyrelsen varetager sekretariatsfunktionen for bl.a. Forbrugerombudsmanden og Forbrugerklagenævnet.

1, nr. 1 som omtalt i afsnit 3.2. Den primære kompetence er en indgrebsbeføjelse i forhold til:

- Ulovlig eller urimelig prissætning, jf. elfl. § 77, stk. 1 og 4, vmfl. § 21, stk. 4 og ngfl. § 41, stk. 1.
- Uhensigtsmæssig energianvendelse, jf. elfl. § 77, stk. 3, vmfl § 21, stk. 5 og ngfl. § 41, stk. 2.

Energiklagenævnet blev oprettet ved lov om statstilskud til dækning af udgifter til kuldioxidafgift i visse virksomheder med et stort energiforbrug. Se lovens § 5, stk. 2. Energiklagenævnets rolle er at behandle klager over myndighedsafgørelser. Elforsyningslovens § 89 fastslår, at dette klagenævn skal være anden instans for afgørelser truffet i henhold til loven af miljø- og energiministeren og af Energitilsynet. Lignende bestemmelser findes nu i ngfl. § 51, stk. 1 og vmfl. § 26, stk. 1.³⁵⁹ Der er ikke i energiforsyningslovene tillagt Energiklagenævnet anden kompetence end som administrativ rekursinstans. Der er ikke for tiden indført noget gebyr for indbringelse af sager for Energitilsynet og Energiklagenævnet.³⁶⁰

Når der i det følgende benyttes udtrykket *energimyndighederne*, skal dette forstås som Energitilsynet og Energiklagenævnet.

6.2 Afgrænsning af energimyndighedernes kompetence i forhold til domstolene

Det fremgår af grundlovens § 63, stk. 1, at domstolene er berettigede til at påkende ethvert spørgsmål om øvrighedsmyndighedens grænser. Energitilsynets afgørelser efter loven eller regler udstedt i henhold til loven kan dog ikke indbringes for domstolene, før den endelige administrative afgørelse foreligger, jf. elfl. § 89, stk. 2, vmfl. § 26, stk. 2 og ngfl. § 51, stk. 2. En afgørelse truffet af Energiklagenævnet er endelig for så vidt, at Energitilsynets afgørelser ikke kan indbringes for andre administrative myndigheder end Energiklagenævnet, jf. elfl. § 89, stk. 2, vmfl § 26, stk. 2 og ngfl. § 51, stk. 2. Er fire-ugers klagefristen i elfl. § 89, stk. 3,³⁶¹ vmfl. § 26, stk. 3 og ngfl. § 51, stk. 3 forløbet, må Energitilsynets afgørelse tillige anses for endeligt.

---

³⁵⁹ På varmforsyningsområdet kan Energiklagenævnet dog også behandle klager over afgørelser truffet af en kommune efter vmfl. eller efter regler udstedt i medfør af vmfl.

³⁶⁰ Det kan overvejes, hvorvidt det fortsat er hensigtsmæssigt ikke at opkræve gebyr sammenholdt med praksis på andre områder. Der er i elfl. §§ 78, stk. 7 og 90, nr. 2, i ngfl. §§ 44, stk. 2 og 52, nr. 3 samt i vmfl. §§ 23c, stk. 2 og 26a, nr. 3 givet ressortministeren bemyndigelse til at fastsætte regler om betaling af gebyr ved indbringelse af sager for henholdsvis Energitilsynet og Energiklagenævnet.

³⁶¹ Denne bestemmelse blev først indsat i elfl. ved lov nr. 1277 af 20.12.2000 med ikrafttræden pr. 01.01.2000, jf. bekendtgørelse nr. 1330 af 20.12.2000.

I denne fremstilling vil udelukkende spørgsmålet om, hvilke afgørelsestyper, som Energitilsynet og Energiklagenævnet efter praksis overlader til domstolene, blive behandlet.

6.2.1 De processuelle muligheder

Energitilsynets og Energiklagenævnets sagsprocedure adskiller sig fra den måde, hvorpå sager behandles ved domstolene. En egentlig bevisførelse kan vanskeligt finde sted. Afgørelser, der har forudsat en egentlig bevisførelse, har energimyndighederne traditionelt ikke ønsket at træffe. I det følgende refereres kort en række sager.

I en sag om lukning af elforsyningen var der tvist om, hvorvidt der var *givet* elforbrugeren *meddelelse* om, at han kunne undgå lukning ved at stille sikkerhed for det fremtidige forbrug.³⁶² Dette spørgsmål fandt Ankenævnet sig ikke kompetent til at tage stilling til. Sagen blev som følge heraf afvist. Elprisudvalget havde i sin afgørelse lagt til grund, at en sådan meddelelse var givet. Tilsvarende er der sket afvisning af at tage stilling til, hvorvidt en forsyningsvirksomhed rent faktisk havde fulgt egne restanceinndrivelsesregler. Endvidere er der sket afvisning af at behandle anbringender om, at en forbrugers elinstallatør tidligere skulle have anmodet forsyningsvirksomheden om at *kontrollere en defekt måler*.³⁶³ Energiklagenævnet har ligeledes afvist at behandle spørgsmål om en fortagen målerafprøvning havde været korrekt udført og om et selvaflæsningskort havde været indsendt.³⁶⁴ Spørgsmålet om en konstateret fejl på måleren skyldes beskadigelse eller slitage fandtes heller ikke at kunne ske ved Energitilsynet eller Energiklagenævnet.³⁶⁵

I en konkurrenceankenævns sag fra 1994³⁶⁶ opkrævede en kommunal forsyningsvirksomhed løbende fast afgift fra tidspunktet for afslutningen af stikledningsarbejderne (belastningsafgift), selv om pågældende ejendom endnu ikke faktisk var tilsluttet fjernvarmeforsyningen. Hverken Udvalget eller Ankenævnet fandt sig i stand til at tage stilling til, *hvornår stikledningsarbejdet rent faktisk var færdiggjort*. Udvalget anførte, at dette bevisspørgsmål var et domstolsanliggende.

---

³⁶² Monopolankenævnets kendelse af 06.02.1987 i sagen JB Montage v/ Jørgen Petersen ctr. Elprisudvalget, j.nr. 87-3118-3.

³⁶³ Konkurrenceankenævnets kendelse af 22.11.1996 i sagen B. Møller Jensen ctr. Elprisudvalget, j.nr. 95-65.218.

³⁶⁴ Energiklagenævnets afgørelse af 25.07.2001 i sagen Casper Thoby, Albertslund mod Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0025.

³⁶⁵ Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen Anne Mette Vestergaard ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0047.

³⁶⁶ Konkurrenceankenævnets kendelse af 25.05.1994 i sagen Ilse E. Jørgensen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 93-84.713.

En sag, hvor en elforbruger havde klaget over et urealistisk højt elforbrug, blev behandlet af Konkurrenceankenævnet.³⁶⁷ Ankenævnet fastslog, at Elprisudvalgets kompetence vedrørende »priser, betingelser eller aktiviteter«, jf. dagældende elfl. § 10, stk. 4, ikke omfattede en *stillingtagen til, om der havde været en fejl ved målerens tælleværk eller stillingtagen til, om en konkret målerprøve havde været fejlbehæftet*. Derimod hørte det under Elprisudvalgets kompetence dels at undersøge, hvilke »betingelser« elforsyningens virksomheden fulgte, dels at træffe afgørelse om, hvorvidt betingelserne var urimelige, og i givet fald at tage stilling til ændring heraf. Ankenævnet fremhævede, at en stillingtagen til, om der i et konkret tilfælde forelå en forbrugsmåling, som måtte anses for helt urealistisk i forhold til det sandsynlige, om elforsyningen i den anledning konkret havde foretaget hvad derefter krævedes, og hvad konsekvenserne heraf i overensstemmelse med eller eventuelt på trods af leveringsvilkårene skulle være, ofte ville forudsætte en bevisførelse, som ikke kunne foregå for Elprisudvalget, og derfor faldt uden for Elprisudvalgets kompetence. Ankenævnet inddrog således i denne sag de processuelle muligheder i kompetenceafgrænsningen.

Også i andre lignende sager på elforsyningsområdet har Ankenævnet afvist at behandle konkrete tvister om forbrugets størrelse med henvisning til manglende mulighed for bevisførelse. Se f.eks. Konkurrenceankenævnets kendelse af 02.11.1999 i sagen Edith Pedersen ctr. Elprisudvalget, hvor Elprisudvalget ikke havde fundet sig kompetent til at gå ind i en bedømmelse af, hvorvidt det afregnede elforbrug stod i rimeligt forhold til antallet af elforbrugende apparater,³⁶⁸ Energiklagenævnets afgørelse af 25.07.2001 i sagen Ole Aase-Jørgensen ctr. Energitilsynet, hvor Energitilsynet ikke mente sig kompetent til at bedømme, hvorvidt det afregnede forbrug var i overensstemmelse med det registrerede forbrug³⁶⁹ samt Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen Gert Kamp Jensen, hvor Energitilsynet ikke tog stilling til, om varmemeforbruget i et givent år stod i rimeligt forhold til antallet af varmemeforbrugende apparater, forbrugsmønster og eventuelle ændringer heri.³⁷⁰

---

³⁶⁷ Konkurrenceankenævnets kendelse af 17.12.1999 i sagen j.nr. 99-81.730, Danske Energiselskabers Forening for Frederiksberg Kommune ctr. Elprisudvalget.

³⁶⁸ Se ligeledes ankenævnskendelser af 08.08.1983 (j.nr. 1/83), 19.04.1991 (j.nr. 90-61.792), 06.10.1994 (j.nr. 94-31.964) 29.04.1996 (j.nr. 96-13.090) og 29.08.1996 (j.nr. 96-22.228) og Energiklagenævnets kendelse af 12.09.2001 Hviid-sagen (j.nr. 97-2301-0011).

³⁶⁹ Se også Energiklagenævnets afgørelse af 25.07.2001 i sagen Casper Thoby, Albertslund mod Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0025, hvor Energiklagenævnet bl.a. ikke ville behandle spørgsmålet om, hvorvidt det faktiske forbrug svarede til det målte forbrug.

³⁷⁰ Energitilsynet antog, at en bedømmelse ville fordre en bevisbedømmelse, hvilket lå uden for tilsynets kompetence. Energitilsynet henviste til domstolene. Energiklagenævnet tog ikke stilling til spørgsmålet, men afgjorde sagen med en henvisning til, at der var anvendt en forkert referenceperiode.

I en varmforsyningsankesag fandt såvel prisudvalget som ankenævnet, at det lå uden for deres kompetence at tage stilling til et spørgsmål om *størrelsen af en restance*.³⁷¹ Gas- og varmeprisudvalget har ligeledes afvist at opgøre størrelsen af et investeringsbidrag.³⁷² Sagen angik vurderingen af, hvorvidt en opkrævet byggeomodningsafgift var urimelig efter vmfl. § 21. I sagen insisterede forsyningsvirksomheden på at lade et ledningsarbejde udføre ved egen entreprenør. Udvalget fandt det urimeligt, at en *byggemodningsafgift* blev sat højere end ud fra, hvad udstykkeren kunne have fået arbejdet udført for, hvis det blev udført af udstykkeren selv eller af dennes entreprenør. Derimod fandt Udvalget sig ikke kompetent til at bedømme, hvorvidt dette forhold konkret var opfyldt. Udvalget anførte, at dette ville forudsætte en egentlig bevisbedømmelse, og at dette var et domstolsanliggende.

Ankenævnet har dog tidligere indladt sig på bevisspørgsmål. I en konkret sag vedrørende en målerfejlvissning i forbindelse med en varmeleverance til en svømmehal fandt Ankenævnet det ikke urimeligt, at forsyningsvirksomheden havde fastlagt betalingen for den omstridte periode i det væsentligste i overensstemmelse med beregninger, der var blevet foretaget af svømmehallens sagkyndige.³⁷³ Nævnet lagde i den forbindelse vægt på, at der kunne konstateres en overensstemmelse mellem disse beregninger og det faktisk registrerede forbrug før og efter, at måleren var defekt. I denne konkrete sag fandt Konkurrenceankenævnet sig *kompetent til at behandle et bevisspørgsmål, da resultatet blev betragtet som åbenbart*.

6.2.2 Almindelige obligationsretlige problemstillinger

Den primære kompetence for energimyndighederne knytter sig til energiforsyningslovenes bestemmelser. Konkrete sager indeholder imidlertid også ofte juridiske problemstillinger af mere generel karakter, der vil skulle finde deres løsning ved anvendelse af almindelige obligationsretlige bestemmelser. Energimyndighederne har hidtil været tilbageholdende med at inddrage sådanne bestemmelser. Praksis herom gennemgås i det følgende.

I en varmforsynings sag³⁷⁴ havde et af klagepunkterne relation til vedtægterne. Spørgsmålet om, hvorvidt et selskab og dets bestyrelse *handlede i overensstemmelse med vedtægterne* fandt udvalget henhørte under Forbrugerombudsmandens eller domstolens kompetence.

---

³⁷¹ Monopolankenævnets kendelse af 02.05.1986 i sagen Wiktor Olesen, Hirtshals ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.14/84. Se tillige ankenævnets kendelse af 28.01.1983 (j.nr. 23/82).

³⁷² Konkurrenceankenævnets kendelse af 01.07.1999 i sagen SME-RTS A/S ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 99.134.659.

³⁷³ Konkurrenceankenævnets kendelse af 13.06.1991 i sagen Brønderslev Kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 90-67.491.

³⁷⁴ Monopolankenævnets kendelse af 04.11.1983 i sagen Ole Øllegaard, Sdr. Omme ctr. Gas- og Varmeprisudvalget, j.nr. 52/82.

I en sag for Gas- og varmeprisudvalget om opgørelse af varmekonsumets størrelse efter konstateret fejl på anlægget synes forsyningsvirksomheden at ville bevare muligheden for at kunne benytte sig af *modregning* for at inddrive det omtvistede beløb.³⁷⁵ Således fandt Prisudvalget anledning til at bemærke, at det lå uden for Udvalgets kompetence at tage stilling til, om forsyningsvirksomheden i den foreliggende situation var berettiget til at tilbageholde forbrugers eventuelle tilgodehavender for en efterfølgende periode. Dette spørgsmål måtte ifølge Udvalget »afgøres under et civilt søgsmål, om de almindelige betingelser for at kunne modregne er opfyldt«. Som sagen er refereret, fremgår de nærmere omstændigheder ikke tydeligt. Problemstillingen blev tilsyneladende ikke behandlet af Ankenævnet.

Spørgsmålet om *ejerskabet* til en ejendom opstod i forbindelse med en opdeling af kommunal forsyningsvirksomhed.³⁷⁶ Ankenævnet fandt sig ikke kompetent til at tage stilling til, hvorvidt en ejendom tilhørte kommunen eller den kommunale forsyningsvirksomhed og henviste i stedet spørgsmålet til domstolene.

I Konkurrenceankenævnets kendelse af 18.12.1998 i sagen Peder Kirkeby ctr. Elprisudvalget, j.nr. 98-112.868 afviste Ankenævnet en sag om fast afgift med den generelle bemærkning, at spørgsmål om *tilbagebetaling og erstatning* lå uden for prisudvalgets kompetence.³⁷⁷ I en sag for Energiklagenævnet om et af en elforsyningsvirksomhed opkrævet flyttegebyr konstaterede Klagenævnet, at der ikke var hjemmel i leveringsbetingelserne til at opkræve dette gebyr.³⁷⁸ For Energitilsynet havde forbrugeren stillet krav om tilbagebetaling af det erlagte gebyr. Denne påstand tog Energiklagenævnet ikke stilling til. I et par varmekonsumsager har rekursmyndigheden ligeledes antaget, at spørgsmålet om tilbagebetaling og erstatning lå uden for Udvalgets kompetence.³⁷⁹ Senest har Energiklagenævnet givet udtryk for den opfattelse, at *erstatningssager* henhører under domstolene. Dette er tilfældet i Energiklagenævnets afgørelse af 29.11.2000 i sagen Arke Net A/S mod Elprisudvalget.

---

³⁷⁵ Konkurrenceankenævnets kendelse af 06.01.1992 i sagen Gilleleje Fjernvarme A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 91-9.151.

³⁷⁶ Konkurrenceankenævnets kendelse af 14.12.1995 i sagen Foreningen af Fjernvarmebrugere i Kolding ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 95-28-147.

³⁷⁷ Se tillige Monopolankenævnets kendelse af 14.03.1984 i sagen Otto Rendtorff ctr. Elprisudvalget, j.nr. 36/83.

³⁷⁸ Energiklagenævnets afgørelse af 19.06.2001 i sagen Troels Vestergaard mod Elprisudvalget, j.nr. 97-2301-0005.

³⁷⁹ Monopolankenævnets kendelser af 16.03.1989 (j.nr. 88-37.832) og 13.03.1984 (j.nr. 30/83) samt Energiklagenævnets afgørelse af 25.07.2001 (j.nr. 97-2311-0014)..

Erik Møller Jørgensen havde i 1999 klage til Elprisudvalget over en skade på et alarmsystem angiveligt opstået som følge af en fejl på Arke Nets højspændingsnet. Elprisudvalget realitetsbehandlede sagen og fandt det urimeligt efter 1996-elfl.'s bestemmelser, om ikke Arke Net betalte erstatning. Sagen blev indbragt for Konkurrenceankenævnet og herfra videresendt til Energiklagenævnet. Nævnet fandt ikke, at der af elfl. § 10 kunne udledes nogen kompetence i forhold til erstatningssager. Det forhold, at leveringsbestemmelserne for Arke Net A/S indeholdt information om relevante, erstatningsretlige regler, bevirkede heller ikke, at det daværende Elprisudvalg havde kompetence på området.

En erstatningspåstand i forbindelse med en restancebetinget afbrydelse blev af Energiklagenævnet den 29.11.2000 ligeledes henvist til domstolene i sagen Tage Kristensen mod Energitilsynet, j.nr. 97-151-0017.

I en elforsyningssag havde en elinstallatør tilsluttet nogle forbindelser før elmåleren, således at måleren ikke kunne registrere elforbruget via disse forbindelser.³⁸⁰ Da fejlen blev opdaget, ville forsyningsvirksomheden *efterregulere* ikke blot for den regnskabsperiode, i hvilken fejlen blev opdaget, men tillige med tilbagevirkende kraft for tidligere regnskabsperioder. Ankenævnet anså det for urimeligt efter 1976-elfl. at foretage efterregulering overfor en godtroende forbruger i videre omfang end i den indeværende regnskabsperiode. Ankenævnet afviste at have kompetence til at vurdere, om der på andet grundlag var mulighed for at efterregulere. Dette inkluderede det forhold, om elforbrugeren som offentlig myndighed (Dronninglund Kommune) selv havde haft særlig anledning til at være opmærksom på, at elforbruget burde have været væsentlig højere efter de foretagne installationer.

6.2.3 Anvendelse af andre ikke-energiretlige lovbestemmelser

I forbindelse med sager for energimyndighederne påberåbes der fra klagers side til tider ikke-energiretlige love og bestemmelser. Sådanne bestemmelser vil dog næppe indgå i grundlaget for en administrativ afgørelse fra energimyndighederne. Nedenfor refereres kort et par sager, hvor denne problemstilling har været relevant.

I en varmforsyningssag om prisberegning påberåbte klager sig, at såvel *bogføringsloven* som *lov om regnskabsaflæggelse* var overtrådt.³⁸¹ Gas- og varmeprisudvalget afviste at have kompetence til at bedømme, om disse love var overtrådt.

I en varmforsyningssag gjorde en klager gældende, at en kommunal varmforsyningsvirksomhed ikke havde overholdt *forvaltningslovens* regler.³⁸² Hverken Energitilsynet eller Energiklagenævnet gik ind i en behandling af det anbringende, men henholdt sig til, at man skulle træffe afgørelse efter bestemmelserne i vmfl. I

---

³⁸⁰ Konkurrenceankenævnets kendelse af 17.07.1992 i sagen Brønderslev og Oplands Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 91-75.149.

³⁸¹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 24.09.1999 i sagen Pauli Rafn ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 99.59.256. Se tillige ankenævnskendelse af 02.12.1981 (j.nr. 16/81).

³⁸² Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen Anne Mette Vestergaard ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0047.

Energitilsynets redegørelse i forbindelse med klagenævnsagen gjorde Energitilsynet det dog klart, at det ikke anså en bedømmelse efter forvaltningslovens regler for at ligge inden for sin kompetence.

I en elforsyningssag afviste såvel Energitilsynet som Energiklagenævnet, at det lå inden for deres kompetence at tage stilling til, hvorvidt der skulle afregnes *moms af en række gebyrer*. Der blev henvist til, at momslovgivningen administreredes af Told- og Skattestyrelsen, hvortil man henviste klager.

I en elforsyningssag fandt Elprisudvalget sig ikke kompetent til at afgøre, hvorvidt den *beskatningsmæssige definition* af begrebet »ejerlejligheder« skulle have indflydelse på afregningstaksten for en række ejerboliger.³⁸³ Spørgsmålet henviste man til domstolene. Ankenævnet tog ikke stilling til problemet.

6.2.4 Fortolkning af de kontraktuelle bestemmelser eller andre indgåede aftaler
Egentlige *aftaleretlige* forhold synes ikke at blive inddraget af energimyndighederne i afgørelser efter energiforsyningslovene. I en varmforsyningssag afviste Energiklagenævnet at vurdere en sag efter *aftalelovens* regler.³⁸⁴

Energitilsynet og Energiklagenævnet viger dog ikke tilbage for at vurdere om f.eks. *leveringsbetingelserne* er overholdt i forhold til sager efter energiforsyningslovene.³⁸⁵ Leveringsbetingelser har nok en privatretlig karakter, men de er underlagt såvel en anmeldelsespligt som en indgrebsbeføjelse efter de tre energiforsyningslove. Drejer det sig derimod om tvistigheder i anledning af fortolkningen af individuelle varmel leveringskontrakter, henvises problemet til domstolene.³⁸⁶ Nedenfor refereres kort en række administrative afgørelser på området.

I en sag om levering af affald til forbrænding i et decentralt kraftvarmeværk, havde ejeren heraf indgået en 20-årig aftale om levering af affald.³⁸⁷ Gas- og varmeprisud-

---

³⁸³ Monopolankenævnets kendelse af 10.04.1985 i sagen Byggefirmaet K 2 Byg ApS ctr. Elprisudvalget, j.nr. 34/83.

³⁸⁴ Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen Anne Mette Vestergaard ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0047.

³⁸⁵ Se f.eks. Energiklagenævnets afgørelse af 19.06.2001 i sagen Troels Vestergaard mod Elprisudvalget, j.nr. 97-2301-0005. Sagen vedrørte et af en elforsyningsselskab opkrævet flyttegebyr, i hvilken forbindelse Klagenævnet konstaterede, at der ikke var hjemmel i leveringsbetingelserne til at opkræve dette gebyr. Se også Energiklagenævnets afgørelser af 25.07.2001 (j.nr. 97-2311-0014), 02.08.2001 (j.nr. 97-2311-0016) og 28.11.2001 (j.nr. 97-2301-0024).

³⁸⁶ Monopolankenævnets kendelser af 18.03.1987 (j.nr. 87-3118-4) og 15.12.1983 (j.nr. 26/83).

³⁸⁷ Konkurrenceankenævnets kendelse af 22.01.1999 i sagen Sønderjyllands Højspændingsværk An/S ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-200.523.

valget behandlede sagen efter vmfl., men kunne ikke tage stilling til *muligheden for at opsig leveringsaftalen*. Spørgsmålet blev ikke behandlet af Ankenævnet.

I en elforsynings sag afviste Elprisudvalget at gå ind i en bevisførelse angående de *aftalemæssige forudsætninger for etablering af forsyning*.³⁸⁸ Spørgsmålet var om investeringsbidraget for fem delvist sammenbyggede ejerboliger skulle være beregnet og udført som enkeltinstallationer eller som installationer for lejligheder i flerfamiliehuse. Den sidste mulighed ville halvere investeringsbidraget.

I en sag om kostægte tarifiering på varmforsyningsområdet påberåbte en forbruger sig en tinglyst deklARATION til fordel for en ligedeling af de faste omkostninger blandt de tilsluttede ejendomme.³⁸⁹ Såvel Prisudvalget som Ankenævnet fandt, at spørgsmålet om *deklarationens rækkevidde* måtte henhøre under domstolene.

I en kontraktuel tvist angående beregningen af det ækvivalente olieforbrug i forhold til den konstaterede varmemængde indbragte forbrugeren sagen for Gas- og varmeprisudvalget og senere for Konkurrenceankenævnet.³⁹⁰ Ankenævnet såvel som Gas- og varmeprisudvalget lagde til grund, at *tvistigheden gik på, hvorvidt forsyningsvirksomheden overfor forbrugeren havde opfyldt bestemmelserne i kontrakten mellem parterne*. Dette spørgsmål henhørte ikke under udvalgets og nævnets kompetence, hvorfor sagen udelukkende blev behandlet i forhold til varmforsyningslovens prisbestemmelser.

Det samme gælder aftaleretlige forhold i øvrigt. Bl.a. har Ankenævnet ikke set sig kompetent til at tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt en forbruger, der ikke havde indgået en forsyningskontrakt med en varmforsyningsvirksomhed, kunne sidestilles med de øvrige forbruger i henseende til en forpligtelse til at betale en udtrædelsesgodtgørelse.³⁹¹

I en konkret sag vedrørende en målerfejlvissning i forbindelse med en varmeleverance til en svømmehal fandt såvel Gas- og varmeprisudvalget som Ankenævnet det ikke muligt at tage stilling til et anbringende om, at der *mellem forsyningsvirksomhe-*

---

³⁸⁸ Monopolankenævnets kendelse af 10.04.1985 i sagen Byggefirmaet K 2 Byg ApS ctr. Elprisudvalget, j.nr. 34/83. Se tillige ankenævnskendelse af 11.10.1988 (j.nr. 88-7443).

³⁸⁹ Monopolankenævnets kendelse af 01.09.1989 i sagen E. Svennow, Marslev ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-32.968.

³⁹⁰ Konkurrenceankenævnets kendelse af 14.09.1994 i sagen Uby Fri- og Efterskole ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 93-88.226.

³⁹¹ Monopolankenævnets kendelse af 04.09.1984 i sagen Bent Tang Nielsen, Viborg ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 4/84.

*den forbrugers repræsentant var indgået en aftale om beregning af forbruget i perioden med den defekte måler.*³⁹²

Spørgsmålet, om en varmemeforbruger privatretligt havde bundet sig til at betale godtgørelse efter udløbet af bindingsperioden, blev i en sag af Ankenævnet anset for henhørende under domstolene.³⁹³

I en varmforsyningssag havde klager gjort gældende, at en skrivelse fra forsyningsvirksomheden bilagt et *korrigeret budget* måtte forstås som en bindende disposition, som forbrugeren kunne støtte ret på.³⁹⁴ Ankenævnet bemærkede i den forbindelse, at spørgsmålet om, hvorvidt prisfastsættelsen kunne anfægtes ud fra privatretlige synspunkter principielt var Gas- og varmeprisudvalget uvedkommende.

I en ankenævns sag efter vmfl. gjorde klageren bl.a. gældende at en kommune skulle have givet fjernvarmeforbrugerne tilsagn om, at fjernvarmeprisen ville være mindst 20 % billigere end opvarmning med olie.³⁹⁵ Ankenævnet afviste at behandle dette spørgsmål, da det fandt, at spørgsmålet hvilede på et aftaleretligt grundlag. Dette spørgsmål måtte i givet fald afgøres under en retsag.

I enkelte tilfælde synes energimyndighederne dog delvist at være gået ind i vurderingen af andre aftaleretlige problemstillinger end lige leveringsbetingelserne.

I en ankesag fra 1995 var der tale om, at en industrivirksomhed både var forbruger af energi fra en forsyningsvirksomhed og leverandør til samme.³⁹⁶ I forbindelse et ønske om udtræden krævede fjernvarmevirksomheden en udtrædelsesgodtgørelse med henvisning til dels en privatretlig leveringsaftale, dels vedtægtsbestemmelser om en bindingsperiode på 20 år og dels en kommunalt pålagt tilslutningspligt. Ankenævnet inddrog de aftaleretlige relationer mellem parterne i forbindelse med anvendelse af urimelighedsbestemmelsen i vmfl. § 21. Sagen er nærmere beskrevet

---

³⁹² Konkurrenceankenævnets kendelse af 13.06.1991 i sagen Brønderslev Kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 90-67.491.

³⁹³ Monopolankenævnets kendelse af 25.02.1987 i sagen Vemb Varmeværk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-13.

³⁹⁴ Monopolankenævnets kendelse af 29.11.1983 i sagen Stig Jørgensen, Skødstrup ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 3/83.

³⁹⁵ Konkurrenceankenævnets kendelse af 15.12.1994 i sagen Per Andersen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 94-33.766.

³⁹⁶ Konkurrenceankenævnets kendelse af 30.11.1995 i sagen C. Egeskov Petersen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 95-42.526.

i afsnit 4.1.1.1.13 Ankenævnet har også i andre sager givet udtryk for, at urimelighedsbegrebet må forstås ud fra en *helhedsvurdering*.³⁹⁷

I en konkurrenceankenævns sag fra 1994³⁹⁸ opkrævede en kommunal forsyningsvirksomhed løbende fast afgift fra tidspunktet for afslutningen af stikledningsarbejderne (belastningsafgift), selv om pågældende ejendom endnu ikke faktisk var tilsluttet fjernvarmeforsyningen. Ejeren havde ikke selv færdiggjort de konverteringsarbejder i ejendommen, der var nødvendige for ejendommens tilslutning til fjernvarmeforsyning. Forbrugeren påberåbte sig en række aftaleretlige elementer. Disse lagde Ankenævnet ikke til grund. I stedet for at henvise disse til domstolsbehandling, valgte Udvalget dog i dets argumentation at imødegå forbrugernes anbringender. Ankenævnet henviste blot til de af Udvalget anførte grunde.

Uanset de sidstomtalte sager synes tilsyns- og rekursmyndighederne på energiområdet generelt ikke at inddrage aftaleretlige problemstillinger i sine afgørelser.

6.2.5 Konsekvensen af manglende kompetence

Retsfølgen af manglende kompetence er afvisning.

I en tvist om eventuel fejl ved varmemåler og en boligs varmeanlæg anså Gas- og varmeprisudvalget sig inkompetent til at bedømme, om måler og anlæg var fejlbehæftet.³⁹⁹ Som følge deraf fandt Udvalget ikke, at den konkret foretagne afregning var urimelig efter vmfl. § 21. Konkurrenceankenævnet kunne tiltræde Udvalgets antagelse af egen manglende kompetence, men ophævede Udvalgets afgørelse med bemærkning om, at *den retlige følge af manglende kompetence er afvisning*. Sagen blev af andre årsager hjemvist til fornyet behandling.

Retsfølgen er dog kun partiel i den forstand, at sagen udmærket kan afgøres på baggrund af den kompetence, der følger af energiforsyningslovene. Det må så være op til andre myndigheder, herunder domstolene at (re)vurdere sagen i lyset af de bestemmelser eller anbringender, som energimyndighederne ikke er kompetent til at tage stilling til.

6.3 Andre myndigheder med kompetence inden for energiprisområdet

En række myndigheder er tillagt generelle beføjelser på områder, der kan give anledning til overlappende kompetence med Energitilsynet og Energiklagenævnet. Det drejer sig dels om konkurrencemyndigheder og dels om myndigheder, hvis

---

³⁹⁷ Konkurrenceankenævnets kendelse af 30.11.1995 i sagen Knud Kristensen og Erik Møller ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 95-71.227.

³⁹⁸ Konkurrenceankenævnets kendelse af 25.05.1994 i sagen Ilse E. Jørgensen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 93-84.713.

³⁹⁹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 14.05.1999 i sagen Højbjerg Andelsboligforening ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 98-174.959.

formål er forbrugerbeskyttelse. Samlet kan dette betegnes som det markedsretlige område.⁴⁰⁰ Disse omtales kort nedenfor. Kun egentlige myndigheder behandles.⁴⁰¹

6.3.1 Konkurrencemyndighederne

I henhold til Konkurrencelovens kapitel 6 er Konkurrencerådet den myndighed, der påser overholdelsen af konkurrenceloven og de forskrifter, der er udstedt i medfør heraf. Konkurrencerådet påser tillige efter konkurrencelovens § 23a, stk. 1 overholdelsen af bestemmelserne i EF-traktatens artikel 81 og artikel 82 som national kompetent myndighed i henhold til forordninger og direktiver udstedt i medfør af traktatens artikel 83 og i henhold til traktatens artikel 84. Forgængeren for Konkurrencerådet, Monopoltilsynet fungerede tidligere som tilsynsmyndighed for så vidt angik de private energiforsyningsvirksomheder, som omtalt under afsnit 2.1.1. Denne funktion overgik til Elprisudvalget og Gas- og varmeprisudvalget med ikrafttræden af henholdsvis 1976-elfl. og 1979-vmfl. Sekretariatsfunktionen varetoges af monopoltilsynets direktorat og fra 01.01.1990 af Konkurrencerådets sekretariat.

Energiforsyningsområdet delte efter ikrafttræden af de to oprindelige energiforsyningslove fortsat rekursmyndighed med den generelle konkurrencetilsynsmyndighed, jf. 1976-elfl. § 12, stk. 2 og 1979-vmfl. § 30, stk. 2. Denne myndighed var oprindelig Monopolankenævnet. Som følge af konkurrencelovens vedtagelse overtog Konkurrenceankenævnet denne opgave pr. 01.01.1990.⁴⁰² Med ikrafttræden af 1999-elfl. overgik opgave som administrativ rekursmyndighed til Energiklagenævnet. Det står stadig anført i bekendtgørelse om Konkurrenceankenævnet, at denne bl.a. behandler klager over afgørelser truffet af Elprisudvalget og Gas- og varmeprisudvalget i det omfang, at det er fastsat i elfl. og vmfl. Sådanne bestemmelser findes imidlertid ikke mere. Det er dog intetsteds eksplicit anført, at Konkurrenceankenævnet fremover er klageinstans for afgørelser truffet af de to prisudvalg. Ikrafttrædelsesbekendtgørelse nr. 1126 af 29.12.1999, § 7 og elfl. § 103 omhandler kun overførsel af sager under behandling. Energiklagenævnet antager dog i realiteten klager over afgørelser fra de to prisudvalg.

---

⁴⁰⁰ Begrebet anvendes i Danmark af bl.a. Palle Bo Madsen (*Madsen* 2000, p. 1-3), mens f.eks. Mogens Koktvedgaard (*Koktvedgaard* 2000, p. 23) er mere tilbageholdende med at bruge begrebet.

⁴⁰¹ Interesseorganisationer, så som Forbrugerrådet medtages ikke. Forbrugerrådet har bl.a. vist interesse for overdragelse af stikledninger og hvilke informationer, som en elregning skal indeholde.

⁴⁰² Lov nr. 818 af 19.12.1989 om ændring af visse love som følge af konkurrenceloven.

6.3.1.1 Konkurrencemyndighedernes kompetence i forhold til energimyndighederne

Konkurrenceloven omfatter efter dennes § 2, stk. 1 enhver form for erhvervsvirksomhed samt støtte ved hjælp af offentlige midler til erhvervsvirksomhed. Som sådan omfatter konkurrencelovens bestemmelser også energiforsyningsområdet.

I forholdet mellem konkurrenceloven og sektorspecifik konkurrencelovgivning vil der normalt skulle tages udgangspunkt i *lex specialis*-princippet.⁴⁰³ Som udgangspunkt vil forhold, der ikke særskilt er reguleret i energiforsyningslovene falde inden for konkurrencelovens og dermed konkurrencemyndighedernes område. Det gælder til eksempel de aftalebaserede priser og leveringsbetingelser for elproduktionsvirksomheders salg af elektricitet, medmindre afregning sker efter bestemmelserne i kapitel 9, jf. elfl. § 75. Det anføres direkte i bemærkningerne, at konkurrencelovgivningen finder anvendelse på området. Se nærmere herom i afsnit 4.1.5.1.

Konkurrencelovens § 2, stk. 2 indeholder en undtagelsesbestemmelse, hvorefter reglerne i konkurrencelovens kapitel 2 om forbud mod visse konkurrencebegrænsende aftaler og kapitel 3 om misbrug af dominerende stilling ikke gælder, hvis en konkurrencebegrænsning er en direkte eller nødvendig følge af offentlig regulering.⁴⁰⁴ Bestemmelsen indeholder to led. Dels skal der være tale om en »direkte eller nødvendig følge« og dels skal det være begrundet i »offentlig regulering«.

For så vidt angår den *direkte eller nødvendige følge* anfører Fejø, at hensynet bag dette er en effektiv anvendelse af konkurrencereglerne.⁴⁰⁵ Kirsten Levinsen udtrykker det således, at pågældende virksomhed ikke har noget alternativ,⁴⁰⁶ og Koktvedgaard anfører, at hjemlen enten skal fremtræde som klar og åbenbar, eller at den offentlige regulering ikke kan gennemføres uden den omhandlende konkurrencebegrænsning.⁴⁰⁷

Bestemmelser i energiforsyningslovene eller i bekendtgørelser udstedt med hjemmel heri udgør utvivlsomt en af konkurrencelovens § 2, stk. 2 omfattet *offentlig*

---

⁴⁰³ Madsen 2000, p. 175. Se også Konkurrenceankenævnets kendelse af 03.08.1999 i sagen 98-195.223, NESA A/S mod Konkurrencerådet, hvor spørgsmålet er behandlet.

⁴⁰⁴ Undtagelsesbestemmelsen omfatter derimod ikke konkurrencelovens kapitel 3a om konkurrenceforvridende støtte og kapitel 4 om fusionskontrol. For en samlet behandling af konkurrencelovens § 2, stk. 2, se Neergaard 2000.

⁴⁰⁵ Fejø 1997, p. 60.

⁴⁰⁶ Levinsen 2001, p. 59.

⁴⁰⁷ Koktvedgaard 2000, p. 141.

regulering. Derimod er det ikke tilstrækkeligt, at der eksisterer en bemyndigelsesbestemmelse. Denne skal være udnyttet, før den kan påberåbes.⁴⁰⁸

I henhold til konkurrencelovens § 2, stk. 4, træffes afgørelsen af, om en konkurrencebegrænsning er en direkte eller nødvendig følge af offentlig regulering, af den myndighed m.v., der har fastsat den pågældende regulering eller, såfremt reguleringen er fastsat ved lov eller EU-forordning, af vedkommende minister. Bestemmelsen kan dog næppe afskære domstolene fra en prøvelse heraf. Bestemmelsen har mere karakter af en kompetencefordelingsbestemmelse mellem konkurrencemyndighederne og den respektive sektormyndighed,⁴⁰⁹ men argumentet kan da fremføres. I forbindelse med energiforsyningslovene henhører afgørelseskompetencen under miljø- og energiministeren for så vidt det drejer sig om regler m.v., der følger af energiforsyningslovene eller af regler, som ministeren har fastsat i medfør heraf. Drejer det sig om forhold, der er reguleret i regler, som Energitilsynet har fastsat i henhold til energiforsyningslovene, vil det være tilsynet, der er rette afgørelsesmyndighed.

Vurderer ressortministeren og/eller Energitilsynet, at en aftale eller adfærd ikke er en direkte eller nødvendig følge af energiforsyningslovene eller af regler fastsat i henhold hertil, er Konkurrencerådet berettiget til at vurdere, om der foreligger en overtrædelse af konkurrencelovens bestemmelser. Dette illustreres af naturgasleveringsaftaler mellem Dansk Naturgas A/S (nu DONG Naturgas A/S), ELKRAFT A.m.b.A. (nu Energi E2 A/S) og I/S ELSAM (nu Elsam A/S) fra før vedtagelsen af ngfl. i 2000.

Konkurrencerådet antog i en kendelse af 26.05.1999, at aftalerne i kraft af deres uopsigelig-
hed og løbetid på henholdsvis 26, 23 og 10 år var udtryk for en konkurrencebegrænsende
aftale og misbrug af dominerende stilling. Løbetiden blev sat ned til 10 år. Energistyrelsen
havde forinden den 07.05.1999 udtalt, at det var en direkte og nødvendig følge af offentlig
regulering, at de anmeldte aftaler var langvarige og uopsigelige. Energistyrelsen kunne
imidlertid ikke på grundlag af reguleringen afgøre, om de tre aftalers løbetid på henholdsvis
26, 23 og 10 år kunne begrundes i behovet for at kunne indgå langvarige, uopsigelige
kontrakter. Sagen er indbragt for Konkurrenceankenævnet, der ved afgørelse af 12.08.1999
foreløbigt satte sagen i bero med henblik på, at Konkurrencerådet kunne rette henvendelse
til ministeriet/Energistyrelsen med henblik på, at der fra rette myndighed fremkommer en
utvetydig afgørelse af, hvorvidt den nævnte konkurrencebegrænsning er omfattet af
konkurrencelovens § 2, stk. 2 eller ej. Energistyrelsens nye afgørelse kom den 13.10.1999.
Konkurrenceankenævnet hjemviste herefter ved kendelse af 31.07.2000 sagen til fornyet
behandling i Konkurrencerådet bl.a. med henvisning til, at den påklagede afgørelse ikke
indeholdt en redegørelse for spørgsmålet om fritagelse for så vidt angår efter den
08.07.2012, hvilket var den dato, som efter Energistyrelsens seneste afgørelse var det
tidspunkt, hvortil aftalerne uopsigeligt efter lovgivningen kunne løbe til.

---

⁴⁰⁸ Fejøl 1997, p. 63.

⁴⁰⁹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 31.07.2000 i sagen 99-112.213, Dansk Naturgas A/S mod Konkurrencerådet.

Bestemmelsen i konkurrencelovens § 2 har givet yderligere givet anledning til enkelte afgørelser på energiområdet:⁴¹⁰

- Konkurrenceankenævnets kendelse af 16.05.2000 i sagen 99-112.113, Danske Energiselskabers Forening på vegne Andelsselskabet Nordthy Strømforsyning, Thisted mod Konkurrencerådet.
- Konkurrenceankenævnets kendelse af 03.08.1999 i sagen 98-195.223, NESA A/S mod Konkurrencerådet.

6.3.2 Forbrugerklagenævnet

Forbrugerklagenævnet blev oprettet ved lov nr. 305 af 14.06.1974 om Forbrugerklagenævnet (forbrugerklagenævnsloven).⁴¹¹ Nævnets opgave er at behandle klager fra forbrugere⁴¹² vedrørende varer, arbejds- og tjenesteydelser (lovens § 1). Klager kan rejses mod den, der efter retsplejelovens regler kan sagsøges ved dansk domstol om de af klagen omfattede spørgsmål (lovens § 7, stk. 1).⁴¹³ Kompetence uddybes i virksomhedsbekendtgørelsen.⁴¹⁴ For så vidt angår *private virksomheder*, fremgår det af bekendtgørelsens § 2, at kompetencen vedrører klager fra forbrugere vedrørende varer eller arbejds- og tjenesteydelser, for hvilket vederlaget udgør 24.000 kr. eller derunder, dog mindst 500 kr. For *offentlige virksomheder* omfatter kompetencen klager fra forbrugere vedrørende varer eller arbejds- og tjenesteydelser, såfremt disse bl.a. vedrører »levering af el, gas, vand og varme«. De tre ledningsførte energiformer falder således ind under Forbrugerklagenævnets begreb »varer eller arbejds- og tjenesteydelser«, således at disse områder er omfattet, uanset om ydelsen hidrører fra en offentlig eller en privat virksomhed.⁴¹⁵ Dog er klageadgangen over

---

⁴¹⁰ For en omtale af generel praksis på elforsyningsområdet efter konkurrenceloven, se *Gram Mortensen* 2000, p. 235 ff.

⁴¹¹ Senest lovbekendtgørelse nr. 282 af 10.05.1988.

⁴¹² Forbrugerbegrebet skal i overensstemmelse med lovens bemærkninger (FT 1973-74 A, sp. 2276 og 2278) forstås som sidste led i omsætningskæden, når de erhvervede varer ikke skal indgå i produktionen eller er erhvervet med videresalg for øje. Se *Nielsen* 1999, p. 150. Det må anses for uafklaret, hvorvidt en energiydelse kan siges at indgå i produktionen, og dermed om erhvervsvirksomheders aftag af ledningsført energi falder ind under bestemmelsen. Energiydelser, der direkte medgår til produktionen falder næppe ind under begrebet.

⁴¹³ Ved indbringelse af en sag for Forbrugerklagenævnet skal der erlægges et gebyr. Gebyr for sagens behandling er kr. 80., i sager vedrørende motorkøretøjer dog kr. 480. Nævnets sekretariat vil desuden påse, at forbrugeren forinden forgæves har rettet henvendelse til den erhvervsdrivende, jf. § 7 i bekendtgørelse nr. 541 af 10.08.1989 om forretningsorden for Forbrugerklagenævnet.

⁴¹⁴ Bekendtgørelse nr. 871 af 14.10.1994.

⁴¹⁵ Se også *Nielsen* 1999, p. 150.

private virksomheder begrænset til den ovenfor anførte beløbsramme. Nogen sagkyndig på området synes dog ikke udpeget.

Forbrugerklagenævnets afgørelser er ikke eksigible.⁴¹⁶ Sagens parter er dog afskåret fra at indbringe en verserende sag for domstolene, jf. forbrugerklagenævnetslovens § 8, stk. 1.⁴¹⁷ Denne bestemmelse har dog reelt kun betydning for den indklagede part (erhvervsvirksomheden), da forbrugeren vil kunne trække sin klage tilbage og dermed hindre fortsat nævnsbehandling.

Forbrugerklagenævnet har med hjemmel i forbrugerklagenævnetslovens § 12 godkendt en række private brancheklagenævn, der kan behandle klager, som ellers kunne være indbragt for Forbrugerklagenævnet.⁴¹⁸ Ingen af disse har dog relevans for energiforsyningsområdet.

For en fremstilling af Forbrugerklagenævnets kompetence, se *Gomard* 1998, p. 654-659. Desuden findes der en noget kortfattet kommentar til Forbrugerklagenævnetsloven (*Pedersen* 1982).

6.3.2.1 Forbrugerklagenævnets kompetence i forhold til energimyndighederne

Efter forbrugerklagenævnetslovens § 3, stk. 1 falder klager uden for nævnets område, såfremt der i lovgivningen er foreskrevet en særlig klageadgang. Som anført ovenfor er klagefunktionen i de tre energiforsyningslove henlagt til Energitilsynet, jf. elfl. § 78, stk. 1, vmfl. § 21 og ngfl. § 41. Herunder hører energiforsyningslovens prisbestemmelser. På Forbrugerklagenævnets hjemmeside findes en ikke udtømmende opregning af områder, hvor der i lovgivningen er fastsat en sådan særlig klageadgang.⁴¹⁹ Energiforsyningsområdet nævnes ikke. Som udgangspunkt må sager, der ligger inden for Energitilsynets og Energiklagenævnets kompetence at behandle, ligge uden for Forbrugerklagenævnets kompetence. Det fremgår direkte af det til grund for bestemmelsen foreliggende betænkning, at man har anset en dobbeltbehandlingsmulighed for uheldig.⁴²⁰ Kun for så vidt angår klager på energiforsyningsområdet, hvor Energitilsynet og Energiklagenævnet ikke kan antages at have

---

⁴¹⁶ *Gomard* 1998, p. 658.

⁴¹⁷ Efter sagens afgørelse kan hver part indbringe sagen for domstolene, jf. lovens § 10. Forbrugerklagenævnets sekretariat indbringer på vegne af forbrugeren en afgørelse for domstolene, hvis afgørelsen ikke efterleves.

⁴¹⁸ I medfør heraf er der oprettet Byggeriets Ankenævn (BYG), Klagenævnet for ejendomsformidling, Ankenævnet for forsikring, Ankenævnet for Hotel, Restaurant og Turisme, Ankenævnet for hulrumisolering, Ankenævn for huseftersyn, Ankenævnet for Køreundervisning, Pengeinstitutankenævnet, Realkreditankenævnet og Rejseankenævnet.

⁴¹⁹ Den forefindes under Forbrugerstyrelsens hjemmeside, <http://www.fs.dk>

⁴²⁰ Betænkning 681/1973, p. 38 - bemærkningerne til § 2, stk. 2.

kompetence, har Forbrugerklagenævnet kompetence. Bestemmelsen synes således at udelukke dobbeltkompetence.⁴²¹ Efter forbrugerklagenævnslovens § 3, stk. 2, kan Industriministeren bestemme, at visse varer, arbejds- og tjenesteydelser eller erhvervsområder undtages fra nævnets virksomhed, eller at klage ikke kan rejses, når prisen for varen eller ydelsen overstiger en bestemt grænse.

Falder en sag ikke ind under de sektorspecifikke energimyndigheders kompetence, må denne som udgangspunkt falde tilbage på Forbrugerklagenævnet.

I en varmesag var der indgivet klage til Gas- og varmeprisudvalget over en blokvarmecentral med en kapacitet på mindre end 1 MJ/s.⁴²² Denne var ikke omfattet af 1979-vmfl., jf. dennes § 2. Såvel Udvalget som Ankenævnet afviste at behandle klagen med henvisning til, at den pågældende blokvarmecentral ikke var reguleret af varmforsyningsloven. Udvalget bemærkede i dets afgørelse, at sagen formentlig faldt ind under Forbrugerklagenævnets område uden dog nærmere at redegøre herfor. Den nugældende vmfl. omfatter kun blokvarmecentraler med en varmekapacitet på mere end 0,25 MW.

Forbrugerklagenævnet har således behandlet en sag om en forbrugerklage over en grundejerforening, der drev en varmecentral for 160 huse.⁴²³

I den pågældende sag var der uoverensstemmelse mellem en forbrugers aflæsningsedler fra varmemålerne på de enkelte radiatorer og dennes varmeopgørelser. Grundejerforeningen havde tillagt ekstra point, da den pågældende forbruger havde manglet 2 radiatorer i forhold til de øvrige forbrugere i de i øvrigt ens huse, der blev forsynet fra varmecentralen. Pointtillægget skulle kompensere for tomgangsforbruget på disse radiatorer. Forbrugerklagenævnet fandt ikke anledning til at fritage forbrugeren for denne ekstra betaling. I øvrigt blev grundejerforeningen i lovens forstand anset for en erhvervsdrivende.

Også i forhold til erstatningssager må Forbrugerklagenævnet anses for kompetent.⁴²⁴

Den pågældende sag drejede sig udgift til en VVS-mand i forbindelse med en kortvarig strømafbrydelse. Sagen blev bedømt efter stærkstrømsloven.

Forholdet mellem forbrugerne og elhandelsselskaberne (bortset fra de forsyningspligtige elforsyningsvirksomheder) er ikke reguleret af elfl. Området udgør et potentielt sagsbehandlingsområde, når husholdningskunderne efter 01.01.2003 får mulighed for frit at vælge leverandør.

---

⁴²¹ Dobbeltkompetencer er ikke ukendt inden for miljøområdet. Se *Basse* 2001, p. 134.

⁴²² Monopolankenævnets kendelse af 11.10.1983 i sagen Gregers Gamborg, Bagsværd ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 17/83.

⁴²³ Juridisk Årbog 1991, p. 115.

⁴²⁴ Juridisk Årbog 1998, p. 128.

Forbrugerklagenævnet har i et vist omfang behandlet sager om priser på energiforsyningsområdet. Af årsberetningen for Forbrugerklagenævnet (Juridisk Årbog) fremgår det, at Forbrugerklagenævnet har behandlet sager om størrelsen af elforbruget. I et vist omfang har det været tale om sager, der også kunne være behandlet i regi af Energitilsynet/Energiklagenævnet.

I en sag fra 1992 havde en lejer af en étværelses lejlighed i en nybygget ejendom modtaget en elregning, der viste et forbrug på 2500 kWh for en 3-måneders periode i sommerkvartalet.⁴²⁵ Forbruget i lejligheden havde for tidligere forbrugere ligget på 700 kWh pr. år. Forbrugerklagenævnet behandlede sagen.

Forbrugerklagenævnet fandt, at bevisbyrden for uoverensstemmelsen mellem det debiterede forbrug og det faktiske forbrug som udgangspunkt lå hos forbrugeren. Nævnet fandt dog, at det i den konkrete sag havde formodningen imod sig, at forbruget skulle være så højt. Da elforsyningsvirksomheden endvidere ikke selv havde foretaget aflæsning men havde lagt telefoniske oplysninger til grund, fandt Nævnet det overvejende sandsynligt, at der var sket en fejlaflæsning. Elregningen blev herefter skønsmæssigt nedsat.

I en sag fra 1995 blev der i forbindelse med besøg af en målerkontrollør konstateret, at en måler var defekt med det resultat, at måleren registrerede et for lavt forbrug.⁴²⁶ Måleren blev skiftet. I de fire foregående år havde den defekte måler registreret årsforbrug på mellem 355 og 582 kWh. I det første år efter målerudskiftningen blev der registreret et forbrug på 2.421 kWh. Forbrugerklagenævnet antog sagen til behandling.

Elforsyningsvirksomheden krævede elforbruget for de sidste fire år efterreguleret med 4.000 kWh. Forbrugerklagenævnet fandt det ikke godtgjort, at måleren havde været defekt i hele den omtvistede periode og fastsatte skønsmæssigt forbruget til det halve.

Forbrugerklagenævnet har tillige behandlet en sag om rykkergebyrer på elforsyningsområdet.⁴²⁷

Den pågældende sag drejede sig om, fra hvilket tidspunkt en opkrævning fik virkning. Opkrævningen for el- og vandafgift til en forbrugers sommerhus på Fyn var i første omgang tilsyneladende tilgået en forkert postadresse på Grønland, hvor forbrugeren boede. Opkrævningen kom først frem til forbrugeren efter den på opkrævningen anførte sidste rettidige betalingsdato. I mellemtiden havde den kommunale forsyningsvirksomhed bl.a. pålagt forbrugeren rykkergebyrer. Nævnet fandt, at der efter den kommunale gebyrlov⁴²⁸ alene kunne fastsættes rykkergebyr ved opkrævning af ikke rettidigt betalte ydelser. Da forfaldsdagen ikke var aftalt på forhånd, fandt nævnet, at fastsættelsen af en forfaldsdato

---

⁴²⁵ Juridisk Årsbog 1992, p. 150-151.

⁴²⁶ Juridisk Årbog 1995, p. 171.

⁴²⁷ Juridisk Årbog 2000, p. 115-116. Om rykkergebyrer se i øvrigt afsnit 4.1.1.1.20.

⁴²⁸ Lov nr. 939 af 27.12.1991.

måtte anses for et påbud, der først kunne få virkning fra det tidspunkt, hvor det var kommet frem til adressaten. Allerede af den grund fandt Nævnet ikke de pålagte gebyrer berettigede.

I de ovennævnte sager må Forbrugerklagenævnets kompetence anses for at have været tvivlsom, jf. den ovenfor omtalte § 3, stk. 1 i forbrugerklagenævnensloven. Energimyndighederne har traditionelt tiltaget sig kompetence på disse områder.

Forbrugerklagenævnet har i forbindelse med en række modtagne klager på energiforsyningsområdet direkte oversendt disse til energitilsynsmyndigheden, eventuel efter først at have kontaktet energimyndigheden om kompetencespørgsmålet. Det er f.eks. sket i en sag om postuleret målerfejlvisning.⁴²⁹ Forbrugerklagenævnet har også tidligere direkte tilskrevet klager og henvist denne til energitilsynsmyndigheden. Det har f.eks. været tilfældet i en sag om urimeligheden af et tarifsystem.⁴³⁰

Uklarheden vedrørende kompetenceafgrænsningen mellem Forbrugerklagenævnet og energimyndighederne synes noget uhensigtsmæssig. Især virksomhedsbekendtgørelsens henvisning til »levering af el, gas, vand og varme« kan give den enkelte forbruger en forventning om, at alle slags sager herom vil falde ind under Forbrugerklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at Energiklagenævnet afslutter sine afgørelser med en bemærkning om, at afgørelsen ikke kan påklages til anden administrativ myndighed, jf. elfl. §§ 89, stk. 2 og 89a, stk. 7, ngfl. § 51, stk. 2 eller vmfl. § 26, stk. 2. Det synes ikke praktisk, at en forbruger til trods herfor vil kunne indbringe sagen for Forbrugerklagenævnet; ej heller selv om et vedrører et forhold, som energimyndighederne ikke har anset sig kompetent til at tage stilling til, jf. afsnit 6.2.

6.3.3 Myndigheder med kompetence på markedsførings- og prismærkningsområdet

Markedsføringsloven og prismærkningsloven indeholder en række bestemmelser, der kan siges at have betydning i forhold til den måde, hvorpå priser på ydelser omfattet af energiforsyningslovene præsenteres for forbrugerne. Det er eksempelvis tilfældet med prismærkningskravet i prismærkningslovens § 1 samt bestemmelserne om vildledning, tilgift og rabatmærker i markedsføringsloven §§ 2, 6 og 8 samt generalklausulen i § 1. Noget egentligt tilsyn med prismærkningslovens overholdelse findes aktuelt ikke. På markedsføringslovens område er Forbrugerombudsmanden

---

⁴²⁹ Konkurrenceankenævnets kendelse af 02.11.1999 i sagen j.nr. 99-103.207, Edith Pedersen ctr. Elprisudvalget.

⁴³⁰ Monopolankenævnets kendelse af 15.12.1983 i sagen A. Willersbo, Nørre Snede ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 26/83.

den generelle tilsynsmyndighed, jf. markedsføringslovens § 15, stk. 1.⁴³¹ Forbrugerstyrelsen varetager Forbrugerombudsmandens sekretariatsopgaver.⁴³²

I henhold til § 1, stk. 1 i lov nr. 858 af 23.12.1987 om Industriministeriets Erhvervsankenævn er Nævnet klageinstans for administrative afgørelser i det omfang, det fastsættes ved lov eller i henhold til lov. En opregning heraf findes i bekendtgørelse nr. 1154 af 18.12.1994 om Erhvervsministeriets Erhvervsankenævn, hvori både prismærkningsloven og markedsføringsloven anføres. Af prismærkningslovens § 11 fremgår det, at erhvervsministerens afgørelser efter loven kan indbringes for Erhvervsankenævnet. Overtrædelser af prismærkningsloven sanktioneres dog kun, såfremt der sker anmeldelse til politiet.⁴³³ Efter markedsføringslovens § 15, stk. 4, kan Forbrugerombudsmandens afgørelser ikke indbringes for anden administrativ myndighed. I markedsføringsloven findes der dog en begrænset klageadgang til Erhvervsankenævnet. Denne vedrører dog bemyndigelser, der er tillagt Erhvervsministeren og videredelegeret til Forbrugerstyrelsen.⁴³⁴ Det fremgår ikke af Erhvervsankenævnets seneste årsberetning eller af de kendelser, der forefindes på nettet (<http://www.eogs.dk/>), at der for nyligt skulle være afsagt kendelser efter prismærkningsloven eller markedsføringsloven.

6.3.3.1 Forbrugerombudsmandens kompetenceafgrænsning i forhold til energimyndighederne

Markedsføringsloven indeholder ikke bestemmelser, der forholder sig til et eventuelt dobbeltkompetenceproblem. Forbrugerombudsmandens kompetence efter markedsføringslovens bestemmelser må som udgangspunkt antages at eksistere, uanset at energimyndighederne eventuelt også kunne antages at have kompetence på området. Det er tvivlsomt, om *lex specialis*-betragtninger kan give energimyndighederne enekompetence. Energiforsyningslovene synes netop ikke at indeholde bestemmelser, der tager direkte sigte på markedsføringsforhold. I forbindelse med kompetenceafgrænsningen mellem Fondsrådet og Forbrugerombudsmanden var det i forarbejderne til værdipapirhandelsloven forudsat, at der mellem disse to institutioner skulle aftales en kompetenceafgrænsning. Der findes angiveligt direkte en kompetencefor-

---

⁴³¹ For en fremstilling af Forbrugerombudsmandens kompetence, se *Gomard* 1998, p. 659-660, *Koktvedgaard* 2000, p. 53-57 og *Revsbech* 1990.

⁴³² Bekendtgørelse nr. 890 af 26.04.1994 om regler for Forbrugerombudsmandens virksomhed, § 4.

⁴³³ *Madsen* 2000, p. 186 og *Nielsen* 1999, p. 147. Forbrugerombudsmanden har dog fra tid til anden inddraget overtrædelser af prismærkningsloven i verserende sager efter markedsføringsloven.

⁴³⁴ Se bekendtgørelse nr. 889 af 26.10.1994 om henlæggelse af visse beføjelser til Forbrugerstyrelsen.

delingsaftale mellem Finanstilsynet og Forbrugerombudsmanden.⁴³⁵ Tilsvarende har ikke været forudsat i forbindelse med forarbejderne til de aktuelle energiforsyningslove.

Det er uvist, hvorvidt Forbrugerombudsmanden vil behandle sager, der falder ind under energimyndighedernes kompetence. Forbrugerombudsmanden har ikke en egentlig behandlingspligt.⁴³⁶ Forbrugerstyrelsen har tidligere i forbindelse med klager, der relaterede sig til elforsyningsområdet valgt at oversende sagen til energitilsynsmyndigheden. Se f.eks. Energiklagenævnets afgørelse af 29.11.2000 i sagen Energiselskabet Arke Net A/S mod Elprisudvalget om erstatning som følge af en skade på et alarmsystem angiveligt opstået som følge af en fejl på Arke Nets højspændingsnet.⁴³⁷ Klagen var oprindeligt indgivet til Forbrugerstyrelsen, der videresendte den til Elprisudvalget. Energiklagenævnet fandt, at det spørgsmål henhørte under domstolens kompetence. Det er ligeledes tvivlsomt, om Forbrugerombudsmanden ville have haft kompetence på området. Sagen er kort refereret under punkt 6.2.2. Se tillige Energiklagenævnets afgørelse af 12.09.2001 i sagen Per Kolding mod Energitilsynet, hvoraf det fremgår, at Forbrugerstyrelsen til Energitilsynet oversendte en sag om fremgangsmåde ved afbrydelse af elforsyningen i forbindelse med inddrivelse af en restance urimelig samt abonnementsbetaling for den periode, hvor elforsyningen midlertidigt var afbrudt.

Det kan med en vis vægt anføres, at den kompetencefordeling, der i kraft af Forbrugerstyrelsens oversendelsespraksis har udviklet sig, bør opretholdes. For taler det forhold, at lovgiver ikke har fundet anledning til at skride ind heroverfor. Den hidtidige praksis kan dog også tages som udtryk for et manglende behov for at sikre forbrugerbeskyttelsesmæssige hensyn på det markedsføringsmæssige område. Med den liberalisering, der pågår i elforsyningssektoren og muligvis kan forventes i naturgasforsyningssektoren, aktualiseres behovet for særskilt forbrugerbeskyttelse. Det bemærkes i den forbindelse, at elhandelsselskaber (bortset fra forsyningspligtige virksomheder) ikke er underlagt nogen sektorregulering, og at rækkevidden af de mere almene bestemmelser, herunder kravet i elfl. § 6, stk. 3 om, at kollektive elforsyningsvirksomheder skal stille deres ydelser til rådighed for forbrugerne på gennemsigtige, objektive, rimelige og ensartede vilkår, ikke er prøvet i forhold til markedsføringsmæssige tiltag. Samtidig rækker Energitilsynet og Energiklagenævnets kompetence ikke til at håndhæve f.eks. markedsføringslovens bestemmelser. På den baggrund kan det næppe anses for utænkeligt, at Forbrugerombudsmand-

---

⁴³⁵ Se Clausen 1996, p. 144 og 154 (note 154) og FT 1995/96, tillæg A, p. 34.

⁴³⁶ Bekendtgørelse nr. 890 af 26.04.1994 om regler for Forbrugerombudsmandens virksomhed, § 1.

⁴³⁷ Energiklagenævnets afgørelse af 29.11.2000 i sagen Arke Net A/S mod Elprisudvalget, j.nr. 97-151-0010. Se tillige Energiklagenævnets afgørelse af 02.08.2001 i sagen Jan F. Christensen mod Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0016.

en ville kunne finde anledning til at udøve kompetence på området. Kompetencspørgsmålet kunne løses ved en kompetencefordelingsaftale.

Bilag 1: Oversigt over forskellige virksomhedstypers ordninger i forbindelse med anmeldelse af priser og betingelser

	Anmeldelsesordning		Godkendelsesordning	Ingen sektorspecifikt ordning
	Uden gyldighedsbestemmelse	Med gyldighedsbestemmelse		
Elproducent				x
Elhandelsvirksomhed				x
Systemansvarlig elforsyningsvirksomhed			x	
Eltransmissionsvirksomhed	x			
Elnetvirksomhed	x			
Forsyningspligtig elforsyningsvirksomhed			x	
Kollektive varmforsyningsanlæg		x		
Industrivirksomheder vedr. varme, damp eller gasleverancer		x		
Varme og kraftvarmeværker vedr. varme, damp eller gasleverancer		x		
Geotermiske anlæg og solvarmeanlæg vedr. varme, damp eller gasleverancer		x		
Naturgasforsyningselskab				x
Naturgaslagerselskab	x			
Naturgasforsyningspligtig selskab	(x) ⁴³⁸		x	
Naturgastransmissionselskab	x			
Naturgasdistributionselskab	x			
LNG-selskab	x			

⁴³⁸ Anmeldelsesordningen blev afløst af en godkendelsesordningen pr. 01.08.2001, da ændringsbestemmelserne i lov nr. 481 af 07.06.2001 trådte i kraft (bekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001).

Bilag II: Liste over særlige begreber med relation til energiforsyningslovene

Barmarksværker	Benyttes i forbindelse med et decentralt anlæg, hvor der er sket en samtidig etablering af et anlæg til fremføring af varmt vand og elproduktionsanlæg.
Benchmarking	En sammenligning af selskabernes effektivitet, der benyttes i forbindelse med indtægtsrammeregulering.
Blokvarmecentral	Betegnelse for en fælles fyringscentral, der producerer og leverer centralvarme i form af varmt vand til tætliggende boliger m.v. Anlægget har teknisk karakter af et fjernvarmeværk.
Forhandlet adgang	Det forhold, at prisen for tredjepartsadgang til en facilitet, f.eks. et el- eller naturgasnet fastsættes efter forhandling mellem parterne. Modsætningen er reguleret adgang.
Forsyning på faste vilkår	Et begreb fra bevillingsbestemmelserne i ngfl. Herved forstås forsyning til faste priser og på faste vilkår inklusive standardrabatter (mængderabatter, introduktionsrabatter m.v.).
Forsyning på individuelle vilkår	Et begreb fra bevillingsbestemmelserne i ngfl. Herved forstås at der gives individuelle priser og rabatter. Intentionen er, at prissætningen derved kommer til at reflektere konkurrenceforholdet til andre brændsler.
Frimærkeprincippet	Anvendes inden for naturgasforsyning om det forhold, at distributionsydelser skal fastsættes uafhængigt af transportafstand.
Graddage	Et udtryk for udetemperaturen. Antallet af graddage på et døgn beregnes som det antal grader, som døgnets gennemsnitstemperatur er mindre end 17° C i fyringssæsonen (maj til april).
Hedefladeafgift	Forbrugsuafhængig afgift på varmforsyningsområdet beregnet på baggrund af størrelsen af radiatorernes overflade (hedeflade).
Hvile-i-sig-selv princippet	Tidligere også benævnt neutralitetsprincippet. Princippet indebærer i praksis, at omkostninger og indtjening ved disse tjenester over en årrække økonomisk skal balancere. Kommunerne må således ikke uden lovhjemmel benytte forsyningsvirksomhed til at supplere skatteindtægterne, ligesom kommunerne ikke må skattefinansiere den kommunale forsyningstjeneste helt eller delvist.
Indtægtsramme	Den indtægt som en virksomhed underlagt indtægtsrammeregulering maksimalt må oppebære i en reguleringsperiode eller i et kalenderår inden for en reguleringsperiode i forbindelse med ydelser, som vedrører bevillingen.

Kulbrinter	Betegnes også carbonhydrider (HC), hvilket er den kemiske betegnelse for en gruppe af stoffer, der udelukkende består af kulstof (carbon) og brint (hydrogen). Til kulbrinterne hører naturgas (overvejende metan) og jordolie (mineralolie).
LNG	Flydende naturgas (Liquefied Natural Gas).
LNG-facilitet	En terminal, som anvendes til flydendegørelse af naturgas eller losning, oplagring og forgasning af LNG.
Mellemdæponi	Midlertidig oplagring af affald, der senere skal behandles f.eks. ved forbrænding.
Metan	Naturgas i fra den danske del af Nordsøen består af ca. 87 % metan (CH ₄).
MW	Megawatt = 10 ⁶ watt (energi pr. tidsenhed) = MJ/s.
Oliesubstitutionsprincippet:	Et princip, hvorefter prisen for naturgas opgjort efter brændværdi over for forbrugere uden adgang til valg af leverandør ikke kan overstige forbrugerprisen inklusive statsafgifter på en tilsvarende mængde fyringsgasolie.
Omkostningsrammen:	Den del af indtægtsrammen, der skal dække driftsomkostningerne og afskrivningerne. Effektivitetskravet udmøntes på denne del.
Overdækning	Hvis en virksomheds indtægter ved salg af ydelser omfattet af en transmissionsbevilling overstiger den korregerede indtægtsramme, foreligger der overdækning.
PSO-forpligtelser	Public Service Obligations.
Primær energi	Betegner de energiformer, der ikke er omformet i væsentlig grad, herunder råolie, kul og naturgas.
Prioriteret produktion	Elproduktion, der er sikret afsætning via en aftageforpligtelse for netvirksomhederne og de systemansvarlige virksomheder, jf. elfl. § 57.
Referencepris	På elforsyningsområdet en forventet elpris, der udtrykker Energitilsynets forventning til prissætningen hos de forsyningspligtige elforsyningsvirksomheder ved en normal, effektiv drevet virksomhed. Referenceprisen indgår i Tilsynets godkendelse af de forsyningspligtige elforsyningsvirksomheders prissætning.
Reguleret adgang	Det forhold, at prisen og betingelser for tredjepartsadgang til en facilitet, f.eks. et el- eller naturgasnet sker efter på forhånd fastsatte vilkår. Modsætningen er forhandlet adgang.

Reguleringsoliepris	En fiktiv pris beregnet som et gennemsnit af listepriisen for fyringsgasolie frit leveret i tankbil fra de til enhver tid værende fire største olieselskaber. Prisen benyttes som målestok for den maksimale naturgaspris efter naturgaslovens bestemmelser.
Sekundær energi	Energi, der er omformet fra primær energi ved særlige raffinering- eller omsætningsprocesser, herunder benzin, bygas og elektricitet.
Skyggeafgift	Benyttes inden for naturgasforsyning om det forhold, at naturgasforsyningsselskaber har mulighed for i deres priser at indregne afgiftsforskellen mellem naturgas og olieprodukter.
Substitutionsprisen	Inden for varmforsyningsområdet det som det koster at fremskaffe en given varmeydelse enten fra en anden leverandør eller ved egenproduktion.
Transit	I dansk energiforsyningsretlig sammenhæng transport af en energiydelse til opfyldelse af handler, hvor ingen af aftaleparterne aftager eller producerer ydelsen i Danmark, jf. elfl. § 5.
Underdækning	Hvis en virksomheds indtægter ved salg af ydelser omfattet af en transmissionsbevilling er mindre end den korrigerede indtægtsramme, foreligger der underdækning.
VE-beviser	Omsættelige værdipapirer, der vederlagsfrit tildeles producenter af VE-electricitet som produktionsstøtte. Forbrugerne af elektricitet pålægges en aftageforpligtelse til VE-beviserne.
VE-electricitet	Electricitet, der fremstilles ved vindkraft, biogas, biomasse, solenergi og bølgeenergi, samt elektricitet, der fremstilles på vandkraftanlæg under 10 MW, jf. elfl. § 55.

Litteraturoversigt

- Ernst Andersen: Administrativt tilsyn med kommunalforvaltningen, G.E.C. Gads Forlag, 1940.
- Poul Andersen: Dansk forvaltningsret - almindelige emner, 4. udg., Gyldendal, 1963.
- Ellen Margrethe Basse: Forvaltningens efterfølgende prøvelses- og ændringsmuligheder i Ellen Margrethe Basse (red.): Miljøretten I - Almindelige emner, Jurist, og Økonomforbundets Forlag, 2001.
- Jørgen Burchardt: Danmarks første fjernvarme i Fjernvarmen 11/97, p. 26-32.
- Bent Christensen: Forvaltningsret - opgaver, hjemmel, prøvelse, 2. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1997.
- Bent Christensen: Forvaltningsret - prøvelse, 2. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1994.
- Nis Jul Clausen: Privat- og offentligretlig regulering i selskabs- og børsretten i Ellen Margrethe Basse og Henrik Zahle (red.): To reguleringstraditioner. Om sondringen mellem offentlig ret og privatret, GadJura 1996.
- John Engsig m.fl.: Lærebog om indkomstskat, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2000.
- W.E. von Eyben (red.): Dansk Miljøret, Akademisk Forlag, 1977.
- W.E. von Eyben: Monopoler og Priser, G.E.C. Gad, 1980.
- Jens Fejø: Konkurrenceloven af 1997 med kommentarer, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1997.
- Jens Garde, Jørgen Albæk Jensen, Orla Friis Jensen, Helle Bødker Madsen, Jørgen Mathiassen og Karsten Revsbech: Forvaltningsret - almindelige emner, 3. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1997.
- Bernhard Gomard: Civilprocessen, 4. udg., GadJura, 1998.
- Morten Hahn-Pedersen: A.P. Møller og den danske olie, Schultz Information, 1997.
- Handelsministeriet: Dansk energipolitik, 1976.
- Søren Friis Hansen & Jens Valdemar Krenchel: Lærebog i selskabsret II, Forlaget Thomson, 2000.
- Mogens Heide-Jørgensen: Den kommunale interesse, København, 1993.
- Monopoltilsynet: Gas & varme, januar 1981.
- Frederik Jensen, Uffe Schlichtkrull og Ingeborg Thomsen: Monopolloven med kommentarer, Juristforbundets Forlag, 1968.
- Mogens Koktvedgaard: Lærebog i konkurrenceret, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2000.
- J.O. Lang: Danske Gasværkers Historie, Varde Folkeblads Bogtrykkeri, 1922.
- Kirsten Levinsen: Konkurrenceloven med kommentarer, 2. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2001.
- Palle Bo Madsen: Markedsret, del 1, 4. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2000.

Bent Ole Gram Mortensen: Elforsyning - Afvejning af hensyn til en sektor på vej mod det indre marked, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1998.

Bent Ole Gram Mortensen: Elforsyning - mellem privat- og offentligretlig regulering i Bent Iversen (red.) Juridiske emner ved Syddansk Universitet, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1999.

Bent Ole Gram Mortensen: Elforsyningsloven med kommentarer, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2000.

Bent Ole Gram Mortensen (2001): VE-beviser - omlægning af de danske støtteordninger til vedvarende energi i Bent Iversen (red.): Juridiske emner ved Syddansk Universitet 2001, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2001.

Bent Ole Gram Mortensen (2001a): Olie- og naturgasindvinding i Ellen Margrethe Basse: Miljøretten, bind III, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2001.

Ulla B. Neergaard: Intet over, intet ved siden af konkurrenceloven i Juridisk institut: Julebog 2000, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, side 169 ff.

Anne-Dorte Bruun Nielsen: Forbrugerret, Greens§Jurabibliotek, 1999.

Carsten Bo Nielsen: *Condictio indebiti* - privatret i offentlig ret, *Justitia* 2/1993.

Birgitte Egelund Olsen: Hvile i sig selv princippet, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1999.

Hugo Wendler Pedersen: Lov om Forbrugerklagenævnet med kommentarer, Juristforbundets Forlag, 1982.

H.J. Styhr Petersen: Kulgas. Et bidrag til teknikkens historie i Danmark, Historiske-kemiske skrifter, Dansk Selskab for historisk Kemi, 1990.

H.J. Styhr Petersen: Bygas - efter 1950, Historiske-kemiske skrifter, Dansk Selskab for historisk Kemi, 1991.

Karsten Revsbech: Forbrugerombudsmanden som forvaltningsorgan, *Juristen* 1990, p. 208-222.

Mogens Rüdiger: DONG og energien, Handelshøjskolens Forlag, 1998.

Håkan Strömberg: Om rättsförhållandet mellan offentliga anstalter och deras nyttjare, Juridiska fakulteten i Lund, 1949.

Evan Sølvkjær: Monopolloven med kommentarer, Jurist- og Økonomforbundets Forlag 1984.

A. Vinding Kruse: Restitutioner, G.E.C. Gads Forlag, 1950.

Birgitte Wistoft m.fl.: Elektricitetens Aarhundrede, Bind I: 1991, Bind II: 1992.

Betænkninger og andre forarbejder

Betænkning nr. 722 af 26.05.1970 vedrørende det fremtidige budget- og regnskabs-system i kommuner og amtskommuner.

Forbrugerkommissionens betænkning II, nr. 681, 1973.

Betænkning nr. 1075: Fra monopollov til konkurrencelov - om moderniseringen af monopolloven og pris- og avanceloven, Industriministeriet, august 1986.

Forslag til lov om Forbrugerklagenævnet som fremsat den 08.03.1974, FT 1973-74, tillæg A, sp. 2271ff.

Forslag til lov om elforsyning som fremsat den 15.11.1974 med bemærkninger, FT 1974/75, tillæg A, sp. 1595-1616.

Forslag til lov om elforsyning som fremsat den 20.03.1975 med bemærkninger, FT 1974/75, tillæg A, sp. 3457-3478.

Forslag til lov om elforsyning (L 40) som fremsat den 17.10.1975 med bemærkninger, FT 1975/75, tillæg A, sp. 1006-1016.

Forslag til lov om varmforsyning (L 206) som fremsat den 05.04.1979 med bemærkninger, FT 1979/80, tillæg A, sp. 3417-3472.

Forslag til lov om ændring af lov om varmforsyning (L 197) som fremsat den 12.05.1982 med bemærkninger, FT 1981/82, tillæg A, sp. 4895-4904.

Forslag til lov om varmforsyning (L 60) som fremsat den 07.11.1989 med bemærkninger, FT 1989/90, tillæg A, sp. 1577-1606.

Forslag til lov om ændring af lov om elforsyning (L 258), som fremsat den 01.04.1992, FT 1991-92, tillæg A, sp. 6273-6278.

Redegørelse af 02.02.1994 til Folketingets Energipolitiske Udvalg for SEAS situation.

Forslag til lov om markedsføring (L 211) som fremsat den 02.03.1994, FT 1993-94, tillæg A, sp. 7249 ff.

Forslag til lov om ændring af lov om elforsyning (L 31) som fremsat den 02.11.1994 med bemærkninger, FT 1994-95, tillæg A, p. 373-376.

Forslag til lov om ændring af lov om varmforsyning (L 131) som fremsat den 18.01.1995 med bemærkninger, FT 1994-95, tillæg A, p. 1632-1637.

Forslag til lov om ændring af lov om elforsyning (L 230) som fremsat den 19.04.1995 med bemærkninger, FT 1994-95, tillæg A, p. 3197-3207.

Forslag til lov om ændring af lov om elforsyning (L 239) som fremsat den 16.04.1996 med bemærkninger, FT 1995-96, tillæg A, p. 4801-4817.

Forslag til lov om ændring af lov om varmforsyning (L 240) som fremsat den 23.04.1997, FT 1996-97, tillæg A, p. 5245-5247.

Forslag til lov om elforsyning (L 234) som fremsat den 29.04.1999 med bemærkninger.

Forslag til lov om naturgasforsyning (L 239) som fremsat den 29.03.2000 med bemærkninger.

Forslag til lov om ændring af lov om varmforsyning (L 240) som fremsat den 29.03.2000 med bemærkninger.

Forslag til lov om fremme af besparelser i energiforbruget (L 241), som fremsat den 29.03.2000.

Forslag til lov om ændring af lov om naturgasforsyning (L 232) som fremsat den 27.04.2001 med bemærkninger.

Handelsministeriet: Danmarks energiforsyning - mål og midler i energipolitikken, april 1974.

Handelsministeriet: Dansk energipolitik 1976, maj 1976.

Handelsministeriet: Varmeplanlægning. Første delbetænkning fra Handelsministeriets Varmeplansudvalg, 1977.

Handelsministeriet: Organisering og styring af varmforsyningsplanlægning. Anden delbetænkning fra Handelsministeriets Varmeplansudvalg, 1978.

Opvarmningsmetodeudvalget/Boligministeriet: Oplæg til en varmeplan for Danmark, dec. 1975.

Ændringsforslag af 22.05.2001 til L 232, forslag til lov om ændring af lov om naturgasforsyning stillet af miljø- og energiministeren.

Retsakter

EU-direktiver

Rådets direktiv 90/547/EØF af 29.10.1990 om transit af elektricitet gennem de overordnede net, EFT 1990 L 313/30 (eltransitdirektivet).

Rådets direktiv 91/296/EØF af 31.05.1991 om transit af naturgas gennem de overordnede net, EFT 1990 L 330/30 (naturgastransitdirektivet).

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 96/92/EF af 19.12.1996 om fælles regler for det indre marked for elektricitet, EFT 1997 L 27/20 (eldirektivet).

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 98/30/EF af 22.06.1998 om fælles regler for det indre marked for naturgas, EFT 1998 L 204/1 (naturgasdirektivet).

Danske love

Lov af 11.02.1863 om den kommunale befattning i købstæderne udenfor København.

Lov nr. 77 af 19.04.1907 om elektriske Stærkstrømsanlæg (stærkstrømsloven).

Lov nr. 315 af 25.1918 om benyttelse af Vandkraften i offentlige Vandløb ved Anlæg af Elektricitetsværker, som ændret ved lov nr. 383 af 05.07.1918 (lovbekendtgørelse nr. 393 af 05.07.1918).

Lov nr. 158 af 18.05.1937 om prisaftaler m.v.

Lov nr. 306 af 30.05.1940 om Priser m.v.

Lov nr. 378 af 14.11.1952 om prisaftaler m.v.

Lov nr. 102 af 31.03.1955 om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger (monopolloven).

Lov nr. 170 af 16.05.1962 om nukleare anlæg.

Lov nr. 294 af 07.06.1972 om naturgasforsyning (1972-ngfl.).

Lov nr. 305 af 14.06.1974 om forbrugerklagenævnet. Senest lovbekendtgørelse nr. 282 af 10.05.1988.

Lov nr. 332 af 19.06.1974 om erstatning for atomskader (nukleare skader).

Lov nr. 244 af 12.05.1976 om sikkerhedsmæssige og miljømæssige forhold ved atomanlæg m.v. (atomanlægsloven).

Lov nr. 14 af 16.01.1974 om prisstop.

Lov nr. 59 af 15.02.1974 om priser og avancer.

Lov nr. 54 af 25.02.1976 om elforsyning (1976-elfl.).

Lov nr. 232 af 08.06.1979 - Anlægslov for naturgasforsyning.

Lov nr. 258 af 08.06.1979 om varmforsyning (1979-vmfl.).

Bekendtgørelse nr. 28 af 21.01.1980 af lov om køb (købeloven), som senest ændret ved lov nr. 391 af 14.06.1995.

Lov nr. 308 af 09.06.1982 om ændring af lov om varmforsyning.

Lov nr. 254 af 08.06.1983 om Dansk Olie og Naturgas A/S m.v.

Lovbekendtgørelse nr. 108 af 11.03.1986 om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger (monopolloven).

Lovbekendtgørelse nr. 109 af 11.03.1986 om priser og avancer.
Lovbekendtgørelse nr. 583 af 01.09.1986 om renter ved forsinket betaling m.v. (renteloven), som ændret ved lov nr. 1098 af 21.12.1994 og lov nr. 462 af 07.06.2001.
Lov nr. 858 af 23.12.1987 om Industriministeriets Erhvervsankenævn.
Lovbekendtgørelse nr. 282 af 10.05.1988 om Forbrugerklagenævnet (forbrugerklagenævnsløven).
Lov nr. 818 af 19.12.1989 om ændring af visse love som følge af konkurrenceloven.
Lov nr. 382 af 13.06.1990 om varmforsyning (1990-vmfl.), som senest ændret ved lov nr. 451 af 31.05.2000.
Lov nr. 939 af 27.12.1991 om gebyrer og morarenter vedrørende visse ydelser, der opkræves eller inddrives af amtskommuner og kommuner (den kommunale gebyrlov), som ændret ved lov nr. 131 af 28.02.1994 og lov nr. 1093 af 29.12.1997.
Lovbekendtgørelse nr. 114 af 10.03.1993 af konkurrenceloven.
Lov nr. 251 af 06.05.1993 om elektriske stærkstrømsanlæg og elektrisk materiel (stærkstrømsloven).
Lov nr. 35 af 18.01.1995 om ændring af lov om elforsyning.
Lov nr. 409 af 14.06.1995 om ændring af lov om elforsyning.
Lov nr. 486 af 12.06.1996 om ændring af lov om elforsyning.
Lov nr. 384 af 10.06.1997 - Konkurrenceloven.
Lov nr. 436 af 10.06.1997 om ændring af lov om varmforsyning.
Bekendtgørelse nr. 452 af 24.06.1998 af byggelov, som ændret ved lov nr. 228 af 31.03.2001.
Lov nr. 375 af 02.06.1999 om elforsyning (1999-elfl.), som senest ændret ved lov nr. 478 af 07.06.2001.
Lov nr. 449 af 31.05.2000 om naturgasforsyning (ngfl.), som ændret ved lov nr. 481 af 07.06.2001.
Lov nr. 450 af 31.05.2000 om fremme af besparelser i energiforbruget (energisporeloven).
Lov nr. 451 af 31.05.2000 om ændring af lov om varmforsyning.
Lovbekendtgørelse nr. 687 af 07.12.2000 - Konkurrenceloven.
Lovbekendtgørelse nr. 772 af 24.07.2000 om varmforsyning (vmfl.).
Lovbekendtgørelse nr. 845 af 04.09.2000 om skattemæssige afskrivninger (afskrivningsloven).
Lov nr. 1277 af 20.12.2000 om ændring af lov om elforsyning og lov om ændring af lov om tilskud til elproduktion med ikrafttræden pr. 01.01.2001, jf. nr. 1330.
Lov nr. 481 af 07.06.2001 om ændring af lov om naturgasforsyning.

Danske bekendtgørelser

Indenrigsministeriets bekendtgørelse af 22.08.1917 om Salg og Udlevering af Petroleum og Brændselolie m.v.
Monopoltilsynets bekendtgørelse nr. 19 af 25.02.1974 om prisstop for elektricitet og anmeldelsespligt for elektricitetspriser.

Monopoltilsynets bekendtgørelse nr. 22 af 06.03.1974 om forhøjelse af elpriser fra 1. marts 1974.

Monopoltilsynets bekendtgørelse nr. 27 af 03.04.1974 om forhøjelse af elpriser fra 1. april og 1. maj 1974.

Bekendtgørelse nr. 108 af 23.03.1977 om driftsmæssige afskrivninger og henlæggelser m.v. i elforsyningsvirksomheder.

Bekendtgørelse nr. 625 af 15.12.1977 om regnskabsføring og budgettering for elforsyningsvirksomheder.

Bekendtgørelse nr. 541 af 10.08.1989 om forretningsorden for Forbrugerklagenævnet, som ændret ved bekendtgørelse nr. 90 af 24.02.1993.

Bekendtgørelse nr. 125 af 26.02.1990 om regler for anmeldelse af priser og andre betingelser for levering af elektricitet.

Bekendtgørelse nr. 610 af 27.08.1990 om regler for anmeldelse af priser og andre betingelser for levering af opvarmet vand, damp eller gas.

Bekendtgørelse nr. 871 af 14.10.1994 om Forbrugerklagenævnets virksomhedsområde (virksomhedsbekendtgørelsen), som ændret ved bekendtgørelse nr. 153 af 19.03.1999.

Bekendtgørelse nr. 889 af 26.10.1994 om henlæggelse af visse beføjelser til Forbrugerstyrelsen..

Bekendtgørelse nr. 890 af 26.04.1994 om regler for Forbrugerombudsmandens virksomhed.

Bekendtgørelse nr. 1154 af 18.12.1994 om Erhvervsministeriets Erhvervsankenævn.

Bekendtgørelse nr. 874 af 20.11.1995 om overskud, sideordnet virksomhed og energirådgivning i elforsyningsvirksomheder.

Bekendtgørelse nr. 891 af 09.10.1996 om individuel måling af el, gas, vand og varme, som ændret ved bekendtgørelse nr. 565 af 01.07.1997 .

Bekendtgørelse nr. 299 af 30.04.1997 om affald. Denne er nu afløst af bekendtgørelse nr. 619 af 27.06.2000.

Bekendtgørelse nr. 1032 af 17.12.1999 om Konkurrenceankenævnet.

Bekendtgørelse nr. 1126 af 29.12.1999 om ikrafttræden af lov om elforsyning, lov om ændring af lov om elforsyning og lov om ændring af lov om varmforsyning (ikrafttrædelsesbekendtgørelsen).

Bekendtgørelse nr. 90 af 07.02.2000 om regler for anmeldelse af priser og andre betingelser for transport og levering af elektricitet samt hel eller delvis salg af ejerandele i elforsyningsvirksomheder.

Bekendtgørelse nr. 290 af 01.05.2000 om indtægtsrammer og åbningsbalancer m.v. for netvirksomheder og transmissionsvirksomheder.

Bekendtgørelse nr. 579 af 22.06.2000 om beregning af den maksimale pris for naturgas.

Bekendtgørelse nr. 870 af 12.09.2000 om åbningsbalancer for forsyningspligtige virksomheder.

Bekendtgørelse nr. 1069 af 04.12.2000 om regler for anmeldelse af priser, tariffer og andre betingelser for transport, levering og oplagring mv. af naturgas samt hel eller delvis salg af ejerandele i naturgasselskaber.

Bekendtgørelse nr. 1070 af 04.12.2000 om regler for anmeldelse af priser, omkostningsfordeling og andre betingelser for transport og levering af fjernvarme samt hel eller delvis salg af ejerandele i varmforsyningsvirksomheder.

Bekendtgørelse nr. 1182 af 15.12.2000 om indtægtsrammer og åbningsbalancer for transmissionsvirksomheder med elforsyningsnet over 150 kV.

Bekendtgørelse nr. 1330 af 20.12.2000 om ikrafttræden af lov om ændring af lov om elforsyning og lov om ændring af lov om tilskud til elproduktion.

Bekendtgørelse nr. 325 af 10.05.2001 om indtægtsrammer og åbningsbalancer for netvirksomheder og transmissionsvirksomheder med elforsyningsnet på 150 kV og derunder. Erstattet af bekendtgørelse nr. 944 af 29.10.2001.

Bekendtgørelse nr. 691 af 20.07.2001 om ikrafttræden af dele af lov om ændring af lov om naturgasforsyning.

Bekendtgørelse nr. 757 af 27.08.2001 om ikrafttræden af dele af lov om ændring af lov om naturgasforsyning.

Bekendtgørelse nr. 816 af 17.09.2001 om energispareaktiviteter i varmforsyningsvirksomheder.

Bekendtgørelse nr. 856 af 01.10.2001 om netvirksomhedernes forsknings- og udviklingsaktiviteter vedrørende effektiv energianvendelse.

Bekendtgørelse nr. 944 af 29.10.2001 om indtægtsrammer og åbningsbalancer for netvirksomheder og transmissionsvirksomheder med elforsyningsnet på 150 kV og derunder.

Danske cirkulærer m.v.

Indenrigsministeriets cirkulære nr. 184 af 29.08.1917.

Cirkulæreskrivelse nr. 224 af 28.10.1974 om kommunale elforsyningers benyttelse af strømafbrydelse i tilfælde af betalingsstandsning m.v.

Cirkulæreskrivelse nr. 5035 af 14.12.1983 fra Elprisudvalget om kalkulationsregler for elforsyningsvirksomheder.

Retningslinier og vejledninger

Danske Elværkers Forening: Vejledende retningslinier for forsyningsvirksomheders restanceinddrivelse af 22.10.1981.

Danske Elværkers Forening: Vejledning for elleverandørers leveringsbestemmelser af 23.10.1997.

Danske Fjernvarmeværkers Forening (DFF): Almindelige bestemmelser for fjernvarmelevering.

Danske Fjernvarmeværkers Forening (DFF): Restancer, august 1983 og juni 1997.

Energitilsynet: Vejledning om forsyningspligtige elvirksomheder, herunder Energitilsynets godkendelse af virksomhedernes prisfastsættelse af 27.10.2000.

Gas- og Varmeprisudvalget (notat af september 1995): Nogle betragtninger om reglerne for fjernvarmeværkers tarifiering og hvorledes tarifiering aktuelt foregår. Vejledning om fastsættelse af individuelle effektivitetskrav for elnet- og transmissionsvirksomheder.

Danske domme

Energiretlige domme er jævnligt blevet publiceret dels i Monopoltilsynets meddelelser - Kendelser og domme og dels i Energiprisorientering - afgørelser. Efter ophøret af udgivelsen af disse skrifter kan energiretlige domme udelukkende findes i Ugeskrift for Retsvæsen.

- UfR 1924.747H - tidligere ejers restancer, auktionskøber.
- UfR 1927.814Ø - tidligere ejers restancer, auktionskøber i ond tro.
- UfR 1929.452H - leveringsnægtelse af el og gas for at indkræve skatterestance.
- UfR 1930.302H - kommunal koncession.
- UfR 1934.606Ø - indfrielse af tidligere ejers gæld som betingelse for optagelse.
- UfR 1935.157Ø - restancer, leveringsafbrydelse, moratorium.
- UfR 1936.40H - krav om betaling af tidligere ejers gæld.
- UfR 1936.798Ø - leveringsnægtelse for at opnå overenskomst om adgang over privat ejendom.
- UfR 1938.719H - krav om indfrielse af restance fra tidligere ejer, auktionskøber.
- UfR 1939.652Ø - restance, afbrydelse, ikke risiko for tab på fremtidige leverancer.
- UfR 1940.362V - krav om betaling af tidligere ejers gæld.
- UfR 1947.152V - efterbetaling, aflæsningsfejl.
- UfR 1970.198V - optagelse betinget af restancebetaling.
- UfR 1975.248V - tilbagebetale tilslutningsafgift, opkrævet p.g.a. tidligere ejers restance.
- UfR 1976.146H - udtræden af fjernvarmeandelsselskab, erstatning.
- UfR 1978.576V - klausul om at restancer til elværk påhviler nuværende ejer.
- UfR 1986.56V - ikke betinge medlemskab af betalinger af tidligere ejers restance.
- UfR 1987.422H - forpligtelse til medlemskab og til at aftage samlet forbrug i 20 år.
- UfR 1991.218Ø - fastsættelse af godtgørelse ved udtræden af varmforsyningsordning.
- UfR 1993.452H - hæftelse for lejers forbrug, fortolkning af leveringsbetingelser. Østre Landsrets dom af 22.03.1995 i sagen Rolfsted og Omegns Transformerforening mod Elprisudvalget, offentliggjort i Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1996), p. 177ff. - ret til elselskabets tilbagebetaling, tilbagebetaling for ikke-medleveret reaktiv effekt.
- UfR 2000.1138H - mindsteafgift - tilslutningspligt.

Voldgiftskendelser

Kendelse af 03.12.2001 i sagen Kolding Områdets Energiselskab mod Kolding Kommune.

Dansk administrativ praksis

Administrativ praksis på energiforsyningsområdet er siden vedtagelsen af de første energiforsyningslove fra 1970'erne blevet publiceret på forskellig måde. Frem til 1989 blev de væsentligste afgørelser og ankekendelser offentliggjort i *Monopoltilsynets meddelelser* og i *Kendelser og domme* (ISSN 0107-4970). Fra 1990 blev de væsentligste afgørelser offentliggjort i Konkurrencerådets dokumentarserie *Energiprisorientering-afgørelser* (ISSN 0906-3404). Afgørelser fra 1998 og frem kan findes på Energitilsynets hjemmeside, <http://www.energitilsynet.dk/> og på Konkurrencestyrelsens hjemmeside, <http://www.ks.dk/energiomr/>. En stor del af Energitilsynets afgørelser træffes efter bemyndigelse af sekretariatet. Disse offentliggøres ikke systematisk.

På Konkurrencestyrelsens hjemmeside findes også ankekendelserne frem til og med 1999. Ankekendelser fra år 2000 og frem er offentliggjort på hjemmesiden <http://www.ekn.dk/>. Energitilsynets Sekretariat har desuden lavet en samling over ankenævnskendelser i årene 1980-1999. For så vidt angår tilsynsmyndighedens afgørelser, afgøres de fleste af sekretariatet. Disse offentliggøres ikke systematisk.

Energiklagenævnet

Energiklagenævnets afgørelse af 29.11.2000 i sagen Tage Kristensen mod Energitilsynet, j.nr. 97-151-0017.

Energiklagenævnets afgørelse af 29.11.2000 i sagen Energiselskabet Arke Net A/S mod Elprisudvalget, j.nr. 97-151-0010.

Energiklagenævnets afgørelse af 08.12.2000 i sagen TRE-FOR mod Energitilsynet, j.nr. 97-151.0016.

Energiklagenævnets afgørelse af 02.02.2001 i sagen Køge Kommunale El-, Varme- og Antenneforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 97-2301-0003.

Energiklagenævnets afgørelse af 02.02.2001 i sagen Karina og Bjarne Løvendahl ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-2311-0003.

Energiklagenævnets afgørelse af 02.02.2001 i sagen Kolding Kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-2311-0005.

Energiklagenævnets afgørelse af 05.02.2001 i sagen Bill Nielsen, Projektudvikling og Ejendomsadministration mod Elprisudvalget, j.nr. 97-2301-0006.

Energiklagenævnets afgørelse af 20.02.2001 i sagen Peter Sonne Mortensen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-2311-0004.

Energiklagenævnets afgørelse af 06.03.2001 i sagen Nordøstfyns Elforsyning mod Elprisudvalget, j.nr. 97-2301-0004.

Energiklagenævnets afgørelse af 04.05.2001 i sagen Læsø Kommune mod Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-2311-0020.

Energiklagenævnets afgørelse af 04.05.2001 i sagen Ry Andelsboligforening mod Elprisudvalget, j.nr. 97-2301-0001.

Energiklagenævnets afgørelse af 19.06.2001 i sagen Troels Vestergaard mod Energitilsynet, j.nr. 97-2301-0005.

Energiklagenævnets afgørelse af 19.06.2001 i sagen Karsten Ernst, Brande mod Energitilsynet, j.nr. 97-2301-0008.

Energiklagenævnets afgørelse af 19.06.2001 i sagen Aalborg Kommune mod Energitilsynet, j.nr. 97-2301-0013.

Energiklagenævnets afgørelse af 19.06.2001 i sagen Nakskov Kommune mod Energitilsynet, j.nr. 97-2301-0014.

Energiklagenævnets afgørelse af 19.06.2001 i sagen Faaborg Kommune mod Energitilsynet, j.nr. 97-2301-0015.

Energiklagenævnets afgørelse af 19.06.2001 i sagen Odense Energi Holding A/S mod Energitilsynet, j.nr. 97-2301-0018.

Energiklagenævnets afgørelse af 25.07.2001 i sagen Ole Aase-Jørgensen, Horsens mod Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0011.

Energiklagenævnets afgørelse af 25.07.2001 i sagen I/S Skive Fjernvarme mod Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0014.

Energiklagenævnets afgørelse af 25.07.2001 i sagen Henning Jacobsen mod Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0017.

Energiklagenævnets afgørelse af 25.07.2001 i sagen Casper Thoby, Albertslund mod Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0025.

Energiklagenævnets afgørelse af 02.08.2001 i sagen Jan F. Christensen mod Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0016.

Energiklagenævnets afgørelse af 12.09.2001 i sagen Bernd J. Hviid mod Energitilsynet, j.nr. 97-2301-0011.

Energiklagenævnets afgørelse af 12.09.2001 i sagen Per Kolding mod Energitilsynet, j.nr. 97-2301-0021.

Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen Bodil Roager ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0038.

Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen Gert Kamp Jensen ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0040.

Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen E. Friis Mikkelsen ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0045.

Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen Anne Mette Vestergaard ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0047.

Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen Nørresundby Boligselskab, afd. 35 ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0087.

Energiklagenævnets afgørelse af 03.10.2001 i sagen Gert Kamp Jensen ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0040.

Energiklagenævnets afgørelse af 07.11.2001 i sagen Inge Marianne Skovsgaard ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0044.

Energiklagenævnets afgørelse af 28.11.2001 i sagen Kaj Sørensen ctr. Energitilsynet, j.nr. 97-2311-0044.

Konkurrenceankenævnet

Konkurrenceankenævnets kendelse af 14.05.1990 i sagen I/S Refa ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-17.910.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 31.01.1991 i sagen Næstved Kommune ctr. Elprisudvalget, j.nr. 90-30.373, Energiprisorientering - afgørelser (udgivet 1991), p. 46 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 19.04.1991 i sagen August Andersen ctr. Elprisudvalget, j.nr. 90-61.792, Energiprisorientering - afgørelser (udgivet 1991), p. 50f.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 13.06.1991 i sagen Brønderslev Kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 90-67.491, Energiprisorientering - afgørelser (udgivet 1991), p. 70 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 13.06.1991 i sagen Diderik Grønbæk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 90-60.040, Energiprisorientering - afgørelser (udgivet 1991), p. 68 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 13.06.1991 - Svendborg kommune, Energiprisorientering - afgørelser (udgivet 1991), p. 64-67.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 28.06.1991 i sagerne j.nr. 90-49.860 og 90-52.354 Århus Kommunale Værker ctr. Gas- og varmeprisudvalget, Energiprisorientering - afgørelser (udgivet 1991), p. 74 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 19.12.1991 i sagen Torben Bo Johansen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 91-42.559, Energiprisorientering - afgørelser (udgivet 1992), p. 69 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 06.01.1992 i sagen Gilleleje Fjernvarme A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 91-9.151, Energiprisorientering - afgørelser (udgivet 1992), p. 72 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 18.02.1992 i sagen Holte Fjernvarme A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 91-56.239, Energiprisorientering - afgørelser (udgivet 1992), p. 80 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 18.02.1992 i sagen Rødekro Fjernvarme A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 91-3.579, Energiprisorientering - afgørelser (udgivet 1992), p. 85 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 14.05.1992 i sagen Ejstrupholm Varneværk A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 91-63.460, Energiprisorientering - afgørelser (udgivet 1992), p. 90 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 14.05.1992 i sagen Holstebro Kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 90.56.558, Energiprisorientering - afgørelser (udgivet 1992), p. 96 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 17.07.1992 i sagen Brønderslev og Oplands Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 91-75.149, Energiprisorientering - afgørelser 1994 (udgivet 1994), p. 65 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 07.10.1992 i sagen Gartneriet Rosa v/Harley Jensen og Rosa Eskelund Hansen ctr. Elprisudvalget, j.nr. 92-18.880, Energiprisorientering - afgørelser 1994 (udgivet 1994), p. 73 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 07.10.1992 i sagen Jørgensen og Thanild A/S ctr. Elprisudvalget, j.nr. 92-21.097, Energiprisorientering - afgørelser 1994 (udgivet 1994), p. 69 ff.

Konkurrenceankenævnets afgørelse af 07.10.1992 i sagen HNG ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 92-28.175, Energiprisorientering - afgørelser 1994 (udgivet 1994), p. 142 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 15.12.1992 i sagen Pederstrup og Omegns Transformerforening ctr. Elprisudvalget, j.nr. 91-42.834, Energiprisorientering - afgørelser 1994 (udgivet 1994), p. 91 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 15.12.1992 i sagen Rolfsted Transformerforening ctr. Elprisudvalget, j.nr. 91.-3.355, Energiprisorientering - afgørelser 1994 (udgivet 1994), p. 82 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 26.04.1993 i sagen Elforsyningsselskabet Nordvendsyssel (ENV) ctr. Elprisudvalget, j.nr. 92-63.556, Energiprisorientering - afgørelser 1994 (udgivet 1994), p. 95 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 15.06.1993 i sagerne Ejerforeningen Vinkelager 19-29 (j.nr. 92-7.408), Pumac A/S (j.nr. 92-8.210) og ISS Servicesystem A/S (j.nr. 92-8.390) alle ctr. Gas- og varmeprisudvalget, Energiprisorientering - afgørelser 1994 (udgivet 1994), p. 164 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 14.10.1993 i sagen Elforsyningsselskabet Nordvendsyssel (ENV) ctr. Elprisudvalget, j.nr. 93-19.996, Energiprisorientering - afgørelser 1994 (udgivet 1994), p. 101 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 16.11.1993 i sagen Rødekro Fjernvarme A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 93-14.672, Energiprisorientering - afgørelser 1994 (udgivet 1994), p. 175 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 24.11.1993 i sagen Ole Hybel ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 93-33.797, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1996), p. 201 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 24.11.1993 i sagen Nordvestjysk Elforsyning (NOE) ctr. Elprisudvalget, j.nr. 93-24.822, Energiprisorientering - afgørelser 1994 (udgivet 1994), p. 108 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 08.12.1993 i sagerne Dansk Erhvervsgartnerforening for erhvervsgartner Niels Møller Rasmussen ctr. Elprisudvalget, j.nr. 93-74.661 og I/S Lollands Elektricitetsforsyning og Nykøbing Falster kommune ctr. Elprisudvalget, j.nr. 93-73.071, Energiprisorientering - afgørelser 1994 (udgivet 1994), p. 106 ff.

Konkurrenceankenævnets afgørelse af 26.01.1994 i sagen Elforsyning Sønderjylland Syd (ESS) ctr. Elprisudvalget, j.nr. 93-47.098, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1995), p. 63 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 25.05.1994 i sagen Ilse E. Jørgensen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 93-84.713, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1995), p. 93 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 04.07.1994 i sagen Kongerslev Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 93-73.983, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1995), p. 71 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 11.08.1994 i sagen Tove og Henry Schmidt ctr. Elprisudvalget, j.nr. 94-2.985, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1995), p. 82 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 11.08.1994 i sagen K. Christoffersen & Co. Ejendomsadministration ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 93.8.437, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1995), p. 88 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 14.09.1994 i sagen Uby Fri- og Efterskole ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 93-88.226, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1995), p. 100 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 06.10.1994 i sagen A.J. Andreasen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 94-31.964, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1995), p. 107 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 06.10.1994 i sagen Per Jensen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 94-51.458, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1995), p. 112 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 27.10.1994 i sagen Børkop, Egtved, Fredericia, Lunderskov og Vamdrup Kommuner ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 92-18.497, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1996), p. 209 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 15.12.1994 i sagen Per Andersen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 94-33.766, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1996), p. 227 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 11.01.1995 i sagen Munkebo Kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 94-36.730, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1996), p. 119 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 11.01.1995 i sagen Nørager Fjernvarmeværk A.m.b.A. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 94-39.583, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1996), p. 125 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 11.01.1995 i sagen Hjørring Varmeforsyning ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 94-43.814, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1996), p. 129 ff.

Konkurrenceankenævnets afgørelse af 10.02.1995 i sagen Midtjyllands Elektricitetsforsynings Selskab ctr. Elprisudvalget, j.nr. 94-39.036, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1996), p. 60 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 10.02.1995 i sagen Alssund Affald ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 94-17.165, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1996), p. 134 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 07.07.1995 i sagen Dagnæs-Bækkelund Varmeværk A.m.b.A.. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j. nr. 94-68.384, offentliggjort i Elprisudvalget og Gas- & Varmeprisudvalget: Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1996), p. 151.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 23.08.1995 i sagen Skt. Klemens El-Forening ctr. Elprisudvalget, j.nr. 95-12-446, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1996), p. 101 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 19.09.1995 i sagen Lemvig Biogasanlæg A.m.b.A. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 95-9.316, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1996), p. 156 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 30.11.1995 i sagen Knud Kristensen og Erik Møller ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 95-71.227, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1996), p. 171 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 30.11.1995 i sagen C. Egeskov Petersen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 95-42.526, Energiprisorientering - afgørelser 1995 (udgivet 1996), p. 159 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 14.12.1995 i sagen Foreningen af Fjernvarmebrugere i Kolding ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 95-28-147.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 31.01.1996 i sagen N. Brydesen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 95-94.975, Energiprisorientering - afgørelser 1997 (udgivet 1997), p. 152 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 28.03.1996 i sagen Helsingør Kommune Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 95-128.552, Energiprisorientering - afgørelser 1997 (udgivet 1997), p. 57 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 07.06.1996 i sagen Nordøstfyns Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 95-29.863, Energiprisorientering - afgørelser 1997 (udgivet 1997), p. 82 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 28.08.1996 i sagen Tølløse Kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 96-42.560, Energiprisorientering - afgørelser 1997 (udgivet 1997), p. 173 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 29.08.1996 i sagen Eva Rasmussen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 96-22.228, Energiprisorientering - afgørelser 1997 (udgivet 1997), p. 181 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 29.04.1996 i sagen Frank Christoffersen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 96-13.090, Energiprisorientering - afgørelser 1997 (udgivet 1997), p. 187 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 29.04.1996 i sagen Lauritz Schouboe ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 95-80.777, Energiprisorientering - afgørelser 1997 (udgivet 1997), p. 190 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 07.11.1996 i sagen Gauerslund Fjernvarme A.m.b.A. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 96-85.508, Energiprisorientering - afgørelser 1997 (udgivet 1997), p. 200 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 22.11.1996 i sagen B. Møller Jensen ctr. Elprisudvalget, j.nr. 95-65.218, Energiprisorientering - afgørelser 1997 (udgivet 1997), p. 68 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 20.02.1996 i sagen Elforsyningen Sønderjylland Syd og Sønderborg Kommune ctr. Elprisudvalget, j.nr. 95-93.968, offentliggjort

i Elprisudvalget og Gas- & Varmeprisudvalget: Energiprisorientering - afgørelser 1997 (udgivet 1997), p. 89 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 07.06.1996 i sagen Kolding Kommune ctr. Elprisudvalget, j.nr. 95-95.225, offentliggjort i Elprisudvalget og Gas- & Varmeprisudvalget: Energiprisorientering - afgørelser 1997 (udgivet 1997), p. 98 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 10.12.1996 i sagen Dansk Naturgas A/S og KOMGAS ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 96-83.729, offentliggjort i Elprisudvalget og Gas- & Varmeprisudvalget: Energiprisorientering - afgørelser 1997 (udgivet 1997), p. 158 ff.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 11.02.1997 i sagen Ulsted El-Forening ctr. Elprisudvalget, j.nr. 96-67.472.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 22.06.1998 i sagen Jægerspris Boligselskab ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-121-843.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 19.11.1998 i sagen Hans Wulff ctr. Elprisudvalget, j.nr. 98-145.007.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 18.12.1998 i sagen Peder Kirkeby ctr. Elprisudvalget, j.nr. 98-112.868.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 22.01.1999 i sagen Sønderjyllands Højspændingsværk An/S ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 97-200.523.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 25.03.1999 i sagen Rødekro Kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 98-177.363.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 14.05.1999 i sagen Højbjerg Andelsboligforening ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 98-174.959.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 01.07.1999 i sagen SME-RTS A/S ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 99.134.659.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 03.08.1999 i sagen NESA A/S ctr. Konkurrencerådet, j.nr. 98-195.223.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 24.09.1999 i sagen Pauli Rafn ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 99-59.256.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 02.11.1999 i sagen j.nr. 99-103.207, Edith Pedersen ctr. Elprisudvalget.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 17.12.1999 i sagen Danske Energiselskabers Forening for Frederiksberg Kommune ctr. Elprisudvalget, j.nr. 99-81.730.

Konkurrenceankenævnets kendelse af 31.07.2000 i sagen 99-112.213, Dansk Naturgas A/S mod Konkurrencerådet.

Monopolankenævnet

Monopolankenævnets kendelse af 08.02.1980 i sagen Grenå Kommune ctr. Elprisudvalget, j.nr. 24/79.

Monopolankenævnets kendelse af 25.04.1980 i sagen Brønderslev og Oplands Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 8/80.

Monopolankenævnets kendelse af 08.09.1980 i sagen Morsø Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 3/80.

Monopolankenævnets kendelse af 01.09.1981 i sagen Ejby El-Forsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr. 11/81.

Monopolankenævnets kendelse af 01.09.1981 i sagen Ejerlejlighedsforeningen Nordlandsparken ctr. Elprisudvalget, j.nr. 10/81.

Monopolankenævnets kendelse af 02.12.1981 i sagen F. Haas, Jægerspris ctr. Elprisudvalget, j.nr. 16/81.

Monopolankenævnets kendelse af 17.02.1982 i sagen K. Panduro Rydstrøm ctr. Elprisudvalget, j.nr. 15/81.

Monopolankenævnets kendelse af 19.04.1982 i sagen Palle Thorup, Ringe ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 25/81.

Monopolankenævnets kendelse af 04.11.1982 i sagen Hedehusene Fjernvarmeværk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 29/81.

Monopolankenævnets kendelse af 22.12.1982 i sagen I/S Viborg varmeværk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 15/82.

Monopolankenævnets kendelse af 13.01.1983 i sagen Løvel Fjernvarmeværk A.m.b.A. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 29/82, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 3-7.

Monopolankenævnets kendelse af 13.01.1983 i sagen Riborg Gommesen ctr. Elprisudvalget, j.nr. 16/82, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 8-9.

Monopolankenævnets kendelse af 28.01.1983 i sagen Else Rasmussen, Vig ctr. Elprisudvalget, j.nr. 23/82, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 13-14.

Monopolankenævnets kendelse af 11.04.1983 i sagen Rytterhuset Farum ApS ctr. Elprisudvalget, j.nr. 35/82, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 32-33.

Monopolankenævnets kendelse af 08.08.1983 i sagen Tommy Englund ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 1/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 76-78.

Monopolankenævnets kendelse af 08.08.1983 i sagen Løgten-Skødstrup Fjernvarmeværk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 11/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 79-83.

Monopolankenævnets kendelse af 15.08.1983 i sagen Boligselskabet »Det sociale Boligbyggeri« ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 62/82, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 110-115.

Monopolankenævnets kendelse af 16.08.1983 i sagen Hobro Varmecentral A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 8/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 119-123.

Monopolankenævnets kendelse af 11.10.1983 i sagen Gregers Gamborg, Bagsværd ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 17/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 131-134.

Monopolankenævnets kendelse af 04.11.1983 i sagen Poul E. Østergaard, Galten ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 55/82, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 155-158.

Monopolankenævnets kendelse af 04.11.1983 i sagen Ole Øllegaard, Sdr. Omme ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 52/82, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 159-162.

Monopolankenævnets kendelse af 04.11.1983 i sagen Jørn Mølan Mortensen, Frederikssund ctr. Elprisudvalget, j.nr. 4/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 163-165.

Monopolankenævnets kendelse af 29.11.1983 i sagen Georg Pe, Viborg ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 41/82, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 169-174.

Monopolankenævnets kendelse af 29.11.1983 i sagen Stig Jørgensen, Skødstrup ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 3/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 175-182.

Monopolankenævnets kendelse af 15.12.1983 i sagen A. Willersbo, Nørre Snede ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 26/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 208-216.

Monopolankenævnets kendelse af 20.12.1983 i sagen Borup Varmeværk A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 6/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1983, p. 217-225.

Monopolankenævnets kendelse af 25.01.1984 i sagen Videbæk El-, Vand- og Fjernvarmeforsyning ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 12/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 3-9.

Monopolankenævnets kendelse af 14.02.1984 i sagen Bredebro Kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 33/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 15-18.

Monopolankenævnets kendelse af 13.03.1984 i sagen Jens Johan Christensen, Roskilde ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 30/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 31-35.

Monopolankenævnets kendelse af 14.03.1984 i sagen Otto Rendtorff ctr. Elprisudvalget, j.nr. 36/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 36-38.

Monopolankenævnets kendelse af 15.03.1984 i sagen Skærbæk Fjernvarmeværk A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 59/82, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 39-44.

Monopolankenævnets kendelse af 19.03.1984 i sagen Erik Steinbrecher, Hvidovre ctr. Elprisudvalget, j.nr. 28/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 45-50.

Monopolankenævnets kendelse af 23.03.1984 i sagen Århus Kommune ctr. Elprisudvalget, j.nr. 32/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 51-54.

Monopolankenævnets kendelse af 06.04.1984 i sagen Struer Byråd ctr. Elprisudvalget, j.nr. 43/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 73-75.

Monopolankenævnets kendelse af 26.04.1984 i sagen T. Bahn Petersen, Køge ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 56/82, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 133-140.

Monopolankenævnets kendelse af 04.05.1984 i sagen Gunnar Lund, Vejle ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 39/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 141-146.

Monopolankenævnets kendelse af 22.06.1984 i sagen Asaa Fjernvarme A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 2/84, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 157-161.

Monopolankenævnets kendelse af 25.06.1984 i sagen Aulum Fjernvarmeværk A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 48/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 162-167.

Monopolankenævnets kendelse af 25.06.1984 i sagen Dagnæs-Bækkelund Varmeværk A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 7/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 168-175.

Monopolankenævnets kendelse af 31.08.1984 i sagen Solrød Fjernvarmeværk A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 8/84, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 182-193.

Monopolankenævnets kendelse af 04.09.1984 i sagen Bent Tang Nielsen, Viborg ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 4/84, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 194-201.

Monopolankenævnets kendelse af 02.11.1984 i sagen Ole Persson ctr. Elprisudvalget, j.nr. 22/84, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 202-206.

Monopolankenævnets kendelse af 02.11.1984 i sagen Arne Andersen, København ctr. Elprisudvalget, j.nr. 19/84, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 207-209.

Monopolankenævnets kendelse af 09.11.1984 i sagen NESA A/S ctr. Elprisudvalget, j.nr. 40/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 210-228.

Monopolankenævnets kendelse af 29.11.1984 i sagen Fredericia Fjernvarmecentral A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 16/84, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 228-237.

Monopolankenævnets kendelse af 13.12.1984 i sagen I/S Viborg Varmeværk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 7/84, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1984, p. 252-261.

Monopolankenævnets kendelse af 19.02.1985 i sagen Frederikssund kommunale Værker ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 33/84, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1985, p. 19-24.

Monopolankenævnets kendelse af 10.04.1985 i sagen Hinnerup kommune ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 44/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1985, p. 37-41.

Monopolankenævnets kendelse af 10.04.1985 i sagen Byggefirmaet K2 Byg ApS ctr. Elprisudvalget, j.nr. 34/83, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1985, p. 42-45.

Monopolankenævnets kendelse af 30.05.1985 i sagen John Jensen, Ballerup ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 32/84, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1985, p. 88-93.

Monopolankenævnets kendelse af 01.11.1985 i sagen Byggeselskabet Banevej, Hillerød ApS ctr. Elprisudvalget, j.nr. 30/84, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1985, p. 170-175.

Monopolankenævnets kendelse af 22.11.1985 i sagen Fr. Ebner ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.36/84, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1985, p. 176-187.

Monopolankenævnets kendelse af 09.01.1986 i sagen Jens Madsen, Åbyhøj ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.39/85, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1986, p. 3-10.

Monopolankenævnets kendelse af 14.02.1986 i sagen Holme-Lundshøj Fjernvarme A.m.b.A. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.4/85, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1986, p. 39-44.

Monopolankenævnets kendelse af 21.02.1986 i sagen Thisted Elektricitetsværk I/S ctr. Elprisudvalget, j.nr. 31/85, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1986, p. 53-59.

Monopolankenævnets kendelse af 14.03.1986 i sagen Grethe Frederiksen ctr. Elprisudvalget, j.nr. 38/85, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1986, p. 68-72.

Monopolankenævnets kendelse af 14.03.1986 i sagen Karl Martin Lauritzen, Odense NV ctr. Elprisudvalget, j.nr. 17/85, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1986, p. 73-78.

Monopolankenævnets kendelse af 02.05.1986 i sagen Wiktor Olesen, Hirtshals ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.14/84, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1986, p. 98-103.

Monopolankenævnets kendelse af 14.05.1986 i sagen H. Fragtrup, Farsø ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.10/86, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1986, p. 145-147.

Monopolankenævnets kendelse af 11.09.1986 i sagen Robert Thomsen m.fl., Kølvrå ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.40/85, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1986, p. 201-204.

Monopolankenævnets kendelse af 11.09.1986 i sagen Verner Lauridsen, Ikast ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.45/85, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1986, p. 205-209.

Monopolankenævnets kendelse af 02.10.1986 i sagen Gudrun Sørensen, Brønderslev ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr.39/85, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1986, p. 225-230.

Monopolankenævnets kendelse af 10.12.1986 i sagen Midtjysk Elforsyning ctr. Elprisudvalget, j.nr.53/85, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1986, p. 268-270.

Monopolankenævnets kendelse af 13.01.1987 i sagen Preben Larsen, Hellerup ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 16/86, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1987, p. 6-12.

Monopolankenævnets kendelse af 06.02.1987 i sagen JB Montage v/ Jørgen Petersen ctr. Elprisudvalget, j.nr. 87-3118-3, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1987, p. 34-36.

Monopolankenævnets kendelse af 09.02.1987 i sagen Peder Rasmussen, Kerteminde ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-20, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1987, p. 37-39.

Monopolankenævnets kendelse af 25.02.1987 i sagen Vemb Varmeværk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-13, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1987, p. 57-60.

Monopolankenævnets kendelse af 18.03.1987 i sagen Vejen Trælasthandel A/S ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-4, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1987, p. 66-72.

Monopolankenævnets kendelse af 30.07.1987 i sagen Jan Anker Svendsen, Hvidovre ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-19, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1987, p. 201-204.

Monopolankenævnets kendelse af 09.09.1987 i sagen Flemming Bøgelund, Frederikssund ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-47, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1987, p. 210-214.

Monopolankenævnets kendelse af 06.11.1987 i sagen Støvring Varmeværk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-44, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1987, p. 220-225.

Monopolankenævnets kendelse af 10.11.1987 i sagen Gudumholm Transformerforening ctr. Elprisudvalget, j.nr. 87-3118-22, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1987, p. 229-233.

Monopolankenævnets kendelse af 24.11.1987 i sagen Dagnæs-Bækkelund Varmeværk A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-48, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1987, p. 242-248.

Monopolankenævnets kendelse af 24.11.1987 i sagen Susanne Pedersen, Østervrå ctr. Elprisudvalget, j.nr. 87-3118-45, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1987, p. 249-252.

Monopolankenævnets kendelse af 21.03.1988 i sagen Allan Graversen, Struer ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-32, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1988, p. 22-24.

Monopolankenævnets kendelse af 21.03.1988 i sagen B.K.C. Kopi/Elektronikcenter ctr. Elprisudvalget, j.nr. 87-3118-61, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1988, p. 25-27.

Monopolankenævnets kendelse af 11.10.1988 i sagen Foreningen af grundejere i Vejlbj Risskov villakvarterer ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-7443, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1988, p. 130-131.

Monopolankenævnets kendelse af 03.11.1988 i sagen Steen Laursen, Nørresundby ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-2223, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1988, p. 135-139.

Monopolankenævnets kendelse af 03.01.1989 i sagen Kolding Kommunale Forsyningsforvaltning ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-18, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 3-10.

Monopolankenævnets kendelse af 03.01.1989 i sagen Dagnæs-Bækkelund Varmeværk A.m.b.a. ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 87-3118-59, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 11-17.

Monopolankenævnets kendelse af 26.01.1989 i sagen Gunner Bjerre, Svendborg ctr. Elprisudvalget, j.nr. 88-18.580, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 26-29.

Monopolankenævnets kendelse af 26.01.1989 i sagen Elin og John Kristoffersen, Skagen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-11.038, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 30-33.

Monopolankenævnets kendelse af 16.03.1989 i sagen Anton Kjærsgaard Nielsen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-37.832, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 67-70.

Monopolankenævnets kendelse af 12.04.1989 i sagen Aalborg Kommunes Varmeforsyning ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-13.569, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 89-94.

Monopolankenævnets kendelse af 12.04.1989 i sagen K. Kjeldgaard, Løgstør ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-33.849, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 95-101.

Monopolankenævnets kendelse af 18.04.1989 i sagen Faaborg Elektricitetsværk ctr. Elprisudvalget, j.nr. 88-32.955, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 102-106.

Monopolankenævnets kendelse af 18.04.1989 i sagen Kurt Volstrup, Ferritslev ctr. Elprisudvalget, j.nr. 88-44.145, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 107-112.

Monopolankenævnets kendelse af 05.05.1989 i sagen Ole Haurum Pedersen ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-14.769, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 113-116.

Monopolankenævnets kendelse af 05.05.1989 i sagen Ulsted Varmeværk ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-57.624, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 117-122.

Monopolankenævnets kendelse af 01.09.1989 i sagen Løgstrup Skole, Viborg ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-48.522, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 216-219.

Monopolankenævnets kendelse af 01.09.1989 i sagen E. Svennow, Marslev ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-32.968, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 220-226.

Monopolankenævnets kendelse af 01.09.1989 i sagen Aalborg kommunes Varmeforsyning ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-26.952, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 227-232.

Monopolankenævnets kendelse af 01.09.1989 i sagen C.O. Dahl, Christiansfeld ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 88-53.869, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 233-237.

Monopolankenævnets kendelse af 21.11.1989 i sagen Verner Jensen, Aalborg ctr. Gas- og varmeprisudvalget, j.nr. 89-5.296, Monopoltilsynets meddelelser - kendelser og domme 1989, p. 291-294.

Energitilsynet

Svar af 29.01.2000 på forespørgsel vedrørende afregningsprincipper for Aalborg Kommunes Fjernvarmeforsynings overtagelse af decentrale naturgasbaserede kraftvarmeværker.

Energitilsynets afgørelse af 20.11.2000 om opgørelse af værdien af den frit disponible egenkapital pr. 01.01.1977.

Energitilsynets afgørelse af 26.03.2001 om fastsættelse af forrentningsprocent for transmissionsvirksomhederne (400 kV virksomhederne).

Energitilsynets afgørelse af 30.04.2001 om prisdifferentiering i forbindelse med tarifiering af el til forskellige købergrupper.

Elprisudvalget

Elprisudvalgets afgørelse af 21.04.1997: Danske Elværkers Forening - videresalgsforbud, j.nr. 2:4-575.

Elprisudvalgets afgørelse af 29.03.1999: NESAA/S - forrentning af indskudskapital i 1999.

Gas- og varmeprisudvalget

Gas- og varmeprisudvalgets afgørelse af 10.02.1986 i sagen Assens Fjernvarme - beregning af udtrædelsesgebyr.

Konkurrencerådet

Konkurrencerådets afgørelse af 25.11.1998: NESAA/S - videresalgsforbud i leveringsbestemmelser, j.nr. 2:8032-459.

Konkurrencerådets godkendelse af fusionen mellem DONG Naturgas A/S og Naturgas Sjælland I/S på rådets møde den 28.02.2001

rådsmødet den 29.08.2001 i sagen om DONG's efterlevelse af tilsagn, afgivet i forbindelse med Konkurrencerådets godkendelse af fusionen mellem DONG og Naturgas Sjælland, og miljø- og energiministerens svar på rådets § 2, stk. 5-henvendelse, j.nr. 3:1120-0401-5

Folketingets Ombudsmand

FOB 72.101

FOB 75.380

FOB 76.43

Forbrugerklagenævnet

Grundejerforening anset for erhvervsdrivende, Juridisk Årbog 1991, p. 115.

Nedsættelse af elregning, idet der var formodning for, at der var sket en fejlagtig registrering af elforbruget, Juridisk Årbog 1992, p. 150-151.

For lav elregning på grund af defekt måler, Juridisk Årbog 1995, p. 171.

Krav om erstatning i forbindelse med en strømafbrydelse, Juridisk Årbog 1998, p. 128.

Rykkergebyr, Juridisk Årbog 2000, p. 115-116.